

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jure Rejec

Republika Malta na poti v Evropsko unijo: Vpliv ZDA

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jure Rejec

Mentor: izr. prof. dr. Damjan Lajh

Republika Malta na poti v Evropsko unijo: Vpliv ZDA

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Za sodelovanje in pomoč se najlepše zahvaljujem mentorju dr. Damjanu Lajhu.

Posebno zahvalo namenjam Denise, staršem, bratu in prijateljem.

Republika Malta na poti v Evropsko unijo: Vpliv ZDA

Ključne besede: Malta, EU, evropeizacija, ZDA

V Sloveniji se še ni zgodilo, da bi bila Malta glavni predmet preučevanja v kakšnem znanstvenem delu. Tudi v tujini strokovnjaki bodisi s področja evropskih integracij bodisi drugih področij Malte doslej niso namenjali veliko pozornosti. To lahko pripišemo njeni majhnosti in nenazadnje geografski pozicioniranosti na sredini Sredozemskega morja. Čeprav gre za državo na perifernem območju Evropske unije, je Malta v različnih pogledih zanimiva država; nekakšna zmes različnih vplivov. Da sem se odločil za preučevanje Malte, ni naključje, saj že nekaj let živim na tem sredozemskem otoku.

Malta ima zelo bogato zgodovino. Njena strateška lega je po vrsti pritegnila Feničane, Grke, Rimljane, Arabce, Normane, križarje, Francoze, Britance in – kot sem ugotovil – nazadnje celo Američane. Po razglasitvi samostojnosti leta 1964 je Malta stopila na pot, ki jo je nazadnje pripeljala v Evropsko unijo.

V teoretičnih izhodiščih sem obširno obdelal koncept in različne teorije evropeizacije, pri čemer sem se osredotočil predvsem na recepcijo, torej na sprejemanje "pravil igre", ki jih mora upoštevati država kandidatka za članstvo v EU, ter na pristop "od spodaj nazgor", ki se uporablja predvsem pri analiziranju odziva članic na evropeizacijo.

Tretje poglavje je namenjeno samemu kronološkemu pregledu celotnega procesa približevanja Malte evropskim integracijam, ki se je začel v času, ko je bila država še britanska kolonija. Podrobneje analiziram predvsem obdobje pred samim vstopom v EU, ki je bilo zaznamovano s pogajanjem med Malto in EU pa tudi s političnim bojem med dvema parlamentarnima strankama, ki sta malteške volilce želeli prepričati, da je vstop v EU dobra oziroma slaba odločitev.

Četrto poglavje obravnava Malto kot članico EU, namenjeno pa je vlogi in položaju, ki jo Malta kot majhna država predstavlja v EU. Zanimalo me je predvsem, kako ta njena "majhnost" vpliva na uresničevanje interesov v družbi drugih držav članic. Ugotovil sem, da se Maltežani na splošno dobro zavedajo, da so lahko zaradi omejenih resursov aktivni le na področjih, ki zadevajo njihove vitalne interese, pri čemer navajam nekaj primerov, kot je na primer begunska kriza. Ob tem ne gre prezreti tudi povezovanja z drugimi, večjimi državami, predvsem Italijo, ki se je v zadnjih letih izkazala za najtesnejšega zaveznika Malte.

Eden od zaveznikov Malte so tudi Združene države Amerike. V petem poglavju, ki je namenjeno preučitvi odnosov med omenjenima državama, pišem o vzrokih za morebitno ameriško podporo malteškemu prizadevanju za vstop v EU. Menim, da je bilo to vprašanje bolj kot ne nepomembno za ZDA, čeprav je velesila Malto pri tem uradno podpirala. Američane precej bolj zanima strateški položaj Malte, ki se je izkazal za zelo pomembnega v času libijske krize.

Republic of Malta On Its Way To EU: Influence of USA

Keywords: Malta, EU, Europeanisation, USA

Malta had never been chosen as an area of study in scientific research in Slovenia, neither has it attracted the attention of have foreign experts in the field of European integration. This can be attributed to its small size and, finally, geographical positioning in the middle of the Mediterranean Sea. Although it is a country in the peripheral area of the European Union, Malta is, in various respects, is an interesting country with its of mixture of different influences from various countries. I have been living on the Mediterranean island for a few years now, and it is therefore no coincidence that I decided to choose Malta as my area of focus.

Malta has a very rich history. Its strategic location has attracted Phoenicians, Greeks, Romans, Arabs, Normans, Crusaders, the French, British and – as I discovered – even the Americans. After declaring independence in 1964, Malta has embarked on the path that eventually led to the European Union.

In the second chapter, I extensively analyse different concepts and theories of Europeanisation, where I focus mainly on the 'rules of the game', which are designed for countries applying for accession to the EU, as well as the response of states to Europeanisation.

The third chapter is devoted to a chronological review of the whole process of Malta's integration with the EU, which was launched at a time when the country was still a British colony. I cover mainly the period prior to accession to the EU, which was marked by negotiations between Malta and the EU as well as with the political struggle between the two parliamentary parties who were trying to persuade the Maltese voters that EU membership was beneficial or negative.

The fourth chapter deals with Malta as an EU member, and is aimed at the role and position that Malta holds as a small member state. I was interested mostly in the fact that due to its small size, Malta is only able to look after a limited number of objectives. I found that the Maltese are generally well aware that they can only be active in certain areas that affect their vital interests due to its limited resources, and have cited a few examples, such as the refugee crisis. It must not overlook its integration with other larger countries, notably Italy, which has, in recent years, proven to be a good ally of Malta.

In the fifth chapter, I examine the relations between Malta and the United States of America, which is one of the island's allies. I explain the reasons for the support that the US gave towards Malta's efforts to join the EU. It turns out that this issue was more or less irrelevant to the US, even though the superpower did in fact support it officially. Americans are much more interested in a strategic position of Malta, which has proved to be very important during the Libyan crisis.

KAZALO VSEBINE

UVOD.....	10
1. TEORETIČNA, METODOLOŠKA IN HIPOTETIČNA IZHODIŠČA.....	16
1.1 Opredelitev problema in predmet proučevanja	16
1.2 Raziskovalna vprašanja	18
1.3 Metodološki okvir	18
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA.....	20
2.1 Koncept evropeizacije.....	20
2.2 Definicije evropeizacije	20
2.3 Evropeizacija – evropska integracija	22
2.4 Od spodaj navzgor do zgoraj navzdol	24
2.5 Kaj je evropeizirano?.....	26
2.6 Evropeizacija politik in političnih procesov.....	27
2.7 Oblikovanje in sprejemanje EU politik.....	28
2.8 Različni tipi politik	29
2.9 Evropeizacija in vpliv na države	30
2.9.1 Neskladje in olajševalni dejavniki	30
2.10 Teoretični modeli mehanizmov evropeizacije.....	31
2.11 Posledice domače spremembe	32
2.12 Konvergenca ali divergenca?	32
2.13 Evropeizacija, modernizacija, globalizacija in demokratizacija.....	32
3 KRONOLOŠKI PREGLED PROCESA MALTEŠKEGA PRIBLIŽEVANJA EU	34
3.1 Neodvisnost od Velike Britanije	35
3.2 Pridružitveni sporazum Malta – EGS (1970)	36
3.3 Malteška zunanja politika od leta 1970 naprej.....	38
3.3.1 Libija	39
3.3.2 Italija	40
3.4 Malteški status nevtralnosti in neuvrščенost	41
3.5 Prošnja za članstvo v EGS leta 1990.....	42

3.6	Mnenje Komisije o prošnji Malte za članstvo leta 1993	43
3.7	Vrnitev laburistov na čelo vlade leta 1996.....	45
3.8	Predlogi Komisije Svetu leta 1998 od nadaljnih odnosih EU – Malta	47
3.9	Ponovna izvolitev nacionalistov 1998.....	48
3.10	Institucije.....	49
3.11	Začetek pridružitvenih pogajanj.....	54
3.12	Argumenti za in proti vključevanju Malte v EU.....	55
3.13	Referendum 8. marca in volitve 12. aprila 2003.....	58
3.14	Končno poročilo Evropske komisije 2003 in vstop v EU	59
4	MALTA: MAJHNA DRŽAVA KOT POLNOPRAVNA ČLANICA EU	62
4.1	Definicija majhne države.....	62
4.1.1	Kvantitativni pristop.....	64
4.1.2	Kvalitativni pristop	70
4.2	Problematika majhnih držav: primer Malte.....	74
4.2.1	Prednosti članstva v EU.....	75
4.2.2	Interesna področja Malte	77
4.2.3	Povezovanje z drugimi državami.....	83
5	ODNOSI MED ZDA IN REPUBLIKO MALTO	86
5.1	Kronološki pregled	86
5.1.1	Prva svetovna vojna	88
5.1.2	Druga svetovna vojna	89
5.1.3	Obdobje po drugi svetovni vojni - vpostavitve diplomatskih stikov	90
5.1.4	Nato in politika nevtralnosti	91
5.2	ZDA – Malta: odnosi in podpora članstvu v EU.....	95
5.2.1	Gospodarsko sodelovanje med Malto in ZDA.....	98
5.2.2	Geostrateški položaj in varnostni vidik	103
5.2.3	Sodelovanje na mednarodni ravni	107
6	ZAKLJUČEK.....	111
7	LITERATURA	122
8	PRILOGE: INTERVJUJI.....	141
8.1	JOE BORG.....	141

8.2	OMAR GRECH	147
8.3	VALENTINA CASSAR.....	149
8.4	MARK MICCELI-FARRUGIA.....	153
8.5	DAVID CASA.....	155
8.6	VELEPOSLANIŠTVO ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE NA MALTI.....	157
8.7	ELISABETH DE GAETANO	159

SEZNAM SLIK IN PREGLEDNIC

Slika 2.1: Razmerje med evropsko integracijo in evropeizacijo.....	24
Slika 2.2: Povezava med nacionalnim in EU nivojem.....	25
Slika 2.3: Učinki evropeizacije na nacionalni ravni.....	26
Slika 3.1: Institucije, vključene v proces približevanja EU.....	53
Slika 3.2: Pot Malte v EU.....	61
Slika 4.1: Mehka moč.....	72
Slika 4.2: Elementi vpliva.....	73
Slika 5.1: Geografski položaj Malte.....	104
Preglednica 4.1: Primerjava številčnosti populacije 28 držav Evropske unije (v milijonih).....	65
Preglednica 4.2: Primerjava velikosti 28 držav Evropske unije (v kvadratnih kilometrih).....	66
Preglednica 4.3: Primerjava BDP per capita 28 držav Evropske unije (leto 2013, v evrih).....	67
Preglednica 4.4: Primerjava vojaških izdatkov 28 držav Evropske unije (leto 2012, v milijonih dolarjev). 68	
Preglednica 4.5: Število glasov držav EU v Svetu.....	69
Preglednica 4.6: Določanje prednostnih nalog majhnih držav v okviru institucij EU (april 2008).....	81
Preglednica 4.7: Strateška bilateralna partnerstva majhnih držav z večjimi državami.....	85
Preglednica 5.1: Najpomembnejše zunanjetrgovske partnerice Malte – leto 2001 (v milijonih evrov)....	99
Preglednica 5.2: Najpomembnejše zunanjetrgovske partnerice Malte – leto 2015 (v milijonih evrov)...	100

SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV

BDP	Bruto družbeni proizvod
CEES	Države Srednje in Vzhodne Evrope – Central and Eastern European states
CHOGM	Srečanje voditeljev držav Skupnosti narodov – Commonwealth Heads of Government Meeting
DDV	Davek na dodano vrednost
EFTA	Evropska zveza za prosto trgovino (European Free Trade Association)
EGS	Evropska gospodarska skupnost
EU	Evropska Unija
EUNAVFOR MED	Vojaška operacija Evropske unije v južnem delu osrednjega Sredozemlja
FRONTEX	Evropska agencija za upravljanje in operativno sodelovanje na zunanjih mejah držav članic Evropske unije
MEUSAC	Usmerjevalni odbor Malta – EU (Malta – EU Steering and Action Committee)
NATO	Severnoatlantska pogodbeno zveza – North Atlantic Treaty Organisation
NPAA	Nacionalni načrt za sprejetje Pravnega reda skupnosti
OMC	Odperta metoda koordinacije – Open Method of Cooperation
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija Združenih narodov
PES	Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti
PEU	Pogodba o Evropski uniji
PZM	Partnerstvo za mir
PN	Nacionalistična stranka – Partit Nazzionalista
PL	Laburistična stranka – Partit Laburista
QMV	Glasovanje s kvalificirano večino – Qualified Majority Voting
SZVP	Skupna zunanja in varnostna politika
SPP	Stabilizacijski in pridružitveni proces
VB	Velika Britanija
VS	Varnostni svet
ZDA	Združene države Amerike

UVOD

Republika Malta¹ je polnopravna članica Evropske unije. Ni le majhna država, ampak ena od evropskih mikrodržav,² ki si tako kot druge želi najti svoj prostor pod soncem.

Malta je arhipelag iz koralnega apnenca, ki leži v osrednjem Sredozemlju (Stafford 2006, 12). Leži 93 kilometrov južno od Sicilije in 300 kilometrov severno od Afrike, sestavljen pa je iz treh največjih otokov, ki so tudi edini poseljeni: največjega po imenu Malta, nekoliko manjšega Goza in še manjšega Comina, na katerem stalno živi le nekaj ljudi. Nekaj manjših otokov³ je neposeljenih. Skupna površina Malte sicer znaša 316 kvadratnih kilometrov, kar je dvakrat več kot znaša velikost Washingtona, D.C. (Berg 1995, 45).

Arhipelag je bil skozi svojo tisočletno zgodovino osrednji igralec pri vplivu in nadzoru nad Južno Evropo in Sredozemljem (Frendo 2003, 35). Njegov centralni položaj napram drugim državam s številnimi naravnimi pristanišči ima pomembno strateško lego že preko tisoč let (Stafford 2006, 12). Malta je namreč sredi ene najbolj prometnih plovni poti na svetu, njena pristanišča pa ne služijo le kot vstopne točke na te majhne otoke, ampak predstavljajo most med Južno Evropo in severno Afriko⁴ (Warrington 2012, 25).

Malta se je asimilirala v dominantno sekularno kulturo Zahodne Evrope, s Severno Afriko pa je ohranila jezikovne značilnosti. Kar nekaj podobnosti ima s Singapurjem: obe državi sta majhni in gosto poseljeni, regionalno pa veljata za ekonomski, finančni in transportni center (Warrington 2012, 25).

Kulturna zapuščina, jezik in politična prepričanja njenih prebivalcev so bili vedno odsev zgodovinskih in geografskih elementov, ki so oblikovali Sredozemlje, a Maltežani dolgo niso bili gospodarji svojega doma. Njihovo več sto let dolgo hotenje za lastno samostojno državo je postalo resničnost šele leta 1964. Maltežani so takrat razglasili brezmejno ozemeljsko

¹ Od tukaj naprej bom uporabljal le izraz "Malta".

² V Evropski uniji so tri mikrodržave: Malta, Luksemburg in Ciper (Panke 2010, 298).

³ Eden od njih se imenuje Filfla, ki pravzaprav velika, iz morja štrleča skala. V preteklosti ga je mornarica uporabljala kot tarčo, znan pa je tudi po zelenem kuščarju z rdečimi pikami (latinsko ime *Lacerta muralis* var. *filfolensis*), ki živi izključno tam (Berg 1995, 45).

⁴ Malta leži na stični točki treh veroizpovedi: katoliško Južno Evropo, ortodoksno Jugovzhodno Evropo in muslimansko Severno Afriko.

samostojnost in med narodi sveta končno zavzeli svoje mesto. Na novo dosežena in priznana samostojnost je Malti odprla pot do razvoja političnih institucij, gospodarstva in družbe. Zatem se je razvoj države odvijal z veliko intenziteto. Članstvo v Evropski uniji 1. maja 2004 predstavlja vrhunec zgodovinskega razvoja tega evropskega in sredozemskega naroda (Frendo 2003, 35).

Čeprav je bil njen geostrateški položaj vedno vezan na Sredozemlje, je Malta izbrala pot v Evropo, a njen proces **evropeizacije**⁵ je bil zaradi njenih značilnosti nekoliko specifičen. O evropeizaciji Malte obstaja kar nekaj strokovne literature, precej manj pa je v malteški (tudi anglosaksonski literaturi na splošno) napisanega o politični genezi, zgodovinskih okoliščinah, ki so Malto iz statusa britanske kolonije nazadnje pripeljale v Evropsko unijo.

Od kolonije do polnopravne članice EU

Prvi, ki je predlagal, da bi se Malta vključila v Evropsko gospodarsko skupnost (EGS), predhodnico Evropske unije, je bil leta 1962 takratni malteški premier dr. Giorgio Borg Olivier (Borg in Inguanez 1993, 145). Ta proces je sprva potekal v senci politične in ekonomske odvisnosti od Velike Britanije (Zammit 1994, 28). 24. septembra leta 1964 je Malta razglasila svojo samostojnost, a Britanci so vseeno zadržali pravico, da Malto uporabljajo kot svojo vojaško, pomorsko in zračno bazo vse do leta 1979,⁶ ko je Malta dosegla de facto samostojnost (O'Donoghue 2003, 69). Za prelomnico velja podpis pridružitvenega sporazuma leta 1970, ki je določil smernice gospodarskega sodelovanja za naslednjih 20 let. 16. julija leta 1990 je Malta formalnopravno zaprosila za članstvo v EGS. Leta 1996 je vlada prošnjo zamrznila, po zamenjavi vlade dve leti kasneje pa jo je ponovno aktivirala.

Vstop v evropske integracije je v marsikateri državi kandidatki delil politično elito in javno mnenje, a nikjer tako bipolarno kot prav na Malti, ki ima dvostrankarski parlamentarni sistem (Cini 2001, 3). Glavni stranki na malteškem političnem parketu sta od konca druge svetovne vojne naprej socialdemokratska Laburistična stranka (angleško *Labour Party*, malteško

⁵ Po mnenju Lajha in Kajnčeve (2009, 26–27) gre pri evropeizaciji "za procese prenosa, projekcije oziroma *up-loadinga* nacionalnih (ali celo subnacionalnih) pravil, interesov, praks in procesov na raven EU in obratno, tj. za procese sprejemanja, recepcije oziroma *down-loadinga* pravil, interesov, praks in procesov, ki so nastali in se uveljavili na ravni EU, na nacionalno (in subnacionalno) raven".

⁶ Malta je postala republika že leta 1974.

Partit Laburista),⁷ ki je bila tradicionalno proti članstvu v Evropski Uniji, in krščanskodemokratska Nacionalistična stranka (angleško *Nationalist Party*, malteško *Partit Nazzjonalista*), ki je vedno zagovarjala stališče, da mora biti Malta čim bolj integrirana v evropske povezave (Pace 2011; Verney 2011).

Na vrhu Evropskega sveta v Helsinkih leta 1999 je bilo sprejeto, da se pogajanja z Malto začnejo februarja 2000 (Debattista 2003). Decembra istega leta na srečanju v Nici so tudi odločili, koliko predstavnikov bo imela Malta v evropskih institucijah. Zaradi številnih argumentov, na podlagi katerih naj bi bila Malta v EU v primerjavi z drugimi večjimi državami v podrejenem položaju, je bilo veliko pozornosti posvečeno pogajalskim procesom na področjih, ki so zadevali vitalne interese Malte (Calleja 2002, 43). Pogajanja so se končala decembra 2002, v njih pa si je Malta izborila 77 posebnih dogovorov. Malta je edina država kandidatka, ki je uspela doseči, da so nekateri dogovori trajni. Glede malteškega statusa nevtralnosti so se zaključila tako, da Malti ni bilo potrebno spremeniti ustave, so pa pridružitveni pogodbi dodali posebno deklaracijo (Pace 2003, 377).

Vlada pod vodstvom nacionalistov se je odločila, da izpelje referendum, s katerim si je želela pridobiti večinsko soglasje za vstop v EU, čeprav bi lahko to odločitev sprejel zgolj parlament. V vladi so bili trdno odločeni, da bo referendum uspel, s čimer bi presegli tradicionalno strankarsko razklanost, zaprli usta evroskeptičnim laburistom, obenem pa so imeli s kampanjo dobro priložnost, da ljudem razložijo, kaj prinaša članstvo (Borg 2014).⁸

Leta 2003 je vlada izvedla referendum, na katerem je z minimalno večino slavila proevropska struja.⁹ Leto kasneje je Malta skupaj s Slovenijo, Poljsko, Ciprom, Madžarsko, Litvo, Latvijo, Estonijo, Češko in Slovaško vstopila v EU.

⁷ Vse do parlamentarnih volitev leta 2008 se je stranka imenovala Malteška laburistična stranka (Partit Laburista Malti - MLP), po porazu na volitvah pa so ime spremenili oziroma bolje rečeno skrajšali (Cini 2001).

⁸ Ustanovljene so bile tri institucije: Vladni urad za evropske zadeve, Informacijski urad Malta – EU in Usmerjevalni odbor Malta – EU.

⁹ Izid referendum je bil tesen - za vstop v Evropsko unijo se je namreč izrekla le dobra večina volilnih udeležencev (53,7 odstotka), v primerjavi s Slovenijo na primer, kjer je vstop v EU je na referendumu 23. marca 2003 podprlo kar 89,64 odstotka volivcev ali Hrvaško, kjer je za EU glasovalo dobrih 66 odstotkov volilnih upravičencev (Cini 2001; Lajh 2007).

Problematika majhnih držav

Za Malto kot članico EU se je začela pisati nova zgodovina, pred številnimi izzivi pa se je znašla kot **majhna država** oziroma **mikrodržava**¹⁰ – gre za lastnost, ki Malto pomembno razlikuje od drugih starejših in večjih članic povezave. Njeno majhnost dodatno poslabšuje še dejstvo, da gre za otočje na robu oziroma periferije Evropske unije (Buttigieg 2004, 1). Številni strokovnjaki definirajo majhne države na podlagi petih različnih konceptov velikosti: ekonomske in politične moči, političnega vpliva preko svojih predstavnikov, vojaške moči, populacije in velikosti (Lee 2004b, 333). Te koncepte lahko razdelimo v dve kategoriji: **kvalitativno**¹¹ in **kvantitativno**.¹² Medtem ko prva zajema karakteristike držav kot sta populacija in velikost, se druga bolj ukvarja z močjo in vplivom držav (Lee 2006, 32).

Mikrodržave se pri uveljavljanju lastnih interesov srečujejo s številnimi omejitvami. Imajo majhna ministrstva, manjše število strokovnjakov in manjše pogajalske skupine (Panke 2011, 297). Majhnost je lahko slabost, tako takrat, ko pride do vprašanja obsežnega sklopa vprašanj, ki jih morajo dnevno vsrkati njihove administracije, kot takrat, ko se države soočijo s šibkostjo svojega glasu pri sprejemanju odločitev. EU sicer s svojo prepleteno institucionalno strukturo manjšim državam zagotavlja privlačen okvir za obvladovanje lastne majhnosti v mednarodnem okolju – po eni strani jim nudi možnost odločanja o zadevah, ki bi jih brez vključenosti v evropski sistem težko obvladovale, po drugi strani pa odpira možnosti, da cilje uresničujejo z zaledjem moči ostalih držav (Zupančič 2004, 183). Eugene Buttigieg (2004) v svoji študiji trdi, da so manjše otoške države še posebno ekonomsko ranljive. Navaja

¹⁰ Velikost je seveda nekaj relativnega. V Evropski uniji se ta ocenjuje na podlagi ekonomske in finančne moči (BDP), politične moči (število glasov v svetu, število evropskih poslancev), populacije in obsega teritorija (Panke 2008, 4). V strokovni literaturi se najpogosteje navaja, da je mikrodržava ali minidržava tista, ki ima manj kot en milijon prebivalcev (Panke 2011, 297). Več razlik je glede pojma "majhna država" izpostavil Ronald G. Sultana (2006, 9). V svoji študiji o malih državah navaja različne avtorje, ki so uporabljali številke med 100.000 do 2,9 milijona prebivalcev.

¹¹ Thorhallsson in Wivel (2006, 4) pravita, "da ne obstaja razlogov, da bi bila država z 20 milijonov prebivalstva velesila, država z dvema milijonoma manj pa majhna država". To nakazuje, da je potrebno pri velikosti držav upoštevati ne le fizične in materialne značilnosti, temveč tudi interese, cilje, prednosti in dojemanje drugih, ki vplivajo na pogajalske sposobnosti.

¹² Poglobljena analiza kvantitativnega pristopa nam bo pomagala pri razumevanju različnih karakteristik malih držav. Najpomembnejši pa tudi najprimernejši faktor pri ocenjevanju, ali država spada v kategorijo malih držav, je običajno številčnost populacije, predvsem zaradi dostopov do statistik in enostavnosti konceptualizacije (Read 2001; Liou in drugi 2002).

pomanjkljivosti,¹³ ki se lahko preko članstva v Evropski uniji odpravijo oziroma zmanjšajo, a so ob tem potrebne tudi prave odločitve na zakonodajni in izvršilni ravni.

Nekdanji malteški zunanji minister Joe Borg¹⁴ (2014) trdi, da je glavna prednost majhne države ta, da lahko zadeve, ki so za njih zelo pomembne, lažje uresničijo kot velike države:

Če na primer predstavimo argument, da lahko določena politična odločitev zaradi naše velikosti povzroči težave malteškemu gospodarstvu ali načinu našega življenja, potem je za EU lažje, da sprejme neko posebno uredbo, ki se nanaša na Malto. To lahko stori precej lažje kot v primeru, če bi se nanašala na kakšno večjo državo. To je lažje upravičiti, kajti če si majhen, si bolj omejen kot večje države. Argument goste poselitve smo večkrat uporabili, kajti je zelo logičen in smiseln, tudi v primerih okoljevarstvenih vprašanj.

Večje države imajo za določeno področje specialiste oziroma več predstavnikov. Tako so lahko določeni poslanci – če jih je na primer 30 – specializirani vsak za svoje področje. Minister ima na voljo številčno ekipo, ki mu svetuje o različnih stvareh – če prihaja iz večje države. Če prihaja iz manjše, ima seveda manjšo ekipo in nasveti so bolj omejeni. Zaradi tega je potrebno biti osredotočen na to, kar je resnično pomembno. Maltežani to razumejo, zato jih zanimajo predvsem področja, kjer imajo interes, na katerih lahko Malta nekaj pridobi. V teh primerih so njihovi predstavniki bolj aktivni. Na področjih, ki jih resno ne zadevajo in od katerih nimajo resničnih koristi, preprosto volijo, kakršen je splošni trend; nikomur ne želijo povzročati težav, ali se postavljati v ospredje (Borg 2014).

¹³ Buttigieg (2004) navaja visoko odvisnost od izvoza, pomanjkanje naravnih virov, višje stroške transportnih storitev, izpostavljenost mednarodnim finančnim tokovom, stroške infrastrukture, prihod tuje delovne sile, prodaja nepremičnin tujcem, problematika kmetijskega in ribiškega sektorja, ranljivost otoka Gozo, legislativne in administrativne ovire.

¹⁴ Za dr. Borgia, nekdanjega evropskega komisarja za ribištvo (22. november 2004 – 9. februar 2010), lahko zapišem, da je bil v evropske integracije verjetno vključen bolj kot katerikoli malteški državljan. Svojo kariero v politiki je začel leta 1989 kot svetovalec na Ministrstvu za evropske zadeve. Kasneje je bil poslanec in državni sekretar na Ministrstvu za zunanje zadeve. Od leta 1999 naprej je bil zunanji minister, in sicer vse do vstopa Malte v EU leta 2004, ko je postal evropski komisar za ribištvo. Leta 2010 se je vrnil na Univerzo na Malti, kjer je zaposlen kot profesor prava.

Malta – ZDA

Ena od strategij, s katero majhne države lažje uresničujejo lastne interese, je tudi povezovanje z drugimi, večjimi državami, ki imajo v mednarodnih odnosih večjo težo. Mednje spadajo tudi Združene države Amerike, s katerimi je Malta polne diplomatske stike vzpostavila ob osamosvojitvi leta 1964.¹⁵ Diplomatske odnose med ZDA in Malto lahko opišemo kot pozitivne. "Mislim, da so naši odnosi kar dobri. Seveda ne moremo pričakovati, da bodo odnosi z nami prva prioriteta ZDA zaradi jasnega razloga – smo zelo majhni. Na splošno so odnosi dobri. ZDA imajo seveda svoje interese, ki se včasih ne skladajo z našimi, a to je povsem običajno. Tudi Evropska unija ni vedno enotna, kar se tiče odnosov z ZDA," je prepričan Omar Grech (2013).

Magistrsko delo temelji na treh osnovnih komplementarnih poglavjih. Prvo poglavje je namenjeno predvsem samemu kronološkemu pregledu celotnega pridružitvenega procesa pred vstopom Malte v Evropsko unijo. Fokus je usmerjen na negativna in pozitivna pričakovanja oziroma na argumente za in proti vstopu v EU ob močni vlogi dveh edinih parlamentarnih strank v državi. Drugo poglavje je namenjeno vlogi in položaju, ki jo Malta kot majhna država predstavlja v EU. Preveril sem, kako država uresničuje svoje cilje v EU in kakšne strategije pri tem uporablja.

Zadnje poglavje je namenjeno preučitvi odnosov med Malto in ZDA, predvsem skozi prizmo tradicionalne malteške politike nevtralnosti v mednarodnih odnosih, zanimala pa me je tudi raven gospodarskega sodelovanja med državama. S končnimi ugotovitvami se bo magistrsko delo tudi končalo.

¹⁵ Po tem letu se je vloga Britancev, ki so Malti vladali 150 let, začela manjšati, vse večji vpliv pa je imela na otoku zveza Nato, v kateri imajo največjo vlogo prav ZDA. Leta 1972 je takratni premier in vodja laburistov Domenic Mintoff podpisal sporazum, na podlagi katerega je bila Veliki Britaniji in drugim članicam zveze Nato dana možnost, da so lahko na otoku prisotne v vojaške namene, in sicer za nadaljnjih sedem let. Sodelovanja niso podaljšali, kajti Malta se je odločila za politiko nevtralnosti (za kratek čas je postala celo članica Gibanja neuvrščenih) in je varnostno politiko začela izvajati preko bi- in multilateralnih dogovorov z državami (Castillo 2006, 223).

1. TEORETIČNA, METODOLOŠKA IN HIPOTETIČNA IZHODIŠČA

Pot, ki jo je Malta prehodila od statusa britanske kolonije do polnopravne članice Evropske unije, je znana, a na neko celostno analizo v strokovni literaturi nisem naletel. Prav tako sem se moral pošteno potruditi, da se našel strokovne vire glede Malte kot majhne države. Znanstvena relevantnost pričujočega magistrskega dela se kaže predvsem v povezavi majhnosti Malte in izvajanja nacionalnih interesov. Še bolj bi rad izpostavil ugotovitve glede zgodovinskih, političnih in ekonomskih odnosov med Malto in ZDA. Po moji lastni oceni o tem doslej ni bilo opravljene nobene poglobljene analize.

1.1 Opredelitev problema in predmet proučevanja

Strokovnjaki oziroma eksperti s področja evropskih integracij pa tudi drugih področij Malte doslej niso namenjali veliko pozornosti.¹⁶ To lahko to pripišemo njeni majhnosti in nenazadnje geografski pozicioniranosti na sredini Sredozemskega morja.

V tuji strokovni literaturi prevladujejo predvsem primeri vzhodnoevropskih in jugovzhodnih držav (Máté 1996; Szabó 1996; Raković 2003; Hughes in drugi 2004; Schimmelfennig in Sedelmeier 2005; Grubiša 2008; Fink-Hafner in Ladrech 2008, Verney 2011; Taylor in drugi 2013). Nekateri avtorji obravnavajo Malto skupaj z državami, ki so leta 2004 vstopile v EU (Smith 2004; Aytaç in Kıratlı 2008; Pace 2009).

Evropeizaciji Malte sem namenil precej pozornosti, sploh zato, ker je to zelo pomembno za razumevanje političnih odnosov med Malto in ZDA.

Ker je Malta majhna država, se vprašanje velikosti države vseskozi pojavlja pri preučevanju različnih področij. Zaradi tega bom poskušal ugotoviti, kako to dejstvo vpliva na uresničevanje interesov v družbi drugih držav članic Evropske unije.

¹⁶ Obstajajo izjeme kot so Roderick Pace, Michelle Cini, Diana Panke, Eugene Buttigieg, Joseph M. Sammut in Susannah Verney. Za praktično edino poglobljeno delo slovenskega avtorja oziroma avtorice glede Malte bi izpostavil diplomsko nalogo Urške Cehner z naslovom Evropsko leto medkulturnega dialoga 2008: Povezani v medkulturnem učenju raznolikosti, v kateri je analizirala medkulturni dialog in medkulturno učenje na primeru Malte.

Problematika majhnih držav je sicer v svetovnem merilu kar dobro obdelana (na primer Thorhallsson 2000; Thorhallsson in Wivel 2006; Panke 2006; 2008; 2010), nekaj pozornosti o tem je bilo namenjeno tudi v Sloveniji (Zupančič 2004; Udovič in Svetličič 2007; Kajnč 2011). O tem, kako predstavniki Malte v evropskih institucijah zastopajo nacionalne interese, je bilo narejenih zelo malo raziskav. Še manj virov obstaja glede preučevanja političnih in gospodarskih odnosov med Malto in Združenimi državami Amerike. ZDA se v povezavi z Malto večkrat omenjajo predvsem v zgodovinskih knjigah (Castillo 2006; Norwich 2006) ter v okviru zunanje politike Malte (Cassar 1976; Gauci 2005; De Marco 2007; Debattista 2012). Javno dostopni so predvsem podatki glede gospodarskega sodelovanja med državama (glej U.S. & Foreign Commercial Service in U.S. Department of State 2014).

Cilji preučevanja:

- analitično prikazati kronološki pregled malteškega približevanja Evropski uniji;
- ugotoviti, zakaj so Maltežani kljub tradicionalni strankarski bipolarnosti podprli članstvo v EU;
- oceniti, kakšno vlogo so v pridružitvenem procesu igrale Združene države Amerike;
- ugotoviti, kako država kljub svoji majhnosti in omejitvam, ki izhajajo iz tega dejstva, v EU uresničuje svoje interese;
- kritično oceniti odnose med Malto in ZDA (predvsem politične in gospodarske);
- poiskati in preučiti vzroke za morebitno podporo ZDA približevanju Malte EU;
- ugotoviti na katerih področjih državi sodelujeta.

Za doseg teh ciljev si bom pomagal s ključno literaturo na področju malteškega približevanja Evropski uniji (Calleja 1993; Cini 2001a; 2001b; 2001c; 2003a; Buttigieg 2004; Formosa 2008; Pace R. 2008a; 2008b; 2011). Pri tem bom upošteval predvsem dela malteških in nekaj tujih avtorjev, kajti v slovenski literaturi razen nekaj splošnih podatkov glede vstopa v EU in statističnih podatkov ne obstaja poglobljeno delo oziroma znanstveni prispevek iz tega področja.¹⁷

¹⁷ Dela slovenskih avtorjev mi bodo služila predvsem v teoretičnem delu magistrske naloge.

1.2 Raziskovalna vprašanja

Z magistrsko nalogo bom poskušal najti odgovore na dve raziskovalni vprašanji:

Raziskovalno vprašanje 1:

Kako Republika Malta v okviru Evropske unije uresničuje svoje cilje, glede na to, da je omejena z manjšim številom svojih predstavnikov?

Malta ima v institucijah Evropske unije kot številčno ena najmanjših evropskih držav posebno mesto. Pri uresničevanju ciljev in določanju prednostnih nalog je determinirana z manjšim številom svojih predstavnikov. Se mora povezovati z drugimi državami in iskati zaveznitva?

Raziskovalno vprašanje 2: Kako strateški položaj Republike Malte vpliva na uresničevanje interesov ZDA?

Z raziskovalnim vprašanjem sem želel preveriti, kako strateški položaj Malte vpliva na uresničevanje interesov ZDA. So ZDA že od samega začetka podpirala prizadevanja Malte za vstop v Evropsko unijo? Pri tem bi rad izpostavil dva ključna razloga, ki sem ju v magistrski nalogi podrobno obdelal: prvi je ekonomski razlog, drugi pa geostrateški položaj Malte.

1.3 Metodološki okvir

Kompleksnost raziskovalnega področja zahteva interdisciplinarni pristop z uporabo različnih raziskovalnih metod s področij družboslovja in humanistike. Pri raziskovalnem delu se bomo soočili z več metodami dela. S kombinacijo kvantitativnega, kvalitativnega in primerjalnega raziskovanja bomo presegli pomanjkljivosti posameznih metod (Neuman 2006, 150; Ragin 2007).

Dobršen del magistrske naloge bo zajemal uporabo metode analize sekundarnih pisnih virov, s pomočjo katere bo temeljito pregledana ključna literatura, ki obstaja glede vstopa in vloge Malte v EU. Različni zborniki, monografije, znanstveni članki in druga strokovna literatura bodo omogočili poglobljen in analitično zasnovan vpogled tudi na področje malih

držav in njihovega vpliva oziroma zmožnosti pri uresničevanju svojih interesov v EU. Pri pregledu statističnih kazalcev splošnega stanja države si bom pomagal s statistično metodo, s katero bom obdelal podatke iz različnih časovnih obdobj, s pomočjo komparativne analize pa jih bom medsebojno primerjal (Ragin 2007).

Uporabil bom tudi metodo delno strukturiranega intervjuja oziroma odprtega intervjuja,¹⁸ s pomočjo katerega bom opravil osebne pogovore z malteškimi politikami oziroma strokovnjaki, ki so bili ali so še vpeti v evropske procese. Intervjuji bodo sestavljeni iz okvirnih vprašanj, intervjuvancem pa bodo postavljena podvprašanja (Mesec 1998; Neuman 2006). Podatki iz zbranih odgovorov bodo okrepili relevantnost magistrske naloge, saj bodo služili za poglobljeno razumevanje nekaterih specifičnih področij preučevanja.

Magistrsko delo temelji na treh osnovnih komplementarnih poglavjih. Prvo poglavje je namenjeno predvsem samemu kronološkemu pregledu celotnega pridružitvenega procesa Malte Evropski uniji. Fokus bo usmerjen na negativna in pozitivna pričakovanja oziroma na argumente za in proti vstopu v EU ob močni vlogi dveh edinih parlamentarnih strank v državi. Drugo poglavje je namenjeno vlogi in položaju Malte kot majhne države v EU. Preveril sem, kako država uresničuje svoje cilje v evropski družini in kakšne strategije pri tem uporablja. Zadnje poglavje je namenjeno preučitvi odnosov med Malto in ZDA, predvsem skozi prizmo tradicionalne malteške politike nevtralnosti v mednarodnih odnosih, zanimala pa me je tudi raven gospodarskega sodelovanja med državama. S končnimi ugotovitvami se magistrsko delo tudi končuje.

¹⁸ Pri nestrukturiranem ali delno strukturiranem intervjuju, ki ga imenujemo tudi odprti intervju, kot pravi Mesec (1996, 80), ne uporabljamo vnaprej do potankosti pripravljenega vprašalnika, ampak zgolj vodilo ali predlogo za intervju.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

2.1 Koncept evropeizacije

Pojem "evropeizacija" je relativno nov izraz, saj se je začel razvijati postopoma od sredine 90. let prejšnjega stoletja. Povedati je treba, da v prvi vrsti ne gre za ideološki izraz, ampak je to predvsem politološki pojav, ki je v literaturi pritegnil zelo veliko pozornosti, tako pri proučevanju držav kandidatk, pristopnic, kot tudi članic. O tem, kaj ta pojem pomeni, ni enotnega mnenja (glej Johansson 1999; Börzel in Risse 2000; Cini 2001b; Bulmer in Radaelli 2003; Falkner 2003, Featherstone in Radaelli 2003; Fink-Hafner in Lajh 2005; Vassalo 2012). Edina stvar, o kateri so strokovnjaki večinoma poenoteni, je sam termin evropeizacija.¹⁹ V nadaljevanju bom predstavil različne definicije in teorije evropeizacije.

Preko evropeizacije se preučuje predvsem vpliv in učinek Evropske unije, ki ga ima na posamezne članice,²⁰ pri čimer pa je pomembno, da preučimo (nacionalne) aspekte individualnih držav članic. Featherstone (2003a, 3) pravi, da je lahko evropeizacija uporabna kot izhodišče za večje razumevanje pomembnih sprememb v naši politiki in družbi, naloga raziskovalcev pa je, da ji dajo natančen pomen. Po mnenju Bulmerja in Radaellija (2004, 1) se je zanimanje za evropeizacijo pojavilo zaradi štirih dejavnikov: institucionalizacije enotnega trga, skupne monetarne unije, regulativne konkurenčnosti (ki je neposredno povezana z enotnim trgov) in *učinka prelivanja*,²¹ ki ga je povzročil širitveni proces Evropske unije. Radaelli (2000) je prepričan, da je teoretična in empirična analiza nujna, saj o procesih evropeizacije ne vemo dovolj.

2.2 Definicije evropeizacije

Eno prvih definicij je ponudil Robert Ladrech (1994, 69), ki je zapisal, "da je evropeizacija proces, v katerem politike Evropske unije postanejo del političnega življenja v državah članicah". Kasneje je definicijo nekoliko razširil. Evropeizacijo je opisal kot

¹⁹ Tudi glede imena obstajajo razlike. Andersen in Eliassen (v Börzel in Risse 2000) tako namesto izraza "evropeizacija" uporabljata izraz "evropeifikacija", Wallace (v Schimmelfenning in Sedelmeier, 2005) pa "EU-izacija".

²⁰ V strokovni literaturi se v okviru evropeizacije učinki Evropske unije nanašajo predvsem na države članice, a evropeizacija poteka tudi v državah, ki se za vstop šele pripravljajo (imajo na primer status kandidatke).

²¹ V angleški literaturi se je uveljavil termin *spill over*.

"inkrementalni proces, ki spremeni smer in obliko politike tako, da politična in ekonomska dinamika EU postane del organizacijske logike nacionalne politike in sprejemanja politike". Evropeizacija omogoča "nove in razvijajoče se obnašanje ter prakse delovanja, ki izvirajo iz novih pravil in procedur delovanja EU" (Ladrech v Fairbrass 2003, 7).

Za Vassala (2012, 209) je evropeizacija "proces institucionalizacije, v katerem se razvijajo nova pravila in novi načini razmišljanja" in to ne le na nadnacionalnem nivoju, ampak, kar je še pomembneje, tudi na nacionalnem nivoju.

Featherstone (2003b, 5) je predlagal nekoliko drugačno kategorizacijo evropeizacije, ki naj bi zajemala štiri kategorije: (a) gre za zgodovinski proces, (b) primer kulturne difuzije, (c) proces institucionalne adaptacije in (d) adaptacijo politike in političnih procesov.²²

Olsen (2003, 334) ponuja nekoliko drugačno klasifikacijo in pet različnih pomenov evropeizacije: prvi se nanaša na širitev EU, vključno z državami, ki nazadnje postanejo članice. Drugi govori o tem, na kakšen način država članica sprejme sistem upravljanja, ki je skladen z evropskimi politikami in normami. Tretji govori o načinu razvoja evropskih institucij, četrti pa o političnem upravljanju in institucijah, katerih vpliv sega izven meja Evrope. Peti se ukvarja s političnimi projekti, s posebnim poudarkom na poenotenju Evrope. Lodge (v Gwiazda 2002, 5) izpostavlja pomemben vidik: da se ta koncept neizogibno premika v smer skupne EU prakse, ki se oddaljuje od tradicionalno raznolikih nacionalnih politik in sprejemanja odločitev.

Za precej uveljavljeno definicijo evropeizacije sta zaslužna Bulmer in Radaelli (2004, 4). Po njunem naj bi bila evropeizacija sestavljena iz različnih procesov: a) izgradnje, b) difuzije, c) institucionalizacije formalnih in neformalnih pravil, procedur, političnih paradig, "načinov za

²² Nekoliko podrobneje:

a) evropeizacija kot zgodovinski proces: v tem smislu je evropeizacija "izvoz" evropske nadvlade in družbenih norm, kulturnih norm in vzorcev;

b) evropeizacija kot predmet kulturne difuzije - transnacionalizem pomeni difuzijo (raznolikost, razširitev) kulturnih norm, idej, identitet in vzorcev vedenja med narodi znotraj Evrope;

c) evropeizacija kot proces institucionalnega prilagajanja - koncept evropeizacije je povezan s prilagajanjem na pritiske, ki posredno ali neposredno izvirajo iz članstva v EU. V tem okviru gre za prilagajanje na več ravneh: bodisi za prilagajanje osrednjih institucij na obveze, ki izhajajo iz članstva EU, bodisi za prilagajanje drugih institucionalnih igralcev, na primer organiziranih interesnih skupin ali političnih strank v domačem političnem procesu, ali za krepitev subnacionalne ravni vladanja;

d) evropeizacija vpliva na procese oblikovanja in izvajanja javnih politik v državah članicah EU.

dosego ciljev" ter skupnih prepričanj in norm, ki se sprva definirajo in konsolidirajo znotraj političnih procesov EU, nato pa se inkorporirajo v domač (nacionalni in podnacionalni oziroma regionalni) diskurz, politične strukture in javne politike.

Gwiazdova (2002, 6) po drugi strani trdi, da evropeizacija ni najbolj primeren termin. Pravi, da je bolj primerno govoriti o *EU-izaciji*, saj gre v prvi vrsti za različne strukture upravljanja, ki potekajo oziroma se izvajajo na ravni EU. Ta definicija je sicer precej bolj splošna in nedoločena, konotativno ni zelo precizna, nima visoke diskriminatorne moči, vključuje manj elementov, vendar pa omogoča "zajem objekta", saj vsebuje poimenovalne značilnosti.

V slovenski literaturi se je najbolj uveljavila definicija Lajha in Kajnčeve (2009, 26–27): "Natančneje gre za procese prenosa, projekcije oziroma *up-loadinga* nacionalnih (ali celo subnacionalnih) pravil, interesov, praks in procesov na raven EU in obratno, tj. za procese sprejemanja, recepcije oziroma *down-loadinga* pravil, interesov, praks in procesov, ki so nastali in se uveljavili na ravni EU, na nacionalno (in subnacionalno) raven."

2.3 Evropeizacija – evropska integracija

Kot je mogoče ugotoviti, so definicije evropeizacije razlikujejo druga od druge in jih je zato včasih tudi težko uporabiti pri empiričnem raziskovanju. To nakazuje, da je ta pojav sam po sebi precej kompleksen oziroma je kompleksno njegovo razumevanje. Obstaja več težav: ena od glavnih, ki se pojavlja, je ta, da pri definiranju praktično ni razlike med evropeizacijo in *politično integracijo*²³ (Börzel in Risse 2000).

Po uveljavljeni definiciji je politična integracija proces, kjer politični akterji v različnih nacionalnih okoljih prenesejo svoje pristojnosti, pričakovanja in politične aktivnosti na nov center, čigar institucije posedujejo pristojnost nad prej obstoječimi nacionalnimi državami. Končni rezultat procesa je nova politična skupnost, ki prevlada nad prejšnjimi (Haas v Nelson in Stubb 2003, 154). To v praksi pomeni, da se države odpovedo delu svoje suverenosti. Samostojno oblikovanje ter izvajanje javnih politik prepustijo nadnacionalni politični ravni, torej

²³ V našem primeru gre za evropsko integracijo, zato bom v nadaljevanju uporabil ta termin.

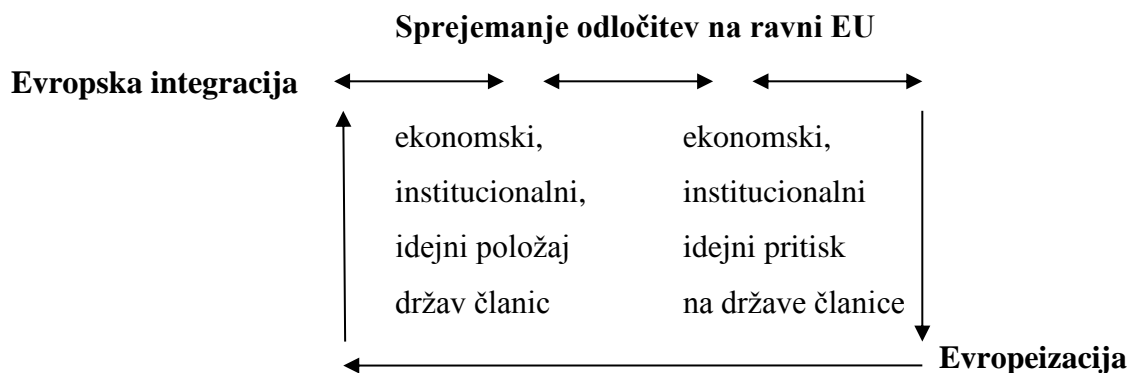
v našem primeru Evropski uniji, ki ji delegirajo moč, obenem pa se zavežejo skupnemu odločanju.

Schmidtova (2002, 896) se ukvarja z razlikovanjem med evropeizacijo in evropsko integracijo (glej Sliko 2.1). Slednjo vidi kot vključitev sprejemanja politik, kar ključuje tako nacionalne kot subnacionalne akterje, evropeizacija pa pomeni predvsem pritisk na države članice po spremembi: "Evropsko integracijo definiram kot proces izgradnje Evropske gospodarske skupnosti/Evropske skupnosti/ Evropske unije (EEC/EC/EU) in politik s strani različnih akterjev: vladnih predstavnikov in nevladnih organizacij, tako v državah članicah kot na ravni EU, ki so vključeni v sprejemanje odločitev na ravni EU." To sprejemanje odločitev, vključno s procesi na ravni EU, generira ekonomske, institucionalne in idejne pritiske za spremembo politik, različnih praks in institucij v državah članicah.

Za nekatere avtorje (na primer Colino 1997; Stone Sweet in Sandholtz 1998) evropeizacija združuje evropsko integracijo in izgradnjo novih institucij, za Vinka in Graziana (2007, 3) pa je evropeizacija pravzaprav posledica integracije: "Evropeizacija je način preučevanja nacionalnih politik, oziroma način, kako se nacionalne politike povežejo z nadnacionalno ravni. Tako gre za proces preučevanja zблиževanja, ki je posledica razvoja evropskih integracijskih politik." Bulmer in Radaelli (2004, 5) trdita, da evropeizacija ne more obstajati brez evropske integracije.

Ob tem je potrebno povedati, da se teorije evropskih integracij se ukvarjajo z vprašanjem, zakaj se države odločijo pridružiti EU. Radaelli (2003, 33) meni, da koncept evropskih integracij pripada ontološki perspektivi, medtem ko koncept evropeizacije pripada poontološki perspektivi. Ontološka perspektiva razlaga vzroke za povezovanje v evropske integracije, prenos suverenosti in vzpostavljanje enotnih institucij, medtem ko poontološka perspektiva razlaga dejanske učinke povezovanja.

Slika 2.1: Razmerje med evropsko integracijo in evropeizacijo

Vir: Schmidt (2002, 896).

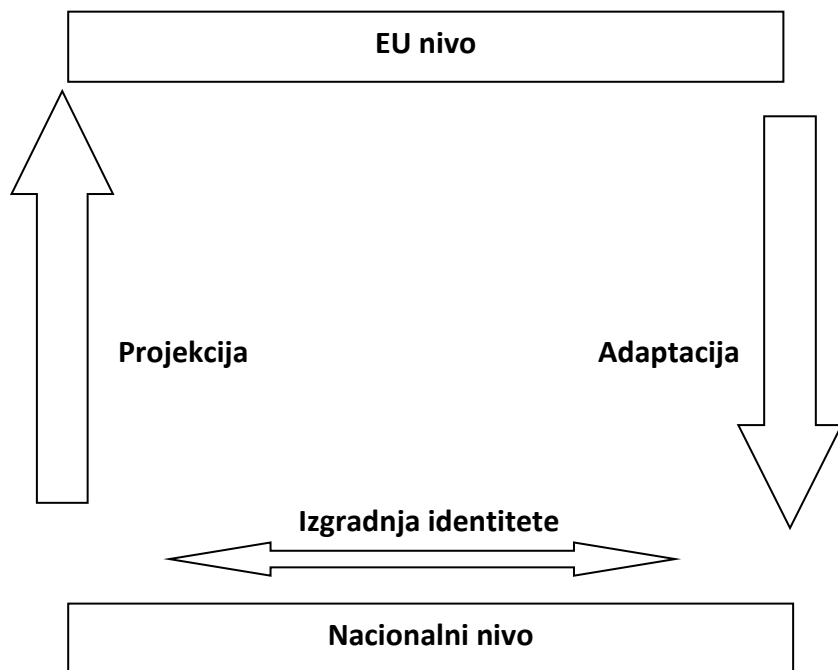
2.4 Od spodaj navzgor do zgoraj navzdol

Pri preučevanju evropeizacije sta se uveljavila dva pristopa, in sicer:

- a) od spodaj navzgor (*bottom-up*), ki poudarja razvoj institucionalnih tvorb na nadnacionalni ravni (Börzel in Risse 2000);
- b) od zgoraj navzdol (*top-down*), ki preučuje vpliv nadnacionalne ravni na oblikovanje oziroma delovanje institucij na nacionalni ravni (Featherstone in Radaelli 2003).

Bache (2003, 6) pravi, da so se prve študije evropeizacije v 70. letih nanašale predvsem na pristop od zgoraj navzdol, domnevno neusklajenost med EU in nacionalnimi ravni, poudarjeno reaktivno in neprostovoljno naravo adaptacije, usmerjenost na politike in različne dimenzije politične skupnosti, pričakovano zблиževanje držav in definiranje evropeizacije v vsebinskem smislu. Druga generacija študij v 90. letih je obravnavala oba pristopa, torej od spodaj navzgor (*bottom-up*) in od zgoraj navzdol (*top-down*), vertikalno in horizontalno, večji poudarek je bil na interesih, vrednotah in idejah, politični identiteti, volitvam, strankah in strankarskih sistemih, vplivu evropeizacije na nacionalno politično in institucionalno dinamiko. Wong (v Gross 2011, 16) pristop od zgoraj navzdol imenuje *nacionalna adaptacija*, pristop od spodaj navzgor pa *nacionalna projekcija*. Kot tretji koncept omenja *izgradnjo identitete*, ki se nanaša na spreminjanje interesov in identitet (glej Slika 2.2).

Slika 2.2: Povezava med nacionalnim in EU nivojem

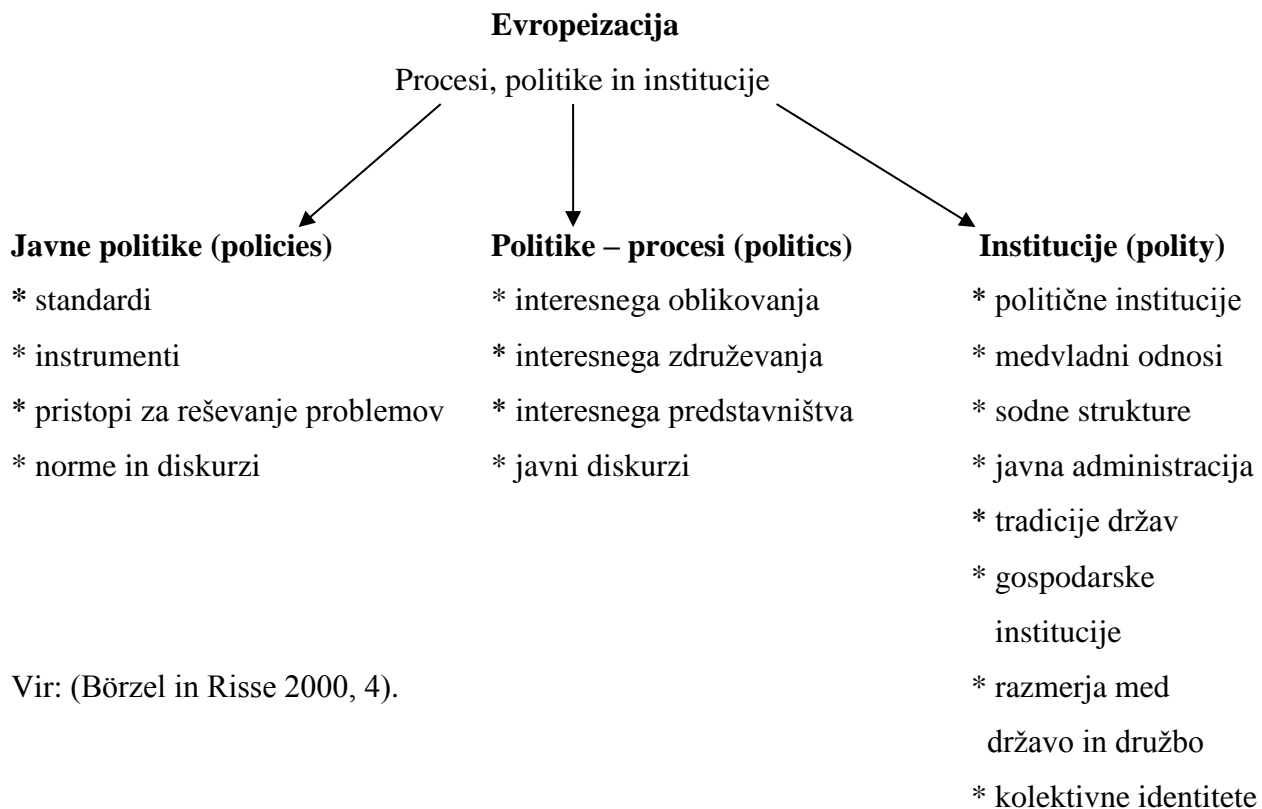
Vir: Gross (2011, 16).

Najpomembnejši je bil preskok iz pristopa od spodaj navzgor do od zgoraj navzdol. Pristop od spodaj navzgor se je uveljavil pri analiziranju odziva držav članic na evropeizacijo. Številne strkovnjake evropske integracije je zanimalo, kako so se države odzvale na evropske procese in institucije. V zadnjih letih je mogoče opaziti velik porast v literaturi, ki obravnava pristop od zgoraj navzdol, gre pa za analiziranje učinkov razvijajočega se evropskega sistema vladanja na države članice (Börzel in Risse 2000, 1). Nekoliko manj pomemben je horizontalni proces evropeizacije, katerega obravnavata Bomberg in Peterson (2000). Gre za t.i. *prenos politik* med državami članicami znotraj EU. Ta proces lahko poteka neodvisno od EU, a v praksi je EU kot organizacija večinoma v to vključena ne le zato, ker so države njene članice, ampak ker EU zagotavlja pogoje za komunikacijo med državama (Bache in Jordan 2006, 22).

2.5 Kaj je evropeizirano?

Različne dimenzije evropeizacije, ki sem jih opisal zgoraj, so pripeljale do naslednjega vprašanja: kaj sploh je "evropeizirano"? Evropeizacija po menju Börzelove in Risseja (2004, 3–4) učinkuje na tri dimenzije pojma politike: javne politike, politiko kot boj za oblast in politične institucije. Javne politike (angleško *policies*) se nanašajo tako na politike EU kot tudi na nacionalne politike. Na vse več teh politik znotraj držav članic vplivajo odločitve, sprejete v Bruslju. Politika kot boj za oblast (angleško *politics*) se ukvarja z evropeizacijo na izvršni in zakonodajni ravni pa tudi z javnimi službami. V povezavi s političnimi institucijami (angleško *polity*) preučujemo vpliv evropeizacije na nacionalne institucije, tako na formalni kot neformalni način, kot tudi učinek EU na upravne strukture in politično kulturo države. Bomberg in Peterson (2000, 5–6) dodajata temu še četrto dimenzijo, ki vključuje evropeizacijo državljanov preko evropskih politik. Ta dimenzija se ukvarja s pojmi, kot so kultura, identiteta in državljanstvo. Njun prispevek je pomemben, saj izniči demokratični deficit.

Slika 2.3: Učinki evropeizacije na nacionalni ravni

Vir: (Börzel in Risse 2000, 4).

Radaelli (2000, 6–13) omenja štiri različne dejavnike.

Prvi se nanaša na domače politične strukture. Kot pravita Andersen in Burns (v Radaelli 2000, 7), ima evropeizacija vpliv na politične institucije vse odkar je vloga parlamentov in teritorialnega predstavništva omejena. Mednje spada tudi javna uprava. Radaelli trdi, da raznolikost javnih uprav med državami članicami ostaja normativ, a nekateri zagovarjajo tezo, da evropeizacija povzroči združevanje nacionalnih uprav in EU uprave.

Drugi dejavnik govori o strukturah reprezentacije. Po mnenju Andersena in Burnsa (v Radaelli 2000, 7) "evropeizacija prispeva k depolitizaciji, brezbriznosti in političnemu apatizmu". Radaelli in Harcourt (v Radaelli 2000, 11) zagovarjata tezo, da sprejemanje politik v EU povzroča večjo politizacijo na nacionalni ravni.

Pri tretjem dejavniku gre za kognitivne in normativne strukture. Evropeizacija lahko vpliva na vrednote, norme in diskurze, ne le na formalne strukture. Kognitivna transformacija lahko vodi k spreminjanju preferenc političnih odločevalcev. Radaelli (2000, 11) pravi, da je analiza kognitivne in normativne strukture povezana s ponovnim zanimanjem za sociološki institucionalizem, kreiranje preferenc in politično legitimnost.

Četrty dejavnik govori o javnih politikah, kjer obstajajo tri dimenzije: ekonomska, institucionalna in diskurzivna. Slednja se deli na koordinativni diskurz (pri kreiranju politik ga uporabljajo politični odločevalci) in komunikativni diskurz (nanaša se na komunikacijo z javnostjo) (Radaelli 2000, 12–14).

2.6 Evropeizacija politik in političnih procesov

Po mnenju številnih avtorjev evropskih študij se je doslej najbolj razvil dejavnik javnih politik. Če na evropeizacijo gledamo iz tega zornega kota, gre torej za proces, kjer se nacionalne politike poskušajo prilagoditi politikam EU.²⁴

²⁴ Michelle Cini (2001, 74) posredno priznava, da je pri preučevanju evropeizacije večji poudarek na vplivu evropskih politik, političnih procesov in institucijah, a pomemben vidik predstavlja tudi evropeizacija (nacionalne) identitete, pri čemer gre za spreminjanje vrednostnih sodb, vrednot in norm. Ta vidik evropeizacije vključuje spremembo percepcije politične skupnosti, v kateri živijo ljudje. Ne nanaša se toliko na proces homogenizacije, gre

Pri evropeizaciji javnih politik sta pomembni dve fazi: kreiranje politik in njihovo izvajanje, pri čemer je Radaellijeva definicija uporabna tudi pri ocenjevanju vpliva evropskih politik na države članice. Sprejetje teh politik in njihova vključitev v nacionalno politiko je seveda nujno, kar je tudi razlog, da se evropeizacija in oblikovanje politik v EU konceptualno razlikujeta druga od druge.

2.7 Oblikovanje in sprejemanje EU politik

Države članice pri sprejemanju politik na evropski ravni, ki seveda vplivajo na njihove nacionalne politike, niso le pasivni akterji. Pravzaprav imajo pri kreiranju, koordinaciji in implementaciji politik aktivno vlogo. S porastom sprejemanja politik v EU so morali nacionalni akterji spremeniti svoje strategije tako na nacionalni kot tudi na EU ravni. Vloga nacionalnih vlad je tako oblikovanje kot sprejemanje evropskih politik. Ta proces bi lahko označili za recipročno razmerje med političnimi pogajanjmi na nacionalni in evropski ravni. Na domači ravni se na izvršilno raven izvaja pritisk, da se prilagodi na evropske politike, na ravni EU pa si vlade prizadevajo, da bi bile evropske politike čim bolj v skladju z njihovimi nacionalnimi politikami. Učinkovita strategija za čim več koristi in čim manj negativnih posledic evropskih politik je prenos nacionalnih politik na evropsko raven in oblikovanje evropskih politik, kajti to zmanjšuje potrebo po legalni in administrativni adaptaciji. Omeniti je potrebno tudi učinkovitost izvajanja politik, kajti bližje kot so evropske politike nacionalnim, manjša je cena adaptacije in izvajanja. Oblikovanje in sprejemanje EU politik je torej pri odzivanju države članice na evropeizacijo pomembna vez med pristopoma od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol (Howel 2004; Börzel 2003).

Izvajanje politik, kot trdi Rhodes (v Bache 2003, 14), je proces pogajanj med konfliktnimi interesi. Neuspeh, da bi imeli učinkovito oblikovanje in izvajanje politik je rezultat kompetenc, ki so razpršene med različnimi političnimi sektorji, med različnimi vladnimi ravnmi, prav tako ne obstaja učinkovit mehanizem koordinacije. Politična zmožnost držav članic, da

bolj za adaptacijo razumevanja o tem, kdo sploh smo, kako relevantna je naša identiteta v skupnosti drugih identitet. Če verjamemo, da je narod v EU, ki se širi tako v institucionalnem smislu, kot tudi v smislu kompetenc, vse manj pomemben, potem se zdi, da so spremembe naše nacionalne identitete neizogibna posledica takšnega prepričanja. To ne pomeni nujno, da nacionalna identiteta, ki se znajde skupaj z drugimi, počasi izgine – pričakovati moramo, da ta postane bolj "evropeizirana", kar pa je odvisno od lokalnih dejavnikov, ne glede na ustaljeno prakso, v okviru katere poteka evropeizacija.

oblikujejo in sprejemajo EU politike je odvisna od politične moči, ki jo imajo države v odločevalskih organih EU. Administrativna zmožnost držav članic, da oblikujejo in sprejemajo EU politike je odvisna od določenih dejavnikov, kot so številčnost administracij pa tudi finančni viri. Tako oblikovanje kot sprejemanje EU politik je ustvarilo *udomačitev*²⁵ evropskih zadev.

Do vse večjega vpliva evropeizacije na nacionalne politike je prišlo zaradi sprememb v prenosu politik. Skozi čas je EU razvila široko paleto različnih metod za sprejemanje politik – v preteklosti se je največ uporabljala metoda skupnosti.²⁶ Ta metoda je zajemala delitev kompetenc med različnimi institucijami. Politične prepreke, do katerih je prišlo v času ratificiranja Maastrichtne pogodbe, so sprožile nastanek nove metode, o čemer pišem v nadaljevanju.

2.8 Različni tipi politik

Bulmer in Radaelli (2004, 3–8) poznata različne tipe politik, ki so povezane z vzorci upravljanja znotraj EU. Upravljanje je povezano z evropeizacijo, kajti obstaja neposredna povezava med evropskimi politikami in vlado. Prvi tip je pozitivna integracija, do katere pride z uvajanjem EU politik. Njej nasprotna je negativna integracija, ki zaradi prilagoditve evropskim standardom briše nacionalne meje. Do koordinacije politik pride na vseh področjih, kjer so glavni akterji nacionalne vlade. V praksi se to nanaša na zunanjo politiko, na sodelovanje med policijami pa tudi na vse druge politike, ki spadajo pod odprto metodo koordinacije (OMC).²⁷ Gwiazda (2002, 9–10) omenja tri različne mehanizme, ki so povezani z zgoraj omenjenimi tipi politik. Prvi je prisilni mehanizem, kjer evropske institucije in zakoni vsilijo spremembo politike na nacionalnem nivoju. Drugi mehanizem se nanaša na adaptacijski pritisk, ki ga čutijo predvsem politični odločevalci na nacionalnem nivoju. Tretji mehanizem predstavlja nove ideje, vpliva pa tudi na socialni konstrukt. Prvi mehanizem spada pod pozitivno integracijo, drugi pod negativno, tretji pa pod OMC.

Kot je mogoče sklepati iz zapsanega, so evropske politike logična začetna točka, a relevantni so tudi drugi vidiki politike. Institucionalne spremembe namreč vplivajo na politične

²⁵ T.i. *domestication*.

²⁶ Angleško *community method*.

²⁷ Odprta metoda koordinacije (*open method of cooperation* – OMC) je proces, ki med državami EU poteka znotraj Sveta Evropske unije. Čeprav je vsaka država EU odgovorna za lastno politiko na teh področjih, se lahko dogovorijo o skupnih ciljih in se iz izkušenj drugih članic seznanijo z dobrimi praksami (Svet Evropske unije 2008).

strukture. Ko govorimo o evropeizaciji domače upravljalne strukture, lažje osamimo vzročnost s strani EU, kot pa je to v primeru študij politik (Bulmer in Burch 2003, 3). Zaradi tega argumenta se bom v nadaljevanju posvetil institucionalni adaptaciji, do katere pride v procesu evropeizacije.

2.9 Evropeizacija in vpliv na države

Ne glede na to, na katerem nivoju politike pride do evropeizacije, je učinek vedno viden na ustroju držav članic. Kot sem opisal zgoraj, evropeizacija vključuje transformacijo spremenljivk na nacionalnem nivoju, ki se prilagodijo EU ustroju. Evropeizacija skozi strukture EU zajema več kot le pasiven odgovor na zunanji pritisk. Delovanje nacionalnih in EU institucij je prepleteno z različnimi akterji, ki so povezani z vertikalnimi in horizontalnimi omrežji. Vse to nakazuje, kako pomemben je učinek na nacionalni nivo pa tudi spremembe, do katerih mora priti, da država postane skladna z EU standardi. Spremembe v državah članicah, ki so posledica evropeizacije, pripeljejo do kombiniranih učinkov s strani strateških interakcij med individualnimi racionalnostmi, ki jih oblikujejo institucionalne možnosti in ovire. Vse je odvisno od tega, kako so težave diskurzivno uokvirjene (Liebert 2003, 5).

Kot trdita Börzel in Risse (2000, 5) obstajata dva pogoja, da pri odgovoru na evropeizacijo pride do spremembe v državi. Po eni strani mora biti evropeizacija "neprijetna", da obstaja t.i. neskladje oziroma razlika²⁸ med EU ravni in domačo ravni. To samo po sebi ni zadostno, zato je potreben drugi pogoj, do katerega pride zaradi prvega: olajševalnih dejavnikov, pri čemer so to akterji in institucije, ki se odzivajo na pritisk adaptacije. V procesu spreminjanja države pomenijo naslednji korak.

2.9.1 Neskladje in olajševalni dejavniki

(Ne)skladje med EU nivojem in nacionalnim nivojem vpliva na jakost adaptacijskega pritiska, ki ga ima evropeizacija na države članice. V procesih nacionalnih in EU politik je neskladje potrebno, saj lahko le tako pride do spremembe. Börzel in Risse (2000, 5) trdita, da manjša kot je skladnost med EU in nacionalnimi procesi, politikami in institucijami, večji je adaptacijski pritisk. To pomeni, da če se evropeizacija prilega državam, večjih težav ni. Do njih pa pride, če zaradi velikih neskladij pride do velike potrebe po spremembi. Stopnja neujemanja

²⁸ V literaturi se je uveljavil angleški izraz *misfit*.

vodi k pritiskom po prilagajanju, pri čemer je to nujen, vendar nezadosten pogoj za spremembo. Obstajata dva glavna vladika neskladja: prvi je neskladje politik, do katerega pride zaradi neskladja med evropsko in nacionalno zakonodajo, drugi pa je institucionalno neskladje, ki se nanaša na politične institucije. Ker neskladje politik povzroča državam stroške, si le-te prizadevajo, da na EU raven prenesejo čim več nacionalnih politik.

2.10 Teoretični modeli mehanizmov evropeizacije

Pri spremembah v državah – govorimo o t.i. domači spremembi – je potrebno omeniti nekaj različnih pristopov. Montpetit (v Gwiazda 2002, 7) omenja konstruktivizem, liberalni intergovernmentalizem in zgodovinski institucionalizem. Hall in Taylor (1996, 936) pišeta o treh vrstah novega institucionalizma, ki so se v začetku 80. let razvile iz do tedaj prevladujočega teoretskega koncepta behaviorizma. Gre za zgodovinski institucionalizem, institucionalizem racionalističnega izbora in sociološki institucionalizem.

V literaturi sta se na splošno uveljavila dva pristopa: prvi je realistični, drugi pa sociološki. Prvi govori o "logiki posledičnosti": akterji so racionalni, prizadevajo si za čim večje koristi ob čim manjših stroških. Ker obstaja v politiki veliko različnih interesov, lahko politični akterji izrabljajo svoje glasovalne pravice in se izogibajo pritisku evropeizacije, pri čimer pa zavirajo spremembe (glej Börzel in Risse 2000, 1). Bolj kot je moč razpršena, večji je upor pritisku evropeizacije.

Pri sociološkem pristopu je v ospredju "logika ustreznosti", kjer akterji sledijo nečemu, kar je označeno kot socialno sprejeto vedenje v danih okoliščinah. Sociološki pristop ponuja dve razlagi domače spremembe, do katere pride zaradi evropeizacije. Prvi je institucionalni izomorforizem, ki zagovarja idejo o procesu homogenizacije, do katerega pride sčasoma znotraj struktur zaradi interakcij v enakem okolju. Druga razlaga temelji na ideji, da je proces socializacije nujen. Visoka stopnja neskladja torej vodi v procese socializacije in učenja, kar pripelje do internacionalizacije novih norm, razvoja nove identitete in politične kulture (glej Börzel in Risse 2000, 2).

EU neposredno vpliva tako na politike kot tudi na procese. Adaptacija politik pripelje do sprememb v politiki.

2.11 Posledice domače spremembe

Pri evropeizaciji se pojavlja kar nekaj vprašanj: ali ta ustvarja enotni model, če ne, kakšen je rezultat. Ta vprašanja izhajajo iz ideje, ali adaptacija povzroči konvergenco ali divergenco.

Potem, ko smo obdelali spremembo, je potrebno analizirati tudi odziv na evropeizacijo, ali je ta močan ali šibek. Kot trdi Heriter in drugi (v Radaelli 2000, 14–15), inercija, absorbcija, transformacija in omejevanje vplivajo na jakost spremembe in njihovo smer. Na tej lestvici je inercija najšibkejši odziv na evropeizacijo: do tega pride na primer, ko država ugotovi, da se njene politike preveč razlikujejo od tistih na EU ravni, zato do spremembe sploh ne pride. Absorbicija pomeni, da države sprejmejo EU politike, ne da bi povsem spremenile svoje in tako ohranijo svoje (politično) jedro. Pri transformaciji je stopnja spremembe visoka, države članice pa zamenjajo svoje politike in postopke.

2.12 Konvergenca ali divergenca?

Ali evropeizacija zmanjša neskladja med posameznimi državami članicami, ali pa rezultira v popolno divergenco? Vpliv na domačo spremembo daje podlago tako za konvergenco politik kot tudi institucionalno konvergenco. Konvergenco politik je lažje doseči, kot konvergenco institucij. Pomembno je izpostaviti, da konvergenca ne pomeni popolne homogenizacije nacionalnih struktur. V EU pravzaprav take države ni, kar je mogoče pripisati skladju med EU ravni in domačo nacionalno ravni pa tudi različnim načinom prilagoditev. Lahko bi zaključili, da je divergenca značilnost nacionalne spremembe, neskladja pa so še naprej prisotna med državami članicami. Čeprav se države razvijajo različno in divergenca obstaja, so podobnosti še vedno prisotne.

2.13 Evropeizacija, modernizacija, globalizacija in demokratizacija

Številne države v Sredozemlju se dejansko modernizirajo, kot ogrodje za to pa jim služi evropeizacija. Zaradi tega je pomembno razumevanje, kaj je modernizacija in kakšna je njena primerjava z evropeizacijo. Na primeru Malte je za doberšen del modernizacije "kriva" prav evropeizacija. Kot trdi Cinijska (v Featherstone in Radaelli 2001, 19), je prišlo do učinka tako evropeizacije kot modernizacije. Evropeizacija, kot teorije modernizacije pred njo, je imela

drobne, a pomembne učinke na domačo družbo (Cini v Featherstone in Radaelli 2001, 3). V Južni Evropi je bila v 19. in 20. stoletju modernizacija videti predvsem kot "zahodna evropeizacija". Modernizacija je še posebej vidna v državah Južne in Srednje Evrope, kjer so si večinoma liberalne elite prizadevale posnemanje napredka Zahodne Evrope (Featherstone in Radaelli 2003, 338).

Ta koncept lahko povežemo tudi z učinki globalizacije. Evropeizacijo lahko označimo kot obrambno strategijo pred globalizacijo²⁹ in neoliberalizmom (Featherstone in Radaelli 2001, 5). Da je globalizacija povzročila pritisk na nacionalne države, je jasno, do tega pa je v prvi vrsti prišlo zaradi potreb po bolj globalizirani ekonomiji. Na ravni EU je to privedlo tako do procesa evropeizacije kot tudi evropske integracije.

Številne države se demokratizirajo in ne le "evropeizirajo", kot je mogoče videti v državah Srednje in Vzhodne Evrope (CEES). Strokovnjaki, ki se ukvarjajo z demokratizacijo, zagovarjajo tezo, da je EU močno podpirala demokratizacijo držav, kar naj bi pripeljalo do spoštovanja človekovih pravic in odprtih političnih sistemov (Featherstone in Radaelli 2003, 305).

²⁹ Globalizacija je sicer prinesla veliko bogastva, ki pa ni enakopravno razdeljeno. To na žalost velja tudi za Sredozemlje, vključno z Malto, ki po koncu hladne vojne 1989 kljub geopolitični in geoekonomski revoluciji ni profitirala v polni meri (Calleja 2009).

3 KRONOLOŠKI PREGLED PROCESA MALTEŠKEGA PRIBLIŽEVANJA EU

Skozi zgodovino je Malta zaradi svoje geografske pozicioniranosti sredi Sredozemlja vedno služila kot nekakšen most med Evropo, Afriko in Bližnjim vzhodom, a zaradi pomembnega strateškega položaja je spadala pod interesna območja tujih oblastnikov.

Začetek približevanja Malte Evropski uniji sega v pozna 50. leta prejšnjega stoletja, natančneje v leto 1958 – leto potem, ko je bila ustanovljena Evropska gospodarska skupnost (EGS).³⁰ V začetku 60. let politične razmere na Malti niso bile enostavne: država si je prizadevala za ekonomsko in politično neodvisnost od Velike Britanije,³¹ hkrati pa si je želela ohraniti varnost, ki jo je uživala zaradi britanske vojaške prisotnosti (O'Donoghue 2003, 5). Glavni stranki na malteškem političnem parketu sta od konca druge svetovne vojne naprej socialdemokratska Laburistična stranka (angleško *Labour Party*, malteško *Partit Laburista*)³² in krščanskodemokratska Nacionalistična stranka (angleško *Nationalist Party*, malteško *Partit Nazzjonalista*) (Pace 2011; Verney 2011).³³ Obe stranki sta dobro organizirani in sta uspeli ustvariti visoko stopnjo volilne udeležbe participacije. Malta deli podobne značilnosti kot druge države Commonwealtha, ki so bile nekoč del britanskega imperija (Debattista 2012, 32).

³⁰ Evropska gospodarska skupnost je predhodnica današnje Evropske Unije. Ustanovljena je bila v leta 1957 skupaj z Evropsko skupnostjo za atomsko energijo kot naslednica Evropske skupnosti za premog in jeklo (ustanovljena leta 1951 s Pariško pogodbo). Evropska Unija, regionalni trgovinski blok, meddržavna organizacija, predvsem pa gospodarska in politična skupnost 28 evropskih držav članic je bila ustanovljena leta 1992 z Maastrichtsko pogodbo (Paquin 2005, 92). S 1. Julijem 2013 po priključitvi Hrvaške so države članice Evropske Unije: Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska ter Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske.

³¹ To je bilo zadnje obdobje tuje okupacije Malte (1814–1964), ki je imela status kolonije (O'Donoghue 2003, 5).

³² Ime stranke, ki je bila ustanovljena pred volitvami leta 1921, so leta 1945 spremenili v Malteško laburistično stranko (Partit Laburista Malti - MLP), ki se je obdržalo vse do parlamentarnih volitev leta 2008. Po porazu na volitvah so ime spremenili oziroma bolje rečeno skrajšali v prvotno ime (Cini, 2001).

³³ Kot tretjo stranko bi omenil Demokratično alternativo (malteško *Alternattiva Demokratika*), ki velja za zeleno stranko. Ustanovljena je bila leta 1998 s strani dveh poslancev laburistične stranke, ki sta predlagala nekatere spremembe v usmeritvi stranke. Strankarski kolegi ju niso poslušali, zato sta stranko zapustila in ustanovila svojo, ki poudarja pomen okolja (zato spada med t.i. zelene stranke), se bori proti korupciji in večji vlogi kulture. Stranki sicer vse do danes v malteškem parlamentu še ni uspelo dobiti sedeža (Berg 1995, 11).

Laburisti so bili prvi, ki so konec 50. let javno izrazili željo, da bi bila Malta nevtralna in samostojna država.³⁴ Ko je februarja leta 1962 novo vlado po zmagi na volitvah oblikovala Nacionalistična stranka, je njen vodja in premier dr. Giorgio Borg Olivier predlagal, da bi se Malta vključila v Evropsko gospodarsko skupnost (EGS). To je bila težka naloga – ne le, ker država še ni bila samostojna, ampak ker je bila od polnega članstva tedaj močno oddaljena tudi Velika Britanija (Borg in Inguanez 1993, 145).

3.1 Neodvisnost od Velike Britanije

Na odnos Malte do Evropske unije je potrebno gledati skozi prizmo njene politične in ekonomske odvisnosti od Velike Britanije (Zammit 1994, 28). Da država ne bi bila več tako odvisna od britanske vojaške pomoči, je bilo potrebno izvesti popolno prestrukturiranje gospodarstva. Malta kot članica Commonwealtha je imela z Veliko Britanijo sklenjene posebne trgovske sporazume. Ko je Velika Britanija leta 1961 zaprosila za članstvo v Evropski gospodarski skupnosti, je Maltežane zaskrbelo, da bo z ekonomskimi ugodnostmi konec, če bi država postala članica (Redmond 1996, 35). Kljub gospodarski odvisnosti je Malta leta 1962 pod vodstvom Nacionalistične stranke od Velike Britanije zahtevala samostojnost. Kot že rečeno, tedaj ni bilo možno, da bi Malta zahtevala članstvo v EGS, saj ni bila samostojna država. Edina možnost, da bi država vzpostavila tesnejše vezi z EGS, je bila sklenitev posebnega sporazuma. Na podlagi malteške ustave je bil tak dogovor mogoč s privoljenjem britanske vlade (še preden bi Malta razglasila samostojnost) (Pace 2001, 131). Ta začasni dogovor med EGS in Malto bi pomenil prve korak k skupni uniji, a ker je leta 1963 Velika Britanija zaradi veta Francije ustavila pogajanja z EGS, je iz povsem diplomatskih razlogov enako storila tudi Malta. Maltežani so ocenili, da bi tesnejše sodelovanje z EGS lahko ogrozilo gospodarsko sodelovanje z Veliko Britanijo, kot nečlanico EGS.³⁵ Kljub temu pa si je Nacionalistična stranka še naprej prizadevala za samostojnost, ki bi ponudila tudi možnost za prošnjo za članstvo v EGS (Zammit 1994, 29). Takratni premier, omenjeni Olivier,³⁶ je sicer uspel obržati dobre odnose z Veliko

³⁴ Njen nekdanji voditelj Domenic "Dom" Mintoff, ki je stranko med 1947 in 1984 vodil kar 35 let, si je takrat izmislil slogan, ki je bil še dolga leta strankarski zunanjepolitični cilj: "Malta, majhna Švica v Sredozemlju". Slogan je označeval nevtralnost in neuvrščenost (Pace 2001, 124).

³⁵ Maja leta 1963 je Malta na osnovi ustavne odločbe podpisala trgovski sporazum z Zahodno Nemčijo. To je bil pred samostojnostjo prvi in edini sporazum pziroma dogovor s kakšno tretjo državo (Pace 2001, 131).

³⁶ Naklonjenost Britancem je Giorgio Olivier izkazal tudi tako, da je med neformalnimi pogovori z Britanci rad videl, če so ga klicali George (Berg 1995, 22).

Britanijo tako med pripravami na samostojnost, kot tudi kasneje po razglasitvi samostojnosti (Berg 1995, 22).

24. septembra leta 1964 je Malta razglasila svojo samostojnost, a Britanci so vseeno zadržali pravico, da Malto uporabljajo kot svojo vojaško, pomorsko in zračno bazo vse do leta 1979 (O'Donoghue 2003, 69). Vse dokler Malta leta 1974 ni postala republika, je Velika Britanija na Malti imenovala guvernerja. Naslednji korak proti članstvu v EGS je bilo članstvo v Svetu Evrope, katerega članica je Malta postala leta 1965. Usmeritev malteške zunanje politike je takrat dr. Borg Olivier (v Pace 2001, 134) pojasnil takole: "Malta je evropska država, ki leži v Sredozemlju. Eno je naš položaj sredi Sredozemlja, drugo pa naše članstvo v Commonwealthu. Zaradi našega položaja nas zanima Severna Afrika, vleče pa nas tudi proti Evropi, saj smo evropska država, ki delimo isto kulturo, zgodovino in način življenja."³⁷

V naslednjih letih si je država preko članstva v mednarodnih organizacijah prizadevala za okrepitev svoje nacionalne identitete, varnosti in gospodarske rasti, razvijala je svojo diplomatsko mrežo. Leta 1968 je EGS zaprosila za sklenitev posebnega trgovskega sporazuma, kajti britanska vojska je začela počasi Malto zapuščati, država pa si je še naprej želela gospodarske rasti in visoko stopnjo varnosti. Malteška vlada je še istega leta objavila dokument,³⁸ v katerem je zapisala svoja pričakovanja od sporazuma (v Pace 2011, 144): "Polno članstvo bi bilo trenutno za Malto preveliko breme, a povezovanje z Evropo je naš glavni cilj; sporazum bo vodil k trgovinski liberalizaciji; Malti bo pomagal preseči negativne posledice ukinjanja vojaške dejavnosti." Na obdobje po koncu desetletnega obrambnega in finančnega dogovora z Veliko Britanijo je želela biti Malta dobro pripravljena.

3.2 Pridružitveni sporazum Malta – EGS (1970)

Pogajanja so o sporazumu so se začela januarja 1970 in končala že avgusta istega leta (Borg 2001, 144). Pridružitveni sporazum je bil podpisan 5. decembra 1970, v veljavo pa je stopil 1. aprila 1971 (Berg 1995, 43).

³⁷ Borg je imel govor pred Posvetovalno skupščino Sveta Evrope 4. maja 1965 (Department of Information v Pace 2001, 134).

³⁸ Dokument je bil predstavljen v parlamentu 19. oktobra (Pace 2001, 144).

Malta je bila ena prvih držav nečlanic, ki je podpisala ta sporazum, cilj pa je bil, da država ni več tako močno ekonomsko odvisna od industrijskega sektorja za gradnje in popravilo ladij (Borg in Inguanez, 1993).

Sporazum je bil sestavljen iz dveh zaporednih faz, vsaka z rokom trajanja petih let. Prva faza je predvidevala postopno trgovsko liberalizacijo med Malto in EGS. Cilj druge faze je bil vzpostavitev skupne carinske unije. V prvi fazi se je EGS obvezala, da bo znižala carine na večino izvoznih izdelkov, proizvedenih na Malti, obenem pa naj bi ukinili vse količinske omejitve pri uvoza (Zammit 1994, 31). Po drugi strani naj bi Malta prav tako zmanjšala carine za blago, ki so ga v državo uvažali iz drugih članic EGS.

Leta 1971 je Malta obvestila EGS, da si želi vsebino sporazuma razširiti (Cini 2001b, 264). Aprila leta 1974 – pod laburistično vlado, ki je svoj mandat začela po volitvah dve leti prej – so vsebino sporazuma razširili in Malta je bila vključena v preferenčni sistem z EGS, kar je omogočilo ukinitve večine carin za industrijske izdelke, hkrati pa je država dobila še več koncesij za izvoz kmetijskih izdelkov. Laburistična stranka sicer sporazuma ni razumela kot prvi korak proti članstvu v EGS. Po njenem mnenju je šlo bolj za ekonomsko orodje, kot pa politični dogovor. Med letoma 1976 in 1977 je bilo med EGS in Malto podpisanih več protokolov (Ministry for Foreign Affairs of Malta 2001, 1). Namen teh protokolov je bilo podaljšanje prve faze pridružitvenega sporazuma do junija 1977 in druge faze do konca leta 1980. Laburistična vlada je bila namreč prepričana, da je Malta ekonomsko prešibka, da bi začela z drugo fazo sporazuma (Zammit 1994, 31). Dodatno so bili preko protokolov zagotovljeni tudi finančna pomoč in boljši pogoji za malteške izdelke, ki so pristali na skupnem trgu (Pace 2001, 146). Ob tem je potrebno omeniti, da kljub protokolom EGS ni presegla svoje politike za Sredozemlje (t.i. *Global Mediterranean Policy*), ki jo je gojila do drugih sredozemskih držav nečlanic. Trgovinski pogoji so bili za Malto enaki kot za druge države, na primer Tunizijo ali Maroko.

Pridružitveni sporazum z obema protokoloma je pripeljal do rasti malteškega gospodarstva. V tem času si Malta ni le prizadevala za okrepitev sodelovanja z Evropo, temveč je prišlo do sklenitve bilateralnih trgovskih sporazumom z nekaterimi arabskimi in afriškimi državami. Glavni cilj Malte je bil takrat, da bi dosegla ekonomsko in politično neodvisnost ter neuvrščenost, ne pa članstvo v EGS. Prva faza pridružitvenega sporazuma iz leta 1970 se je

končala brez dogovora o naslednji fazi. Malteška vlada je bila nad sporazumom razočarana, saj je menila, da EGS ni uresničil svoje obljube, da bo pomagal pri razvoju malteške industrije. Leta 1981 je laburistična vlada EGS zaprosila za sklenitev novega sporazuma, ki bi med Malto in EGS vzpostavil "posebni odnos". Glavna cilja, ki jih je Malta želela uresničiti, sta bila večja trgovska liberalizacija in odprava zaščitne klavzule pridružitvenega sporazuma. Klavzula je bila podlaga za uveljavitev restrikcij na uvoz malteškega tekstila in oblačil leta 1978, kar je vodilo do poslabšanja odnosov med Malto in EGS. Spor se je razrešil s sprejemom sporazuma, na podlagi katerega je lahko Malta v okviru nespremenjenih carinskih kvot še naprej izvažala svoje tekstilne izdelke. Po razrešitvi tega spora so se ponovno začela pogajanja o finančni pomoči Malti, drugi finančni protokol pa je bil sprejet leta 1985. Finančni vidik je bil za Malto razrešen, politična prihodnost pa ni bila gotova. Do posebnega dogovora, ki ga je zaprosila Malta, ni nikoli prišlo, kajti v EGS so bili prepričani, da Malta zahteva preveč in skupnosti vsiljuje svoje zahteve (Zammit 1994, 32).

3.3 Malteška zunanja politika od leta 1970 naprej

Drugo področje, ki je razrahljalo odnose med EGS in Malto, je bila malteška zunanja politika od 70. let prejšnjega stoletja dalje. Ko so leta 1971 prišli na oblast laburisti, je država sprejela "proti-zahodno držo" (Frendo 1996, 20). Administracija pod vodstvom premierja in hkrati zunanjega ministra Doma Mintoffa si je prizadevala za bolj neodvisno držo, za nevtralni odnos do dveh največjih zvez, Nata in Varšavskega pakta, posledično tudi do dveh največjih sil sveta, kar je rezultiralo v tesnejše odnose z arabskimi državami. To je bila ambiciozna zunanja politika majhne države, pri čimer je Mintoff s svojimi cilji in neomajnostjo jezil velike države, diplomate, ki so Malto predstavljali v mednarodnih institucijah pa izpostavil dodatnim pritiskom (Saliba 2007, xiii).

Spoštovanje človekovih pravic ni bilo več zagotovljeno, na udaru so se znašli tudi mediji. Laburistična vlada je leta 1982 sprejela Zakon o vmešavanju tujcev (angleško *The Foreign Interference Act*), s katerim je prepovedala vmešavanje tujih politikov v malteško politiko brez predhodnega soglasja vlade. Ob tem je bilo za malteške državljane prepovedano, da bi sodelovali pri ustvarjanju tujih radijskih in televizijskih programov (Frendo 1996, 20).

Protizahodna zunanja politika je v državi doživela svoj vrhunec leta 1979, ko je v Valletti prišlo do požiga založniške hiše, ki je izdajala glavni protisocialistični časopis Progress Press, podporniki socialistov pa so uničili še hišo takratnega opozicijskega voditelja dr. Fenech-Adamija v Birkirkari³⁹ (Sansone 2009). Kriza se je nadaljevala, ko se je leta 1981 laburistična vrnila na oblast. Čeprav je stranka prejela manj glasov kot Nacionalistična stranka, pa je dobila več parlamentarnih sedežev. V bivšem malteškem volilnem sistemu je bilo to možno zaradi sprememb mej volilnih okrožij. Leta 1983 se je Nacionalistična stranka po bojkotu zaradi nepravilnih rezultatov volitev vrnila v parlament, potem ko je vlada privolila v razpravo o reformi volilnega sistema (O'Donoghue 2003, 23).

Kriza na domačem političnem parketu je slabo vplivala na odnose med Malto in preostalo Evropo in od konca 70. let do nekje leta 1985 pripeljala do sprejetja resolucij v Evropskem parlamentu, ki Malti niso bile naklonjene. V istem času – ko si je Malta tudi prizadevala za sklenitev "posebnega dogovora" z EGS – je poskušala uravnotežiti svoje odnose z Evropo in arabskimi državami tako, da je podoben sporazum poskušala skleniti tudi z Arabsko ligo. Politično držo proti zahodnim demokracijam je demonstrirala tudi odločitev laburistične vlade, da zaseže 80 odstotkov cerkvene lastnine (O'Donoghue 2003, 24).

Povrhu vsega je Malta s Severno Korejo podpisala tajna dogovora o nakupu orožja, z Libijo pa Pogodbo o prijateljstvu in sodelovanju⁴⁰ (Frendo 1996, 20). Raven demokracije se je v državi nižala, zahodnoevropske države pa so še najbolj skrbeli dobri odnosi Malte z Libijo (Rossi v Pace 2001, 170).

3.3.1 Libija

Odnosi z Libijo so se še posebej okrepili, ko je Malta leta 1964 razglasila svojo samostojnost.⁴¹ Med pogajanjmi z Veliko Britanijo glede tega, da Malta ne bi več služila kot

³⁹ Ta dan so poimenovali "črni ponedeljek".

⁴⁰ V skladu s pogodbo so Libijce urili in opremljali malteško vojsko, otoški državi so dobavljali tudi gorivo (za več informacij glej Malta-Libya Treaty of Friendship and Co-operation (Ratification) Act 1984).

⁴¹ O nekdanjem libijskem voditelju Moamerju Gadafiju obstaja zanimiva anekdota. Ko so Maltežani 31. marca 1979 prvič praznovali dan republike (uradno dan svobode, pri čemer gre za praznovanje ob odhodu zadnjih britanskih vojakov), je Gadafi takratnemu predsedniku Malte Antonu Buttigiegju ukradel celotni šov. Na praznovanje v Sengleji, kjer so odkrili novo spominsko obeležje, je prišel v družbi več sto libijskih študentov, ki so na Malti študirali,

vojaška baza, je Libija Malti finančno pomagala. Ko se je Malta v 80. letih zapletla v spor glede finančne pomoči z Italijo, je prišlo do pobude, ki je nazadnje prinesla do podpisa zgoraj omenjene Pogodbe o prijateljstvu in sodelovanju leta 1984. Malta je svojo močno vez z Libijo,⁴² protizahodno državo, uporabila za izvajanje pritiska proti Veliki Britaniji, nato EGS in Italiji, kar je dalo še posebej tem državam vedeti, da je Malta v svoji zunanji politiki presedlala iz prozahodne v protizahodno držo. Razlog za to tiči v iskanju političnih in vojaških zavezništev ter finančne pomoči za svojo novo politiko nevtralnosti, temelječo na neuvrščenosti, s katero bi nadomestila izpad prihodkov zaradi zaprtja britanskih vojaških baz. Tega vakuma ni želela zapolniti nobena zahodna država, zato se je razočarana malteška vlada obrnila na nezahodne države⁴³ (glej Rossi 1986).

3.3.2 Italija

Italija je država, s katero je imela nekoč Malta še posebej dobre odnose in ji je tudi pomagala pri krepitvi odnosov z EGS. Leta 1980 sta državi podpisali sporazum, v okviru katerega je Italija priznala malteško nevtralnost, ob tem pa se je zavezala, da ji bo vojaško in ekonomsko pomagala (Galea 2000, 72). Italija je bila edina zahodna država, ki je priznala malteško nevtralnost in ki je prispevala finančna sredstva za njen razvoj gospodarstva. To se končalo, ko je država izvedela za tajne pogodbe med Malto in Sovjetsko zvezo ter Severno Korejo, Malta pa je v povračilo sprejela omejitve na uvoz izdelkov iz Italije. Odnosi so se izboljšali leta 1988, ko je Italija potrdila drugi italijansko-malteški protokol, s katerim naj bi v sredozemski regiji okrepili stabilnost.

in še 500 libijskih turistov. Ko so ob polnoči spustili britansko zastavo in dvignili malteško, je množica vzklikala Gadafijevo ime, Buttigieg pa je lahko samo nemočno gledal (Berg 1995, 46).

⁴² Malta in Libija sta si bili nekoč tesni partnerici zaradi več razlogov. Italija je dolgoletna zaveznica Malte, Libija pa je bila nekoč italijanska kolonija. Veliko Maltežanov je včasih delalo v Libiji, tudi Libijci so prihajali na Malto. Ko je na oblast prišel Gadafi in je Libija postala samostojna, so povezave na ekonomski strani ostale, prav tako pa tudi politične povezave. Libija je za Tunizijo druga geografsko Malti najbližja država, zato je logično, da si želi kot majhna država imeti s sosedi dobre odnose (Borg 2014).

⁴³ Po zaprtju britanskih vojaških oporišč na otoku in sprejetjem nevtralnega statusa je imela Malta precej ambivalentno zunanjo politiko. Sem ter tja je navezovala stike z državami nekdanjega komunističnega bloka z razlogom, da gre za vzpostavljanje močnega ravnotežja med Vzhodom in Zahodom. To je opozicijske nacionaliste vodilo k temu, da so se še bolj zavzeli za članstvo v Evropski skupnosti, saj so želeli ohraniti demokracijo, tržno ekonomijo in nenazadnje prozahodno držo (Pace 2003, 375).

3.4 Malteški status nevtralnosti in neuvrščenost

Malta je svoj status nevtralnosti⁴⁴ in neuvrščenosti leta 1987 zapisala tudi v svojo ustavo.⁴⁵ Istega leta je prišlo tudi do sprememb volilnega sistema, ki naj bi zagotovile, da tista stranka, ki dobi absolutno večino glasov, dobi tudi večino parlamentarnih sedežev (Pace 2001, 183). Volitve leta 1987 je dobila Nacionalistična stranka, potem ko so bili laburisti na čelu države kar 16 let (O'Donoghue 2003, 37). Zaradi sprememb volilnega sistema so prišli do večine in posledično svoje vlade. S tem je malteška zunanja politika začela ubirati drugo smer. Leta 1980 se je brez podaljšanja iztekla prva faza omenjenega pridružitvenega sporazuma z EGS, pogajanja o drugi fazi pa se niso začela, zato odnosi med Malto in EGS niso imeli pravne podlage. Obe strani sta se šele leta 1988 dogovorili, da podaljšata veljavo prve faze sporazuma, ki bi veljala do leta 1990 (Zammit 1994, 33). Ob tem so sprejeli še dodatni protokol, ki je zagotovil številne carinske koncesije (Pace 2011, 201). Leta 1991 je začel veljati nov protokol, ki je prvo fazo sporazuma podaljšal še za eno leto, avtomatsko pa naj bi se podaljševal še za vsako naslednje leto, razen če bi se katera koli stran temu odpovedala (Zammit 1994, 33).

⁴⁴ V povezavi z malteško nevtralnostjo je potrebno razložiti kaj nevtralnost sploh je. Eno prvih celovitih definicij so ponudili na Haaških mirovnih konferencah. Haaška konvencija V (1907) opredeljuje naslednje pravice in dolžnosti: (1) nedotakljivost ozemlja nevtralne države, (2) prepoved prevoza enot, orožja in oskrbovalnega materiala čez ozemlje nevtralne države, (3) prepoved namestitve enot in novačenja na ozemlju nevtralne države, (4) dolžnost nevtralne države, da ne dovoli kršitev, ki izhajajo iz prvih treh točk, (5) nevtralna država ni odgovorna, če se posamezniki odločijo za služenje v enotah vojskujočih se strani, (6) nevtralna država ni odgovorna za prevoze orožja čez svoje ozemlje, ki ga opravijo privatne osebe, (7) nevtralna država ni odgovorna za propagando, ki jo vojskujoče se strani izvajajo s pomočjo oddajnikov z lastnega ozemlja, (8) nevtralna država ima pravico in dolžnost s silo preprečiti kršenje svoje nevtralnosti, ne da bi to pomenilo sovražno dejanje proti strani, ki je nevtralnost kršila, (9) pravila o ravnanju z ranjenci in vojnimi ujetniki, (10) državljani držav, ki niso v vojni, se štejejo za nevtralne, (11) prenehanje nevtralnosti, (12) vprašanja dobav in pomoči nevtralne države vojskujočim se državam. Haaška konvencija XIII (1907) še nekoliko razširja nabor pravic in dolžnosti: (1) predaja vojnega materiala, (2) izvoz vojnega materiala, (3) zaveza po neopredeljevanju za katero koli stran, (4) bojne ladje v pristaniščih nevtralnih držav, (5) podaljšanje bivanja bojnih ladij v pristaniščih nevtralnih držav in poziv, naj pristanišče zapustijo. Moss (2014) pravi, da je potrebno razlikovati med vojaško, politično in ekonomsko nevtralnostjo. Politično in ekonomsko gledano Malta kot članica Evropske unije ni nevtralna, vojaško pa je. Neuhold (1997, 476) omenja naslednje dolžnosti oziroma omejitve suverenosti, ki jih morajo države s tem statusom izpolnjevati že v miru: (1) prepoved pristopa k vojaškemu zavezništvu, (2) dolžnost varovanja in obrambe svoje nevtralnosti z vsemi sredstvi, (3) prepoved namestitve tujih vojaških oporišč na svojem ozemlju, (4) prepoved pristopa h gospodarskim zvezam, ki bi jim v primeru oboroženega konflikta onemogočal izpolnjevanje dolžnosti enake obravnave.

⁴⁵ Podrobneje glede zapisa nevtralnosti v malteško ustavo glej <http://www.constitution.org/cons/malta/chapt0.pdf> (stran 6).

3.5 Prošnja za članstvo v EGS leta 1990

16. julija leta 1990 je Malta formalnopravno zaprosila za članstvo v EGS.⁴⁶ Kmalu zatem je Svet Evropske unije Evropski Komisiji naročil, da naj o prošnji pripravi mnenje (znano kot *avis*⁴⁷) (Busuttill in drugi 1999, 84). Za to se je odločila, ker je želela pokazati, da kljub svoji geografski lokaciji in pozicioniranosti na obrobju Evrope še vedno kulturno in zgodovinsko pripada Evropi. Seveda so bili v ozadju tudi ekonomski razlogi. Malta je upala, da bo lahko ne le ohranila, ampak preko članstva v EGS tudi povečala ekonomsko blaginjo. Fenech-Adami (v Barrett in King 1988) je tako v enem od intervjujev povedal naslednje: "Evropska skupnost je naša največja trgovska partnerica, preko 70 odstotkov blaga izvozimo v države ES in uvoz iz teh držav predstavlja le nekaj manj kot 70 odstotkov celotnega uvoza, kar pomeni, da že obstaja visoka raven integracije s Skupnostjo." Ekonomska dimenzija je vedno igrala pomembno vlogo v smislu, da bi Malta kot majhna država pripadala enotnemu trgu, kar bi prineslo ekonomske koristi (Borg 2014).⁴⁸

Drugi cilj je bil tudi, da se v sredozemski regiji zagotovi večjo varnost. Za članstvo so zaprosili že nekaj dni po začetku italijanskega predsedovanja EGS v drugi polovici leta 1990, kar je bila taktična poteza, saj sta imeli državi močne vezi že vse od 60. let dalje. Računica pa se za Malto ni izšla. Italija zaradi notranjih političnih težav Malti ni posvetila veliko pozornosti, prav tako prošnje ni podprla Velika Britanija. Namesto članstva je bilo Malti predlagano, da naj raje začne uresničevati drugo fazo pridružitvenega sporazuma, kar bi vodilo do skupne carinske unije. Država zaradi naslednjih razlogov tega ni želela: vlada je bila odvisna od carinskih dajatev, zato se je bala, da bi ustvarjenje skupnega carinskega trga, ki bi pomenil ukinitvev trgovskih ovir, vodil v ekonomsko krizo. Ovira za Malto do članstva v EGS je bila tudi njena

⁴⁶ Za več glej Frendo (2003, 25) in European Commission (2010).

⁴⁷ Francoski izraz *avis* (angleško *opinion*) pomeni mnenje o zahtevi za članstvo, gre pa je dokument, s katerim Evropska komisija, na zahtevo Sveta EU, ocenjuje sposobnost in pripravljenost države kandidatke glede izpolnjevanja kriterijev za članstvo v Evropski uniji (Direkcija za evropske integracije 2010). Lahko je tudi izjava Evropske Komisije o pogojih za širitev EU, ki so potrebni za začetek formalnih pogajanj, ali izjava Sodišča ali Računskega sodišča ali Evropske centralne banke. Avis, ki ni pravno zavezujoč akt, je lahko na primer tudi izjava Evropskega Parlamenta v posvetovalnem postopku, notranji delovni dokument v odboru, izjava Odbora regij ali Evropskega ekonomsko-socialnega odbora. Za razliko od priporočil se mnenje navadno nanaša na dejansko pobudo EU, ki se jo obravnava ali načrtuje (Informacijska pisarna Evropskega parlamenta v Sloveniji 2015).

⁴⁸ Kot je dejal Joe Borg (2014), za to obstaja preprosta logik: malteški BDP je bil manjši kot pa prag, ki določa države netoplačnice in države prejemnice – Malta je bila pod pragom in je še vedno – to je bila prednost, ki je omogočala ekonomski razvoj. Borg sicer ne verjame, da je bil to glavni razlog za vstop v EU.

zavezanost nevtralnosti na podlagi neuvrščenosti. Zaradi padca komunizma in začetka vojne na Balkanu je v mednarodni politiki prišlo do velikih sprememb, zato se malteška prošnja za članstvo ni zdela tako pomembna. Je pa tudi res, da so takrat za članstvo zaprosile tudi druge države (glej Pace 2001, 212).

Čeprav malteška nevtralnost ni bila realna pravna ovira za članstvo, pa je članice EGS skrbelo, da bi lahko pri političnem sodelovanju na evropski ravni to vseeno lahko pomenilo neke vrste prepreko. Odnos EGS do koncepta nevtralnosti se je sicer spremenil, ko so za članstvo zaprosile druge tradicionalno nevtralne države kot so Avstrija, Švedska in Finska. Druga težava je bila majhna velikost Malte (Balazs 2001, 68). Nekatere članice so menile, da majhne države ne bi smele dobiti enakih pravic kot druge članice in da bi morala majhne države namesto članstva dobiti drugačen status (glej House of Lords 1992). Pojavljati so se začela institucionalna vprašanja o tem, ali lahko majhne države pri odločanju o stvareh, kjer je potrebno soglasje, uveljavijo pravico veta. To je bil eden od razlogov, da Malte v širitvenem valu, ko so sprejeli Avstrijo, Švedsko in Finsko, niso povabili v EGS. Kar nekaj članic je izrazilo mnenje, da bi v primeru sprejetja majhnih držav, kot je Malta, morali začeti razmišljati o institucionalnih spremembah, kar pa je bilo prezgodaj, saj naj bi o njih razpravljali na institucionalni konferenci leta 1996. Zaradi tega so na vrhu Evropskega sveta v Lizboni leta 1992 odločili, da Malte ne vključijo v prvi širitveni val, ampak podprejo vnaprejšnje sodelovanje v okviru pridružitvenega sporazuma (Redmond 1996, 37).

3.6 Mnenje Komisije o prošnji Malte za članstvo leta 1993

Majhni premik v smeri proti članstvu v Evropski uniji⁴⁹ je pomenilo mnenje Evropske komisije o njeni prošnji za članstvo junija 1993 (glej Commission Opinion on Malta's Application for Membership 1993). Komisija je potrdila, da je Malta pripravljena za vstop "zaradi svoje kulture in zgodovine, kar se odraža v dolgoletnih vezeh z Evropo, v več stoletjih pa je razvila evropsko identiteto" (European Commission 1993, 14). V dokumentu je bilo tudi zapisano, da bo morala država sprejeti kar nekaj ekonomskih reform, če si želi, da bo njeno tranzicijsko vključevanje v Evropsko skupnost potekalo brez večjih težav (Cini 2001b, 264).

⁴⁹ Na podlagi pogodbe iz Maastrichta (1992) se je Evropska gospodarska skupnost preimenovala v Evropsko unijo.

Mnenje Komisije je oktobra istega leta potrdil Svet za splošne zadeve, ki je Komisiji naložil, da z malteško vlado začne pogovore o vsebini in časovnih rokih reform, ki jih država mora sprejeti. Dialog se je začel že oktobra, končal pa se je prihodnje leto.

Ena izmed glavnih političnih tem je bil malteški status nevtralnosti, ki je bil od leta 1987 zapisan tudi v ustavo, pri čemer so se začeli pogovarjati o možnosti sprememb (Pace 1996, 7). Članice EU je skrbelo, da bi lahko status nevtralnosti do neenotnosti med članicami, kar bi posledično pomenilo, da bi bilo sprejemanje odločitev oteženo (Pace 1996, 14).⁵⁰ Komisija je izrazila mnenje, da je potrebno za sprejete pravnega reda Skupnosti (*acquis communautaire*⁵¹) izvesti celovit program reform in učinkovite ukrepe (European Commission 1993, 15). Glavne težave, ki jih je navedla Komisija, in za katere bi bile potrebne reforme, je bila ukinitvev ali pa vsaj zmanjšanje trgovskih omejitev kot so carine, zmanjšanje državne pomoči ladjedelnicam oziroma ladjedelniškemu sektorju in priprava bančnega sektorja za mednarodni konkurenčni trg (Pace 2001, 260). Pomembna stvar je bila pomanjkljiva zakonodaja na področju konkurenčnosti, predvsem odsotnost protimonopolne in okoljevarstvene zakonodaje. Ekonomski in zakonodajni program reform sta Komisija in Malta sprejeli leta 1994. Pomembna tema je bila tudi uvedba Davka na dodano vrednost (DDV) 1. januarja leta 1995. DDV je državnemu gospodarstvu omogočil, da ni bilo več odvisno od carin in dajatev. Pomembnejše reforme so zadevale monetarni, bančni in konkurenčni trg. Malta je dala zavezo, da bo odpravila vse carine na uvoz izdelkov iz EU, s čimer bi zadostila zahtevam o vzpostavitvi prostotrgovinskega območja. Uvedba DDV-ja je pomenila tudi zmanjšane možnosti za davčne utaje in učinkovitejši davčni sistem. Po drugi strani je imela uvedba DDV-ja tudi slabo stran: vlada je mamreč povsem po nepotrebnem uvedbo davka politično povezala s članstvom v EU (Pace 2001, 292). Številni so zaradi tega nasprotovali članstvu, ker so ga povezovali z uvedbo DDV-ja.

⁵⁰ Glavna skrb Komisije je bila, da je status nevtralnosti zapisan v ustavo. Čeprav je malteška vlada izrazila interes po vključitvi v Skupno zunanjo in varnostno politiko, pa to ne spremeni dejstva, da bi morala morda spremeniti ustavo, če bo želela polno sodelovati v njej (European Commission 1993, 21).

⁵¹ *Acquis communautaire* zajema vse pogodbe, trenutno veljavno zakonodajo, razsodbe Sodišča, vse vrste odločitev iz drugega ter tretjega stebra kot tudi nezavezujoče akte. *Acquis communautaire* je celota pravic in dolžnosti, ki povezujejo države članice znotraj Evropske unije. Države kandidatke morajo pred pristopom k Evropski uniji sprejeti pravni red in ga vključiti v svojo zakonodajo. Koncept *acquis communautaire* vsebuje tudi primat prava EU ter drugih načel, ki jih je razvilo Sodišče. Države članice morajo sprejeti tudi prihodnje večinske odločitve ter razsodbe Evropskega sodišča (Slovar pojmov vezanih na Evropski parlament 2015).

Glede ladjedelnic in ladjedelniškega sektorja so začeli s programom prestrukturiranja, ki postopoma odpravil državno pomoč.⁵²

Med predsedovanjem EU-ju v prvi polovici leta 1994 je Grčija močno podpirala malteško prošnjo za članstvo (Redmond 1996, 34). Ob koncu njihovega predsedovanja je bilo na vrhu Evropskega sveta na grškem Krfu 24. in 25. junija leta 1994 obljubljeni, da bodo v naslednjem širitvenem procesu v EU povabili tudi Malto (Theophilou 1996, 4). Na vrhu Evropskega sveta v francoskem Cannesu leta 1995 so sprejeli odločitev, da šest mesecev po koncu medvladne konference leta 1996 začnejo s pogajanjem (Ministry for Foreign Affairs of Malta 2001, 8).

3.7 Vrnitev laburistov na čelo vlade leta 1996

Z zmago laburistične stranke na volitvah leta 1996⁵³ je na Malti ponovno prišlo do velikih sprememb v zunanji politiki. Ključna točka volilnega programa laburistov je bil odnos do Evropske unije – laburisti so želeli vzpostaviti že omenjeni "posebni status" in ukinitve DDV-ja (O'Donogue 2003, 80). Laburisti so se sicer nekoliko odmaknili od svoje izrazito antievropske politike iz 70. in 80. let. Čeprav so še vedno nasprotovali članstvu, pa so bili za zблиževanje z EU predvsem v smislu oblikovanja prostega trgovinskega območja za industrijske izdelke (Government of Malta – Department of Information of Malta 1996, 2).

Vodja laburistov dr. Alfred Sant se je zavzemal za stališče, da bi malteško članstvo v EU pomenilo nevarnost za stabilnost sredozemske regije in da bi bilo za varnost države bolje, da bi bila v položaju, ko ne bi bilo groženj ne s severa, ne z juga (Pace 2001, 265). Članstvo v EU-ju bi vodilo k veliki izgubi suverenosti (Mifsud 1999, 68). Omenjalo se je tudi, da naj bi bila ogrožena njena nevtralnost (Galea 2000, 45).

⁵² Ladjedelniški sektor je bil na Malti vedno zelo pomemben. Še pred drugo svetovno vojno je bilo samo v ladjedelnicah britanske mornarice zaposlena petina celotne malteške delovne sile (Berg 1995, 38).

⁵³ Laburisti so osvojili 50,7 odstotka glasov, nacionalisti pa 47,8 (Election Resources on the Internet 2015).

Laburistična stranka je še oznanila, da se malteški predstavniki ne bodo udeležili zasedanja Evropskega sveta v Dublinu (Pace 1996, 2). Poleg tega je država izstopila tudi iz Natovega Partnerstva za mir,⁵⁴ katerega je postala članica aprila leta 1995 (Pace 2001, 265).

Nova vlada je začela hitro pripravljati tudi novi davčni sistem, s katerim naj bi se znebili negativnih vidikov DDV-ja (Cachia Caruana 2007, 267). Kar pa je bilo za tisti čas najpomembnejše, je bilo to, da je Malta zamrznila⁵⁵ svojo prošnjo za članstvo v EU, kajti laburisti so menili, da je za državo boljše, če ostane izven povezave (Calleya 2002, 40). Malta je ob tem Evropsko komisijo zaprosila za začetek pogajanj za doseg sporazuma o ustanovitvi prostotrgovinskega območja, t.i. "Partnerstva" med Malto in EU (Malta High Commission in London 2003, 7). Laburistična stranka je vsem vladam držav članic in Evropski komisiji poslala *aide-mémoire*,⁵⁶ v katerem je razložila svoj odnos do članstva v EU po volitvah leta 1996⁵⁷ (Vella 1996). Glavno je bilo sodelovanje na političnem, varnostnem in ekonomskem področjem (glej Pace 2001, 268).

Načrt novoizvoljene vlade je bil ustvariti tranzicijsko obdobje, dolgo med 15 in 20 let (t.i. konsolidacijska faza), v katerem bi prišlo do nastanka prostotrgovinskega območja, s čimer bi lahko vzpostavili politično in gospodarsko sodelovanje med Malto in EU (Frendo 2003, 32).

Glede varnostnega sodelovanja je Laburistična stranka zapisala, "da če bo Evropska unija menila, da na tem področju ni osnove za sodelovanje, potem Malta pri tem ne bo vztrajala" (Government of Malta – Department of Information of Malta 1996, 2). Razvoj tega sodelovanja naj bi vzeli pod drobnogled na vsakih pet let in če bi bila Malta ekonomsko in industrijsko pripravljena, potem bi konsolidacijsko fazo lahko pretvorili v tranzicijsko fazo, ki bi vodila v smer članstva v EU (Government of Malta – Department of Information of Malta 1990, 83).

⁵⁴ Partnerstvo za mir (PZM) je Natov program, katerega namen je ustvariti zaupanje in sodelovanje med Natom in drugimi državami v Evropi in azijskem delu bivše Sovjetske zveze (Wikipedia 2016).

⁵⁵ Stranka je sicer pred volitvami obljublila, da bo prošnjo za članstvo umaknila (Cachia Caruana 2007, 266).

⁵⁶ Aide-mémoire je dokument, ki povzema stališče do določene zadeve. Uporablja se ga predvsem v diplomaciji. Pogosto gre za predlagan sporazum ali dogovorjena stališča pred začetkom pogajanj (Kamus 2015).

⁵⁷ Aide-mémoire je 23. novembra 1996 izdal Department of Information (Informacijski urad).

V aide-mémoire je Laburistična stranka zapisala tudi svoje razloge proti članstvu v EU. Po njenem mnenju je bila država predvsem na ekološkem in socialnem področju prešibka, da bi lahko ugodila zahtevam EU, tolikokrat omenjeni status nevtralnosti se prav tako ne bi skladal s članstvom. Poleg tega naj bi bila pravila EU napisana za večje države, ne manjše, kot je Malta (Degiorgio 2001, 3). Posledica te zunanje politike je bila, da sta se začeli EU in Malta oddaljevati druga od druge, dialog, ki se je začel leta 1996, je bil zamrznjen (Times of Malta 1998, 15).⁵⁸ V evropskih državah se je začelo krepiti prepričanje, da bo Malta začela voditi podobno antizahodno politiko, kot v 70. in 80. letih.

3.8 Predlogi Komisije Svetu leta 1998 od nadaljnih odnosih EU – Malta

Leta 1998 je Evropska komisija predlagala Svetu, kakšni naj bodo odnosi z Malto v prihodnosti. Osnova naj bi bila pridružitveni sporazum iz leta 1970 in Evromediterransko partnerstvo (Pace 2001, 269). Prostotrgovinski sporazum naj bi zajemal vse trgovske sektorje, ne le industrijsko blago, kot je predlagala Malta. Komisija je ob tem predlagala sodelovanje pri drugih sektorjih kot so industrija, investicije, socialne zadeve. EU ni želela sprejeti posebnih zahtev Malte, saj si je prizadevala za takšno prostotrgovinsko območje, ki bi se skladalo z njeno politiko do Evromediterranskega partnerstva (Pace 2001, 455). Iz tega razloga je EU tudi zavrnila možnost posebnega dogovora glede varnostnega sodelovanja z Malto. EU tudi ni sprejela davčnega sistema, ki je bil sprejet leta 1997 in je zamenjal DDV (Pace 2001, 454). Richard Cachia Caruana, med leti 1999 in 2003 glavni pogajalec med Malto in EU, je zapisal, da so bili takrat v Komisiji in sicer med državami članicami prepričani, da je članstvo v interesu Malte in niso mogli razumeti, zakaj si država želi partnerstvo, od katerega bi imela manj koristi (Cachia Caruana 2007, 267).

Sodelovanje z EU je zahtevalo velike spremembe od malteške vlade, ki se je večinoma ukvarjala s konkurenčnostjo, davčno zakonodajo in ukinitvijo trgovskih ovir (Times of Malta 1998, 15). Na srečanju EU – Malta leta 1998 v Bruslju je laburistična vlada sprejela večino zahtev, zato je bil dosežen dogovor o oblikovanju prostotrgovinskega območja v okviru Evromediterranskega partnerstva. V skupno deklaracijo so zapisali, da bodo trgovske ovire v roku treh

⁵⁸ Evropska komisija je zamrznila četrti finančni protokol (za obdobje 1995 - 1998), ki je bil ustvarjen zato, da bi državi pomagal pri pripravi na članstvo (Pace 2001, 269).

let umaknili. Pogovori o ustanovitvi prostotrgovinskega območja naj bi se začeli 1999 in bi vodili do ustanovitve skupne carinske unije (Degiorgio 2001, 3).

3.9 Ponovna izvolitev nacionalistov 1998

Leta 1998 je prišlo do predčasnih volitev, na katerih je z 51,8 odstotka volilnih glasov slavila Nacionalistična stranka (O'Donoghue 2003, 81). Nova vlada je pričakovano začela nadaljevati s politiko, ki jo je vodila do volilnega poraza oziroma sestopa iz oblasti dve leti prej. Septembra 1998 je Evropski svet obvestila, da želi reaktivirati svojo prošnjo za članstvo, ki jo je laburistična vlada oktobra 1996 zamrznila (Pace 2001, 290).

Potezo so v EU zelo toplo pozdravili. Posledično je Evropski svet Komisijo pozval, da naj spremeni načelno mnenje iz leta 1993 o prošnji Malte za članstvo v EU. Poročilo je bilo pripravljeno februarja 1999. V njem je pisalo, da se Malta lahko ponovno pridruži pridružitvenemu procesu: "Institucije na političnem nivoju dobro delujejo, prav tako ni večjih težav na področju človekovih pravic." Več je bilo pomislekov glede sprejetja pravnega reda skupnosti, saj je v zadnjem poročilu pisalo, da je bilo v času od prejšnjega poročila leta 1993 narejeno premalo – predvsem pri carinah, industriji, pomorskem prometu in okolju (European Commission 1999, 37). Korak naprej je bila ponovna uvedba davka na dodano vrednost januarja 1999, kar je bilo povezano z zahtevo EU pri ustanovitvi prostotrgovinskega območja še v času laburistične vlade (Pace 2001, 292).

Pripravljalna faza⁵⁹ pred začetkom pridružitvenih pogajanj se je na bilateralni in multilateralni ravni začela maja 1999 in končala januarja 2000. Področja, ki bi se morala skladati s pravnim redom EU, so bila razdeljena na 29 poglavij.⁶⁰

⁵⁹ Pripravljalna faza (angleško *screening*) je faza analitičnega pregleda zakonodaje. Pregledi potekajo v Bruslju in so dvostopenjski. Multilateralni, na katerih Evropska komisija vsem državam kandidatkam opiše zakonodajo EU, so namenjeni informiranju držav kandidat, bilateralni, na katerih delegacije držav razložijo stopnjo usklajenosti z zahtevami EU in na katerih dobi Evropska komisija vpogled in razjasnitev stanja posamezne kandidatke, pa so namenjeni določitvam tehničnih prilagoditev, praktičnim vsebinskim problemom, o katerih bodo tekla pogajanja, seznanjanju o sposobnosti kandidatke, da bi sprejela zakonodajo do predvidenega roka za vstop (polnopravnega članstva), ali pa zahtevam po prehodnih rešitvah, morda trajnim izjemam. Koliko časa traja screening je odvisno od stopnje prilagojenosti posameznega poglavja, pri čemer se celotni proces navadno zaključi v roku enega leta. Po analitičnem pregledu sprejmejo države članice v okviru Sveta EU odločitev o začetku pogajanj na posameznem področju (Evropska unija na spletu: Pogajanja med Slovenijo in Evropsko unijo 2015).

3.10 Institucije

Proces evropeizacije je prinesel kar nekaj novosti za obstoječe politične institucije, kot tudi potrebo po ustanovitvi nekaterih novih.

Med pogajalskim procesom so na Malti ustanovili številne organizacije, ki so državi pomagale med samimi pogajanjem, obenem pa tlakovale pot do referendumu: prvi je bil Kabinet za EU zadeve, ki ga je vodil takratni zunanji minister Joe Borg⁶¹ (2014): "Dal nam je končni 'blagoslov' za stvari, ki smo jih želeli izpogajati. Odločitve med pogajanjem so bile sprejete v samem političnem vrhu, v tem kabinetu." Kabinet za EU zadeve je ustanovil premier, v njem pa so sodelovali minister za finance in ekonomske zadeve (John Dalli), zunanji minister (Joe Borg) in vodja Pogajalske skupine (Cachia Caruana). Ta kabinet je pregledal pogajalska izhodišča, preden so jih poslali v potrditev Kabinetu ministrov. Poleg omenjene trojice so na sestankih včasih sodelovali tudi državni sekretarji (Cachia Caruana 2007, 270).

Ustanovljen je bil tudi Usmerjevalni odbor Malta – EU (*Malta – EU Steering and Action Committee – MEUSAC*), v katerem so bili predstavniki številnih organizacij. V okviru te institucije naj bi pripravili izhodišča za pogajanja⁶² (Pace 2001, 296). Kot pravi Borg (2014):

Šlo je za politično telo, v katerem so bili vladni predstavniki, predstavniki različnih organizacij, na primer sindikatov, predstavniki delodajalcev, okoljevarstvenih organizacij, mladinskih organizacij itd. Z različnimi skupinami smo se skoraj dobesedno srečevali vsak dan. Če smo se pogajali o izobraževanju, smo imeli sestanke z vladnimi predstavniki za šolstvo, s predstavniki sindikatov, z učitelji, da smo se pogovorili o tem, kaj si želimo doseči v pogajanjih. To je bilo zelo pomembno, saj nam je pomagalo pri tem, da smo imeli pri pogajanjih najboljše možnosti, da smo bili dobro pripravljene. Pomagalo nam je tudi, ker se je znoraj teh organizacij, združenj ustvaril občutek pripadnosti. Niso se počutili prezrte, čutili so, da so del pogajalske ekipe. To je bilo za referendum izjemno pomembno.

⁶⁰ Na Malti so morali za prilagoditev evropskemu pravnemu redu prevesti 80.000 strani različnega gradiva (Berg 1995, 22).

⁶¹ Uradno je bil na čelu premier, ampak Borg je bil tisti, ki je bil vanj najbolj vključen.

⁶² Laburisti so zavrnilo sodelovanje v MEUSAC, kar je bil še en dokaz velikega nestrinjanja glede članstva v EU-ju med Laburistično in Nacionalistično stranko (Pace 2001, 296).

Poleg MEUSAC je bila ustanovljena še Glavna pogajalska skupina (*Core Negotiating Group*), ki ji je bil na voljo še Sekretariat za pogajanja z EU. Na Borgovo željo je postal glavni pogajalec Richard Cahia Caruana, sicer vodja Kabineta predsednika vlade, ki se je na dnevni bazi ukvarjal s pogajanjem, hkrati pa je skrbel za koordinacijo notranjih zadev, ki so jih mogli prilagoditi *acquis*. Naloge pogajalske skupine so bile:

- priprava predlogov vseh dokumentov za pogajanja, vključno z zbiranjem dokumentacije (v za to določenih časovnih rokih);
- vodenje posameznih pogajalskih skupin na operativni ravni;
- spremljanje in ocenjevanje vseh aktivnosti, povezanih s sprejetje *acquis* (Cachia Caruana 2007, 270–271).

V pogajalski skupini so poleg vodje sodelovali še stalni predstavnik Malte v EU (Victor Camilleri), vodja Informacijskega centra Malta – EU (Simon Busuttil), vodja EU direktorata na zunanjem ministrstvu (Saviour Falzon) in vodja Sekretariata na zunanjem ministrstvu (Patrick Tabone).

Uradno je nad splošno koordinacijo pri sprejemanju *acquis* in prilagoditev zakonodaje bdel Kabinet ministrov, ki je – kar je bilo še pomembneje – potrdil pogajalska izhodišča v vseh zadevah, ki so nato romale do Komisije. Člani Kabineta so bili vsi ministri in vodja pogajalske skupine (ki je bil tam tudi v funkciji vodje Kabineta predsednika vlade), sestankov pa so se večinoma udeleževali njihovi namestniki (državni sekretarji).

Na zunanjem ministrstvu so oblikovali EU direktorat, ki je tesno sodeloval z malteškim veleposlaništvom v Belgiji. Ta je pomagal pri oblikovanju in projekciji politik, ki jih je sprejel parlament, spremljal in ocenjeval je direktive, regulative, demarše in mnenja EU skupnosti, ki so se nanašale na *acquis*, hkrati pa je pomenil vezni člen med Sekretariatom za pogajanja z EU, Stalnim predstavništvom Malte v EU, ministrstvu, drugimi posvetovalnimi telesi, sindikati in interesnimi skupinami (Cachia Caruana 2007, 272).

Stalno predstavništvo Malte v EU so administrativno okrepili, cilj pa je bil, da bi nudil podporo pogajalskemu procesu. Glavne naloge so bile:

- izvajanje tehničnega dela kot imput položaju Malte v odnosu do pogajanj;
- podpora pogajalskemu procesu in vszpostavitev kontaktov (vključno s Komisijo, Sekretariatom Sveta, Evropskim parlamentom in na bilateralni ravni tudi s posameznimi državami članicami;
- spremljanje postopkov v Svetu in parlamentu;
- nenehno povezovanje Sekretariata za pogajanja z EU, EU direktorata, ministrstev in tehničnih ekspertov (Cachia Caruana 2007, 271).

Prav tako v Kabinetu predsednika vlade so ustanovili še eno organizacijo, ki sem jo zgoraj že omenil – Sekretariat za pogajanja z EU, ki ga je vodil vodja pogajalske skupine. Njegove naloge so bile:

- zagotovitev usmeritev pri pripravi tehnične dokumentacije;
- dokončanje vseh osnutkov dokumentov, ki so jih s pomočjo EU direktorata in Stalnega predstavništva Malte v Bruslju pripravili na ministrstvih, ter posredovanje Pogajalski skupini;
- obveščanje celotne uprave (preko sekretariatov) o poteku pogajanj;
- nadzor (v povezavi s Stalnim predstavništvom) nad vsemi pripravami, ki so bile povezane s posameznimi pogajaji;
- koordinacija med Stalnim predstavništvom, EU direktoratom, ministrstev in individualnih ekspertov;
- reševanje praktičnih težav, ki bi morebiti nastale na katerikoli stopnji predpristopnega procesa (Cachia Caruana 2007, 271).

Sekretariat EU, ki jel delova v okviru Urada predsednika vlade, je bil odgovoren za usklajevanje procesov sprejemanja Pravnega reda EU v okviru vlade. Zagotavljal je sprejetje odločitev in njihovo izvajanje v dogovorjenih časovnih okvirih, pri tem pa se je redno povezoval z vladnimi ministrstvi in Stalnim predstavništvom Malte pri EU v Bruslju.

Vsako ministrstvo je imenovalo direktorja, ki je bil pristojen za evropske zadeve, in ki je deloval kot stična točka za stvari, ki sodijo v pristojnost tega ministrstva.

Malta je pri sprejemanju evropske zakonodaje zelo uspešna. Ključni dejavnik je zgodnja priprava na direktive, ki se nato vključijo v nacionalno zakonodajo. To zahteva dobro spremljanje celotnega postopka predlogov Evropske komisije vse od faze razprave pa do dokončnega sprejetja predloga v Svetu.

Ko Komisija pripravi predlog, na pristojnem ministrstvu pripravijo "obrazložitveni memorandum", o katerem nato razpravljajo v Medresorskem uradu za evropske zadeve (*Inter-Ministerial Committee for European Union Affairs*), ki mu predseduje stalni predstavnik Malte v EU. S temi memorandumi določijo glavne pogodbene, pravne, ekonomske in politične vidike predlogov ter preliminarno mnenje vlade o tem. Ko memorandum potrdijo, mu da zeleno luč še Kabinet, nato pa roma v Parlamentarni odbor za zunanje in evropske zadeve. To omogoča proaktivno ocenjevanje predlogov Komisije že v zgodnji fazi, vanj pa so vključeni vsi ključni akterji.

Predstavniki ministrstev, odgovorni za prenos in sprejetje direktive na nacionalni ravni, običajno sodelujejo v pogajanjih o tej direktivi, tako da se o morebitnih vprašanjih, nejasnostih in ovirah razpravlja v zgodnji fazi postopka.

Ko je direktiva sprejeta, Sekretariat za evropske zadeve o časovnem roku za sprejem in zakonodajnih ukrepih obvesti pristojno ministrstvo (Camilleri 2011).

Poleg omenjenih je bila ustanovljena še Komisija za reformo javne uprave, s katero so želeli izboljšati učinkovitost javne uprave. V ta namen so znotraj vsakega ministrstva ustanovili še poseben oddelek, ki je bil odgovoren sekretarju (Cachia Caruana 2007, 272). Za spremembo domače zakonodaje, da bi bila skladna z *acquis*, so bili zadolženi v Pisarni generalnega državnega tožilca znotraj Ministrstva za pravosodje in lokalno samoupravo (Cachia Caruana 2007, 273).

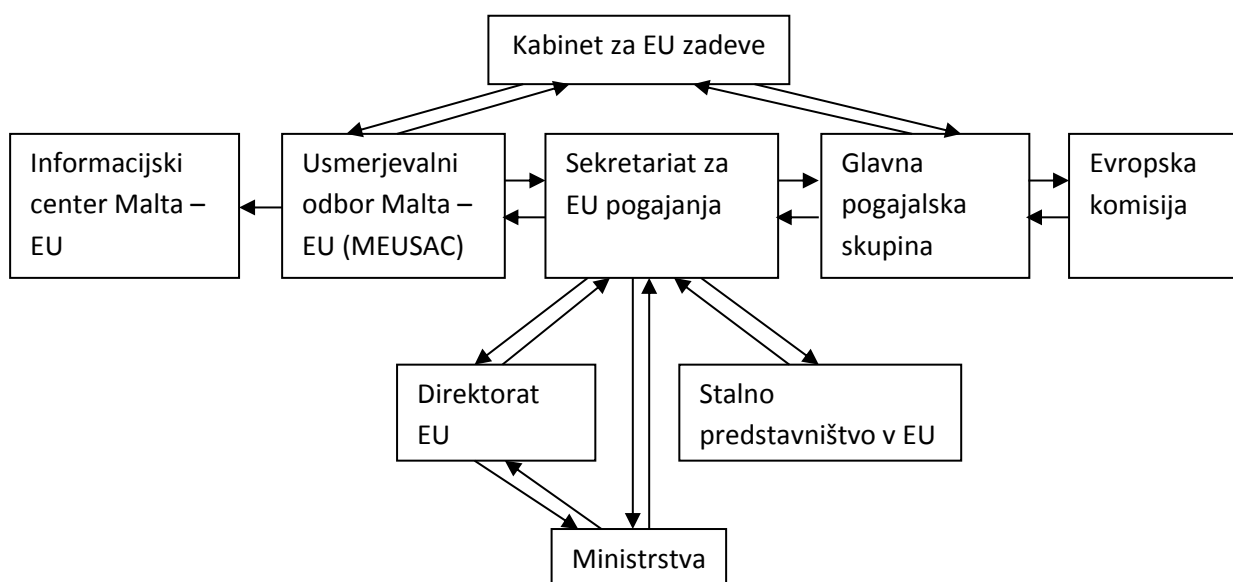
S ciljem, da bi okrepili regionalno integracijo EU, so bili storjeni nekateri koraki, ki bi EU približali državljanom. Za informiranje prebivalcev o EU temah je bil ustanovljen Informacijski urad Malta – EU⁶³ (Pace 2001, 295 – 296). Naloga tega centra je bila, da je javnostim posredoval informacije o vsem, o čemer so se pogajali med pogajalskim procesom, da

⁶³ Vodil ga je Simon Bussutil, bivši MEP, trenutno je predsednik Nacionalistične stranke.

je bila javnost obveščena. Posredovali so tudi informacije o tem, kaj EU sploh je, kako deluje, katere so prednosti članstva in podobno. "S tem naj bi pred referendumom dobili tudi potrebni zagon," je dejal Borg (2014). Nekaj podobnega je bil Forum Malta za Evropo, ki je služil kot platforma za predstavitev novosti in predlogov v EU. Forum je služil kot posvetovalni organ med vlado in civilno družbo pri evropskih zadevah. Na Forum so se lahko obrnile tudi organizacije in posamezniki, ki jih je zanimalo financiranje s pomočjo evropskih sredstev (Ministry for Foreign Affairs Malta 2013a).

Za pridobivanje evropskih sredstev in sodelovanje v evropskih projektih so prav tako ustanovili poseben urad. Vlada je ob tem pomagala financirati izobraževalne programe o EU za politične stranke, sindikate in glavna poslovna združenja. Gospodarska zbornica in Zveza industrij sta v Bruslju dobila skupno stalno predstavništvo (Pace 2001, 295 – 296)

Slika 3.1: Institucije, vključene v proces približevanja EU

Vir: Cachia Caruana (2007, 275).

Pridružitveno partnerstvo, ki je Malti naložilo, kaj mora storiti, da izpolni zahteve EU, je bilo podpisano marca 2000 (European Commission 2000a, 7). V njem so bile zapisane bližnje- in srednjeročne prioritete, glavni načini za doseg ciljev in razpoložljivi finančni viri (European Commission 2000b, 18–19). Malta je prvi Nacionalni načrt za sprejetje pravnega reda skupnosti (NPAA) sprejela septembra 2000, v njem pa so bili zapisani predvideni ukrepi za vsak sektor, s

čimer bi država sprejela pravni red EU. Vse ukrepe naj bi sprejeli do konca leta 2002 (Pace 2001, 302–303).

3.11 Začetek pridružitvenih pogajanj

Na vrhu Evropskega sveta v Helsinkih leta 1999 je bilo sprejeto, da se pogajanja z Malto začnejo februarja 2000 (Helsinki European Council 1999). Decembra istega leta na srečanju v Nici je bilo sprejeto, koliko predstavnikov bo imela Malta v evropskih institucijah:

- enega komisarja v Evropski komisiji;
- enega ministra v Evropskem svetu;
- pet sedežev v Evropskem parlamentu;
- enega sodnika na Sodišču Evropskih skupnosti;
- enega člana v Evropskem generalnem sodišču;
- enega člana na Evropskem računskem sodišču;
- pet članov v Ekonomskem in socialnem odboru regij (Jean Monnet Center for International and Regional Economic Law & Justice 2000).

Do junija 2001 je bilo zaprtih 17 poglavij, devet jih je bilo v postopku, tri pa se še niso začela (Pace 2001, 304). Zaradi številnih argumentov, na podlagi katerih naj bi bila Malta v EU v primerjavi z drugimi večjimi državami v podrejenem položaju, je bilo veliko pozornosti posvečeno pogajalskim procesom na področjih, ki so zadevali vitalne interese Malte (Calleya 2002, 43). Pogajanja so se končala decembra 2002, v njih pa si je Malta izborila 77 posebnih dogovorov (Malta High Commission in London 2003, 4). Malta je edina država kandidatka, ki je uspela doseči, da so nekateri dogovori trajni (Buttigieg 2004, 1). Verjetno najpomembnejši dogovor se nanaša na nepremičnine, ki so na Malti omejene tako številčno kot po možnostih za gradnjo. Če bi jih lahko državljani Evropske unije kupovali brez omejitev, bi šle cene v nebo. Protokol številka 6. v Pridružitveni pogodbi tako govori o omejenem številu bivališč in primernih zemljiščih za gradnjo, ki pokrivajo osnovne potrebe demografskega razvoja trenutnega števila prebivalcev, zato lahko država na nediskriminatorni podlagi⁶⁴ ohrani omejitve glede nakupa in lastništva sekundarnih nepremičnin za državljane EU, ki na Malti nimajo stalnega

⁶⁴ Nediskriminatorno pravilo govori o tem, da pri kupovanju nepremičnin ni razlike med državljani Malte in ostalih držav EU (Buttigieg 2004, 5).

prebivališča najmanj pet let. To v praksi pomeni, da lahko državljani EU brez stalnega prebivališča na Malti, Maltežani ali državljani katerekoli druge države članice, kupijo za bivanje ali poslovno dejavnost eno neprimičnino brez potrebne avtorizacije države. Za drugo in vsako naslednjo nepremičnino pa potrebujejo avtorizacijo, ki se nanaša na posebne kriterije (Buttigieg 2004, 5).

Pogajanja glede malteškega statusa nevtralnosti⁶⁵ so se zaključila tako, da Malti ni bilo potrebno spremeniti ustave, so pa pridružitveni pogodbi dodali posebno deklaracijo (Pace 2003, 377).⁶⁶ V rednem poročilu Evropske komisije (European Commission 2000a, 110) za leto 2002 je bilo zapisano, da Malta izpolnjuje politične kriterije, da ima delujočo tržno ekonomijo in da se bo lahko spopadla s konkurenčnimi pritiski znotraj EU: "Malta je na splošno na številnih področjih dosegla visoko stopnjo usklajenosti s pravnim redom Skupnosti in je administrativno dobro pripravljena, da to uresniči v praksi, čeprav ostaja še nekaj dela, predvsem na področju kmetijstva in okolja."

3.12 Argumenti za in proti vključevanju Malte v EU

Vstop v evropske integracije je v marsikateri državi delil politično elito in javno mnenje, a nikjer tako bipolarno kot prav na Malti, ki ima dvostrankarski parlamentarni sistem (Cini 2001, 3). Glavni stranki sta socialdemokratska Laburistična stranka (Partit Laburista – PL), ki je bila tradicionalno proti vstopu v EU, in Nacionalistična stranka (Partit Nazzjonalista – PN),⁶⁷ ki si je vedno prizadevala za vstop v Evropsko unijo (Verney 2011; Pace 2011). Kot pravi O'Donoghue (2003, 2) je Malta posebna prav zaradi polarizirane politične družbe, kjer je politika vključena v skoraj vse pore socialnega in lokalnega življenja ter medčloveških odnosov. Taggart in Szczerbiak (2004, 1) pravilno ugotavljata, da ima domača politika izjemno pomembno vlogo pri oblikovanju evropskih integracij.

⁶⁵ Malta potrjuje, da njeno sodelovanje v skupni zunanji in varnostni politiki EU, ne vpliva na njeno nevtralnost. Pogodba o Evropski uniji določa, da morajo biti vse odločitve unije v smeri skupne obrambe sprejete s soglasno odločitvijo Evropskega sveta, ki jo sprejmejo države članice v skladu s svojimi ustavnimi pravili (Pridružitvena pogodba 2003, 36).

⁶⁶ Za več glej Times of Malta 2008.

⁶⁷ Nacionalistična stranka je bila ustanovljena leta 1926 z združitvijo dveh strank, Združene politične unije (Unione Politica Maltese – UPM) in Demokratične nacionalistične stranke (Partito Nazionalista Democratico) (Berg 1995, 91).

Borg je to dobro razumel (2014): "To je bila glavna težava, kajti ko imaš dva glavna tabora, eden pravi, da bo za Malto dobro, če postane članica EU, v drugem trdijo, da to za Malto ne bo dobro, potem postane javnost zmedena, komu verjeti, ali je to dobro, ali ni dobro, je dobro nekaj vmes ... Na koncu se moraš odločiti, ali si ali nisi za članstvo na podlagi tega, kar mislijo v tvoji stranki. Če stranka pravi da, potem je da, če ne, potem je ne, brez prave ocene."

Tekmovanje za glasove volivcev je bilo med dvema največjima strankama na Malti vedno zelo ostro. Zaradi tega se lahko zgodi, da ena stranka – v primeru Malte laburisti – zagovarja evroskeptično politiko z namenom, da se strateško razlikuje od druge stranke. Tudi to je lahko razlog, da je bila LP ves čas med leti 1959 in 2003 proti članstvu v EU. Tudi Cinijska (2004, 586) pravi, da je bilo od konca 80. let prejšnjega stoletja vprašanje evropskih integracij polarizirano predvsem zato, da sta se lahko stranki razlikovali druga od druge. Evroskepticizem je sicer bolj prisoten v tistih državah kandidatkah, kjer se pričakuje, da bo do širitve prišlo kmalu, kot pa v tistih, kjer se zdi širitev še precej oddaljena. Na Malti se je popularistični evroskepticizem povečeval bolj, ko se je bližal datum morebitne širitve. Uvodniki v časopisih so bili vse bolj ostri, bolj ko se je bližal referendum, predstavljeno je bilo več razlogov za in proti članstvu, a bolj kot z razlogi sta se obe stranki ukvarjali z napadi druge na drugo. Taggart in Szczerbiak (2004, 7–8) to razlagata s tem, da je evroskepticizma na ravni strank več v mladih državah, kot pa v tistih, ki so uživajo samostojnost dlje časa.

Laburistična stranka je po drugi strani izvajala intenzivno kampanjo proti članstvu v EU. Nacionalisti so laburiste obtožili, da proevropske medije straši z vprašanji kot je "Ali si želimo deliti prihodnost z ostalimi državami pristopnicami, ali pa podpremo alternativo, ki se še ustvarja in mora najti svoje mesto?" (Debattista 2012, 45). To sicer ni bil vrhunec negativne kampanje. Laburistična stranka je v svojih oglasih zapisala tudi "volite 'da' in pomagajte Malti, da bo postala provinca tujih velesil", ali pa "volite 'da' za opustitev neodvisnosti in zmanjšanje možnosti ljudi na Malti, da bi si sami pisali zakone (Cini 2003b, 4).

Nasprotniki vstopa so izpostavljali, da bo članstvo v EU povzročilo erozijo suverenosti, izgubo nacionalne identitete,⁶⁸ prizadelo pa naj bi jih tudi uvajanje evropske zakonodaje, ki po

⁶⁸ Na tem mestu naj omenim, da je Malta država z močno nacionalno zavestjo. Pot do samostojnosti, ki so jo dosegli de jure leta 1964, de facto pa 1979, je bila zelo dolga, saj so bili pred tem dolga stoletja pod oblastjo tujih

načelu "ena velikost za vse" ne bo upoštevalo njihove majhnosti in specifičnih karakteristik. Rečeno je bilo tudi, da Malta v evropskih institucijah ne bo imela prave besede, ogrožena bo njena politika nevtralnosti, zmanjšal se bo tudi pomen njihove ustave. Na ekonomske področju so kritiki izpostavili, da bodo cene v potrošnji po vstopu šle navzgor, podražile se bodo tudi nepremičnine, presežek delovne sile iz drugih držav bo ogrozil malteške delavce. Ukinitve protekcionističnih ukrepov, kot so carine, bo močno ogrozila domačo industrijsko proizvodnjo, kar naj bi vodilo v nezaposlenost, konec državnih subvencij pa bo vodila v zaprtje ladjedelnic. Malto naj bi EU ob tem prisilila, da spremeni odnos do človeškega splava in ločitve (Pace 2009, 59). Med drugimi argumenti se je omenjalo še porast kriminala in desekularizacijo otokov (Cini 2004, 590).

Laburisti so zagovarjali partnerstvo, ne pa polno članstvo. "Partnerstvo z EU bo Malto omogočalo, da bo imela nadzor nad notranjimi zadevami, da bo lahko izvajalo fleksibilno politiko, da bo ohranila svoj karakter. V skladu z evropskim ciljem integracije bo Malta kot ena najmanjših evropskih držav v podrejenem položaju," je v govoru pred parlamentarci januarja leta 2003 dejal vodja laburistov dr. Alfred Sant (Times of Malta 2003, 4).

Tisti, ki so zagovarjali pot v EU, so med prednostmi navajali vrsto možnosti, ki jih lahko Malta v kombinacijami z dobrimi nacionalnimi političnimi odločitvami izkoristi sebi v prid. Članstvo naj bi povečalo blaginjo malteških državljanov, okrepilo varnost in državo še bolj približalo Zahodu. Zavrnilo so trditve, da bo njihova suverenost omejena, ukinitve protekcionističnih ukrepov bo vodila do večje ekonomske učinkovitosti, več bo neposrednih tujih investicij, dostop do evropskih kohezijskih skladov bo ponudil možnost, da Malta v krajšem času zmanjša ekonomski razvojni zaostanek za bolj razvitimi članicami EU, omogočen bo prost prehod malteških državljanov v druge države EU, študentje bodo lažje študirali v tujini, izboljšanje kvalitete življenja zaradi upoštevanja bolj rigorozne evropske zakonodaje. EU naj ne bi imela nobenih kompetenc, da Malto prisili v uvedbo splava ali ločitve, prihod delavcev iz drugih držav pa bo zanemarljiv, kajti geografska mobilnost delovne sile je bila v EU tako ali tako

oblastnikov. Najprej so jim vladali Feničani, nato Kartažani, Rimljani, Vandali in Goti, Bizanc, muslimanski Arabci, Sicilijanci, Germani, Francozi, fevdalna gospoda, pa vitezi svetega Janeza in nazadnje Britanci. Oblegali so jih tudi Turki, a neuspešno (Pace M. 2006, 123).

nizka (Pace 2009, 59).⁶⁹ Premier Fenech-Adami (Government of Malta – Department of Information of Malta 2003) je v svojem govoru januarja 2003 dejal: "Članstvo v Evropski uniji bo ključni dejavnik pri krepitvi nacionalnih identitet in pospeševanju ekonomskega in socialnega razvoja revnejših držav članic." Ob tem je dodal, "da pomeni članstvo dodano vrednost pri razvoju odnosov Malte z drugimi državami v njeni regiji in preko nje".

Proti članstvu so bili delavski sindikati, lovci, ribiči in kmetje (Cini, 2003). Članstvu so nasprotovale tudi nekatere druge organizacije, najbolj ostro desničarsko gibanje, imenovano Kampanja za neodvisnost (*Campaign for National Independence*). Tabor nasprotnikov članstva je vodil nekdanji premier in vodja laburistov Karmenu Mifsud Bonnici.

Zagovorniki vstopa v EU so bili turistični in industrijski lobi, združenje trgovcev in okoljske nevladne organizacije. Nacionalistom se je pridružila tudi Demokratična alternativa⁷⁰ in nekatere druge organizacije kot je Gibanje za (angleško "Yes" Movement, malteško *Movoment Iva*), ki je nastalo v odgovor na Kampanjo za neodvisnost (Cini 2004, 588). Zagovornike⁷¹ vstopa v EU je vodil dr. Fenech-Adami.

3.13 Referendum 8. marca in volitve 12. aprila 2003

Kot so nacionalisti obljubili v svojem volilnem programu iz leta 1998 glede bodočega članstva v Evropski uniji, so na to temo izvedli referendum, ki je potekal 8. marca leta 2003. Na volišča je odšlo 91 odstotkov volilnih upravičencev.⁷² Z minimalno večino 53,65 odstotka glasov⁷³ je slavila proevropska struja, a zmago sta razglasili obe strani.⁷⁴ Vodja opozicije Alfred

⁶⁹ Laburistična stranka (glej Malta Labour Party 2003a) je izdala glasilo, v katerem je podala svoje argumente proti vstopu v EU na šestih področjih: suverenost in identiteta, življenjski standard, cene, financiranja s strani EU, trg dela in malteško gospodarstvo ter potovanja, delo in študij v EU.

⁷⁰ Za Alternattivo Demokratiko je bilo leto 2004 pomembno ne le zaradi vstopa malte v EU, ampak tudi zaradi ustanovitve Evropske zelene stranke v Rimu februarja istega leta. Njen tedanji predsednik Harry Vassallo (2004, 39) je ob tem zapisal, da gre za transnacionalno stranko, ki zelenim strankam v EU članicah omogoča, da v političnih procesih na evropskem nivoju sodelujejo neposredno. Čeprav se tovrstne stranke v lastnih državah bojujejo s socialnimi, ekonomskimi in političnimi izzivi, pa so dobili novo dimenzijo, v okviru katere lahko delujejo.

⁷¹ Oglasil se je tudi nadškof Joseph Mercieca, ki je 31. januarja izdal direktivo, da imajo prebivalci moralno dolžnost, da oddajo svoj glas za tisto, za kar mislijo, da je prav (Times of Malta 2003, 8).

⁷² Uradno je bil referendum posvetovalni, de facto pa je bil rezultat za vlado na oblasti obvezujoč (Cini 2004, 584-585).

⁷³ Tako majhna razlika ni nekaj nenavadnega za malteško politiko. Razlike v glasovih med obema strankama so bile vedno majhne, ne več kot 13.000 glasov (Cini 2004, 585).

Sant je kot zmagovalce določil nasprotnike vstopa, saj je trdil, da tisti, ki niso odšli voliti ali so oddali neveljavno glasovnico,⁷⁵ nasprotujejo članstvu v EU. Tabor za EU je Santa obtožil, da se pri svoji interpretaciji volilnega izida obnaša protidemokratsko (Debattista 2012, 45). V tej absurdni situaciji se je premier odločil, da parlament razpusti. Nove volitve so bile določene za 12. april.

V svojem volilnem programu so laburisti le ponovili svoje stališče: z Evropsko unijo si želijo partnerstvo, ki bo najboljša rešitev za Malto, obenem pa bo upoštevala malteške, evropske in interese sosedskih držav (Malta Labour Party 2003b). Sant je obljubil, da bodo v primeru zmage na volitvah ponovno zamrznili prošnjo za članstvo (Cini 2004, 584–585). Volitve so potrdile rezultat referendumu, saj je z 51,7 odstotka (veljavnih) glasov slavila nacionalistična stranka in pot do podpisa pridružitvene pogodbe z EU je bila odprta, do česar je prišlo 16. aprila v Atenah skupaj z devetimi drugimi kandidatkami in 15 članicami (glej European Commission 2003b). Pridružitveno pogodbo je malteški parlament s 35 glasovi za in 25 proti ratificiral 14. julija 2003 (Debattista 2003). Zakon o malteškem članstvu v EU je predsednik Guido De Marco podpisal 16. julija, 13 let potem, ko je še kot zunanji minister vložil prošnjo za članstvo. Na tej poti v Evropo ni bilo več vrnitve (De Marco 2007, 201).

3.14 Končno poročilo Evropske komisije 2003 in vstop v EU

Novembra 2003 je Evropska komisija objavila končno poročilo glede pripravljenosti Malte na vstop v EU, upoštevajoč stanje ob koncu septembra 2003. Prvi del je obsegal ekonomske zadeve, drugi stanje pri uresničevanju zavez in zahtev iz pridružitvenih pogajanj glede posameznih poglavij. Glede prvega poglavja je Komisija ugotovila, da je ekonomska aktivnost ostala nizka, predvsem zaradi majhnega tujega povpraševanja in upada turizma. Komisija je glede drugega dela ugotovila, da Malta pri večini političnih zadev dosegla usklajenost s pravnim redom, da pa mora pred datumom vstopa urediti še šest pomembnih stvari v treh poglavjih (European Commission 2003a).

⁷⁴ Referendum je jasno pokazal tudi polariziranost volilcev - za vstop v Evropsko unijo se je namreč izrekla le dobra večina volilnih udeležencev (53,7 odstotka), v primerjavi s Slovenijo, kjer je vstop v EU je na referendumu 23. marca 2003 podprlo kar 89,64 odstotka volivcev ali Hrvaško, kjer je za EU glasovalo dobrih 66 odstotkov volilnih upravičencev (Cini 2001; Lajh 2007).

⁷⁵ 46,4 odstotka volilcev si ni želelo vstopa v EU, 7,7 odstotka jih ni odšlo na volišča, 1,3 odstotka volilnih glasovnic pa je bilo neveljavnih (Cini 2003b, 5). Sant je zato trdil, da je za vstop glasovalo 48 odstotkov vseh tistih, ki so oddali svoj glas, absolutna večina pa se je strinjala s stališčem Laburistične stranke (Cini 2003a, 9).

1. maja 2004 je Malta skupaj s Slovenijo, Poljsko, Ciprom, Madžarsko, Litvo, Latvijo, Estonijo, Češko in Slovaško vstopila v EU.⁷⁶ Takratni komisar za širitev Gunther Verheugen (v Stagno Navarro 2004, 37) je takole opisal, kaj Malta pomeni za Evropsko unijo: "Od Malte pričakujem veliko, kajti stavim na evropsko usmerjenost ljudi te čudovite države, ne glede na njeno omejeno velikost. Še posebej majhne države so v EU znane po tem, da imajo številne talente, izkušnje in občutek za kompromis in razumevanje, kar razširjena Unija potrebuje in podpira bolj kot kadarkoli prej. Malteški glas bo zato znotraj EU močan in vpliven."

Laburisti so se sprijaznili z novo realnostjo in so obljubili, da bodo konstruktivno delovali v prid Malte kot nove države članice EU⁷⁷ (The Malta Independant on Sunday 2003, 17). Prav tako ne bodo zahtevali, da Malta izstopi iz Unije (The Malta independant on Sunday 2003, 1).⁷⁸ Laburisti so se glede članstva zavzeli precej bolj pragmatičen odnos in so spremenili svojo politiko. V stranki so se odločili, da se bodo borili proti vsem negativnim elementom, ki jih prinaša članstvo v EU. To se jim je obrestovalo, saj so na prvih volitvah v evropskih parlament presenetljivo slavili zmago. Od petih poslanskih sedežev so jim namreč pripadli trije, nacionalistom pa dva, kar je mogoče pripisati tudi dejstvu, da je Demokratična Alternativa nacionalistom speljala nekaj glasov (Pace 2005b, 389).

⁷⁶ Osrednje državno praznovanje je potekalo v osrednjem pristanišču Grand Harbour. Glavni govorec je bil tedanji premier Lawrence Gonzi (v Stagno Navarro 2004, 33):

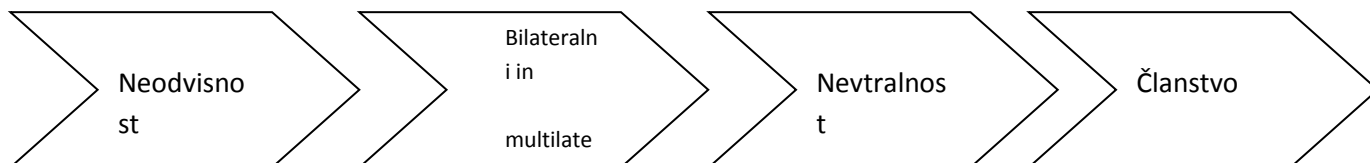
"Verjetno največ, kar lahko Malta doprinese EU, je pomorski aspekt. Nekoliko starejši se spominjajo let, ko so bile vode okrog Grand Harbourja polne bojnih ladij in drugih vojaških sredstev, njihova srca pa se danes veselijo, saj namesto njih vidijo čudovite moderne križarke. Ne bi mogel biti bolj vesel, ko je bila ena prvih potez prisotnosti Malte znotraj Evropske unije imenovanje nekdanjega malteškega zunanjega ministra na novo delovno mesto v Evropski komisiji, na mesto komisarja za ribištvo in pomorstvo. Kreiranje tega specifičnega ministrstva je bil znak pripravljenosti in odziva odgovornih v Evropi, da pomagajo pri pomembnosti pomorske Evrope, kot tudi kopenske, kjer si Malta želi, da se jo sliši. Malta verjame, da je Evropska unija pogumen korak k svetovni vladi." (Stagno Navarro 2004, 21-22). Svoje je povedal tudi zunanji minister Joe Borg: "Izzivov za prihodnost bo veliko. Medtem, ko Evropska unija išče način, kako bi potrdila ustavo, bo za združila moči njenih prebivalcev pri zagotavljanju osnovnic pravic ljudi v Uniji. Okrepila bo evropske institucije, da bo bolje odsevala in razumela skrbi njenih prebivalcev. Ponudila bo tudi skupno osnovo, na podlagi katere bo lahko Unija na mednarodnem prizorišču nastopala enotno v interesu promoviranja miru in stabilnosti v svetu."

⁷⁷ Na strankarskem kongresu 9. Novembra 2003 so potrdili novo politiko, kar se tiče odnosov Malta – EU. Nova realnost Malte kot članice EU narekuje, da se stranka vključi v institucije EU-ja in postopoma vodi državo kot članico EU (Debattista 2003).

⁷⁸ Omenjena Kampanja za neodvisnost si še naprej prizadeva za izstop iz EU. Članstvu v EU pravijo kar kolonialno suženjstvo, ki uničuje Malto in njene delavce. Za več glej: <http://www.cnimalta.org/e1.html>.

V tem poglavju sem želel orisati časovno obdobje 40 let, v katerem je Malta prešla iz popolne odvisnosti do neodvisnosti in kasneje preko članstva v EU do neodvisnosti. Ta statusni proces je pripeljal do suverenosti Malte in vzpostavitve odnosov z drugimi državami, preko katerih država ohranja svojo neodvisnost (glej Sliko 3.1).

Slika 3.2: Pot Malte v EU

Preden se bom posvetil odnosom z ZDA bom posebno poglavje namenil lastnosti, ki Malto v EU postavlja v prav posebni položaj – njeni velikosti, ki determinira njen plasma v Evropski uniji.

4 MALTA: MAJHNA DRŽAVA KOT POLNOPRAVNA ČLANICA EU

Za Malto kot članico EU se je začela pisati nova zgodovina, pred številnimi izzivi pa se je znašla kot majhna država ali (kot pravijo nekateri) mikrodržava – gre za lastnost, ki Malto pomembno razlikuje od drugih starejših in večjih članic povezave.

4.1 Definicija majhne države

Problematika majhnih držav je v svetovnem merilu kar dobro obdelana (na primer Panke 2010; 2008; 2006; 2011; Thorhallsson 2000; Thorhallsson in drugi 2006),⁷⁹ čeprav o tem, kaj majhna država sploh je, ne obstaja univerzalna definicija. Strokovnjaki si namreč niso enotni, kje obstaja meja med majhnimi in večjimi državami oziroma bolje rečeno, ta meja je pogosto zamegljena. Poleg termina *majhna država* se v strokovni literaturi omenjajo še termini kot so *mala država*, *mikrodržava* in *država s srednjo močjo* (angleško *middle power country*) (Neumann in Gstöhl 2004, 6). Crowards (2002, 143) trdi, da ne obstaja širše sprejete definicije, se pa strokovnjaki, kot piše Moller (1983, 43), strinjajo s t.i. konceptom malih držav.

Majhnost lahko ocenjujemo skozi različne perspektive in koncepte. Velikost je seveda nekaj relativnega. Na prvi pogled se morda zdi, da je majhnost držav nekaj negativnega, nekaj, kar državo predvsem omejuje, a pokazal bom, da temu ni (nujno) tako.

Po mnenju Sultane (2006, 15) se velik del strokovne literature glede majhnih držav ukvarja z zunanjepolitičnimi možnostmi majhnih držav, torej kakšni so odnosi majhnih držav do drugih sil v svetovnem redu. Majhne države morajo sprejeti odločitve na podlagi tega, ali ostanejo nevtralne, ali sklenejo zavezištva in s kom. Drugi del literature se nanaša na komparativne študije politik in politike v majhnih državah. Tretji del literature glede majhnih držav se ukvarja z vprašanji kot so priznavanje drugih, samoodločanje, vprašanje manjšin, odcepitev in iredentizem, utemeljevanje lastnega obstoja napram velesilam.

Nekoč je bila tendenca, da se je majhne države definiralo skozi prizmo večjih držav. V praksi to pomeni, "da so majhne države vse tiste, ki niso supersile" (Ingebritsen in drugi 2006, 5).

⁷⁹ Nekaj pozornosti o tem je bilo doslej namenjeno tudi v Sloveniji (Zupančič 2004; Udovič in drugi 2007; Kajnc 2011).

V mednarodnih odnosih so bile vloge velesil in majhnih držav nekdanje povsem drugačne. V 19. stoletju so se predstavniki pomembnejših držav redno sestajali, razpravljali o pomembnejših vprašanjih, sprejemali sporazume in podpisovali pogodbe, ki so postale mednarodni pravni akti. Termin *velesila* je postal legalna kategorija, kar je signaliziralo, da države med seboj niso enake, to pa se tudi ni skladalo s principom suverene enakopravnosti (Neumann in Gstöhl 2004, 3). V času hladne vojne so tako strokovnjaki velikost države merili predvsem na podlagi moči⁸⁰ in varnosti države.⁸¹

Danes se razlike med velikimi in majhnimi državami ne določa na podlagi temeljnih pravic držav. Vse države so suverene, enake pred zakonom, velesile ne narekujejo več mednarodne zakonodaje brez vključenosti drugih držav. Ta pravna enakost koeksistira s formalno in neformalno neenakostjo na druge načine (Thorhallsson in Wivel 2006, 652). Države lahko ocenjujemo na podlagi številnih kriterijev, med katere spadajo tudi posamezne specifične države. V literaturi o majhnih državah je moč zaslediti, da je velikost socialni konstrukt (Hanf in Soetendorf v Panke 2010, 15). V zadnjih letih⁸² se je povečalo število definicij, ki temeljijo na kriterijih, kot so geografska velikost, število prebivalstva, ekonomska moč, diplomatske in vojaške misije v tujini. Našteti kriteriji resnično dajo boljšo sliko velikosti. V Evropski uniji se velikost najpogosteje ocenjuje na podlagi ekonomske in finančne moči (BDP), politične moči (število glasov v svetu, število evropskih poslancev), populacije in obsega teritorija (Panke 2008, 4).

Številni strokovnjaki definirajo majhne države na podlagi petih različnih konceptov velikosti: ekonomske in politične moči, političnega vpliva preko svojih predstavnikov, vojaške moči, populacije in velikosti (Lee 2004b, 333). Te koncepte lahko razdelimo v dve kategoriji: kvalitativno in kvantitativno. Medtem ko prva zajema karakteristike držav kot sta populacija in velikost, se druga bolj ukvarja z močjo in vplivom držav (Lee 2006, 32).

⁸⁰ Morgenthau (v Pace 1999, 195-196) pravi, da je moč nekaj relativnega, ni stalna in jo ni mogoče povezati le z enim dejavnikom, ampak tudi drugimi nacionalnimi dejavniki.

⁸¹ Po mnenju Rothsteina (v Thorhallsson 2000, 4) so majhne države tiste, ki si niso sposobne zagotoviti lastne varnosti.

⁸² Število raziskav o lastnostih in izzivih majhnih držav se je še posebej povečalo leta 2004, ko so v Evropsko unijo vstopile nekatere otoške in majhne države (Vassallo 2004, 9).

4.1.1 Kvantitativni pristop

Poglobljena analiza kvantitativnega pristopa nam bo pomagala pri razumevanju različnih karakteristik malih držav. Najpomembnejši pa tudi najprimernejši faktor pri ocenjevanju, ali država spada v kategorijo malih držav, je običajno številčnost populacije, predvsem zaradi dostopov do statistik in enostavnosti konceptualizacije (Liou in Ding 2002; Read 2002).

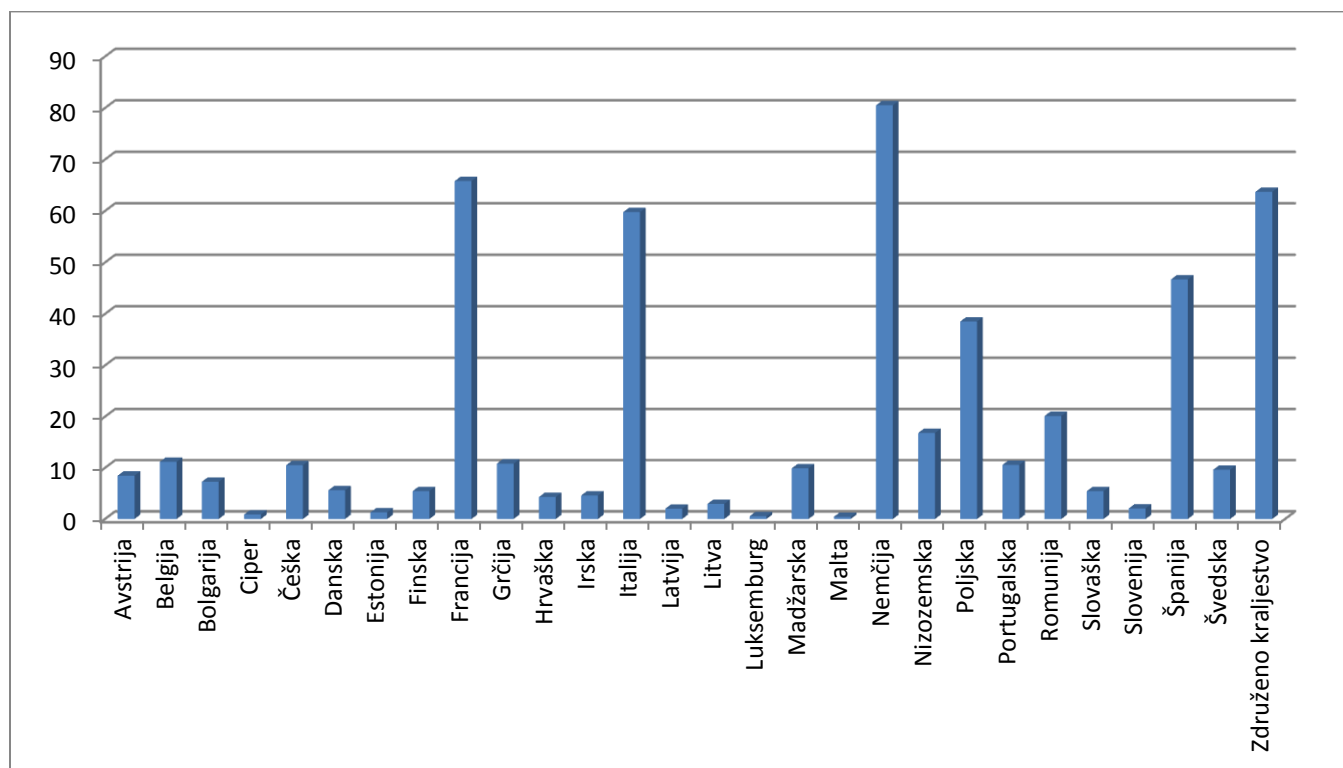
Brown (2000, 2) pravi, "da je znotraj EU najbolj pogosto merilo za merjenje velikosti države populacije". Kot sem že omenil, jasnega dogovora glede meje, ki razlikuje majhne in velike države, ni. Hey (2003) in Dolman (1982) se strinjata, da imajo manjše države manj kot en milijon prebivalcev, Pace (2001) zagovarja tezo, da največje število znaša tri milijone, Götschel (1998) po drugi strani navaja številko deset milijonov. Lee (2004b, 333), ki trdi, da so majhne države tiste, ki imajo v Evropskem svetu tri ali štiri glasove ter število prebivalstva manj kot deset milijonov. Ob tem gre še dlje, ko ponuja definicijo *mini držav*: te naj bi imele v Svetu Evropske unije le dva glasova in populacijo manjšo od enega milijona.

V strokovni literaturi se najpogosteje navaja, da je mikro država ali minidržava tista, ki ima manj kot en milijon prebivalcev (Panke 2011), a Greavesova (2002, 64) opozarja, da dodajanje pridevnikov za definiranje držav v okviru mednarodnega prava ni primerno. Na podlagi listine Združenih narodov so namreč vse države enakovredne. *Otoška država* je namreč še vedno v prvi vrsti država, čeprav je država (na primer Malta) pravzaprav otok (oziroma več teh). Omenjena avtorica omenja še dva termina, ki se sicer tudi pojavljata v literaturi: *majhna otoška država* in *mikro otoška država*.

Eden primarnih kriterijev za definiranje majhnih držav je tudi geografska velikost, ki je v svoji osnovi nekoliko podobna populaciji, a še nekoliko bolj kompleksna. Tudi tukaj se pojavljajo razlike med avtorji. Dolman (1982) trdi, da so manjše države tiste, katerih površina je manjša od 5.000 kvadratnih milj, Doumenge (1983) pa omenja številko 20.000 kvadratnih kilometrov.

Spodnja dva grafa prikazujeta, kako se države članice Evropske unije razlikujejo po številu prebivalstva in geografski površini.

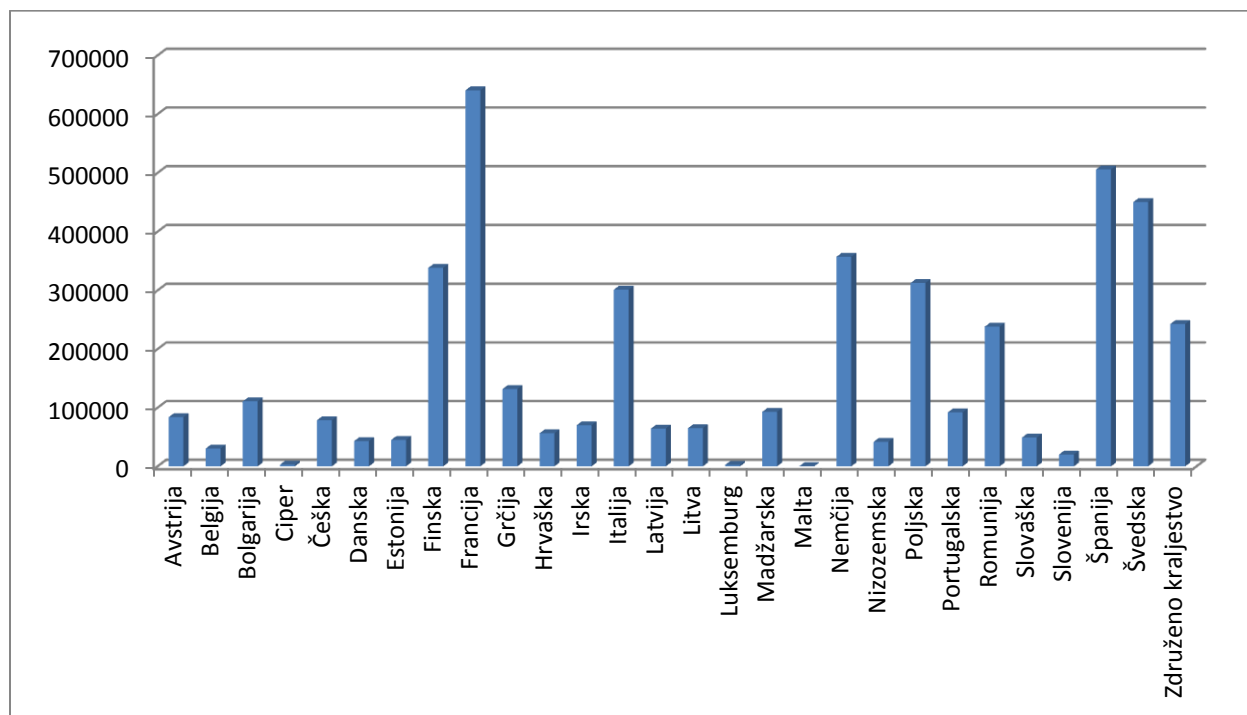
Preglednica 4.1: Primerjava številčnosti populacije 28 držav Evropske unije (v milijonih)

Vir: Eurostat (2014a).

Na podlagi populacij so Nemčija, Francija in Velika Britanija tako največje države, najmanjše pa Malta, Luksemburg, Ciper in Estonija.

Preglednica 4.2: Primerjava velikosti 28 držav Evropske unije (v kvadratnih kilometrih)

Vir: Eurostat (2014b).

Če pogledamo graf, ki prikazuje geografsko površino, med prve tri države spadajo Francija, Španija in Švedska, Malta, Ciper in Luksemburg pa so ponovno najmanjše države.

Če med seboj primerjamo oba faktorja, tako populacijo kot geografsko velikost, lahko ocenimo, da sta oba zanesljiva, a geografska velikost je bolj zanesljiva. Prebivalstvo se namreč bolj ali manj spreminja, geografske meje pa večinoma ostajajo enake.⁸³

Drug pristop, ki majhne države definira s kvantitativno metodo je ocena moči, ki jo poseduje posamezna država. Meri se jo lahko preko BDP-ja, vojaških resursov pa tudi preko volilnih pravic diplomatskih predstavnikov (Kutys 2009, 5). Moč je sicer prav tako relativni koncept, ki se spreminja skozi čas. Dokaz za to je ekonomska moč Malte, ki je danes precej večja kot nekaj desetletij nazaj. V 70. letih je bilo namreč gospodarstvo še vedno v razvojni fazi.

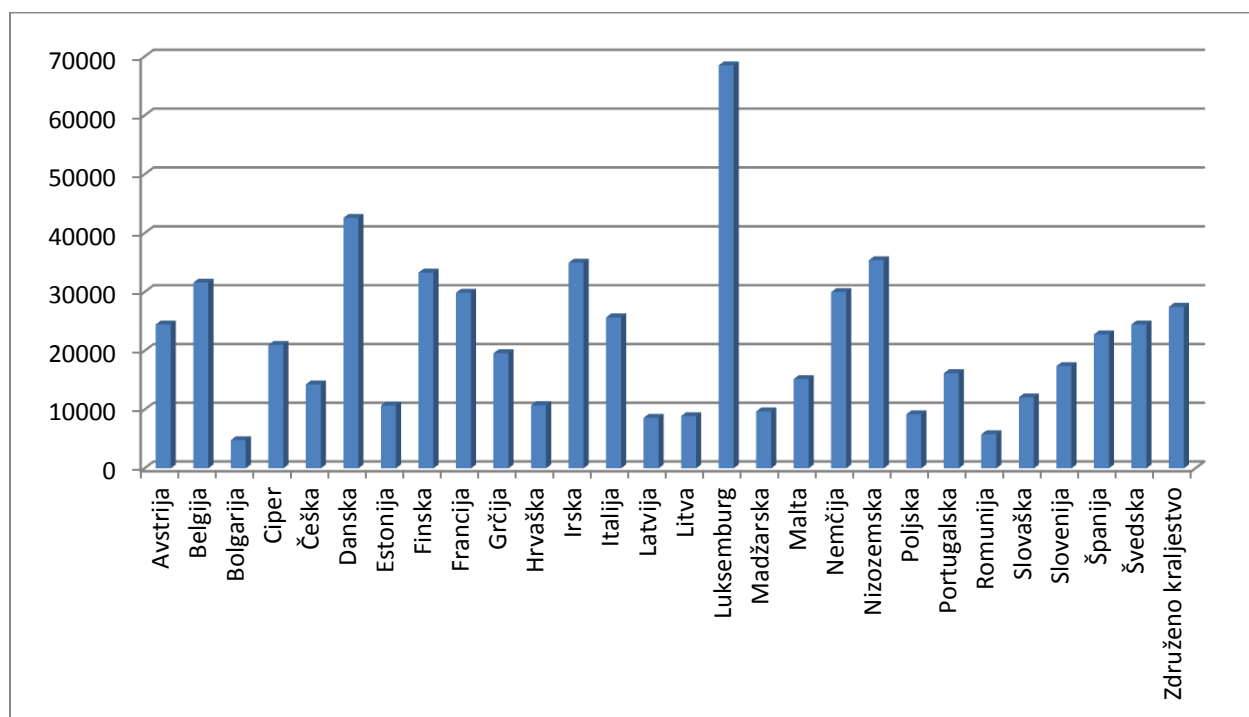
⁸³ Obstajajo pa tudi izjeme. Izpostavil bi otoške države, na primer Tuvalu in Maldive, katerih površina se bo ob trenutnem trendu globalnih klimatskih sprememb še naprej zmanjševala.

Kutys (2009, 5) opozarja, da moč države ni enaka na vseh področjih. Dokaz za to je primerjava Nemčije in Velike Britanije. Medtem ko se slednja tretira za največjo vojaško silo v EU, ima Nemčija najmočnejše gospodarstvo v Evropski uniji.⁸⁴

Podobno kot s populacijami se tudi ekonomska in vojaška moč spreminjata. To je očitno na primeru Indije in Kitajske, ki sta dokaz, da lahko moč vsaj deloma prehaja iz ene države v državo. Pri majhnih državah zaradi omejenih virov do tega prihaja težje ali pa vsaj ne v takem obsegu.

Naslednja grafa prikazujeta ekonomsko in vojaško moč v državah EU. Prvi graf zajema BDP per capita, drugi pa izdatke, ki jih države namenjujejo za svoje oborožene sile.

Preglednica 4.3: Primerjava BDP per capita 28 držav Evropske unije (leto 2013, v evrih)

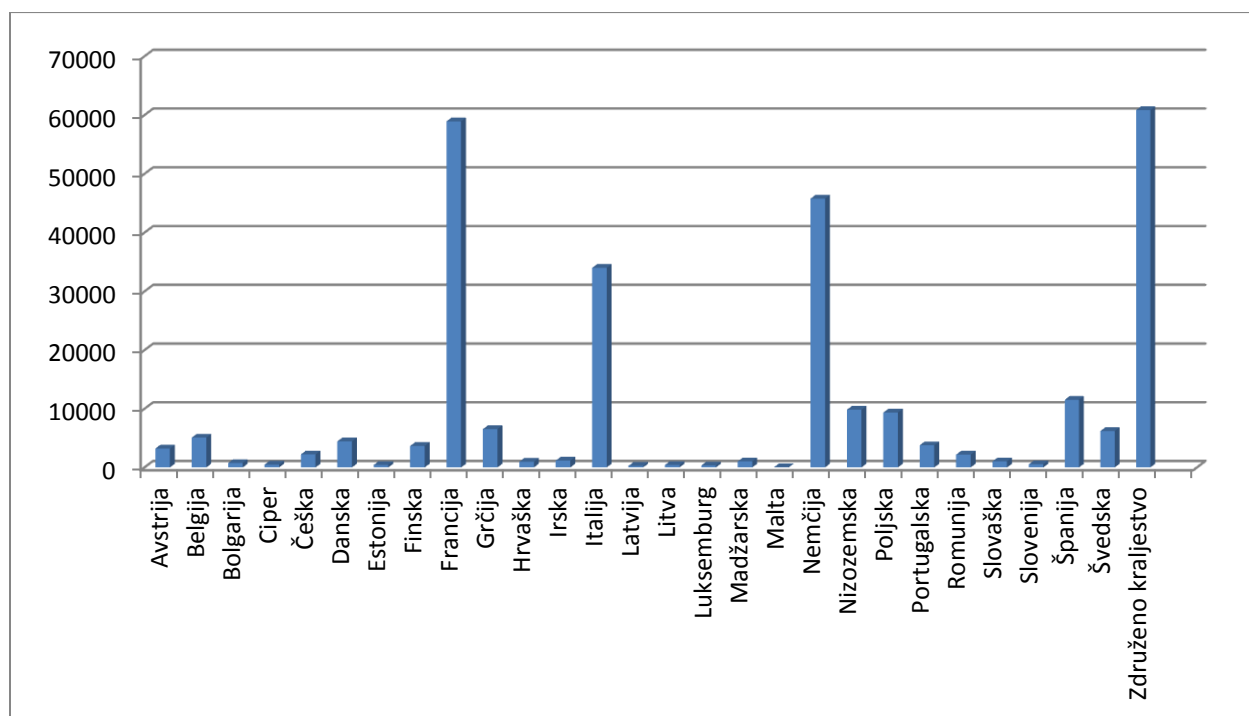
Vir: Eurostat (2014c).

⁸⁴ Greavesova (2001, 66) ponuja zanimiv podatek, da je Malta sicer na podlagi številnih kriterijev majhna država, a v najmanj enem primeru je še kako velika. Ob vstopu v EU naj bi namreč imela četrto največje komercialno ladjevje.

Pri pregledu prvega grafa ugotovimo, da ima Luksemburg, Irska, Danska in Nizozemska najvišji BDP per capita, Romunija, Bolgarija, Latvija in Litva pa najmanjše.

Pri vojaški moči so v ospredju Ciper, Grčija in Bolgarija, Malta, Luksemburg in Avstrija pa za vojsko namenjajo najmanj svojega BDP-ja. Za primerjavo, ZDA namenjajo za oborožene sile več denarja, kot vse evropske države skupaj (682478 milijonov dolarjev).

Preglednica 4.4: Primerjava vojaških izdatkov 28 držav Evropske unije (leto 2012, v milijonih dolarjev)

Vir: SIPRI (2014).

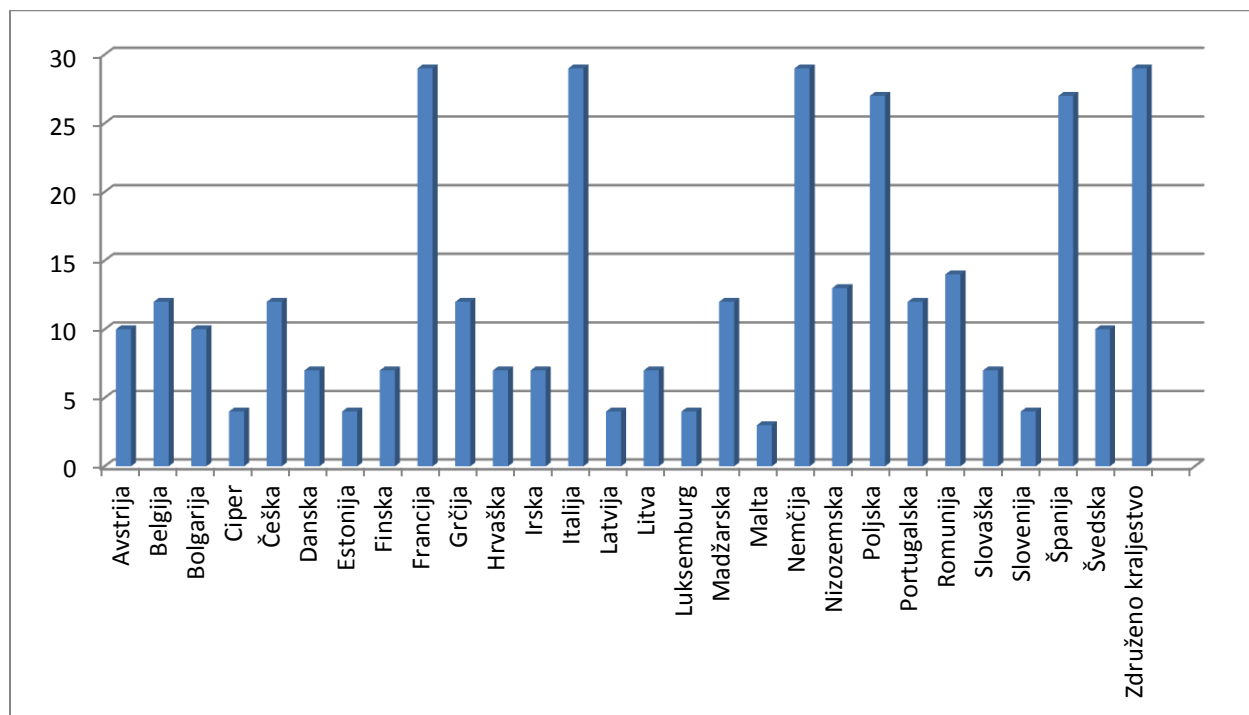
Čeprav oba grafa jasno kažeta razlike med ekonomsko in vojaško močjo, pa to ne pomeni, da države, ki so pri dnu lestvice, niso močne (govorimo o t.i. *hard power*). Pri majhnih državah namreč ne gre toliko za številke, kot za sposobnosti premeščanja svojih resursov na določena področja, kjer lahko država uveljavi svoj vpliv, predvsem na področju mediacije in

reševanju sporov med drugimi državami. Znani so primeri, ko je bila majhna država mediator ali pobudnik vzpostavitve odnosov med državami.⁸⁵

Peti kriterij pri kvantitativni analizi se meri po številu diplomatskih predstavnikov oziroma številu glasov, ki jih ima posamezna država v različnih institucijah. Ob tem velja izpostaviti, da število glasov zaradi koncepta degresivne proporcionalnosti pogosto ni proporcionalno s številčnostjo populacije (Thorhallsson in Wivel 2006, 653). To postavlja majhne države v primerjavi z večjimi v privilegiran položaj oziroma jim da večjo moč in vpliv, kot pa bi ga imele, če bi se število glasov dodeljevalo striktno na podlagi številčnosti populacije (Pace 2001, 435).

To se jasno vidi na grafu volilnega sistema v Svetu Evrope.

Preglednica 4.5: Število glasov držav EU v Svetu

Vir: Consilium (2014).

⁸⁵ Deiniol Jones (1999) kot primer "majhne" države, ki je uspešna kot mediator, omenja Norveško.

Manjše države so torej tiste, ki imajo na podlagi Pogodbe iz Nice v Svetu manj glasov od povprečja (12,78). Od 27 držav članic jih kar 19 pade v to kategorijo. Te države so Malta, Ciper, Estonija, Litva, Luksemburg, Slovenija, Danska, Finska, Irska, Latvija, Slovaška, Avstrija, Bolgarija, Švedska, Belgija, Češka, Grčija, Madžarska in Portugalska (Panke 2010, 15).⁸⁶ Malta je ena od držav, ki ima le s tremi glasovi majhno vlogo v Svetu. Po drugi strani imajo velike države kot so Nemčija in Velika Britanija 29 glasov. Na prvi pogled se zdi, da so manjše države v depriviligiranem položaju v odnosu do večjih držav, a zaradi degresivne proporcionalnosti⁸⁷ in odsotnosti točno določene proporcionalnosti pri številu glasov imajo manjše države več moči in vpliva (Pace 2001, xviii). Kutys (2009, 8) celo trdi, da so nekatere države proporcionalno predobro zastopane. To na primer vidi, če primerjavo Luksemburg in Švedsko. Prvi ima manj kot en milijon prebivalstva, štiri glasove v svetu in šest evropskih poslancev, skandinavska država pa ima ob dejstvu, da ima devetkrat več prebivalstva (9,2 milijona) deset glasov v svetu in 18 evropsolancev.

Največja ovira za majhne države pri izvajanju svojega vpliva preko pogajanj in strategij argumentiranja je sistem glasovanja s kvalificirano večino (*Qualified Majority Voting – QMV*). S tem sistemom se na ravni EU sprejemajo številne odločitve, precej pogosteje kot po principu ena država, en glas, ki se izvaja na ministrski ravni Sveta ministrov⁸⁸ (Cini 2007).

Poglobljena analiza teh petih kriterijev, ki razkriva vso kompleksnost, pozitivne lastnosti in slabosti, nam pomaga razumeti majhne države. Tako faktor velikosti kot moč puščata pri definiranju odprta vrata.

4.1.2 Kvalitativni pristop

Thorhallsson in Wivel (2006, 4) pravita, "da ne obstaja razlogov, da bi bila država z 20 milijonov prebivalstva velesila, država z dvema milijonoma manj pa majhna država". To

⁸⁶ Lizbonska pogodba je spremenila sistem odločanja. Uveljavil se je sistem dvojne večine, ki pomeni, da mora 55 odstotkov glasov držav članic zastopati najmanj 65 odstotkov vseh prebivalcev Unije (Portal Europa 2014).

⁸⁷ Degresivna proporcionalnost, ki jo je uvedla Lizbonska pogodba, se nanaša na število poslancev in pomeni, da poslanci iz držav z več prebivalci zastopajo večje število državljanov, kot poslanci iz držav z manj prebivalci (Portal Europa 2014).

⁸⁸ Svet Evropske unije (*Council of the European Union*) se imenuje tudi Svet ministrov (*The Council of Ministers*).

nakazuje, da je potrebno pri velikosti držav upoštevati ne le fizične in materialne značilnosti, temveč tudi interese, cilje, prednosti in dojemanje drugih, ki vplivajo na pogajalske sposobnosti.

Majhne države zagovarjajo tezo, da pri moči ne gre le za številke in golo moč, ampak za sposobnost usmeritve svojih resursov na področja odločevalskih procesov na mednarodni ravni, kjer lahko država uveljavi svoj vpliv (Götschel 1998, 14–15). Podobno razmišlja Robert Keohane (1969, 969): "Vesela je država, katere voditelji verjamejo, da ima lahko država sama velik, včasih odločilen vpliv v mednarodnem sistemu; ... majhna sila je država, katere voditelji verjamejo, da država bodisi sama bodisi v manjši skupini, nikoli ne more imeti velikega vpliva v mednarodnem sistemu." Thorhallsson in Wivel (2006, 654) to definicijo samo po sebi zavračata, saj trdita, da v EU vstopa le malo držav, ki ne verjamejo, da bodo lahko imele vpliv, vsaj preko zavezništev s podobnimi državami ali institucijami (na primer Evropsko komisijo).

Razlika v primerjavi med velikimi in manjšimi državami se tukaj kaže predvsem v lastni percepciji držav in zaupanju v svoje sposobnosti. Slednje je zelo pomembno tudi zato, ker moč države določata vpliv in avtonomija. Vpliv pomeni sposobnost države ali skupine držav, da vodijo druge, medtem ko avtonomija pomeni sposobnost preprečevanja vpliva drugih. V tem smislu je majhna država tista, katere moč je deficitarna, to pa vodi v psihološko stanje zaradi katerega se država zaveda svoje "majhnosti" (Götschel 1998, 16–17).

To nakazuje, da je majhna država tista, ki tako dojema samo sebe. Definicija majhnih držav v odnosu do večjih tako ponuja možnost, da se majhne države obnašajo kot velike države in obratno. To pomeni, da "majhnost" ni le seštevka fizičnih faktorjev, ampak prej kombinacija fizičnih in vedenjskih oziroma psiholoških lastnosti.

Na mednarodnem prizorišču se majhne države poslužujejo različnih pristopov. Znano je, da so države bolj aktivne na področjih, ki spadajo pod kategorijo mehke moči (angleško *soft power*) (glej Sliko 4.1). Na ravni Evropske unije je mehka moč razdeljena na tri dele (Kutys 2009, 6–7).

Slika 4.1: Mehka moč

Vir: Kutys (2009, 6–7).

Prvi del predstavlja sposobnost majhnih držav, da na organizacijskem nivoju preko svojih omejenih pogajalskih resursov vplivajo na dnevni red in proces odločanja. Včasih so države pri tem uspešne, včasih pa ne, kar je mogoče pripisati omejenim virom in šibki zastopanosti.

Drugi del se nanaša na moč argumentiranja, ki lahko za manjše države predstavlja oviro, še posebej ko gre za pregovarjanje ali izražanje podpore nekemu, razpravljanju o rečeh na dnevnem redu in sprejemanje odločitev. Kutys (2008, 7) pravi, da pomanjkanje predstavnikov in neposredni stik z Evropsko komisijo slabi moč argumentiranja. Zaradi manj neposrednih stikov z institucijami in omejene vključenosti v razprave, se manjše države ukvarjajo predvsem z njihovimi osnovnimi interesi.⁸⁹

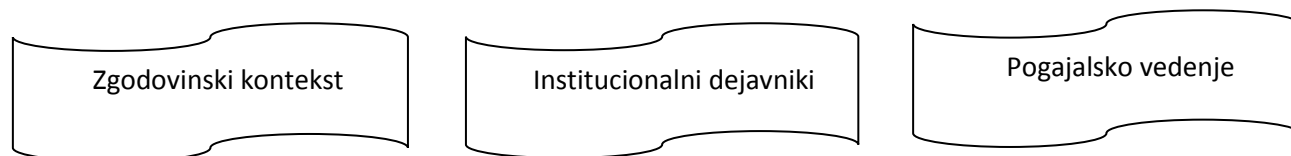
Thorhallsson (2000), ki je pod drobnogled vzel pogajanja glede pridružitve držav EU, trdi, da sta fleksibilnost in stopnja sodelovanja v pridružitvenem procesu držav različni, odvisni pa od njihovih interesov in pomanjkanja administrativnega osebja. Podobno razmišlja Lee (2004a, 58), ki meni, da so majhne države ne želijo veliko prilagajati na področjih, ki zadevajo njihove vitalne interese, precej bolj fleksibilne pa so v nasprotni smeri, preprosto zaradi pomanjkanja administrativnega osebja. Na splošno so sicer možnosti, da so majhne države v primerjavi z večjimi državami za pogajalsko mizo bolj kooperativne in prilagodljive preprosto zato, ker je področij, ki zadevajo njihove vitalne interese, manj.

⁸⁹ Se pa tudi tukaj najdejo razlike. Luksemburg in Estonija sta si po velikosti podobni državi, a Luksemburg pripada skupini držav, ki v okviru svojih strategijah uporabljajo prepričevanje, sklepajo kupčije z drugimi, po drugi strani pa Estonija spada v skupino najbolj pasivnih držav (Panke 2010, 2).

Zadnji del predstavlja moralna institucionalna moč, ki se nanaša na politične interese in zmožnosti majhnih držav. Slednje se zavzemajo za nižje standarde, kajti pri lobiranju za svoje interese razen v posebnih primerih dobijo običajno malo podpore. Zaradi tega morajo biti države še bolj angažirane pri uresničevanju svojih nacionalnih interesov. Na tem mestu velja zapisati še definicijo, ki jo ponujata Mouritzen in Wivel (2005, 4). Pravita, da so majhne države ujele v lastno konfiguracijo moči in svoj institucionalni okvir. V praksi to pomeni, da če Slovenija zapusti zvezo Nato, Malta pa opusti svoj koncept nevtralnosti, bosta posledice čutili predvsem državi sami. Večjih sprememb v mednarodnih varnostih organizacijah kot politikah drugih držav to ne bo povzročilo, kar pa bi bilo povsem drugače, če bi zvezo Nato, na primer, zapustile ZDA.

Baillie (1998, 195) namesto moči raje uporablja besedo vpliv. Pri preučevanju vpliva majhnih držav v EU razlikuje med tremi elementi:

Slika 4.2: Elementi vpliva

Vir: Baillie (1998, 195).

Baillie glede institucionalnih dejavnikov in pogajalskega vedenja razmišlja podobno kot Kutys, a izpostavlja zgodovinski kontekst. Ta se nanaša na to, koliko časa je država članica EU, kakšna je njena geografska lokacija in predvsem kakšno vlogo je igrala skozi zgodovino.

Ocena kvalitativnega pristopa jasno kaže, da majhne države niso definirane le s fizičnimi spremenljivkami, ampak tudi preko lastne percepcije in svojih sposobnosti pri sprejemanju odločitev z drugimi državami. To sicer vedno ne velja; države, ki imajo kvantitativno moč kot so ekonomski viri, te moči ne bodo avtomatsko prenesle v kvalitativno moč (Götschel 1998, 16). To je odvisno od tega, ali gledamo na velikost prebivalstva, potencialni ali dejanski vpliv na proces integracije in njene institucije, ali kako države vidijo svojo vlogo in vpliv v Uniji (Brown 2000, 13).

Zaradi pomanjkanja univerzalnih kriterijev pri konceptu majhnih držav bom v tem magistrskem delu majhne države obravnaval po različnih paradigmah in njihovih specifikah. Cilj tega poglavja je prikazati vso kompleksnost pri definiranju majhnih držav. Izkazalo se je, da jasne meje med majhno in "večjo" državo ni. Pomanjkanje prave definicije lahko razumemo tako, da koncept majhnosti pomeni predvsem v smislu primerjave med državami.

4.2 Problematika majhnih držav: primer Malte

Kot že omenjeno, je problematika majhnih držav v svetovnem merilu kar dobro obdelana, o tem, kako predstavniki Malte v institucijah Evropske unije zastopajo svoje interese, pa je bilo narejenih zelo malo raziskav.

Pace (2001, 81) trdi, da si je potrebno pri preučevanju vloge majhnih držav v EU najprej zastaviti vprašanja, kaj majhne države pravzaprav želijo doseči s članstvom v EU. Zdi se, da je vprašanje varnosti najpomembnejši cilj vseh držav, še toliko bolj relevantno pa je to za manjše države. Manjša kot je država, bolj je izražena njena šibkost, bolj je ranljiva in bolj je odvisna od zunanje pomoči za ohranjanje varnosti, neodvisnosti in identitete. Članstvo v EU sicer v prvi vrsti vpliva na "nevojaške" težave manjših držav, kot so okoljska degradacija, ekološke nesreče, organiziran kriminal in ilegalne migracije, pri čemer je mednarodno sodelovanje bolj zaželeno in učinkovito kot v primeru "soliranja" posamezne države.

EU s svojo prepleteno institucionalno strukturo manjšim državam zagotavlja privlačen okvir za obvladovanje lastne majhnosti v mednarodnem okolju – po eni strani jim nudi možnost odločanja o zadevah, ki bi jih brez vključenosti v evropski sistem težko obvladovale, po drugi strani pa odpira možnosti, da cilje uresničujejo z zaledjem moči ostalih držav (Zupančič 2004, 183). Majhne države lahko učinkovito izvedejo projekcijo oziroma *up-loading* svojih interesov na EU nivo. Članstvo v EU namreč omogoča, da majhne države dobijo dostop do procesov sprejemanja za njih pomembnih odločitev, na katere, če bi bile v izolaciji, ne bi imele vpliva (Tonra 2001, 286). S tem se strinja Borg (2014), ki trdi, da so majhne države politično in ekonomsko bolj ranljive in če država živi sama zase v izolaciji, lahko izkoristi neke svoje potenciale, a obstaja veliko možnosti, da gre kaj narobe in država (v izolaciji) životari.

Uradno stališče malteškega zunanjega ministrstva je, da Malta podpira nadaljno širitev EU, v skladu s pogodbami in v primernem časovnem obdobju, kar bo omogočilo močno, povezano Evropsko unijo in mir ter stabilnost v Evropi. Širitev vidi kot sestavni del širše evropske regije, kjer vlada mir, stabilnost, demokracija, varovanje človekovih pravic, napredek in solidarnost med prebivalci držav Evropske unije (Ministry for Foreign Affairs Malta 2013b).

4.2.1 Prednosti članstva v EU

Nekdanji malteški zunanji minister Michael Frendo (2006) je takole opisal, kaj pomeni za Malto članstvo v EU:

Članstvo premaguje omejitve kot je naša majhnost, obenem pa (malteškim) državljanom omogoča dostop do kontinenta, na katerem imajo pravico potovati, študirati, delati in prebivati. Zagotavlja številna orodja, s katerimi lahko vplivamo na sprejemanje evropskih politik, vključno s skupno zunanjo in varnostno politiko, kar omogoča, da postanemo bolj relevantni in imamo v mednarodnih zadevah večjo težo, ne glede ali gre za regionalno, bilateralno in/ali multilateralno raven.

David Casa⁹⁰ (2014) dobro razume vse prednosti, ki jih ponuja članstvo. Po njegovem mnenju je Malta resda majhna država članica v EU, a vseeno ima svojo težo in je tudi proporcionalno bolj zastopana kot večje države članice: "Samo poglejte populacijo in velikost Nemčije in število nemških evropskih poslancev ter to primerjajte z velikostjo, številčnostjo populacije in številom evropskih poslancev Malte. V določenih primerih je Malta enako pomembna kot precej večje države članice. To vsekakor velja za Svet, kjer ima pravico veta – enako kot to velja za njene večje sosesede."

Ko govorimo o osredotočenosti, je za Malto pomembno, kam so usmerjeni njeni resursi, saj država nima številčnega osebja v Bruslju. Tudi zunanje ministrstvo je relativno majhno, zato je pomembno, da ima država določene prioritete. Po mnenju Omarja Grecha⁹¹ (2013) je to recept za uspeh: "Če bomo pametno izbrali, na kaj se bomo fokusirali, smo lahko relevantni in imamo

⁹⁰ David Casa, član Nacionalistične stranke, služi drugi mandat malteškega poslanca v Evropskem parlamentu.

⁹¹ Dr. Omar Grech je predavatelj na Mediteranski akademiji za diplomatske študije, Univerza na Malti.

vpliv." Podobno trdi tudi Mark Micceli-Farrugia⁹² (2013): "Zaradi sorazmerno majhne volilne moči mora Malta maksimizirati uporabo pogajalskih orodij in EU odločitve obrniti sebi v prid."

Da si lahko zborijo svoje mesto na mednarodnem prizorišču, večje države potrebujejo EU manj, kot to velja za majhne države. Na primer Nemčija, Francija, Italija lahko uspejo same in imajo glas v mednarodni skupnosti (Borg 2014). Borg sicer trdi, da je glavna prednost majhne države ta, da lahko zadeve, ki so za njo zelo pomembne, lažje uresničijo kot velike države:

Če na primer predstavimo argument, da lahko določena politična odločitev zaradi naše velikosti povzroči težave malteškemu gospodarstvu ali načinu našega življenja, potem je za EU lažje, da sprejme neko posebno uredbo, ki se nanaša na Malto. To lahko stori precej lažje kot v primeru, če bi se nanašala na kakšno večjo državo. To je lažje upravičiti, kajti če si majhen, si bolj omejen kot večje države. Argument goste poselitve smo večkrat uporabili, kajti je zelo logičen in smiseln, tudi v primerih okoljevarstvenih vprašanj.

Casa (2014) sicer meni, da je pri pomembnejših zadevah, v katere so vključeni tudi "večji igralci", stvar nekoliko drugačna. Po njegovem mnenju je precej težje dobiti podporo, ko Malta poskuša vplivati na pomembne politične odločitve, čeprav te zadevajo nacionalni interes. Borg (2014) se strinja, da je za majhno državo sicer težje, da uspe s svojimi argumenti, da prepriča mednarodno skupnost, a če si del Evropske unije, ti to da dodatno moč za nastop na mednarodnem prizorišču.

Da se pomembne teme, ki zadevajo nacionalni interes posameznih držav, izpostavijo in nenazadnje tudi realizirajo, so potrebna ne le finančna sredstva in glasovi, ampak tudi človeški resursi. Diana Panke (2011, 297), ki je doslej opravila kar nekaj študij majhnih držav, meni, da se majhne oziroma mikrodržave resnično srečujejo s številnimi omejitvami, kot so majhna ministrstva, manjše število strokovnjakov in manjše pogajalske skupine. Majhnost je tako slabost, kajti jasno je, da Malta ne more biti Nemčija in uveljavljati svoje moči v takem obsegu (Cassar 2014).

⁹² Mark Micceli-Farrugia je nekdanji malteški veleposlanik v ZDA, sedaj pa priznan malteški vinar.

Majhnost je lahko slabost, tako takrat, ko pride do vprašanja obsežnega sklopa vprašanj, ki jih morajo dnevno vsrkati njihove administracije, kot tudi takrat, ko se države soočijo s šibkostjo svojega glasu pri sprejemanju odločitev (Zupančič 2004, 183). Valentina Cassar⁹³ (2014) pravi, da nikakor ne moremo primerjati "mašinerijo", ki jo poseduje Malta, z "mašinerijo", ki jo ima Velika Britanija, verjetno tudi Slovenija.

Casa (2014) je iz praktičnih izkušenj vse skupaj opisal takole:

Malta mora slediti dogajanju v EU prav tako kot Francija in Nemčija. Razlika pa je v tem, da Malta ne poseduje enakih resursov kot večje države. Jasen dokaz za to je Stalno predstavništvo Malte v Evropski Uniji. Naš stalni predstavnik in predstavnik Združenega kraljestva imata enako količino dela in morata spremljati enako število delovnih skupin, a malteški predstavnik ima okrog 60 atašejev, medtem ko ima Združeno kraljestvo okrog 300 ljudi.

Večje države imajo za določeno področje specialiste oziroma več predstavnikov. Tako so lahko določeni poslanci – če jih je na primer 30 – specializirani vsak za svoje področje. Minister ima na voljo številčno ekipo, ki mu svetuje o različnih stvareh – če prihaja iz večje države. Če prihaja iz manjše, ima seveda manjšo ekipo in nasveti so bolj omejeni. Zaradi tega je potrebno biti osredotočen na to, kar je resnično pomembno (Borg 2014).

Pomanjkanje zgoraj omenjenih resursov se vidi pri tem, da Malta po vstopu v EU nekaj časa ni dosegla optimalne ravni delovanja za uresničevanje ciljev delovnih skupin (Pace R. 2006, 44).

4.2.2 Interesna področja Malte

Po mnenju Cassarjeve (2014) bi morala Malta v mednarodni skupnosti igrati pomembnejšo vlogo, a ob omembi mednarodnega prizorišča se seveda postavlja vprašanje, kje lahko Malta izvaja svoj vpliv in katera so njena interesna področja. Grech (2013) trdi, da je odgovor jasen:

⁹³ Mag. Valentina Cassar je predavateljica na Katedri za mednarodne odnose na Filozofski fakulteti, Univerza na Malti. Trenutno piše doktorat na temo jedrskih strategij Združenih držav Amerike in Rusije v obdobju po hladni vojni.

Ko govorimo o Evropski uniji, je področje, na katerem želi imeti Malta vpliv, Sredozemlje (zaradi zgodovinskih vezi z južni obalami Sredozemlja) pa tudi zato, ker je verjetno edina država članica EU, ki je v celoti sredozemska država, ki jo v celoti obsega Sredozemsko morje (Ciper je v podobni situaciji, a ima druge težave, ki so dobro znane). To je pomemben aspekt, ki ga mora Malta uporabiti. Malta je nevtralna, nikoli ni bila kolonialna sila, pravzaprav je bila kolonija. Vse te vidike je potrebno upoštevati pri izvajanju vpliva v EU. Ampak ne le v Sredozemlju, Malta bi lahko izvajala vpliv tudi drugje. Če imaš pobudo, voljo in vpliv, lahko poskrbiš za učinek, ki presega tvojo velikost.

Kot sredozemska država in članica EU, je lahko Malta odličen posrednik v odnosih med afriškim kontinentom (preko Afriške unije) in EU. To lahko okrepi sodelovanje med tema dvema kontinentoma in okrepi področja kot so mirovne misije, humanitarna pomoč in iskanju rešitev med sprtimi stranmi, kar se trenutno dogaja v številnih afriških državah (Ministry for Foreign Affairs Malta 2013b).

Malta lahko v EU uveljavlja svoj vpliv na različne načine, pri čemer je nekaj pobud preseglo meje Evropske unije in je bilo uspešnih tudi na mednarodnih parketu. Ena se nanaša na pomorsko pravo, druga pa na podnebne spremembe. Za prvo je bil zaslužen prvi malteški stalni predstavnik v Združenih narodih, Arvid Pardo,⁹⁴ za drugo pa v 80. letih prejšnjega stoletja profesor David Joseph Attard⁹⁵ (Grech 2013).

Čeprav je EU decentralizirana organizacija, ki ima v rokah minimalni nadzor glede zunanjepolitičnih odločitev posameznih držav, pa so določene politike sprejete pod okriljem EU. Malteška zunanja politika ni več tako neodvisna kot je bila, saj v okviru EU nanjo vpliva tudi skupna zunanja in varnostna politika (SZVP). Gre za poseben element znotraj EU, ki zajema

⁹⁴ Arvid Guido Pardo, nekdanji malteški predstavnik v Združenih Narodih in veleposlanik v ZDA, je znan kot "oče" Konvencije Združenih narodov o pomorskem pravu. Konvencija, ki je nastajala med leti 1973 in 1982, se nanaša na pravice in obveznosti držav do uporabe oceanov v povezavi s trgovino, varovanjem okolja in upravljanjem pomorskih virov. Konvencija je zamenjala štiri mednarodne pogodbe, ki so bile podpisane leta 1958. Prva konferenca Združenih narodov glede pomorskega prava je potekala leta 1956 v Ženevi, druga, prav tako v Ženevi, leta 1960, tretja pa leta 1973 v New Yorku. Omenjena konvencija je rezultat pogajanj na tretji konferenci, do katere je v veliki meri prišlo prav zaradi Parda. Ta je leta 1967 Združene narode opozoril, da je potrebno rešiti vprašanje teritorialnih voda (Castillo 2006, 224; Wikipedia 2014).

⁹⁵ Profesor Attard je mednarodno priznan pravnik, ki ima zasluge za razvoj mednarodnega prava, predvsem pomorskega prava in prava podnebnih sprememb (Martinez Gutierrez 2013).

skupno sprejemanje odločitev znotraj EU. Ustanovljen je bil na podlagi Maastrichtove pogodbe leta 1993, zadeva pa različna področja, od oboroženih konfliktov, človekovih pravic in drugih področij, ki jih EU dojema kot varnostno grožnjo, ali kot nasprotje svojim vrednotam (Tonra 1999, 158).

To sicer ne pomeni, da Malta preko EU oziroma posledično preko SZVP ne poskuša uresničiti lastnih interesov, na primer v Sredozemlju. Nasprotno, to ima lahko pozitiven vpliv, kajti država je preko članstva v EU del varnostne skupnosti, kar pomeni, da se ji iz varnostnih razlogov ni potrebno povezovati z drugimi zavezniki (Pace 2001, 436). Pozitivni vidik je tudi, da lahko Malta preko SZVP izvaja vpliv tudi sama, ne le na varnostnem, ampak tudi na ekonomskem področju. Kot trdi Calleya (2009, 217) je SZVP nekakšen podaljšek varnostne filozofije Sredozemlja, ki zagotavlja, da so regionalne varnostne pobude deležne večje pozornosti.

Po mnenju Cassarjeve (2014) je Malta dokazala, da je lahko konstruktivna in cenjena država EU članica v času Libijske krize leta 2011,⁹⁶ prav tako pa je potrebno vzeti v obzir njene dosežke v zadnjih letih, kot sta na primer pozitivni trend ekonomskih kazalcev v zadnjih letih (kljub krizi, ki je pustila posledice v številnih državah EU) in splošna stabilnost, v kateri se je znašla. S tem se dviguje tako ugled države kot tudi kredibilnost:

Mislím, da moramo našo vlogo dojemati pazljivo in diplomatsko v smislu kdaj lahko za podporo zaprosimo in kdaj jo lahko ponudimo – tako na multilateralnem kot tudi bilateralnem nivoju. Vedeti moramo, katera so tista področja, na katerih moramo lobirati, da dobimo podporo, katera pa so tista področja, kjer si ne moremo privoščiti, da ponudimo podporo v zameno za nekaj drugega. Moramo znati naoljiti diplomatska kolesa, če se lahko tako izrazim.

Da je lahko Malta preseгла svojo majhnost, je morala poiskati področja, kjer ima interes, na katerih lahko nekaj pridobi. Na področjih, ki jih resno ne zadevajo in od katerih nimajo resničnih koristi, malteški politični predstavniki preprosto volijo, kakršen je splošni trend,

⁹⁶ Več o Libijski krizi si je mogoče prebrati v poglavju "Geostrateški položaj in varnostni vidik".

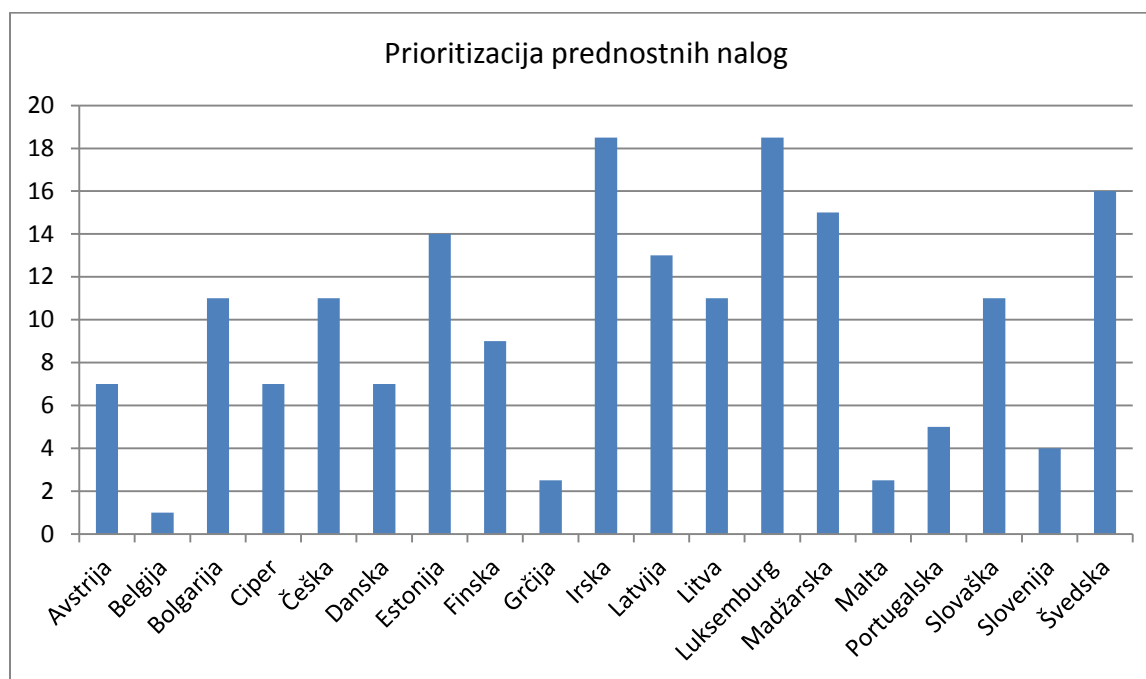
nikomur ne želijo povzročati težav, ali se postavljati v ospredje (Borg 2014). Kot je zapisano v drugem strateškem cilju glede zunanje politike, si želi Malta uspešno EU, ob tem pa prispevati k takšni EU, ki bo za države članice in njene prebivalce pomenila dodatno vrednost (Ministry for Foreign Affairs Malta 2013b).

Kot sem zapisal v teoretski okvir, je možna rešitev tudi specializacija oziroma poudarek na stvareh, ki zadevajo vitalne interese države. Malta nedvomno ima možnosti, da naredi veliko, v smislu, da specifične zadeve združi, ali kot pravi Cassarjeva (2014): "Maltežani smo vajeni, da delamo stvari na tak način, da nismo preveč specializirani."

Diana Panke je ena redkih strokovnjakinj, ki se ukvarja z analiziranjem aktivnosti držav v EU in uresničevanjem njihovih interesov. V raziskavi majhnih držav je preučevala določanje prednostnih nalog⁹⁷ s strani zunanjih ministrstev držav in njihovih predstavništev v Bruslju (19 je najvišja stopnja določanja prednostnih nalog) (glej Panke 2011).

⁹⁷ Prioritizacija delovnih nalog je strategija, pri kateri gre za koncentracijo omejenih kadrovskih in kognitivnih virov, ki delujejo z visoko stopnjo učinkovitosti. To omogoča generiranje različnih domačih in tujih strokovnjakov, interesnih skupin ali epistemoloških skupnosti. Ob kakovostnih argumentih, podprtih z ustreznim znanjem, tako obstaja večja verjetnost, da bodo prepričali druge akterje v pogajanjih. Zunanja ministrstva in predstavništva držav v Bruslju pokrivajo celoten spekter različnih politik, pogosto z nekoliko nižjo stopnjo prednostnih nalog, medtem ko je selektivno udejstvovanje (t.i. *selective engagement*) bolj kot ne skupna točka skoraj vseh ministrstev manjših držav članic (Panke 2008, 14–15).

Preglednica 4.6: Določanje prednostnih nalog majhnih držav v okviru institucij EU (april 2008)

Vir: Panke (2008, 12).

Na podlagi razpredelnice je mogoče sklepati, da Irska, Luksemburg in Švedska najbolj sistematično usmerjajo svojo energijo na manjše število zadev, ki pa so za njihovo državo zelo pomembne. Po drugi strani pa imajo Belgija, Grčija in tudi Malta nizko stopnjo prioritizacije in pogajanja o različnih zadevah obravnavajo bolj celovito. Z drugimi besedami to pomeni, da vzdržujejo nizko število prednostnih nalog.

Kot je prepričana Cassarjeva (2014), bi morala Malta najti pravo ravnovesje, da ne bo preveč ustrezljiva EU, obenem pa mora biti tudi dovolj aktivna, kot je to na primeru ilegalnih migrantov.⁹⁸ Sedmi strateški cilj tako pravi (Ministry for Foreign Affairs Malta 2013b): "Malta

⁹⁸ Malta je poleg Italije, natančneje njen otok Lampeduza, najbolj podvržena migracijskim pritiskom od vseh držav Evropske unije. Zavzema se za celostno reševanje tega problema, tudi ob sodelovanju držav, ki migracijskega vala imigrantov iz Afrike malo ali pa sploh ne občutijo. Ilegalne migracije so za Malto zelo pomemben problem ne le zato, ker je država geografsko relativno blizu afriškim državam, temveč tudi zato, ker velja za eno najbolj gosto naseljenih držav na svetu (1200 ljudi na kvadratni kilometer). Prihod večjega števila ilegalnih migrantov bi se zato še kako poznal (Ministry of Foreign Affairs 2013b).

mora še naprej pozivati k odločnemu boju proti ilegalnim migracijam na način, ki bo celostni in temeljit, to breme pa mora biti enakopravno razdeljeno med članice."

Malta je bila med prvimi državami v Evropi, ki se je znašla pod pritiskom velikega števila migrantov. Slednji so povečini prihajali iz afriških držav, Malta pa seveda ni imela primernih resursov oziroma kapacitet za sprejetje velikega števila beguncev. Italija je tako oktobra 2013 začela z enoletno reševalno operacijo operacijo Mare Nostrum, podprto s strani EU, ki se je za Malto izkazala za zelo uspešno, saj se je tok beguncev na tihotapskih plovilih skorajda povsem ustavil (Camilleri 2014). Malta sicer v operaciji ni sodelovala s svojimi plovili oziroma drugimi tehničnimi sredstvi.⁹⁹ Nekoliko drugačna je njena vloga v naslednici, Operaciji Triton pod poveljstvom Evropske agencije za upravljanje in operativno sodelovanje na zunanjih mejah držav članic Evropske unije (FRONTEX), kamor Malta prispeva helikopterje in plovila za nadzor obale (Dalli 2015). V Sredozemlju se trenutno izvaja še mednarodna vojaška operacija Evropske unije v južnem delu osrednjega Sredozemlja (EUNAVFOR MED), znana tudi kot Operacija Sophia, katere glavni cilj je z odkritjem in uničenjem sumljivih ladij narediti konec tihotapljenju migrantov in beguncev v Sredozemlju. V njej poleg Italije sodelujejo še Belgija, Francija, Slovenija, Velika Britanija, Nemčija in Španija (Slovenska tiskovna agencija 2015).

Begunska problematika je seveda za Malto ena od tem, ki zadevajo njen nacionalni interes, hkrati pa si želi država utrditi svojo vlogo v procesu krepitve EU, ki temelji na dogovorih in kompromisih. "Mislim, da s tem ne preferiramo nikogar, da s tem ne delamo uslug nikomur. To bolj služi ugledu in kredibilnosti Malte," je prepričana Cassarjeva (2014).

Včasih se sicer dejanja Malte ne skladajo povsem s politiko Evropske unije. Kot primer lahko navedem t.i. Program individualnih investitorjev (*Individual Investor Programme – IIP*), na podlagi katerega si lahko tujci iz držav zunaj EU za 640.000 evrov kupijo malteško državljanstvo. Nov zakon, ki ga je vlada predstavila novembra 2013, je v EU sprožil precej razburjanja, saj naj bi lastnik malteškega potnega avtomatično postal državljani EU, kar pomeni, da bi se lahko preselil v druge države članice, malteško državljanstvo bi mu ob tem omogočilo tudi vstop v ZDA brez vizuma. Najbolj sporni člen zakona je bilo določilo, da tujcu, ki bi kupil malteško državljanstvo, sploh ne bi bilo potrebno živeti na Malti (Freeman 2013). Po pritiskih iz

⁹⁹ Edina država, ki je poleg Italije neposredno sodelovala v operaciji, je bila Slovenija s svojo ladjo Triglav.

Bruslja je malteška vlada pristala na kompromis. Zakon so nekoliko spremenili: tujec mora pred pridobitvijo državljanstva na Malti živeti najmanj eno leto, ko ga pridobi, pa mora tam ostati nadaljnih pet let (Gittleson 2014).

Drug primer je akcijski načrt za pravičnejše in učinkovitejše obdavčenje podjetij v EU, ki določa sklop pobud za reševanje problema izogibanja davkom, zagotovitev trajnih dohodkov in okrepitev enotnega trga za podjetja. Skupaj naj bi ti ukrepi izboljšali okolje za obdavčevanje podjetij v EU, s čimer bo to postalo bolj pravično, učinkovito in rasti prijazno (European Commission 2015). Kot je znano Malta, ki ima ugodno davčno okolje, temu načrtu nasprotuje. Kot je prepričan Joseph Cuschieri, izvršni direktor Urada za igralništvo (Malta Gaming Authority – MGA), bo verjetno Malta morala popustiti (McDonald 2016).

4.2.3 Povezovanje z drugimi državami

Strokovnjaki so si bolj ali manj enotni, da je za Malto pomembno, da se povezuje z drugimi majhnimi državami – še posebej z otoškimi državami znotraj in izven Evropske unije – to ji pomaga pri premagovanju omejitev kot je ekonomska majhnost in prostorska omejenost (Micceli-Farrugia 2013). Eugene Buttigieg (2004, 1) trdi, da je to skoraj nujno, saj so po njegovem mnenju manjše otoške države še posebno ekonomsko ranljive. Na primeru Malte navaja pomanjkljivosti, ki se lahko preko članstva v Evropski uniji odpravijo oziroma zmanjšajo: visoka odvisnost od izvoza, pomanjkanje naravnih virov, visoki stroški transportnih storitev, izpostavljenost mednarodnim finančnim tokovom, infrastrukturni stroški, prihod tuje delovne sile, prodaja nepremičnin tujcem, problematika kmetijskega in ribiškega sektorja, ranljivost otoka Gozo, legislativne in administrativne ovire. Ob tem dodaja, a so za izboljšave potrebne prave odločitve na zakonodajni in izvršilni ravni.

Majhnost je lahko včasih težava v teritorialnem smislu, sploh če se jo poveže s populacijo. Težave so namreč na večji površini ob manjši populaciji neprimerno manj vidne kot na majhnem področju, kjer živi veliko število ljudi. Borg (2014) je to slikovito opisal takole:

Včasih sem dejal, če na Finskem, kjer na kvadratnem kilometru živi 40 ljudi, na Malti pa precej več, okrog 5.000, en človek od desetih vrže na tla zavojček cigaret, bodo na kvadratnem kilometru na tleh štirje zavojčki. Pri nas bi jih bilo precej več. Ne gre za to,

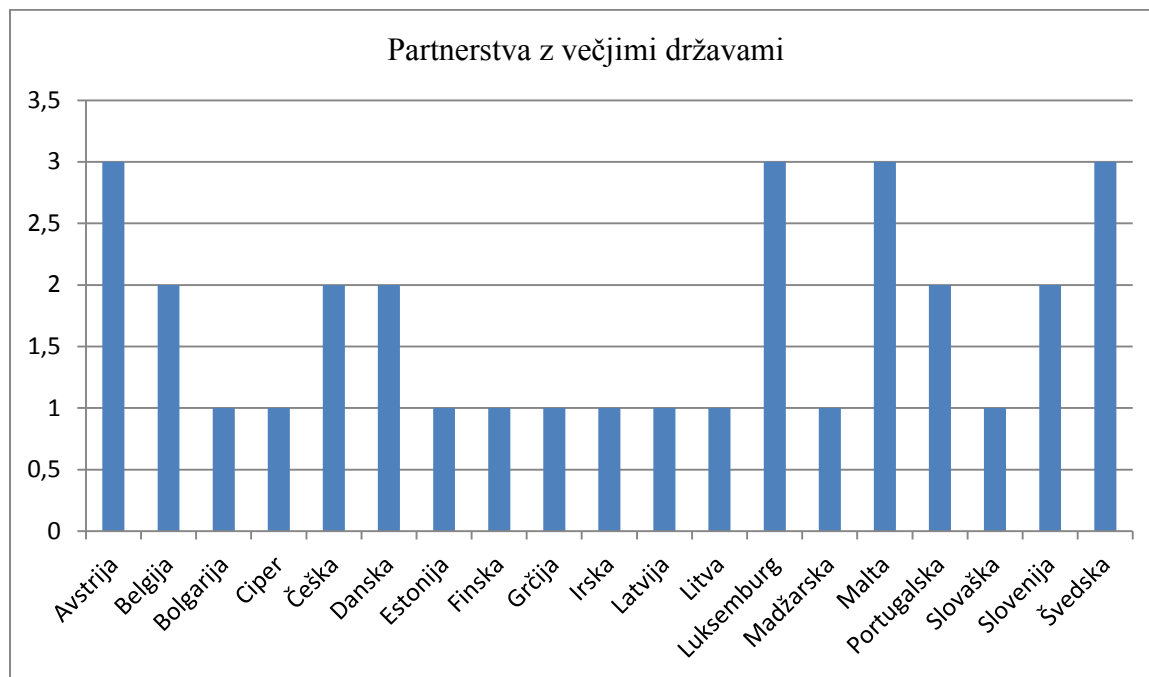
da smo bolj umazana država, ampak gosta poselitev pomeni precej večje omejitve in je tudi bolj vidna. Lov na primer: če si nekje bogu za hrbtom in ustreliš, kar pač pride mimo, to ne bo prizadelo nikogar, ker si sredi ničesar. Če si tukaj na Malti in ustreliš v najbolj oddaljeni dolini, te bodo slišali v Valetti pa še koga lahko zadaneš. Če si na nekem odročnem delu Finske, tam ni turistov, morda so 1000 kilometrov daleč in morda se lahko izmažeš celo z umorom.

Po mnenju Case (2014) mora Malta, tako kot vsaka druga država, sklepati zaveznitva, če želi, da bo spoštovana. To pa nujno ne pomeni, da gre v zaveznitva z drugimi majhnimi državami, ampak tudi z njenimi večjimi sosedi: "V Evropskem parlamentu, na primer, smo ugotovili, da je italijanska delegacija zvesta zaveznica. Geografska bližina tako poleg velikosti igra pomembno vlogo." Povezovanje z drugimi "enakomislečimi" državami generira več pozornosti, ki jo lahko Malta izkoristi za uresničevanje lastnih interesov (glej Pace 2005b).

Prav nasprotno pa je na vprašanje, ali je potrebno, da se mora Malta za uresničevanje svojih ciljev v EU povezovati z drugimi manjšimi državami, odgovorila asistentka stalnega predstavnika Malta v EU Elisabeth De Gaetano (2015): "Pravzaprav ne. Malta uživa polnopravni status članice Evropske unije, kar nam daje enakopravni položaj v pogajanjih, ne glede na velikost drugih držav." Da je Malta povsem enakovredno sprejeta s strani evropskih partneric, meni tudi Micceli-Farrugia (2013). Pace (2001, 435) ob tem trdi, da se malteški predstavniki v okviru institucionalnega ogrodja EU – Malta ne le prilagajajo odločitvam, ki jih sprejmejo "veliki igralci", ampak v razpravah aktivno sodelujejo.

Diana Panke (2008, 10–11) se je v svoji že omenjeni študiji ukvarjala tudi z vprašanjem, kako se predstavnikom nacionalnih ministrstev in predstavnikom stalnih predstavništev v Bruslju zdi pomembno povezovanje njihove (majhne) države z drugimi, večjimi državami. Na voljo so bili trije odgovori: 1 - redko, 2 - občasno, 3 - pogosto.

Preglednica 4.7: Strateška bilateralna partnerstva majhnih držav z večjimi državami

Vir: Panke (2008, 11).

Preglednica jasno kaže, da je Malta ena od le štirih majhnih držav v EU, čigar predstavnikom se zdi povezovanje z večjimi državami zelo pomembno.

5 ODNOSI MED ZDA IN REPUBLIKO MALTO

Potem, ko smo obdelali Malteško vlogo v EU, je čas, da se usmerimo na malteške bilateralne odnose, torej na odnose, ki jih ima s posameznimi državami. Ob tem velja omeniti tretji strateški cilj, ki govori o pomembnosti bilateralnih odnosov (Ministry for Foreign Affairs Malta 2013b): "Malta si bo še naprej prizadevala za krepitev bilateralnih odnosov, še posebej v Evropi, v Sredozemlju in z drugimi državami, s katerimi ima strateške in/ali zgodovinske interese".

Poleg odnosov z bližnjimi državami kot so Italija, Libija in Tunizija,¹⁰⁰ krepí Malta odnose tudi z drugimi državami kot sta na primer Kitajska in ZDA. To poglavje je posvečeno odnosom z ZDA.

Malta je, kot že večkrat povedano, majhna država, ki pa je zaradi svoje geografske pozicije že od nekdaj zanimiva za druge države, tudi velesile, ki imajo v Sredozemlju svoje interese. Ena izmed teh so gotovo tudi ZDA.

Odnosom med tema dvema državama sicer v literaturi ni namenjeno veliko pozornosti. ZDA se večkrat omenjajo v zgodovinskih knjigah (Castillo 2006; Norwich 2006), nekoliko tudi v okviru zunanje politike Malte (Cassar 1976; Gauci 2005; De Marco 2007; Debattista 2012). Na Ameriškem veleposlaništvu na Malti redno posodablajo bazo podatkov glede gospodarskega sodelovanja med državama, sicer pa mi je njihovo videnje ameriško-malteških odnosov pojasnil njihov neimenovani predstavnik (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014). Poleg literature so mi kot ključni viri služili še intervjuji z Omarjem Grechom (2013), Valentino Cassar (2014) in Markom Micceli-Farugio (2013).

5.1 Kronološki pregled

Začetki bilateralnih odnosov segajo v začetek 18. stoletja, ko je na Malti vladal Red sv. Janeza Jeruzalemskega. Vitezi so se leta 1719 odločili, da investirajo svoj denar v iskanje naravnih virov v ameriški zvezni državi Louisiana (projekt je znan kot *Mississippi Scheme*). V istem času so v ZDA imigrirali tudi prvi Maltežani, ki so pomagali "graditi" ameriški narod (Cassar 1976, 1). Za priseljevanje je obstajalo veliko razlogov, vključno z naraščanjem

¹⁰⁰ Tunizija je Malti najbližja država. Kot trdi Calleya (2009, 34), lahko državi sodelujeta predvsem na dveh področjih. Prvo je sodelovanje na področju financ, kjer Malta ima potrebna sredstva, obenem pa tudi boljše čezmejno sodelovanje na področju turizma.

prebivalstva in večjimi možnostmi zaposlitve. Skozi leta so se Maltežani naseljevali predvsem v New Orleansu, San Franciscu, Detroitu in New Yorku (Cassar 2008, 2). Med njimi je bil tudi John Pass. Ta je skupaj z možem po imenu John Stow pomagal popraviti sicer v Angliji narejen Zvon svobode (t.i. *Liberty Bell*),¹⁰¹ s katerim so 8. februarja leta 1776 razglasili neodvisnost (Cassar 1976, 1).

Vitezi so sicer v novem svetu želeli vzpostaviti (malteško) kolonijo. Pridobili so karibske otoke St. Kitts, St. Barthelemy, St. Martin in St. Croix, ki so dobili ime Malteški Antili,¹⁰² a so jih kasneje zaradi finančnih težav morali prodati (Cassar 1976, 102).

Med ameriško vojno za neodvisnost (1775–1783) so vitezi sledili politiki nevtralnosti, čeprav so se nekateri malteški pomorščaki pridružili francoski vojski, ki je podpirala ameriške revolucionarje v uporabi proti Britancem. Približno 1800 Maltežanov, med njimi tudi nekaj vitezov, je odpotovalo v Toulon, kjer so se pridružili francoskim enotam (Cassar 1976, 3).

Prvi diplomatski odnosi med Malto in ZDA so se začeli leta 1783, ko je bila med Veliko Britanijo in njeno nekdanjo kolonijo podpisana pogodba, ki je priznala ameriško neodvisnost. V ta namen so skovali posebne spominske medalje, eno je dobil tudi veliki mojster Emanuel De Rohan, ki je Malti vladal med leti 1775 in 1797 (Cassar 1976, 4).

Američani so prvo konzularno predstavništvo odprli leta 1780 v Franciji, na Malti pa je bil prvi ameriški konzul imenovan 17. decembra leta 1796. Malta je imela čast, da je bila ena prvih držav, kjer so imele ZDA svojega konzularnega predstavnika. To je bil William England, ki je bil sicer obenem tudi britanski konzul¹⁰³ (Cassar 1976, 25).

Ko se vladavina De Rohana bližala koncu, so se odnosi med Malto in ZDA še okrepili, saj sta državi vzpostavili trgovske odnose (De Boisgelin de Kerdu 1805, 115). De Rohan si je prizadeval za trgovski sporazum, s katerim je želel omiliti ekonomski zlom Malte, ki je bil takrat

¹⁰¹ Liberty Bell ne simbolizira le neodvisnosti ZDA in vrednot, za katere se zavzema, ampak simbolično predstavlja tudi začetek odnosov med ZDA in Malto (Cassar 2008, 1). Za več informacij glej <http://www.whitechapelbellfoundry.co.uk/liberty.htm>.

¹⁰² Otoki ležijo vzhodno od Dominikanske republike.

¹⁰³ V času Napoleonskih vojn je pomagal Britancem, zato so ga po prihodu na otok Francozi najprej zaprli, nato pa izgnali na Sicilijo. Hišo so mu porušili. Ko so leta 1800 Britanci ponovno zavladali na Malti, se je vrnil in ponovno postal konzul. Leto kasneje ga je na položaju nasledil Maltežan Joseph Pulis (Cassar 1976, 25).

na vidiku (Mallia-Milanes 1992, xvii). Američani so sicer na Malto vozili predvsem tobak, moko, riž, poper, posušeno meso, rum in mahagonij (Cassar 1976, 92).

Razen mornarjev so bili drugi ameriški obiskovalci na Malti izjemno redki. Prvi zabeleženi Američan, ki naj bi stopil na malteško zemljo, je bil leta 1801 moški, znan le po priimku Jenghrem, ki je tja na malteškem čolnu pripotoval iz Tripolija (Cassar 1976, 107). Dober opis tistega časa je ponudil Američan Andrew Bigelow, ki se je potem, ko je prepotoval Evropo, januarja leta 1827 ustavil tudi na Malti. Tam je presenečeno spoznal, da poleg njega in nekega misijonarskega para¹⁰⁴ drugih Američanov ni na otoku. Ameriške ladje so sicer večkrat priplule v malteška pristanišča, a se zaradi karantene posadke niso izkrcale na kopno (Cassar 1976, 107).

Ameriške ladje so bile sprva pod zaščito Britancev, kasneje pa so se morale znajti po svoje. To je bila težava, še posebej ko so ob severnih obalah Afrike zagospodovali t.i. Berberski pirati. Ker so se Američani uprli plačevanju v zameno, da so jih pirati pustili pri miru, je tripolijski paša ZDA napovedal vojno. V času Tripolijske vojne so v Sredozemlje zaplule prve ameriške vojaške ladje, ki so zavetje našle tudi na Malti (Cassar 1976, 12). Po koncu vojne so se Američani v Sredozemlju ponovno povezali z Britanci, ki so po vitezih in Francozih (na Malti so vladali dve leti med 1798 in 1800) postali novi upravniki otoka (Cassar 1976, 18).

5.1.1 Prva svetovna vojna

Malta je v prvi svetovni vojni služila predvsem kot baza za ranjene vojake¹⁰⁵ zaradi česar se je je prijelo ime "medicinska sestra Sredozemlja". V nasprotju z drugo svetovno vojno država ni bila vključena v prve bojne črte. Na Malto in Gozo so vozili predvsem ranjene britanske in avstralske vojake ter mornarje iz Turčije in Grčije (predvsem iz polotoka Galipoli in Soluna). Sprva so na Malti izvajali osnovno zdravljenje in rehabilitacijo, kmalu pa so začeli zdraviti tudi najhujše rane, še posebej po katastrofalni nesreči ob pristajanju v Galipoliju. V britanskih enotah se je borilo okrog 24.000 Maltežanov (Search Europe 2015).

¹⁰⁴ V prvi polovici 19. stoletja so ameriški protestantski misijonarji širili nauke iz Biblije tudi na področju gškega arhipelaga in Male Azije, na poti iz Atlantika proti Bližnjemu vzhodu pa so se pogosto ustavljali na Malti (Cassar 1976, 110).

¹⁰⁵ V 27 bolnišnicah so imeli okrog 25.000 postelj, na katerih se je izmenjalo okrog 135.000 ranjenih in bolnih (Malta George Cross 2014).

5.1.2 Druga svetovna vojna

Ko so 3. Septembra leta 1939 Britanci Nemcem napovedali vojno, je bila z Nemčijo v vojni kot britanska kolonija uradno tudi Malta, a vojna se je za Maltežane dejanko začela devet mesecev kasneje, ko jim je vojno napovedala Italija in začela z bombardiranjem, ki je trajalo kar tri leta (Berg 1995, 61).¹⁰⁶ Čeprav je bila Malta brez pravih obrambnih zmožnosti (imela je na primer le tri zastarela letala), pa jo Italijani zaradi slabega načrta in organizacije niso osvojili. Zgradbe so bile tako kot danes iz kamna, do požarov ni prihajalo, prebivalci pa so našli zavetje v številnih jamah in tunelih na največjem otoku Malta, ki je bil glavna tarča bombardiranj. Dober odpor je Britance prepričal, da so pripeljali svoje bombnike, kar je gotovo preprečilo italijansko invazijo. Ob tem so na Malti zgradili tudi letalsko bazo, ki je močno pripomogla k zmagi zavezniških držav¹⁰⁷ nad silami osi¹⁰⁸ v Severni Afriki (Berg 1995, 62).

Ker je bila Malta tako ali tako vedno odvisna od uvoza, se je to še kako pokazalo v času vojne. Na otočje je med drugo svetovno vojno je v prvih šestih mesecih leta 1942 prišlo le 26.000 ton zalog¹⁰⁹ (pred tem toliko vsak mesec), kar je civilno prebivalstvo in vojake pahnilo na rob preživetja. Do predaje Nemcem in Italijanom bi verjetno prišlo v nekaj mesecih, če ne bi v glavno pristanišče v Valletti (angleško Grand Harbour, malteško il-Port il-Kbir) priplul del močno osiromašenega britanskega konvoja po imenu Operacija Pedestal (Maltežani so ga kasneje poimenovali v Il konvoj Santa Marija – Konvoj Svete Marije), ki ga je sestavljalo nekaj močno poškodovanih transportnih ladij in ameriški tanker z britansko posadko SS Ohio. Ta konvoj je brez dvoma Maltežane rešil pred predajo (Berg 1995, 13).

Maja in junija 1943 so se začele priprave na invazijo na Sicilijo (Operacija Husky). Američani so na otoku Gozo zgradili letališče, ki je postalo baza bojne skupine Vojnega letalstva Kopenske vojske ZDA (USAAF Fighter Group). Začeli so kopičiti zaloge in nameščati

¹⁰⁶ Benito Mussolini je Malto označil za območje, ki pripada Italiji (Berg 1995, 69). Maltežani so sicer upali, da jo bodo odnesli podobno kot v prvi svetovni vojni, ko se jih ta ni dotaknila. Da bi jih napadla Italija, se jim ni zdelo možno – to je v svoj dnevnik takrat zapisal tudi takratni guverner Sir Charles Bonham Carter, a zgodilo se je prav to (Saliba 2007, 16).

¹⁰⁷ Med zavezniške države, ki so se borile proti silam osi so spadale Kitajska, Poljska, Združeno kraljestvo, Francija, Danska, Nizozemska, Belgija, Norveška, Jugoslavija, Sovjetska zveza in ZDA.

¹⁰⁸ Sile osi so sestavljale Tretji rajh, Italija, Japonska, Bolgarija, Romunija, Madžarska, Slovaška in Neodvisna država Hrvaška (NDH).

¹⁰⁹ Za zaloge so se takrat šteli predvsem gorivo, hrana in municija.

amfibijska plovila. Štab so vzpostavili pod zemljo v Lascarisu za utrjenimi zidovi Vallette. Do dneva D je prišlo 10. julija 1943. V izkrcaju je sodelovalo 3000 ladij, 115.000 britanskih in 66.000 ameriških vojakov. Celotna italijanska mornarica se je predala septembra istega leta in sicer prav na Malti, kar je bilo zelo simbolično dejanje, saj je prvo bombo na Malto odvrigel prav italijanski bombnik (Berg 1995, 13). Kako pomembna je bila invazija za Malto, so zapisali v New York Timesu (v Berg 1995, 13): "Če želimo najti mesto, kjer se je tok vojne obrnil, je Malta dobra izbira." Po invaziji je bilo vojaških aktivnosti na Malti precej manj in državo so začeli obnavljati.

Malto sta kasneje še istega leta obiskala tako ameriški predsednik kot britanski premier. Winston Churchill se je tam ustavil novembra, Franklin Roosevelt pa decembra. Slednji je imel na letališču govor (v AZAD in drugi 1996, 8): "V imenu ljudstva Združenih držav Amerike pozdravljam otok Malto, njegove ljudi in branitelje, ki v imenu svobode in pravičnosti preko svojih zmožnosti opravljajo veliko delo. Pod nenehnim ognjem iz zraka je Malta sama sredi morja, a neustrašna, kot majhen svetel plamen sredi teme, kot svetilnik upanja za jasnejše dneve, ki prihajajo". Preden sta Roosevelt in Churchill skupaj odpotovala na znamenito srečanje treh voditeljev na Malto, sta se na Malti ustavila še enkrat, in sicer 2. februarja 1945 (AZAD in drugi 1996, 17).¹¹⁰

5.1.3 Obdobje po drugi svetovni vojni – vpoustavitev diplomatskih stikov

Po vojni je prišel v ospredje t.i. Marshallov načrt obnove Evrope, med prejemnicami pomoči pa se je znašla tudi Velika Britanija. Malta kot nesuverena država ni bila upravičena do pomoči, zato je leta 1949 laburistična vlada od Britancev zahtevala (izročili so jim memorandum), da določen del pomoči nameni Malti, pri čemer bi lahko Britanci uporabljali njihove strateške točke. V nasprotnem primeru so zagrozili, da se bodo za isto ceno kot vojaška in pomorska baza ponudili Američanom (Fenech 1997, 155). Pobudnik memoranduma je bil Dom Mintoff, ki je leta 1949 prišel na čelo laburistov. Britanci so malteški memorandum zavrnili, prav tako ni bilo nič iz sodelovanja z ZDA, zato se je Mintoff odločil, da bodo zaveznike poiskali v Sovjetski zvezi ali v radikalnih arabskih državah (Wriggins v Fenech 1997,

¹¹⁰ Na t.i. Malteški konferenci so želeli Američani in Britanci dokončno uskladiti svoje poglede in stališča pred srečanjem s Sovjeti z Josipom Stalinom na čelu (AZAD in drugi 1995, 18).

155). Neuvrščenenost in nevtralnost z aktivno zunanjo politiko na področju Sredozemlja je postala nekakšna sinteza obojega, Malta pa je sodelovala tako z Zahodom kot z Vzhodom, tako s Severom, kot Jugom (Fenech 1997, 155).

Malta je vzpostavila polne diplomatske stike z Združenimi državami Amerike ob osamosvojitvi leta 1964 (Castillo 2006, 223).¹¹¹ Prošnjo za članstvo v Združenih narodih je Malta vložila osem dni po razglasitvi neodvisnosti. 30 oktobra 1964 je Varnostni svet ZN soglasno potrdil resolucijo številka 196, generalni skupščini pa priporočil, da se Malto sprejme. Premier Giorgio Borg Olivier je le nekaj tednov po razglasitvi neodvisnosti že odpotoval v New York, kjer je vodil malteško delegacijo na 19. zasedanju generalne skupščine Združenih narodov, na katerem je Malta postala polnopravna članica (Ministry for Foreign Affairs Malta 1990, 11).¹¹²

5.1.4 Nato in politika nevtralnosti

Po malteški samostojnosti se je vloga Britancev, ki so Malti vladali 150 let, začela manjšati, vse večji vpliv pa je imela na otoku zveza Nato, v kateri imajo največjo vlogo prav ZDA (Castillo 2006, 223).

¹¹¹ Za sekretarja za zunanje zadeve je bil imenovan major Frederick Amato-Gauci, ki je dobil nalogo, da iz nekdanjega ministrstva za Commonwealth in zunanje zadeve (*Ministry of Commonwealth and Foreign Affairs – MCFA*) oblikuje lastno diplomatsko mrežo. Na položaje ambasadorjev so bile imenovane številne eminentne osebnosti, vključno s tistimi diplomatskimi predstavništvi, ki so bila za Malto še posebej pomembna: Združeni narodi, Evropska skupnost, Velika Britanija, Italija, ZDA in Libija (Gauci 2005, 59). Na mesto stalnega predstavnika v Združenih narodih je bil imenovan omenjeni Arvid Guido Pardo. Čeprav de jure vse do januarja 1967 ni bil ameriški veleposlanik, pa je to funkcijo de facto opravljal od konca leta 1967 naprej. Kot veleposlanik je naletel na nekaj administrativnih ovir. Sprejeta je bila namreč odločitev, da se ambasado odpre v Washingtonu, kar je pomenilo, da je bilo potrebno kupiti ali najeti rezidenco in predstavništvo. Pri tem mu je pomagal višji uradnik, ki je dobil svojo mesto v Washingtonu, občasno pa se je zadrževal tudi v New Yorku, kjer se je ukvarjal z zadevami, povezanimi z Združenimi narodi, še posebej ko je zasedala generalna skupščina (Gauci 2005, 64). Evarist Saliba, prekaljeni malteški diplomat, je v svoji knjigi *No, honourable minister: memories of a senior Maltese diplomat* zapisal nekatere zgodbe, ki se nanašajo na omejene finančne vire, ki so bili namenjeni za delovanje diplomatske mreže. Prvo diplomatsko službo je opravljal v Tripiliju, kjer so se na ambasadi utapljali v številu libijskih prošenj za vize. Omenjeni Amato-Gauci je zaplet rešil tako, da je vize za libijske turiste preprosto ukinil. Drugje se težave niso dale rešiti tako zlahka. Malteški diplomati, ki so državo zastopali v Združenih narodih (bodisi v New Yorku bodisi v Ženevi) so imeli polne roke dela z razvrščanjem prioritet in iskanju nacionalnih interesov, prav tako niso vedeli, katerih odborov in sestankov specializiranih organov naj se udeležujejo (Saliba 2007, xiii).

¹¹² Premier Giorgio Borg Oliver je bil v ZDA na uradnem obisku že leta 1963, kjer se je srečal s takratnim predsednikom Johnom Fitzgeraldom Kennedyjem, državnim sekretarjem Deanom Ruskom pa tudi generalnim sekretarjem Združenih narodov U Thantom. Ta obisk, ki je na Malti sprožil veliko pozornosti, je bil nekoliko nenavaden, ker je bila Malta v tistem času uradno še vedno britanska kolonija (Frendo 2000, 304).

Po neodvisnosti se je položaj med malteško vlado in Natom urejal preko sporazumov. Malta je bila članica zveze kot del britanskega imperija in je vse od leta 1952 naprej služila kot sedež Združenih sil za Južno Evropo (Allied Naval Forces Southern Europe – NAVSOUTH) (Berg 1995, 93). Malta je sicer kmalu po sprejetju neodvisnosti Nato zaprosila za članstvo, a njena prošnja je bila zavrnjena. Borg (2014) trdi, da so za tem stale ZDA. Zaradi tega je prišlo do negativnega odziva. To je bilo konec 60. let.

Laburisti, ki so bili v opoziciji med leti 1958 in 1971, so trdili, da malteško sodelovanje z Zahodom ni prineslo veliko (Meli 2009, 116). V nekaterih primerih so tudi nacionalisti trdili, da je sodelovanje z Natom bolj kot ne enostransko, a država je še nekaj časa še nudila svoje usluge vojaškemu paktu. Američani so lahko še naprej ciljali njihovo veliko skalo po imenu Filfla, na letališču Ta' Qali pa izvajali eksperimente z zračnimi valovi (t.i. radio sound). Prvi ameriški veleposlanik Arvid Guido Pardo se je trudil, da bi bili odnosi med državama dobri in je ameriška podjetja prepričeval, da bi vlagala na Malti (Meli 2009, 117).

Leta 1971 so bile volitve in Nacionalistična stranka, ki je državo pripeljala do neodvisnosti, je volitve izgubila. Zmagali so laburisti, ki so volilce prepričali z obljubo o uveljavitvi nevtralnosti.

Čeprav je postala Malta uradno nevtralna država, se novi premier in vodja laburistov Mintoff sprva ni odrekel vojaški navzočnosti zveze Nato (Castillo 2006, 220). Je pa sklenil, da je potrebno na novo definirati odnose z Natom in Veliko Britanijo, ki jim je dovolil ostati na otoku, a obenem je izrazil željo, da naj NAVSOUTH preselijo drugam.¹¹³ Pri Natu so se odločili, da bodo željo malteške vlade upoštevali (The Montreal Gazette 1971, 2).

31. marca leta 1972 je bil tako podpisan nov sporazum, na podlagi katerega je bila Veliki Britaniji in drugim članicam zveze Nato dana možnost, da so lahko na otoku prisotne v vojaške namene in sicer za nadaljnjih sedem let.¹¹⁴

¹¹³ NAVSOUTH se je iz Malte preselil v italijanski Neapelj (Berg 1995, 93).

¹¹⁴ V zameno je Malta prejela po 14 milijonov funtov letnega nadomestila. VB je morala v obliki ekonomske pomoči letno plačati še milijon funtov, ZDA in Italija pa poltretji milijon funtov. Nato je v Madlieni na severni strani Malte postavil tudi takrat najmodernejši radarski sistem (Castillo 2006, 220).

Leta 1973 je Malta postala članica gibanja Neuvrščenih (Morphet 2004, 521). Nevtralnost in članstvo v Neuvrščenih je bilo nekaj, kar ni bilo povsem skladno z ameriško strategijo za Sredozemlje. Kot tudi ne dejstvo, da so imeli Maltežani tesne odnose z Libijci (Borg 2014).

Leta 1974 je Malta postala republika v okviru Commonwealtha, glavnega guvernerja, ki ga je imenovala britanska kraljica, pa je zamenjal s strani parlamenta izvoljen predsednik države (Castillo 2006, 220).

Malta, ki je Zahod vseeno podpirala, se je kasneje bolj usmerila v povezovanje na evropskem nivoju. Še naprej je služila kot baza Natu, čeprav se je ob tem zavedala tveganja, ki je nastalo v kontekstu hladne vojne in vse večje prisotnosti sovjetskih ladij v Sredozemlju (Meli 2009, 118).

Vojaška navzočnost drugih držav se je dokončno končala leta 1979, ko malteška vlada ni več želela podaljšati sodelovanja z Natom. To je pripeljalo do konca sodelovanja z Britanci (to je bilo leta 1979) in deklaracije malteške nevtralnosti.¹¹⁵

Država je začela varnostno politiko izvajati preko bi- in multilateralnih dogovorov z državami, še naprej pa je kot nevtralna država igrala pomembno vlogo v mednarodnih odnosih.

Vietnamska vojna pomeni pomembno točko v odnosih med ZDA in drugimi državami, tudi Malto. ZDA se je pod vodstvom novoizvoljenega predsednika Richarda Nixona bolj osredotočila na notranje probleme, tujim državam je zmanjšala pomoč in posojila.¹¹⁶ V Evropi so države spoznale, da si lahko pomagajo predvsem same, saj so bili časi Marshallovega načrta že davno mimo. Malta je sicer prejela le malo neposredne pomoči s strani ZDA. V praksi je šlo za krmo za prašiče in nekaj štipendij – slednje je bilo predvsem posledica dejstva, da malteški državljani niso več mogli sodelovati v Fulbrightovem programu štipendiranja, kajti izgubili so britansko državljanstvo. Nekatera ameriška podjetja so sicer vseeno vlagala v državo, na primer

¹¹⁵ Za več glej strani 37-38.

¹¹⁶ Ko je bil na Malti še prisoten Nato, so denar prinašali pripadniki Natove mornarice, ki so obiskovali predvsem trgovine, bare in nočne klube v pristaniščih, na svoj račun so prihajale tudi dekleta na poziv (Meli 2009, 116).

hotelski verigi Hilton in Sheraton, tudi tekstilno podjetje Phoenix. Malteška vlada je sicer sprejela nekaj ukrepov, s katerimi je želela okrepiti tuje investicije.

Denar so prinašali pripadniki Natove mornarice, ki so obiskovali predvsem trgovine, bare in nočne klube v pristaniščih, na svoj račun so prihajala tudi dekleta na poziv. Kar nekaj malteških krojačev je v ZDA dobilo delo, kamor so na izobraževanje poslali tudi malteška dekleta, ki so želela postati hostese. V ZDA so si prizadevali, da bi za Malto navdušili več turistov, a pri tem zaradi odsotnosti neposrednih letalskih povezav med državama niso bili najbolj uspešni. Malteški premierji so med obiski v ZDA redno lobirali o morebitni pomoči in sodelovanju, pri čemer pa niso bili najbolj uspešni (Meli 2009, 116).

Na splošno gledano, čeprav ZDA Malti niso veliko pomagale s finančno pomočjo, so bili njihuni odnosi povečini dobri. Malteška vlada nikoli ni želela pretrgati odnosov, ki so se spletli od 18. stoletja naprej.

V Malto so bile uprte vse oči sveta v začetku decembra leta 1989, ko je država gostila zgodovinsko srečanje med ameriškim predsednikom Georgem Bushem in njegovim kolegom iz Sovjetske zveze Mihailom Gorbačovom. V družbi ameriškega državnega sekretarja Jamesa Bakerja in sovjetskega zunanjega ministra Edvarda Ševarnadzeja so podpisali dogovor, ki je pomenil zmanjšanje jedrske oborožitve obeh držav in je po mnenju številnih zgodovinarjev pomenil konec hladne vojne (Castillo 2006, 223). Ob tem je zanimivo, da se je zgodilo prvič, da sta imela voditelja ZDA in Sovjetske zveze skupno novinarsko konferenco. Bush se je ob tej priložnosti zahvalil Malti za aktivno vlogo v mednarodnih zadevah (Cassar 2008, 5).¹¹⁷ Ševarnadze je v svoji knjigi *The Future Belongs to Freedom* zapisal (v AZAD 1996, 9)¹¹⁸: "Na Malti, sredi Mediterana, je med nevihto prišlo do mirnega konca hladne vojne."

¹¹⁷ V skupni izjavi za javnost sta Bush in takratni malteški premier Eddie Fenech Adami izrazila zadovoljstvo, da so se odnosi med ZDA in Malto v zadnjih letih še okrepili in so trenutno zelo dobri (American Presidency Project 1989).

¹¹⁸ Ob tem je potrebno omeniti še dva pomembna mejnika. ZDA so izrazile podporo sovjetskim prizadevanjem za reformiranje političnega in ekonomskega sistema. Gorbačov se je pred srečanjem z Bushem v Rimu sešel tudi s papežem Janezom Pavlom II, s čimer je končal 70-letno prekinitev odnosov med Sovjetsko zvezo in Svetim sedežem (Berg 1995, 129).

5.2 ZDA – Malta: odnosi in podpora članstvu v EU

Diplomatske odnose med ZDA in Malto lahko opišemo kot pozitivne. Državi podpirata druga drugo že preko 200 let. Od vzpostavitve uradnih diplomatskih odnosov leta 1964 so bili odnosi toplo-hladni, so se pa precej okrepili predvsem v zadnjih 20 letih. Po mnenju Cassarjeve (2014) sta si za to prizadevali obe strani, tako ZDA kot Malta, ki sta tudi dokazali, da lahko sodelujeta na različnih področjih. Borg (2014) je ob tem prepričan, da so dobri odnosi posledica dejstva, da je bila Malta nekoč britanska kolonija, Velika Britanija in ZDA pa sta dva močna in tradicionalna zaveznika. Dobre odnose z ZDA so Maltežani tako nekako podedovali od svojih nekdanjih gospodarjev.

Da so odnosi dobri, se strinja tudi dr. Omar Grech (2013), predavatelj na Mediteranski univerzi na Malti, ki izpostavlja nek drug vidik: "Seveda ne moremo pričakovati, da bodo odnosi z nami prva prioriteta ZDA zaradi jasnega razloga – smo zelo majhni. ZDA imajo seveda svoje interese, ki se včasih ne skladajo z našimi, a to je povsem običajno. Tudi Evropska unija ni vedno enotna, kar se tiče odnosov z ZDA."

Mark Micceli-Farrugia (2013), nekdanji malteški veleposlanik v ZDA in dober poznavalec odnosov med obema državama¹¹⁹ se je izrazil takole: "Lahko samo domnevam, da so odnosi tako dobri, kot pred petimi leti, ko sem končal svoj mandat veleposlanika. Do takrat smo dosegli ključne cilje, ki smo si jih zastavili ob začetku mandata." Naj jih navedem:

- Malta je bila vključena v sporazum o odpravi vizumske obveznosti (Visa Waiver Program);¹²⁰
- vključitev v sporazum za boj proti ladijskemu prevozu orožja za množično uničevanje (Ship-Boarding Agreement and Proliferation Security Initiative);¹²¹

¹¹⁹ Njegovi odgovori niso uradno stališče Ministrstva za zunanje zadeve republike Malte.

¹²⁰ Decembra leta 2008 so malteško-ameriški odnosi dosegli pomemben mejnik, ko se je Malta pridružila sporazumu o odpravi vizumske obveznosti (t.i. Memorandum of Understanding regarding the United States Visa Waiver Program). Ta sporazum omogoča malteškim državljanom, da potujejo v ZDA v turistične in poslovne namene, kar olajšuje potovanja in vzpostavljanje trgovinskih odnosov (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014). Za več glej <http://malta.us.gov/visas/visa-waiver-program.html>.

¹²¹ Malta se je marca 2007 vključila v globalno iniciativo - pobudnik so bile ZDA - ki se nanaša na sodelovanje v boju proti širjenju orožja za množično uničevanje, podpornim sistemom in drugega z njim povezanega materiala po morju. Malta je z ZDA podpisala tudi bilateralni dogovor glede ladijskega prometa (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014).

- končala so se pogajanja glede bilateralnega sporazuma o dvojni obdavčitvi;
- Malta je dobila ameriško pomoč v okviru Preselitve političnih in ekonomskih beguncev (Resettlement of Political and Economic Refugees).¹²²

Bilateralno partnerstvo med dvema narodoma je vzdržalo kljub izzivom v preteklosti in tudi v 21. stoletju, v času groženj in izzivov sedanjega časa, ostaja močno. Današnji globalni izzivi zahtevajo mednarodni konsenz, sodelovanje in diplomacijo. Kot so prepričani na Veleposlaništvu Združenih držav Amerike na Malti (2014) je glavni izziv varnost: "Partnerstvo med ZDA in Evropo je skupni imenovalac pri našem prizadevanju za zagotavljanje skupne varnosti. Naučili smo se, da je regionalno in mednarodno varnost mogoče doseči le preko multilateralnega sodelovanja."

Državi sodelujeta pri izkoreninjenju terorizma, tihotapljenja ljudi in prepovedanih substanc. Kot so mi povedali na ameriškem veleposlaništvu na Malti (2014), obe državi podpirata širjenje demokracije in svobode, prav tako pa sodelujeta v boju proti klimatskim spremembam, pri promociji človekovih pravic in vse večjemu obsegu investicij in trgovski izmenjavi med EU in ZDA. Ob tem si na Malti prizadevajo, da so v stalnem stiku z malteškimi skupnostmi v ZDA.¹²³

Na prvi pogled se zdi, ZDA na splošno podpirajo povezovanje evropskih držav oziroma širitev Evropske unije. V prizadevanjih za vstop so tako načelno podpirale tako Slovenijo in Hrvaško, njihovo podporo ima tudi Turčija. Kot pravi Igor Kovač (2005) v svojem referatu, ZDA na pozitiven način dojemajo povezovanje držav, različnih nacij in verstev po principu

¹²² Kmalu po tem, ko se je Malta znašla v primežu begunske krize, je bil vzpostavljen sistem premeščanja migrantov. Šlo je za to, da so ilegalne priseljence in begunce, ki so prišli na Malto oziroma na področje pod malteško suverenostjo, sprejele druge države (Cassar 2014). ZDA so v okviru svojega programa za begunce (U.S. Refugee Admissions Program), edinega te vrste v državi EU, sprejele največ teh ilegalnih priseljencev in beguncev. Od leta 2007 naprej, ko se je začel izvajati ta program, je bilo v ZDA premeščenih preko 2.000 beguncev (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014).

¹²³ Največ malteških izseljencev in njihovih potomcev živi v ZDA, Kanadi, Avstraliji in Združenem kraljestvu. To so države, kamor so Maltežani najpogosteje imigrirali, skupnosti pa so velike, dobro organizirane in aktivne (Cassar 2014). Malteške skupnosti v ZDA vplivajo na odnose med državama na dva načina: v ZDA preko volitev (še posebej to velja za večje malteške skupnosti v Detroitu, New Yorku in San Franciscu), še bolj pomembno, preko svojega vpliva – neposredno ali posredno preko družinskih povezav na volitve na Malti (Micceli-Farrugia 2013). V zadnjih letih se je pojavljajo vprašanje, kako lahko te skupnosti pomagajo pri investicijah, trgovski izmenjavi oziroma kako lahko pomagajo pri uresničitvi ekonomskih interesov Malte in ekonomskih odnosih. To je nekaj, kar so podpirale vse vlade, to je bilo od nekdanj prioriteta (Cassar 2014).

talilnega lonca.¹²⁴ Ali je to primerno za Evropo je seveda drugo vprašanje,¹²⁵ a v močni in enotni Evropski uniji vidijo Združene države priložnost boljšega ekonomskega povezovanja in posledično večje blaginje. Je temu res tako? Strokovnjaki si niso povsem enotni.

Po mnenju Cassarjeve (2014) doslej glede ameriške podpore malteškim prizadevanjem za vstop v EU ni bilo opravljene še nobene raziskave:

Na to vprašanje še nisem naletela. Kolikor vem, ZDA na splošno podpirajo proces izgradnje Evropske unije in proces vključevanja drugih držav. V principu ZDA podpirajo takšen dialog, podpirajo skupno zakonodajo, zaradi česar na enem nivoju ZDA lažje sodelujejo z drugimi državami. V tem obziru je potrebno povedati, da ZDA z drugimi državami sodelujejo tudi na bilateralni ravni. V ZDA nikoli ni vladalo prepričanje, da se bilateralni odnosi – potem, ko država vstopi v Evropsko unijo – opustijo. To je vidik, ki ga ZDA močno poudarjajo, zanj skrbijo in zagotavljajo pogoje ta kašne odnose s posameznimi državami, s katerimi imajo še posebno dobre odnose. V interesu ZDA je, da imajo dialog z državami, ki kreirajo pot širšega multilateralnega sodelovanja, gre za dialog na višji ravni. Američani se zavedajo, da čeprav so države članice EU, so same po sebi še vedno suverene nacionalne države, zato dvostranski dialog ostaja, izvaja pa se v širšem kontekstu.

Micceli-Farrugia (2013) po drugi strani ni toliko prepričan, da so ZDA podpirala malteška prizadevanja za vstop v EU. Po njegovem mnenju so ZDA bile in verjetno še vedno so pazljive glede naraščajočega vpliva Evrope in ekonomske gonilne sile – Nemčije. To tudi pojasnjuje ameriško negovanje "posebnega odnosa" z Veliko Britanijo. Ta odnos omogoča ZDA, da bolj spremljajo, kaj se dogaja v Evropi, obenem pa spodkopava evropsko solidarnost.

¹²⁴ Sama ideja "talilnega lonca" se je izoblikovala v času množičnega priseljevanja, predvsem imigrantov iz Evrope v ZDA. Izraz talilni lonec je predstavljal politični simbol liberalne Amerike, s katerim se je legitimirala ideologija Amerike kot dežele nešteti možnosti, kjer različne rase, religije in narodi niso bile ovire glede družbene mobilnosti. Obstaja še druga interpretacija, ki se nanaša na t.i. "amerikanizacijo", kjer govorimo bolj o procesu prilagajanja ameriškemu načinu življenja kot pa za dejansko združitev različnih kultur (Hirschman 1983, 397–398).

¹²⁵ Na tem mestu naj omenim, da se kot končni cilj združevanja evropskih držav omenjajo Združene države Evrope.

Kot je pojasnil neimenovani predstavnik Veleposlaništva Združenih držav Amerike na Malti, so ZDA podpirala prizadevanja Malte za vstop v Evropsko unijo, kot glavni razlog pa je navedel ekonomske razloge.

5.2.1 Gospodarsko sodelovanje med Malto in ZDA

Ekonomski odnosi med državama so dobri, ZDA pa pomagajo Malti s finančno pomočjo v različnih sektorjih (Cassar 2014). Ob tem je potrebno omeniti, da večjih sporov med državama doslej ni bilo (U.S. & Foreign Commercial Service in U.S. Department of state 2014, 4).

Kot trdi Paolino (v Cachia 2007, 126), je nekdanji ameriški državni sekretar Warren Christopher med njunim srečanjem dejal, da sta obramba in varnost najpomembnejši prioriteti za Združene države – poleg ustvarjanja delovnih mest v ZDA. Slednje naj bi jim uspelo predvsem s povečanjem trgovine:

To je naš cilj, tukaj na Malti pa želimo ustvariti dvosmerni promet. Ne gre za vprašanje koliko denarja bodo ZDA investirale v Malto. Tako je potekala trgovina včasih. Kar predlagamo je, da si ameriška podjetja, ki želijo vlagati na Malti, poiščejo malteškega partnerja. Da gredo po isti poti skupaj in poskušajo ustvariti dobiček. Mislimo, da je ta koncept zelo učinkovit. Imamo dobre tehnološke rešitve, želimo jih čim več prodati, da bi bile dostopne tudi na Malti.

Kot je potrdil neimenovani predstavnik Veleposlaništva Združenih držav Amerike na Malti (2014), ZDA še vedno podpirajo širitev Evropske unije predvsem iz ekonomskega vidika. Malteško članstvo v EU je tako še bolj okrepilo bilateralne odnose:

Povezanost med ZDA in Evropsko unijo je temelj globalne varnosti in napredka. Naraščajoče trgovinsko sodelovanje in rast investicij med ZDA, Malto in EU pomeni novo možnost za napredek na obeh straneh Atlantika. Zaradi skupnega cilja globalnega ekonomskega napredka za vse državljane so ZDA in EU začeli s pogajanjem o čezatlantskem trgovskem in naložbenem partnerstvu¹²⁶ (Transatlantic Trade and Investment Partnership

¹²⁶ Gre za zelo pomemben trgovinski sporazum med ZDA in EU, s sklenitvijo katerega bo nastalo največje prostotrgovinsko območje na svetu z okoli 800 milijoni prebivalcev. Po ocenah bi sporazum EU letno prinesel za

– TTIP). TTIP je izjemna priložnost za okrepitev in razširitev naših močnih ekonomskih vezi. 13 milijonom Američanom in Evropejcem bomo dali nove službe. TTIP zagotavlja pomembne ugodnosti za trgovino in investicije. Še posebej gre na roko manjšim in srednje-velikim podjetjem, ki so ključnega pomena za malteško gospodarstvo.

Cassarjeva (2014) meni, da se je malteška zunanja politika usmerila v uresničevanje ekonomskih interesov predvsem po tem, ko je postala članica Evropske unije, še posebej pa v zadnjih petih, morda šestih letih. Pri tem gre seveda za bilateralno razmerje, v katerem obe strani poskušata maksimizirati svoje interese. Veliko je bilo narejenega, da se okrepi ekonomska vloga veleposlaništev, da se privabi tuje investicije in podobno. To je najpomembnejše glede ameriško-malteških odnosov. Podobno trdi Stafford (2006, 35), saj naj bi si malteška vlada neprestano prizadevala za izboljšanje odnosov z ZDA, predvsem na področju trgovine in privabljanja zasebnih investicij. Še posebej pri slednjem naj bi bila Malta zelo uspešna (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014).

Micceli-Farrugia (2013) je po drugi strani prepričan, da je sodelovanje med državama quid-pro-quo. Malto primarno res najbolj zanima mednarodna trgovina in domači ekonomski razvoj, ZDA pa po drugi strani predvsem mednarodna varnost.

V spodnjih preglednicah so podatki o malteškem izvozu in uvozu za leti 2001 in 2015.

119 milijard evrov ugodnosti, ZDA pa dobrih 20 milijard evrov manj. V EU pojasnjujejo, da bo imel sporazum TTIP velik pozitiven učinek na gospodarsko rast in hkrati na ustvarjanje novih delovnih mest na obeh straneh. Nasprotniki opozarjajo, da s tem Evropo odpiramo gensko spremenjeni hrani, prav tako bodo lahko velike korporacije, če bo v TTIP vključen sporazum o varstvu investitorjev, pred arbitražnim sodiščem iztržile odškodnino v primeru, če bo njihov posel zaradi sprejetja zakonov na ravni posamezne države utrpel škodo. To pa pomeni, da se neka država na lokalni ravni ne bo mogla začititi pred nevarnimi posegi v okolje in našo socialno zakonodajo (Slovenska Tiskovna Agencija 2014).

Preglednica 5.1: Najpomembnejše zunanjetrgovske partnerice Malte – leto 2001 (v milijonih evrov)

Država	Izvoz	Uvoz	Ravnotežje
Združeno kraljestvo	177,5	288,8	-111,3
Nemčija	267,5	250,3	17,2
Francija	326,6	428,9	-102,3
Nizozemska	29,1	66,1	-40
Italija	70,4	567,2	-496,8
ZDA	406,2	303,3	109,9
Svet (skupno)	2.051,9	2.854,6	-802,7

Vir: National Statistics Office Malta (2003, 32–33).

Preglednica 5.2: Najpomembnejše zunanjetrgovske partnerice Malte – leto 2015 (v milijonih evrov)

Država	Izvoz	Uvoz	Ravnotežje
Združeno kraljestvo	124,9	411,7	-286,8
Nemčija	329,4	372,2	16,9
Francija	237,7	224,1	13,5
Nizozemska	31,3	429,4	-398
Italija	134,4	1.261,4	-1.127
ZDA	135,6	294,3	-158,9
Svet (skupno)	3.512,9	6.013,6	-2.500,7

Vir: National Statistics Office Malta (2016, 4).

Po podatkih malteškega statističnega urada je Malta leta 2015 v ZDA izvozila za 135,6 milijona evrov, uvozila pa za 294,3 milijona, kar pomeni negativno razliko med izvozom in uvozom v višini 158,7 milijona evrov. Če uvoz in izvoz seštejemo, ugotovimo, da so ZDA

najpomembnejša trgovska partnerica Malte izven EU, država pa se uvršča takoj za Veliko Britanijo, Nemčijo, Francijo in Nizozemsko. Malta sicer največ izvozi v Nemčijo (329,4 milijona), sledi ji Francija (237,7 milijona), ZDA (135,6 milijona) in Italija (134,4 milijona). Pri uvozu je v ospredju Velika Britanija 411,7 milijona), in sicer pred Nizozemsko (429,4 milijona), Nemčijo (372,2 milijona) in ZDA (294,3 milijona) (National Statistics Office Malta 2016, 4).

V primerjavi z letom 2001 je izvoz v ZDA precej zmanjšal, uvoz pa je skoraj na enaki ravni (ob upoštevanju inflacije je sicer relativno manjši).

Ob tem je zanimivo, da so ZDA druga največja zunanjetrgovska partnerica Malte (3,78 odstotka celotne malteške trgovske izmenjave, 3,34 odstotka celotnega uvoza¹²⁷ in 4,42 odstotka izvoza) (U.S. & Foreign Commercial Service in U.S. Department of State 2014, 2).¹²⁸

Malta kot zelo majhna država za ZDA sicer ni tako zanimiva, je pa zelo primerna za podjetja, ki želijo svoj posel širiti na področje Južne Evrope in Severne Afrike, predvsem v Tunizijo in Libijo. Američani cenijo predvsem geografsko lego, dobre investicijske možnosti, politično stabilnost in moderno infrastrukturo (U.S. & Foreign Commercial Service in U.S. Department of State 2014, 2).

Ekonomski odnosi med državama so omejeni zaradi pomanjkanja neposrednih letalskih povezav¹²⁹ in dolge oddaljenosti, kar onemogoča, da pridejo izdelki neposredno iz ene države do druge. Direktna povezava obstaja pri ladijskem prevozu kontejnerjev, sicer pa se ladje večinoma ustavljajo v bližnjih večjih evropskih pristaniščih. Malteški uvozniki so se znašli tako, da poslujejo predvsem z ameriškimi podružnicami v Evropi ali drugih bližnjih državah. Januarja

¹²⁷ Malta iz ZDA uvažata predvsem plinsko olje, letalske motorje in letalske rezervne dele, opremo za prečiščevanje vode, električne generatorje, motorne čolne in jahte, navigacijske inštrumente, kosmiče za proizvodnjo kruha. Malta v obratno smer izvažata izdelke iz gume, avtomobilska stikala, video-snemalno opremo, tekstilne in medicinske izdelke, igrače in računalniške igrice (U.S. & Foreign Commercial Service and U.S. Department of State 2015, 2).

¹²⁸ Podatki veljajo za leto 2013.

¹²⁹ Nekdanji ameriški veleposlanik na Malti Joseph R. Paolino (v Cachia 2007, 127) je dejal, da je posredna letalska povezava med državama nujna, če si Maltežani želijo več ameriških investicij: "Lahko se pogovarjamo o investicijah, vsi si jih želimo, ampak vrteli se bomo v krogu. Transport je ključen. Lahek dostop do trga je zelo pomemben, če želiš izpeljati posel."

leta 2011 je začela veljati bilateralna pogodba o izogibanju dvojne obdavčitve¹³⁰ (U.S. & Foreign Commercial Service in U.S. Department of State 2014, 2 – 3).

Turizem¹³¹ že zelo dolgo igra pomembno vlogo, a pridobiti več Američanov ostaja izziv, kljub temu da je poleg malteščine uradni jezik tudi angleščina, kar je zelo pomembno. Kot trdi Paolino (v Cachia 2007, 129), je potrebno, da Malta v ZDA naredi kakšno dobro oglaševalsko kampanjo, da bodo Američani sploh slišali za to miniaturno evropsko državo sredi Sredozemlja: "Verjamem, da se bo število Američanov po tem drastično povečalo. "Če gredo Američani v katerokoli drugo turistično središče, bodo naleteli na jezikovne prepreke. Teh preprek na Malti ni. Mislim, da je Malta edina država sredi Sredozemlja, kjer vsi ljudje govorijo angleško. Ljudje so prijazni, hrana je dobra, je odlična država za živeti ali jo obiskati."

Poleg finančnih storitev postaja vse pomembnejše spletno igralništvo in telekomunikacije. Industrijski sektor predstavlja četrtno celotnega BDP-ja. Za ameriška podjetja predstavljajo tržne niše predvsem izdelava generičnih farmacevtskih izdelkov in informacijska računalniška tehnologija (U.S. & Foreign Commercial Service in U.S. Department of State 2014, 4). To so najpomembnejša področja, iz katerih se je razvilo sodelovanje na drugih področjih, na primer v izobraževanju. Omeniti je potrebno tudi meddržavne sporazume, ki so pripomogli k še tesnejšim odnosom in občutku večje povezanosti med državama pa tudi k večjemu razumevanju drug drugega (Cassar 2014).

Američani imajo v lasti nekaj hotelov, proizvodnih obratov, odprli pa so tudi nekaj sedežev organizacij, ki se ukvarjajo z različnimi regionalnimi projekti. Državi vse bolj sodelujeta na zanimivem področju zabavne industrije – snemanju filmov. Hollywood je spoznal, da je otoška država z razgibanimi plažami, starimi vasicami z orientalskim pridihom in prepletenim cestnim omrežjem zelo primerna predvsem za snemanje visokoproračunskih zgodovinskih filmov (Castillo 2006, 222).

¹³⁰ Pogodba je bila podpisana leta 2008 (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014).

¹³¹ Leta 2012 so na na Malti beležili 1,4 milijona turistov, 16 odstotkov več, kot leto poprej (U.S. & Foreign Commercial Service and U.S. Department of State 2015, 4).

5.2.2 Geostrateški položaj in varnostni vidik

Kot že omenjeno, geostrateški položaj Malte bi lahko bil drugi vzrok za podporo prizadevanjem za članstvo v Evropski uniji. Njena lokacija na sredini Sredozemlja med Evropo, Severno Afriko in Bližnjim vzhodom je bila od vedno strateško zelo pomembna. Leži namreč med Gibraltarjem in Libanonom, na stičišču vzhodnega in zahodnega dela Sredozemlja.¹³²

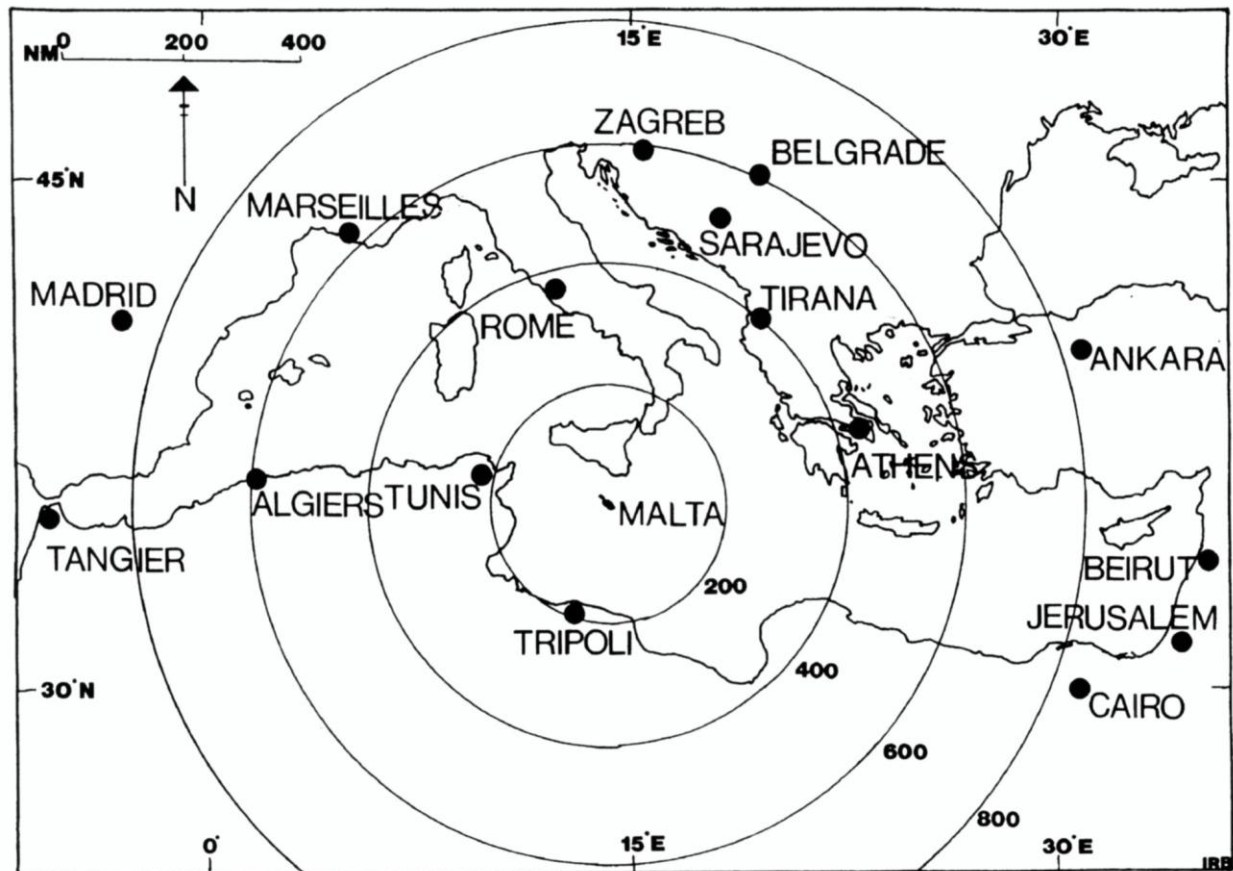
Številne strateške točke Sredozemlja so danes tako pomembne kot pred 2.000 leti (Train v Baggett 1996, 166). Ob tujih velesilah, ki so na tem območju poskušale uresničevati svoje interese, je Malta zaradi svojega položaja pogosto igrala ključno vlogo pri ustvarjanju zgodovine (Baggett 1996, 165).¹³³ Čeprav ima le malo točk takšno strateško vrednost kot nekoč, pa Malta ostaja pomembno križišče različnih komunikacijskih, migracijskih in trgovskih poti ter vojaških posredovanj (Baggett 1996, 166). Področje Sredozemlja sicer nikakor ne velja za miren konec sveta.¹³⁴

¹³² Gibraltar je od Malte oddaljen 1610 kilometrov, Aleksandrija pa 1448 kilometrov. Od južnega dela Sicilije je oddaljena 96,7 kilometrov, od severnoafriške obale pa 321,9 kilometrov (Gažević 1973, 249).

¹³³ Geostrateški pomen so cenili že Feničani, ki so jo prvi zasedli, kasneje pa Grki, Kartažani in Rimljani. Med leti 870 in 1090 je prešla v arabske roke. Leta 1091 so jo zasedli Normani, ki so takrat vladali tudi Siciliji. Leta 1194 je prešla pod oblast Heinricha VI, ko se je okronal za kralja Sicilije. Španska oblast nad otokom je trajala od leta 1284 do 1530, ko je prešla v stalno last vitezov sv. Janeza, ki so se kasneje preimenovali v Malteški viteški red (Infoplease 2007). Strateško pomembno vlogo je ponovno igrala leta 1798, ko je Napoleon prodiral v Egipt. Po dveh letih so jo zasedli Britanci in jo s Pariško mirovno konferenco (1814) formalno anektirali. Od takrat je Malta središče britanske Sredozemske flote ter njena najvažnejša pomorska baza v Sredozemlju. Ob odprtju Sueškega kanala leta 1869 se je njen pomen v sklopu britanskih pomorskih baz in oporišč na komunikaciji Velika Britanija – Sredozemsko morje – Bližnji vzhod še povečal (Gažević 1973, 249). Razvoj letalstva je med I. in II. svetovno vojno zmanjšal pomen Malte kot pomorske baze za velike vojne ladje. V začetku 2. svetovne vojne je Malta služila kot prekomorska zračna in pomorska baza za podmornice, lahko mornarico in letalstvo. Dopolnjevala je tudi povezavo med Gibraltarsko in Aleksandrijsko bazo. Po francoski kapitulaciji in italijanskem vstopu v vojno se je strateški pomen Malte povečal. Delovati je začela kot komunikacijska ovira med Italijo in afriško fronto (Infoplease 2007).

¹³⁴ Baggett (1996, 165) govori o "novi krizni osi", ki poteka preko Sredozemlja v celinsko Evropo, natančneje na Balkan, nadaljuje pa se preko Perzijskega zaliva v južno Azijo. Omenja izraelsko-palestinski konflikt, problem Kurdiv, povezovanje islamskih ruskih republik s Turčijo in Iranom, vojne na Balkanu, možne napetosti v Makedoniji, v Albaniji in Moldaviji. Nenehni konflikti potekajo v Zahodni Sahari in Sudanu, seveda pa je potrebno omeniti tudi izraelsko-libanonsko vojno, padec Gadafijevega režima v Libiji, egiptovsko krizo in državljansko vojno v Siriji.

Slika 5.1: Geografski položaj Malte

Vir: Baggett (1996, 166).

Sredozemska pristanišča zaradi političnih in geografskih razlogov predstavljajo vstopna vrata v notranjost držav. Pomen največjih pa presega zgolj nacionalne okvire. Govorimo o pristaniščih Goia Taurus, La Spezia, Genova, Malta ter o pristaniščih blizu Sueškega kanala, Damietta in Aleksandrija (Papadimitriou in Schinas 2003, 18). Tudi Malta je ena izmed tovornih destinacij, vendar pa v sodobnih razmerah zaradi nujnosti hitre povezljivosti in dobrih železniških povezav za nadaljnja tržišča izgublja na pomenu (Papadimitriou in Schinas 2003, 21–22).¹³⁵

¹³⁵ Zaradi teh razlogov imajo boljše možnosti za nadaljnji razvoj v "mega osiščna pristanišča" (hub-ports) zahodna in centralno sredozemska pristanišča. Vendar pa prihaja do novih tehnoloških dosežkov na področju mega kontejnerskih ladij, ki se jim bodo morala pristanišča prilagoditi. Če bodo sredozemska pristanišča želela ohraniti vodilni položaj v regiji, bodo morala stremeti k ohranjanju obstoječih ladijskih tovornih poti in ohranjanju svojega deleža v svetovni trgovini (Papadimitriou in Schinas 2003, 21–22).

ZDA brez dvoma na Malto gledajo iz strateškega zornega kota. Takšno je tudi uradno stališče Veleposlaništva Združenih držav Amerike na Malti (2014): "Malta je strateški partner pri zagotavljanju regionalne varnosti zaradi svoje geografske pozicije in izkušenj pri sodelovanju z drugimi v Sredozemlju."

Glede na to, da je ameriški predsednik Roosevelt Malto obiskal dvakrat (1943 in 1945), država pa je gostila tudi srečanje med Bushem in Gorbačovom 1989, je mogoče sklepati, da ZDA priznavajo geografsko in politično strateško vlogo Malte. To predstavlja pomemben aspekt v odnosih med državama, ki si ne delita le političnih ciljev, ampak tudi ciljev za zagotovitev varnosti (Cassar 2008, 6). Micceli-Farrugia (2013) prav tako trdi, da je geostrateški položaj Malte za Američane zelo pomemben. To razkriva že velikost njihove ambasade: "Nadproporcionalno velikost ameriške ambasade na Malti ne bi bilo, če Malta ne bila del južnega dela Evrope."

Grech (2013) meni, da še posebej v zadnjih nekaj desetletjih ZDA pri Malti najbolj cenijo njeno lokacijo, kar se je gotovo najbolj potrdilo v času krize v Libiji.

Konec februarja leta 2011 so v času Libijske krize vojske nekaterih držav, med drugimi ameriška in britanska, iz Libije evakuirale svoje in tuje državljane, ki so jih ob pomoči Malte z letali in vojaškimi ladjami prepeljali na Malto. Država je ob tem pomagala pri koordinaciji humanitarne pomoči, namenjene Libijcem, prav tako pa je bila v pomoč tujim vojaškim silam pri uveljavljanju resolucij Varnostnega sveta Združenih narodov številka 1970 in 1973.

Nekdanja državna sekretarka Hillary Clinton je pripotovala na Malto, kjer se je osebno zahvalila tako malteški vladi in premierju Lawrencu Gonziju, kot tudi malteškemu narodu za pomoč pri evakuaciji ameriških državljanov in drugih članov njenega veleposlaništva v Tripoliju. Kot ključno je označila vlogo Malte pri nacionalni spravi in obnovi Libije, državo pa ob tem označila za "politično avtoriteto v regiji" (Stagno Navaro 2011).¹³⁶

¹³⁶ Clintonova (2011) je še pred obiskom ob prazniku malteške neodvisnosti 20. septembra 2011 v sporočilu za javnost zapisala, da so bili med libijskim prevratom ameriški in državljani drugih držav velikodušno sprejeti na Malti, na kateri so našli zavetišče: "Maltežani so pravi vzor za tiste, ki si prizadevajo za svobodo. Vaša zaveza k širjenju miru in razumevanja med narodi po svetu je lahko navdih za številne."

Za Grecha (2013) je to dokaz, da navkljub majhnosti Malta lahko igra pomembno vlogo v Sredozemlju. Podobno trdijo tudi na ameriškem veleposlaništvu (2014): "Malta igra vitalno vlogo v mednarodnih posvetovanjih, ki zadevajo Evropsko unijo in Sredozemlje. Malta lahko pomeni dodatno vrednost zaradi svoje strateške lokacije in edinstvenih izkušenj v tem pomembnem delu Sredozemlja."

Strateški položaj Malte v Sredozemlju se je v preteklosti predvsem z vojaškega in strateškega stališča izkazal kot velika prednost. V zadnjih 60 letih se je ta vloga razvila in spremenila, še posebej od 70. let prejšnjega stoletja naprej, ko se je Malta želela oddaljiti od tega, da bi služila predvsem kot vojaška baza. S sprejetjem politike nevtralnosti se je država odprla mednarodni politiki in gospodarstvu. Ko torej danes govorimo o strateškem položaju Malte v Sredozemlju, velja drugačna dinamika (Cassar 2014).

Cassarjeva (2014) je ob tem spomnila, da je bilo v času libijske krize veliko debat o tem, ali naj Malta služi kot vojaška baza ali ne. Zaradi resolucije Varnostnega sveta in nevtralnosti, ki je zapisana v malteško ustavo, lahko Malta, če hoče – z odločitvijo vlade in premierja – služi kot vojaška baza, ne le kot humanitarni center. O politiki nevtralnosti sta strokovna in laična javnost razpravljali predvsem med letoma 2008 in 2009. Pri tem je potrebno omeniti, da je bila država izpostavljena določenim pritiskom s strani ZDA – takratni ameriški veleposlanik na Malti je bil odločno na stranih tistih, ki so se zavzemali za opustitev nevtralnosti. Takrat se je govorilo o tem, da naj Malta ponovno razmisli o nevtralnosti, do koga je nevtralna, da hladne vojne ni več in kako naj se Malta v tem obziru razvija naprej. Po mnenju Cassarjeve pritiskov za opustitev nevtralnosti vsaj javno ni bilo. Američane je zanimalo, kako bi lahko Malta imela bolj aktivno vlogo v mirovnih operacijah in ameriških vojaških misijah, ki so bližje Sredozemlju, na primer v Somaliji ali na Kosovu, pa tudi v Afganistanu (predvsem na področju kmetijstva) (Cassar 2014).¹³⁷

¹³⁷ Torej ne govorimo o neposredni vlogi v mirovnih operacijah (t.i. *hard type of peacekeeping missions*), ampak o "mehki", logistični in sociološki vlogi (Cassar 2014).

5.2.3 Sodelovanje na mednarodni ravni

Na podlagi zgoraj napisanega je mogoče razmeti tudi sodelovanje Malte in ZDA v različnih mednarodnih organizacijah kot so Združeni narodi, Mednarodni denarni sklad, Svetovna trgovinska organizacija in Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi.

Primer skupnih mednarodnih pobud predstavlja Mednarodni inštitut za pravičnost in vladavino prava (International Institute for Justice and the Rule of Law – IJJ), odprt v Valletti leta 2014, pri čemer so ZDA soustanoviteljice. IJJ zagotavlja izobraževanja s področja prava za pravnike, policiste, tožilce, sodnike, paznike in druge, ki se ukvarjajo s protiterorističnimi aktivnostmi in, kjer je to možno, s tem povezanimi mednarodnimi aktivnostmi proti kriminalu. IJJ bo na začetku usmerjen na države Severne, Zahodne in Vzhodne Afrike ter Bližnjega vzhoda s poudarkom na podpori tranzicijskim državam.

Malta je sodelovala z Združenimi narodi, Evropsko Unijo in Združenimi državami glede sankcij proti Iranu. Prav tako se je malteška vlada pridružila mednarodnim partnerjem, ki so glasno obsodili nasilje s strani Islamske države (Islamic State – IS). Malta je ponudila politično in moralno podporo v boju proti barbarstvu in terorizmu (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014).

Malta je članica Združenih narodov postala leta 1964, vedno pa si je prizadevala za ohranjanje miru in varnosti. Brez dvoma je Malta v Generalni skupščini in Varnostnemu svetu Združenih narodov kot majhna država pustila dober vtis. Bila je med najbolj aktivnimi za spremembo mednarodnega pomorskega prava (Gauci 2005, 283).

Druga organizacija je Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE), v kateri je Malta igrala vidno vlogo vse od začetka. Kot članica verjame, da ima OVSE pomembno vlogo pri preprečevanju konfliktov, njihovem omejevanju oziroma eskalaciji, obnovi, izgradnji miru in spravi. V organizaciji Malta pogosto izraža zaskrbljenost glede razvoja Mediteranske regije. Oborožene sile Malte¹³⁸ so doslej sodelovale v misijah OVSE v Bosni in Hercegovini in Gruziji (Government of Malta – Department of Information of Malta 2005).

¹³⁸ Malta ima številčno skromne oborožene sile, ki štejejo okrog 2.000 pripadnikov (Armed Forces of Malta 2013).

Malta in ZDA vsaj posredno sodelujeta tudi preko Partnerstva za mir. Malta je po odločitvi Laburistične stranke iz Partnerstva izstopila leta 1996, kar seveda ni bilo v interesu ZDA. Ameriško stališče je v intervjuju leta 1995 sporočil ameriški veleposlanik Joseph R. Paolino (V Cachia 2004, 124–125):

Vedeti moramo, kaj Partnerstvo za mir pravzaprav je. Gre za širjenje miru, izvajanje humanitarnih operacij, za reševalne akcije. Vsaka država lahko posebej določi svojo usmeritev in cilje ter si izbere načrt, ki mu bo sledila. Stališče ZDA je, da se lahko v PZM svobodno vključi vsaka država, prav tako pa lahko vsaka tudi izstopi, če je to dobro za vse vpletene. Zaradi tega gre pri tem predvsem za odločitev, ki je v rokah Malte. PZM se lahko izvaja na različne načine, kot si želi Malta. Njena moč se skriva v srcu, v več tisočletjih se je borila v številnih bitkah, kar jo je okrepilo in naredilo močnejšo. Nihče ne more odločiti, kako se bo v prihodnosti obnašala država. To lahko storite samo vi, ker lahko, mi pri tem samo pomagamo. Bo pa Malta tista, ki bo določila svojo usodo.

Malta se je po odločitvi nacionalistov v PZM ponovno vključila aprila 2008.¹³⁹ Reaktivacija članstva je v malteški zunanji politiki pomenila velik preskok od stališča laburistov (Government of Malta – Department of Information 2008).¹⁴⁰ Ameriška vlada je pozdravila odločitev Malte

¹³⁹ Takratni premier Lawrence Gonzi se je kot predstavnik države udeležil Evro-atlantskega partnerskega sveta (Euro-Atlantic Partnership Council – EAPC) v romunski Bukarešti, kjer so voditelji drugih držav članic soglasno sprejeli prošnjo Malte za članstvo (Kentas 2005).

¹⁴⁰ Vlada je takole razložila svojo prošnjo za ponovno članstvo v Partnerstvu za mir: "Ta odločitev v ničemer ne vpliva na nevtralen status Malte. Ta korak se je potreben zato, da lahko naša država v celoti in brezpogojno sodeluje v vseh organih Evropske unije. Hkrati bomo imeli neposredne koristi za oborožene sile Malte, kar bo dobro za našo državo, moramo pa še izboljšati njihovo strokovnost. V zadnjih letih je "nečlanstvo" v Partnerstvu za mir povzročilo težave za našo državo znotraj Evropske unije, zlasti v razpravah o zunanji politiki Evropske unije in še posebej kadar Evropska unija sodeluje z več državami članicami Nata, predvsem na Balkanu. To pa zato, ker v Svetu ministrov in njegovih odborih dokumenti in informacije, ki izhajajo iz Nata, ne pridejo do malteških predstavnikov, tudi če se nanašajo na odločitve v Evropski uniji. Poleg tega naši predstavniki ne sodelujejo na določenih sejah, na katerih razpravljajo o dokumentih in informacijah, ki jih priskrbi Nato. Poleg tega obstajajo tudi birokratske težave glede odprtih razprav v Svetu in njegovih odborih. Države, ki so del Partnerstva za mir, imajo med seboj in z Natom dogovor o zaupnosti dokumentov, kar pomeni, da se bo rešila težava pomanjkanja dostopa do dokumentov in udeležbe Malte na nekaterih sestankih Evropske unije. Vstop Malte v Partnerstvo za mir je odlična priložnost, da oborožene sile Malte in/ali državne agencije sodelujejo pri različnih humanitarnih reševalnih in iskalnih akcijah, članstvo prinaša večjo usposobljenost za različna področja, kot so krizno upravljanje in odziv v času krize ali naravnih nesreč ter dejavnosti usposabljanja za mirovne operacije. Vsaka država ima v Natovem PZM individualni program, ki je zasnovan v skladu z zahtevami in potrebami vsake države. To so razlogi, zakaj se je več nevtralnih držav, vključno s Švico, Irsko, Avstrijo, Finsko in Švedsko, pridružilo Partnerstvu za mir, saj udeležba nikakor ne pomeni udeležbe v vojaških operacijah ali vojaško zavezništvo. Pomembno je tudi, da je članica tudi Rusija" (Department of Information 2008).

aprila 2008, da reaktivira svoje članstvo v Partnerstvu za mir (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014). To je gotovo še izboljšalo odnose z ZDA, saj sta lahko državi začeli sodelovati tudi na področju varnosti, izmenjavi informacij in podobno, kar pred tem ni bilo možno (Grech 2013).

Malta vse od takrat sodeluje pri operacijah ESDP, ki se izvajajo s pomočjo Natovih virov. Država lahko obenem sodeluje tudi na rednih srečanjih EU-NATO glede varnostnih in vojaških operacij (Pace 2005b, 521).

Malta in ZDA sta posredno povezani tudi na vojaškem področju. V ZDA se namreč usposablja malteški vojaški častniki (Paolino v Cachia 2004, 125). Ameriški program za pomoč Malti (U.S. foreign assistance to Malta) trenutno financira Mednarodno vojaško izobraževanje in usposabljanje. V preteklosti je vključeval finančna sredstva za zunanje oborožene sile, obrambno pomoč, kar je omogočilo pridobivanje ameriške opreme, storitev in usposabljanj na varnostnem področju (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014). Paolino (v Cachia 2004, 125) meni, da je tovrstno sodelovanje dobro za obe strani: "Zelo pomaga, da imamo v okviru bilateralnih odnosov nekaj takega. ZDA lahko nenehno pomagajo pri usposabljanju. Na veleposlaništvu dojemamo to kot prioriteto. Iz ZDA prihajajo poročila o mladih malteških častnikih, ki pokažejo veliko mero odločenosti, znanja in pripravljenosti, da bi se naučili, kako mi strežemo tem stvarim. To so razlogi zaradi katerih želimo nadaljevati ta program."

Na tem mestu lahko omenim tudi Iskalno-reševalni vadbeni center Oboroženih sil Malte. Ta je osnovan na podlagi Iskalno-reševalnega učnega centra Obalne straže Združenih držav, ki je priznan center glede usposabljanja za iskanje in reševanje. Iskalno-reševalni vadbeni center je bil vzpostavljen s pomočjo ameriškega veleposlaništva na Malti, inštruktorji so se usposabljali v Nacionalnem učnem centru ameriške Obalne straže v Yorktownu, zvezna država Virginia (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014).

Državi sodelujeta tudi pri preprečevanju tihotapljenja drog. Ker imajo ZDA precej več izkušenj s tem, pomagajo s svojim znanjem tudi malteški vladi. V ta namen potekajo izobraževanja, ki jih v sodelovanju z Ministrstvom za notranje zadeve in policijo organizira

ameriška vladna služba za boj proti drogam (US Drug Enforcement Agency) (glej Paolino v Cachia 2007, 125).

Leta 2010 sta ameriška Uprava za transportno varnost (*Transportation Security Administration – TSA*) in malteški Urad za letališko varnost podpisala memorandum, ki predstavlja ogrodje za večje sodelovanje pri izboljšanju varnosti letalskega prometa. Dve leti kasneje sta ameriški Urad za energijo in Malteški carinski urad podpisala pobudo glede pristanišč (t.i. *Megaports Initiative*) za izboljšanje sodelovanja pri odkrivanju, odvracanju, omejevanju tihotapljanja jedrskega in drugih radioaktivnih materialov (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014). Državi prav tako sodelujeta na področju pomorstva in ladijskega tranzita, še posebej blaga in storitev. Sem spadajo tudi nelegalne pošiljke in tranzitni promet v druge države. Ameriško veleposlaništvo na Malti – po trditvah Cassarjeve (2014) – ponuja različne oblike finančne pomoči, številne izobraževalne programe in podobno.

6 ZAKLJUČEK

Čeprav Malta geografsko leži južneje od tunizijske prestolnice Tunis, pa je nekako logično, da je ta otoška država del Evrope, ne Afrike. Bo že držalo, da je malteški jezik fonetično precej bolj podoben arabščini, kot pa kakšnemu izmed evropskih jezikov, a bogata zgodovinska in kulturna dediščina Malte, v katero je močno vtkan duh krščanstva, je v prvi vrsti vezana na Evropo. Najprej naj omenim Malteški viteški red oziroma malteške viteze, ki so Malti vladali dolga stoletja, kasneje Francoze in nenazadnje Britance, ki so s svojo kolonialno politiko Maltežane (nehote) dokončno usmerili na pot samostojnosti. Na novo dosežena in priznana samostojnost je bil vrhunec v zgodovinskem razvoju tega naroda, ki je v luči "evropskosti" Malti odprl pot za razvoj političnih institucij, gospodarstva, itd.

V magistrski nalogi je Malta večkrat omenjena kot nekakšen most, ki povezuje Evropo na severu in Afriko na jugu. Doslej se je že nekajkrat izkazalo, da to drži. Kot primer lahko navedem obdobje po osamosvojitvi, ko je imela Malta kot mlada država tesne vezi z Libijo – to je bila sicer predvsem posledica dejstva, da se je Malta v svoji zunanji politiki za določen čas oddaljila od svojih evropskih zaveznikov. Kasneje je država pomembno vlogo odigrala v času arabske pomladi oziroma libijske krize, o čemer bom zapisal več nekoliko kasneje.

V zadnjih letih je bila Malta deležna mednarodne pozornosti predvsem na začetku prebežniške krize, ki je sprva prizadela predvsem Malto in njeno sosedo Italijo.

Rekel bi, da imajo Maltežani v svoji zavesti predvsem Evropo; Afrika se zdi precej daleč stran. Po mojem mnenju je tudi to ena od posledic evropeizacije. Če ponovno omenim obče sprejeto definicijo, gre pri evropeizaciji "za procese prenosa, projekcije oziroma *up-loadinga* nacionalnih (ali celo subnacionalnih) pravil, interesov, praks in procesov na raven EU in obratno, tj. za procese sprejemanja, recepcije oziroma *down-loadinga* pravil, interesov, praks in procesov, ki so nastali in se uveljavili na ravni EU, na nacionalno (in subnacionalno) raven (Lajh in Kajnc 2009, 26–27). Kot je seveda mogoče pričakovati, sem se na primeru Malte usmeril predvsem na recepcijo, torej na sprejemanje pravil igre, ki so jih diktirali oziroma jih še vedno diktirajo politični odločevalci na ravni Evropske unije, ter na pristop "od spodaj nazgor" (*top-down*), ki se je bolj uveljavil pri analiziranju odziva članic na evropeizacijo. Ta sicer v vsaki članici EU poteka ves čas, ne le v času pridružitvenega procesa, čeprav se zdi, da je takrat najbolj izrazita.

Radaelli (200, 6–13) omenja štiri elemente, na katere vpliva evropeizacija: politične strukture, strukturne reprezentacije, kognitivne in normativne strukture ter javne politike. Čeprav so v okviru evropeizacije običajno v ospredju spremembe javnih politik, pri čemer gre za proces, kjer se nacionalne politike poskušajo prilagoditi politikam EU (t.i. evropeizacija politik in političnih procesov), v primeru Malte ne moremo prezreti relevantnosti političnih struktur, torej političnih institucij, kot so na primer vlada, parlament in politične stranke, ki so močno vplivale na samo evropeizacijo in seveda obratno.

Na tem mestu se lahko navežem na teorijo dveh pogojev, ki sta nujna, da v državi sploh pride do evropeizacije (glej Börzel in Risse 2000, 5). T.i. neskladje med nadnacionalno in nacionalno ravniyo, ki se deli na neskladje politik, do katerega pride zaradi neskladja med evropsko in nacionalno zakonodajo, in institucionalno neskladje, ki se nanaša na politične institucije, je seveda obstajalo tudi na Malti. Glede institucionalnega neskladja je potrebno omeniti, da so obstoječe politične institucije na Malti še pred začetkom pridružitvenega procesa delovale dobro in niso potrebovale kakšnih večjih reform. Vlada je sicer morala ustanoviti nekaj novih institucij, ki so bile nujno potrebne v samem procesu pridruževanja Evropski uniji, a s tem ni imela večjih težav.¹⁴¹ Dober dokaz za to je načelno mnenju Evropske komisije, pripravljeno februarja leta 1999, v katerem je bilo zapisano, "da se lahko Malta ponovno pridruži pridružitvenemu procesu, saj institucije na političnem nivoju dobro delujejo".

Je pa obstajalo veliko neskladje med obema vodilnima državnima političnima strankama. Potencialni vstop v EU je v marsikateri državi delil politično elito in javno mnenje, a nikjer tako izrazito kot prav na Malti, kjer se na oblasti izmenjujeta dve stranki. Nacionalistična stranka je vedno zagovarjala stališče, da mora biti Malta čim bolj integrirana v evropske povezave, njena nasprotnica, Laburistična stranka, pa je bila tradicionalno proti članstvu v Evropski uniji. Glede na to, da Maltežani veljajo za precej zveste volilce, da večina od njih dokaj slepo zaupa eni ali drugi stranki, je bilo jasno, da bo odločitev o vstopu v EU odvisna predvsem od tistih nekaj takrat še neodločenih volilcev. Prav tako se je vedelo, da bo izid referendumu, ki ga je obljubila

¹⁴¹ Kot mi je povedal Borg (2014) sta glavno vlogo igrala Usmerjevalni odbor Malta – EU, v katerem so bili poleg vladnih predstavnikov še predstavniki različnih organizacij, kot so sindikati, predstavniki delodajalcev, okoljevarstvene in mladinske organizacije in podobno, ter Informacijski urad Malta – EU, katerega naloga je bila, da je javnostim posredoval informacije o vsem, o čemer so se pogajali med pogajalskim procesom. Nekaj podobnega je bil Forum Malta za Evropo, ki je služil kot platforma za predstavitev novosti in predlogov v EU. Forum je služil kot posvetovalni organ med vlado in civilno družbo pri evropskih zadevah.

vladajoča stranka oziroma vlada, tesen. Takratni zunanji minister Joe Borg mi je natančno opisal, kaj vse so morali postoriti, da so na koncu z referendumom uspeli.¹⁴²

V teorijah evropeizacije se večkrat omenja adaptacijski pritisk, ki se vrši na države kandidatke za vstop v EU. Malteška vlada, ki je bila najbolj deležna pritiska institucionalne adaptacije, je torej svojo nalogo opravila dobro.

Featherstone (2003b, 5) sicer pozna štiri kategorije evropeizacije, pri čemer gre za: (a) zgodovinski proces, (b) primer kulturne difuzije, (c) proces institucionalne adaptacije, (d) adaptacijo politike in političnih procesov. Prva kategorija je v teh magistrski nalogi obširno obdelana, saj je zelo pomembna za razumevanje same evropeizacije Malte kot celote. Druge kategorije, ki govori o raznolikih kulturnih normah, idejah, identitetah in vzorcih vedenja različnih narodov znotraj Evrope, nisem podrobneje analiziral, ker to preprosto ni bilo potrebno za dosego mojih ciljev preučevanja.¹⁴³

Glede zadnje kategorije evropeizacije o adaptaciji politike in političnih procesov, ki govori o tem, da evropeizacija vpliva na procese oblikovanja in izvajanja javnih politik v državah članicah EU, bi med samim procesom pridruževanja, natančneje med pogajanja, izpostavil kot najpomembnejšo. Pogajanja so bila zapletena in naporna, kot to velja za vsako potencialno članico EU, a v primeru Malte so bila še toliko bolj specifična, ker je šlo za izjemno majhno, otoško državo. Kot pravi Calleya (2002, 43) je bilo zaradi številnih argumentov, na podlagi katerih naj bi bila Malta v EU v primerjavi z drugimi večjimi državami v podrejenem položaju, veliko pozornosti posvečeno pogajalskim procesom na področjih, ki so zadevali vitalne interese Malte. In teh ni bilo malo: država si je namreč izborila 77 posebnih dogovorov, več kot

¹⁴² Za več glej intervju v prilogi.

¹⁴³ Naj na tej točki omenim nekaj mojih praktičnih izkušenj: Maltežani so resnično zanimiva mešanica različnih vplivov. Že na začetku zaključnih misli sem omenil njihov jezik, ki zveni arabsko, čeprav je pisava latinska. Država poleg malteščine, v katero so vpletene celo izkrivljene italijanske, angleške in francoske besede, za uradni jezik priznava tudi angleščino, ki je po eni strani zapuščina kolonialne preteklosti, po drugi pa povsem praktična rešitev za privabitev tujih investicij (predvsem v obliki bančnih storitev in t.i. iGaming sektorja). Zelo se čuti tudi bližina Italije, predvsem glede kulinarike in mode. Zaradi tega niti ne preseneča, da so Maltežani, ki zaradi majhnosti otočja zelo radi potujejo v tujino, navajeni velikega števila tujcev, ki živijo na Malti in kamor se zaradi ugodnih gospodarskih razmer (državo gospodarska kriza skorajda ni prizadela) priseljujejo v vedno večjem številu (predvsem Italijani, Španci in Srbi). Na Malti živi kar številčna muslimanska manjšina, pri čemer je zanimivo, da je med njimi veliko takih, ki so bili nekoč sodelavci oziroma blizu vladajoče garniture ubitega libijskega voditelja Muamerja Gadafija, na Malti pa so ob izbruhu revolucije dobili mednarodno zaščito.

katerakoli država v takratnem širitvenem ciklusu. Obenem je bila tudi edina država kandidatka, ki je uspela doseči, da so nekateri dogovori trajni. Med njimi velja dogovor glede nakupa nepremičnih na Malti: državljani EU brez stalnega prebivališča na Malti, Maltežani ali državljani katerekoli druge države članice lahko za bivanje ali poslovno dejavnost kupijo po eno neprimičnino brez potrebne avtorizacije države. Za drugo in vsako naslednjo neprimičnino pa potrebujejo avtorizacijo, ki se nanaša na posebne kriterije. Malteški pogajalci so poleg tega dosegli tudi ohranitev svojega statusa nevtralnosti, ki je zapisan v ustavo.

V teh primerih je projekcija nekako prevladala nad adaptacijo, a bilo je seveda tudi obratno. Malta je namreč morala sprejeti nekatere za njo neprijetne ukrepe: država je morala ukiniti finančno pomoč ladjedelniškemu sektorju, urediti pa je morala tudi svoje ravnanje z odpadki. Na severovzhodu države je bilo na primer ogromno smetišče, ki nikakor ni dosegalo evropskih okoljevarstvenih standardov.¹⁴⁴

V teoretskem okviru sem omenil tudi odziv na evropeizacijo. Ta se po Heriterju in drugih (v Radaelli 2000, 14–15) deli na inercijo, absorbcijo in transformacijo. V primeru Malte lahko seveda govorimo o absorbciji, saj je država sprejela EU politike, ob tem pa ohranila svoje politično jedro (kot sem že omenil).

Proces evropeizacije Malte se je z njenim članstvom v EU nadaljeval, pri čemer me je najbolj zanimalo, kako država uresničuje svoje interese v družbi "večjih" držav oziroma kako se izvaja t.i. projekcija na nadnacionalni ravni. Velikost države je namreč nekaj relativnega in obstaja kar nekaj definicij o tem, kaj majhna država sploh je, vseeno pa lahko govorimo o nekih obče sprejetih kvalitativnih in kvantitativnih kriterijih, kot so ekonomska in politična moč, politični vpliv preko svojih predstavnikov, vojaška moč, številčnost populacije in velikost države (Lee 2004b, 333). Ko pogledamo zadnja dva kvantitativna kriterija, seveda ni dvoma, da je Malta s svojimi 316 kvadratnimi kilometri površine in 420.000 prebivalci majhna država. Njeno "majhnost" nadalje determinira tudi kriterij, ki se nanaša na vojaško moč: med državami namenja daleč najmanj denarja za svoje oborožene sile. Glede višine BDP-ja, ki deloma označuje ekonomsko moč, je nekje v sredini.

¹⁴⁴ Šlo je za tako velik problem, da so pogajalci iz Evropske komisije svojim malteškim kolegom dejali, da lahko na vstop v EU pozabijo, če ne bodo smetišča takoj zaprli in začeli s sanacijo. Maltežani so to "grožnjo" vzeli resno in smetišče zasuli ter nanj posadili mlada drevesa.

Pri analiziranju vloge Malte v EU je zelo pomemben kriterij število njenih predstavnikov v evropskih institucijah. Malta ima le tri glasove v Svetu Evropske unije, kar je najmanj od vseh držav, a po drugi strani ima na primer Slovenija, ki ima skoraj štirikrat več prebivalstva, le en glas več. Ta koncept degresivne proporcionalnosti zato manjše države v primerjavi z večjimi pogosto postavlja v privilegiran položaj (Pace 2001, 435).

Nekoliko bolj kompleksen je kvalitativni pristop, ki nam pomaga bolje razumeti moč majhnih držav. Pri majhnih državah namreč ne gre toliko za številke, ampak bolj za sposobnost premeščanja svojih resursov na določena področja, kjer lahko država uveljavi svoj vpliv. Strokovnjaki so si enotni, da je za majhne države zelo pomembno, da se usmerijo predvsem na področja, ki zadevajo njihove vitalne interese, da so v primerjavi z večjimi državami za pogajalsko mizo bolj kooperativne in prilagodljive ter preko svojih omejenih pogajalskih resursov organizacijsko učinkovite (Thorhallsson 2000; Lee 2004a; Kutys 2008).

Majhnost je lahko tako slabost, kot tudi prednost. Moji malteški sogovorniki so si bili bolj ali manj enotni v tem, da mora imeti država zaradi manjšega števila predstavnikov v evropskih institucijah jasno strategijo, kaj je tisto, ki je za njo resnično pomembno. Da Maltežani presežejo to "številčno podhranjenost", morajo iskati področja, kjer imajo interes, na katerih lahko država beneficira. Kot je dejal Borg (2014) je glavna prednost majhne države ta, da lahko zadeve, ki so za njih zelo pomembne, lažje uresničijo, kot velike države.¹⁴⁵ Grech (2013) je prepričan, da je interesno področje Malte predvsem Sredozemlje, pomembno pa je tudi izpostaviti, da je država nevtralna in se ji iz varnostnih razlogov ni potrebno povezovati z drugimi zavezniki, saj je preko članstva v EU del varnostne skupnosti, natančneje skupne zunanje in varnostne politike. SZVP kot nekakšen podaljšek varnostne filozofije Sredozemlja je zagotovilo, da so regionalne varnostne pobude deležne večje pozornosti, kar je za Malto zelo pomembno.

Zunanje ministrstvo Malte ima za enega od strateških ciljev določeno tudi posredništvo v odnosih med afriškim kontinentom (preko Afriške unije) in EU, a kolikor mi je znano Malta na tem področju ni toliko aktivna (z izjemo Libijske krize leta 2011). Je pa bila Malta med prvimi državami v Evropi, ki se je znašla pod pritiskom velikega števila prebežnikov, ki so povečini

¹⁴⁵ Ob tem je omenil, da kot argument na primer pogosto uporabijo njihovo gostoto poselitve, ki je daleč najvišja v Evropski uniji.

prihajali iz afriških držav. Takrat je skupaj z Italijo pozvala k odločnemu in takojšnjemu ukrepanju proti ilegalnim migrantom, na udaru katerih sta bili najbolj prav omenjeni državi. Še posebej Malta ni imela primernih resursov oziroma kapacitet za sprejetje velikega števila beguncev, a na srečo je bila njena velika sosedna tista, ki se je po tragediji na Lampeduzi odločila odločno ukrepati in oktobra 2013 začela z enoletno reševalno operacijo operacijo Mare Nostrum, podprto s strani EU. Malta je s pomočjo Italije uspešno lobirala za vključenost drugih držav pri izvajanju nadzora na južnem delu Sredozemlja in razbijanju tihotapskih poti; operacija se je namreč za Malto izkazala za zelo uspešno, saj se je tok beguncev na tihotapskih plovilih skorajda povsem ustavil.¹⁴⁶

Vse to je dober primer, kako je lahko majhna država uspešna na določenih področjih, če se poveže z večjimi državami članicami Evropske unije. Intevjuvanci so se v en glas strinjali, da je za Malto pomembno, da se povezuje z drugimi majhnimi državami, še posebno pa s tistimi, ki so ji geografsko blizu in imajo v Evropski uniji neko "težo". David Casa (2014) je bil dokaj jassen, ko mi je povedal, da je italijanska delegacija zvesta zaveznica v Evropskem parlamentu. Bo že držalo, da je bila Malta nekoč britanska kolonija in posledično zelo povezana z monarhijo – ne pozabimo, da so imeli leta 1956 celo referendum o tem, ali se naj Malta formalnopravno združi z Veliko Britanijo – a bi rekel, da se je v zadnjih desetletjih Malta nekako oddaljila od Velike Britanije in se bolj zblížala z Italijo. Nekako je logično, da je Italija najtesnejša zaveznica Malte, ne le v geografskem smislu, tudi sicer so si Italijani in Maltežani precej bližje v kulturno-civilizacijskem smislu. Velika Britanija sicer mateško otočje še vedno dojema za svoje interesno področje, a rekel bi, da je to le kolonialna zapuščina, kot pa kaj drugega. Malta je sicer še vedno članica Skupnosti narodov (The Commonwealth), njeni predstavniki pa se tudi udeležujejo Srečanja voditeljev držav Commonwealtha (Commonwealth Heads of Government Meeting – CHOGM), ki poteka na vsake dve leti. Zadnje je bilo prav na Malti in sicer med 26. in 29. novembrom leta 2015, pri čemer je malteški premier Joseph Muscat postal predsednik te organizacije.

Ob odsotnosti empiričnih raziskav o zavezništvih oziroma partnerstvih med majhnimi in večjimi državami v Evropski uniji se lahko navežem na Diano Panke (2008, 10–11), ki je s

¹⁴⁶ Seveda ta rešitev ni bila dokončna, kajti begunski val se je nato preselil na t.i. balkansko pot, kjer so se poleg Afričanov znašli predvsem Sirci, Afganistanci in Iranci.

pomočjo ankete ugotovila, da so med 19 najmanjšimi državami v EU le štiri take, ki se jim zdi povezovanje z drugimi, večjimi državami zelo pomembno. Med temi štirimi državami je tudi Malta, kot vzrok za to pa Pankova omenja predvsem zgodovinsko vez z Veliko Britanijo. To potrjuje tezo, da na Malti povezovanje z drugimi državami dojemajo pozitivno, saj verjamejo, da lahko na ta način lažje uresničujejo svoje cilje.¹⁴⁷

Kljub očitnemu pomanjkanju empiričnih dokazov bi rekel, da Malta v okviru Evropske unije dobro uresničuje svoje cilje – in to kljub dejstvu, da je omejena z manjšim številom svojih predstavnikov. Predvsem na podlagi odgovorov mojih intervjuvancev sklepam, da se Maltežani zavedajo svojih prioritet. Te so specifične za vsako državo, a na primeru Malte še toliko bolj, ker gre za izjemno majhno otoško državo. Pri uresničevanju le-teh pa je država uspešna, pa naj omenim le pridružitvena pogajanja z Evropsko unijo in 77 posebnih dogovorov (nekaj je trajnih), ali pa prebežniško krizo. Na splošno bi rekel, da so Maltežani dobri pogajalci, je pa tudi res, da mora sicer Malta včasih tudi nekoliko popustiti pri svojih interesih, kot se je to izkazalo na primeru malteškega Programa individualnih investitorjev. Prav tako bo zanimivo videti, kaj se bo zgodilo glede akcijskega načrta za pravičnejše in učinkovitejše obdavčenje podjetij v EU, ki ga Malta s svojim ugodnim davčnim okoljem zavrača.

Malta – ZDA

Čeprav se na prvi pogled morda zdi, da Malta in ZDA nimata veliko skupnega, sem preko analize njunih odnosov dokazal, da temu ni tako. So ZDA pomembna zaveznica Malte? Težko bi rekel pritrdilno, čeprav je potrebno reči, da so njuni odnosi dobri. Moji sogovorniki so se strinjali, da državi dobro sodelujeta in da med njima ni večjih prepek.

Seveda ni nobenega dvoma, da so ZDA globalna supersila in eden od glavnih igralcev na mednarodnem ekonomsko-političnem parketu. Takšno državo je brez dvoma dobro imeti za zaveznika, a Malta je preprosto tako majhna, da se v mednarodni skupnosti ne more ravno postaviti v ospredje oziroma ji niti ni v interesu iskati zavezništva s kakšno od držav, ki ji geografsko ni blizu. Bo že držalo, da je nekoč imela tesne vezi z državami kot so Libija, Severna

¹⁴⁷ Ob tem lahko omenim tudi zanimiv, precej diplomatski odgovor na vprašanje o potrebi po povezovanju Malte z drugimi državami. Asistentka stalnega predstavnika Malta v EU Elisabeth De Gaetano (2015) namreč meni, Malta ima kot polnopravna članica Evropske unije enakopravni položaj v pogajanjih, ne glede na velikost drugih držav. V teoriji je že tako, a praksa oziroma realnost mednarodnih odnosov je seveda drugačna.

Koreja in nekaterimi državami Neuvrščenih, a časi so bili povsem drugačni. Malta je danes v Evropski uniji, njeno interesno področje pa je Sredozemlje.

V magistrski nalogi sem poskušal ugotoviti, ali so ZDA podpirala malteška prizadevanja za članstvo v EU. Cassarjeva (2014) meni, da ZDA na splošno podpirajo proces izgradnje Evropske unije in proces multilateralnega povezovanja drugih držav. Po njenem mnenju je glavni razlog za to predvsem skupna evropska zakonodaja, ki ZDA omogoča, da lažje sodelujejo z drugimi državami.

Micceli-Farrugia (2013) po drugi strani ni prepričan, da so ZDA podpirala malteška prizadevanja za vstop v EU. Kot glavna razloga za to je navedel naraščujoč vpliv Evrope (vključno z njeno gospodarsko najmočnejšo članico Nemčijo) in "poseben odnos" z Veliko Britanijo, ki spodkopava evropsko solidarnost.

Kakorkoli že, uradno ZDA podpirajo vključevanje držav Evropsko unijo. Da so podpirali malteška prizadevanja za vstop v EU, so mi potrdili tudi na ameriškem veleposlaništvu (2014), rekoč, da je malteško članstvo v EU še bolj okrepilo bilateralne odnose. Ob tem so v nekoliko širšem kontekstu omenili še povezanost med ZDA in Evropsko unijo, ki je temelj globalne varnosti in napredka: "Malteško članstvo v EU je še bolj okrepilo bilateralne odnose, naraščajoče trgovinsko sodelovanje in rast investicij med ZDA, Malto in EU pa pomeni novo možnost za napredek na obeh straneh Atlantika."¹⁴⁸

Čeprav Malta seveda predstavlja izredno majhen, lahko bi rekel zanemarljiv odstotek v ameriški trgovski izmenjavi, pa bi lahko hipotetično ZDA podpirala vstop Malte v ZDA s ciljem še boljšega ekonomskega povezovanja. Zaradi tega sem primerjal uradne podatke trgovske izmenjave med državama leta 2001, torej dve leti pred vstopom Malte v EU, in zadnje dostopne podatke za leto 2015. Preglednici jasno kažeta, da se je trgovska izmenjava v 15 letih precej zmanjšala. Izvoz iz ZDA na Malto je zanimivo v obeh letih praktično enak, čeprav je danes ob upoštevanju inflacije relativno manjši. Se je pa evidentno zmanjšal izvoz iz Malte v ZDA, in sicer za dve tretjini (glej stran 90–91). Po drugi strani pa se je povečal izvoz v druge članice

¹⁴⁸ Čezatlantsko trgovsko in naložbeno partnerstvo (Transatlantic Trade and Investment Partnership - TTIP) naj bi nastajalo prav v okviru tega.

Evropske unije (glej preglednici 5.2 in 5.3). Na podlagi tega lahko sklepam, da ekonomski razlog ni bil tisti zaradi katerega bi ZDA podpirale prizadevanja Malte za vstop v EU.

Američani imajo sicer odnose z nadnacionalnimi skupnostmi oziroma organizacijami kot je na primer Evropska unija, znotraj njih (Nato), obenem pa sodelujejo z državami tudi na bilateralni ravni. Kot ugotavlja Cassarjeva (2014), je za ZDA zelo pomembno, da nadaljujejo bilateralne odnose tudi po tem, ko država vstopi v Evropsko unijo. Zdi se mi, da je Malta še posebej dober primer. Sam bi rekel, da je bilo vprašanje glede potencialnega vstopa Malte v EU za ZDA skorajda povsem irelevantno.

Kot sem že omenil, ima Malta izjemno geostrateško lego. Ali je to tisto, kar najbolj zanima Američane? Neimenovani predstavnik ameriškega veleposlaništva (2014) mi je to potrdil, rekoč da Američani pri Malti "cenijo strateško lokacijo in njene edinstvene izkušnje v tem pomembnem delu Sredozemlja". S tem se strinja tudi Grech (2013), ki dodaja, da se je to nazadnje najbolj potrdilo v času krize v Libiji. Konec februarja leta 2011 je namreč prišlo do izjemno pomembnega dogodka, ki velja za poseben mejnik v odnosih med ZDA in Malto. Iz Libije so namreč na Malto z vojaškimi ladjami in letali evakuirali veliko tujih državljanov, med njimi tudi številne ameriške državljane, otoška država pa je pomagala pri koordinaciji humanitarne pomoči, namenjene Libijcem, in bila v pomoč tujim vojaškim silam pri uveljavljanju dveh resolucij Varnostnega sveta Združenih narodov. Kako pomemben je bil prispevek Malte v času libijske krize priča tudi obisk takratne državne sekretarke Hillary Clinton, ki se je med pogovorom s predsednikom vlade Lawrencom Gonzijem osebno zahvalila za vso pomoč, državo pa ob tem celo označila za "politično avtoriteto v regiji" (Stagno Navaro 2011).

Za ZDA očitno Malta resnično predstavlja nekakšen most med Evropo in Afriko, pri čemer bi kot dokaz rad omenil tudi njihovo veleposlaništvo. Američani imajo namreč v lasti ogromno posestvo sredi otoka, na katerem stoji več večjih zgradb z zelo visoko stopnjo varovanja. Kot so mi neuradno povedali med obiskom veleposlaništva,¹⁴⁹ dejansko uporabljajo le

¹⁴⁹ Naj na tem mestu omenim anekdoto, ki je nastala med mojim obiskom ameriškega veleposlaništva. Ko sem se pred tem dogovarjal za intervju, so mi sporočili, da si bom lahko odgovore zapisoval na list papirja, kar je seveda zelo težko, če ne praktično nemogoče. Nazadnje so mi obljubili, da bodo sami priskrbeli snemalno napravo. Med varnostnim pregledom pred intervjujem s takratnim namestnikom veleposlanice Michaelom DeTarjem so mi tako odvzeli vse elektronske naprave, vključno s prenosnim računalnikom in telefonom, in me odpeljali v pisarno, kjer sem se srečal z gospodom DeTarjem. Predstavnica za stike z javnostmi Winnie Loop Hofstetter, ki je najin pogovor posnela z velikim diktafonom z dvema usmerjenima mikrofonom, mi je dejala, da bom avdio datoteko prejel v

majhen del kapacitet – večina prostorov je namenjenih za namestitev ljudi ob morebitni krizi v severnem delu Afrike. Ko se je izrazil Micceli-Farrugia (2013), "nadproporcionalno velike ameriške ambasade na Malti ne bi bilo, če Malta ne bila del južnega dela Evrope". Gradnja nove ambasade se je sicer začela leta 2006, ko so Američani od malteške vlade za €14,6 milijonov kupili zemljišče (Zamitt 2011). Kot je zapisala takratna ameriška veleposlanica Molly H. Bordonaro (2005) je bil prvi razlog želja po bolj funkcionalnih in modernih prostorih, drugi pa varnost. Odločitev o tem je bila sprejeta že precej prej, in sicer po bombnih napadih na ameriški veleposlaništvi v Keniji in Tanzaniji leta 1998. Ameriški kongres je takrat State Departmentu dal nalogo, da sprejme dodatne varnostne ukrepe za vsa njihova diplomatska predstavništva po svetu. Od leta 1998 naprej so bili zgrajeni novi objekti za kar 50 različnih misij, kar je bilo največ v vsej ameriški diplomatski zgodovini. Tunizija, Grčija, Kitajska, Jamajka in Hrvaška je le nekaj držav, ki so dobile nova veleposlaništva. Za Malto so prav tako določili dodatne varnostne ukrepe.

Če se ponovno vrnem v čas libijske krize: Malta je namreč tisti čas uradno veljala za humanitarni center in ne za vojaško bazo. Razlog seveda tiči v njeni nevtralnosti, ki je zapisana v ustavi in jo je praktično nemogoče odpraviti,¹⁵⁰ Maltežani pa so pri izvajanju nevtralnosti precej dosledni. V času omenjene libijske krize so se tako pojavila namigovanja, da Malta sodeluje skupaj z Natom, kar je na tiskovni konferenci na začetku marca gladko zavrnil takratni premier Gonzi. Dejal je, da z vojaškim zavezništvom 28 držav ni bilo nobenih stikov, vlogo Malte pa je označil kot popolnoma humanitarno: "Vsi tisti, ki namigujejo na neposredno povezavo med Malto in Natom, delajo državi medvedjo uslugo." Ob tem je dejal, da država ni prejela nobene prošnje, da bi služila kot vojaška baza (Malta Independent 2011).

Zadnja javna razprava o tem, ali naj država opusti nevtralnost, je na Malti potekala med leti 2008 in 2009. Organizirana so bila predavanja, okrogle mize in podobno, zgoraj omenjena ameriška veleposlanica Bordonarova pa je bila na strani tistih, ki so se zavzemali za opustitev nevtralnosti. Po mnenju Cassarjeve (2014) sicer s strani ZDA v povezavi s tem vprašanjem nikoli ni bilo čutiti pritiskov, vsaj javno ne.

nekaj dneh, a sem namesto tega prejel elektronsko sporočilo, v kateri je zapisala, da to ne bo mogoče. Diktafon naj bi, kot so ugotovili šele kasneje, po nekaj sekundah pogovora prenehal snemati zvok. Po opravičilu so mi naročili, da naj jim pošljem vprašanja, na katera mi bodo odgovorili v pisni obliki. Ali je bilo res kaj narobe z diktafonom, ali pa je intervjuvanec dejal kaj neprimernega, ne bom verjetno nikoli izvedel.

¹⁵⁰ Za več glej Young 2007.

Za malteško nevtralnost bi rekel, da je to nekaj, kar Američane moti. Ne gre sicer za veliko oviro v odnosih med državama, a povsem jasno je, da bi ZDA podprle konec malteške politike nevtralnosti in državo po hitrem postopku spravile v zvezo Nato.¹⁵¹ Državi sta sicer posredno povezani preko Natovega vojaško-političnega programa Partnerstvo za mir, a dejansko glede varnostnih vprašanj komunicirata na bilateralni ravni.

Mislim, da ZDA dojemajo Malto kot partnerico pri uveljavljanju vpliva v tem delu Evrope, predvsem v smislu, da lahko računajo na njeno pomoč, kot se je to zgodilo v času libijske krize. Pri tem morajo Američani upoštevati, da lahko Malta nudi predvsem "nevojaško" oziroma humanitarno pomoč, kar je sicer pozitivno, a za njih ne povsem zadovoljivo. Če bi Malta opustila nevtralnost in postala članica Nata, bi lahko igrala v tem delu Sredozemlja v manjši meri podobno vlogo, kot jo ima Turčija, pomembna ameriška zaveznica.

¹⁵¹ Ko je Malta aprila leta 2008 ponovno aktivirala svoje članstvo v Partnerstvu za mir, je ameriška administracija to odločitev pozdravila (Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti 2014).

7 LITERATURA

- Academy for the Development of a Democratic Environment (AZAD) in Russian Centre for Science and Culture. 1996. *Stuff of Legends: 50 years Malta–Yalta–Malta 1945–1995, a Process of Peace*. Pieta: Pubblikazzjonijiet Indipendenza.
- American Presidency Project. 1989. *Joint Statement of the United States and Malta on the President's Meeting With Prime Minister Eddie Fenech-Adami in Valletta*, 1. december. Dostopno prek: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=17892> (2. januar 2015).
- Armed Forces of Malta. 2013. *The Armed Forces of Malta*. Dostopno prek: www.afm.gov.mt/home?1=1 (2. januar 2015).
- Aytaç, Selim Erdem in Osman Sabri Kıratlı. 2008. *EU Accession Process and Euroscepticism in Candidate Countries*. Riga: University of Latvia.
- Bache, Ian. 2003. *Europeanization: a governance approach*. Prispevek na konferenci EUSA Biennial Conference. Nashville, Tennessee (27. – 29. marec).
- Bache, Ian in Andrew Jordan, ur. 2006. *The Europeanization of British Politics*. Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- Baggett, Ian Robert. 1996. Malta: macropolitical threats. *GeoJournal* 41 (2): 165–171.
- --- 1998. *An investigation into the evolution of Maltese geopolitical thought: its heritage, renaissance and rejuvenation?* Durham: Durham University.
- Baillie, Sasha. 1998. The Position of Small States in the EU. V *Small states Inside and Outside the European Union: Interests and policies*, ur. Laurent Götschel, 193–205. Boston, Dordrecht, London: Kluwer academic publishers.
- Balazs, Peter. 2001. What the Nice Summit means for small and large member states. V *Malta and the EU: Together in Change?* ur. Peter Xuereb, 51–61. Msida: University of Malta.
- Barber, Lionel in Godfrey Grima. 1997. *Malta looks for new relationship with EU*. Dostopno prek: <http://search.proquest.com/docview/248305283?accountid=16468> (17. januar 2013).
- Barrett, Matthew in Paul King. 1988. *Towards a Single Market 1992*. London: Euromoney Publications.
- Berg, Warren. 1995. *Historical Dictionary of Malta*. Lanham: The Scarecrow Press.

- Bomberg, Elizabeth in John Peterson. 2000. Policy Transfer and Europeanization: Passing the Heineken Test? *Queenís Papers on Europeanization* 2000 (2). Dostopno prek: <http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/EuropeanisationFiles/Filetoupload,38445,en.pdf> (24. januar 2013).
- Bordonaro, Molly. 2005. Why The US is building a new embassy in Malta. *Independent*, 16. oktober. Dostopno prek: <http://www.independent.com.mt/articles/2005-10-16/opinions/why-the-us-is-building-a-new-embassy-in-malta-82561/> (13. januar 2016).
- Borg, Joe. 2014. Intervju z avtorjem. Msida, 15. februar.
- Borg, Joseph in John Inguanez. 1993. Malta and the European Community. V *Malta: Food, agriculture, fisheries and the environment*, ur. Salvino Busuttil, François Lerin in Leonard Mizzi, 145–149. Montpellier: Ciheam.
- Börzel, Tanja A. 1999. Towards Convergence in Europe? Institutional Adaptation to Europeanisation in Germany and Spain. *Journal of Common Market Studies* 37 (4): 573–596.
- Börzel, Tanja A. in Thomas Risse. 2000. When Europe hits home: Europeanisation and domestic change. *European Integration online Papers* 4 (15). Dostopno prek: <http://eiop.or.at/eiop/texte/2000-015.htm> (13. februar 2015).
- --- 2003. Conceptualizing the Domestic Impact of Europe. V *The Politics of the Europeanization*, ur. Kevin Featherstone in Claudio Radaelli, 57–80. New York: Oxford University Press.
- Brown, Jennifer. 2000. *Small states in the European Institutions*. Turku: Jean Centre of Monnet Excellence.
- Bulmer, Simon in Claudio Radaelli. 2004. The Europeanisation of National Policy? *Queens papers on Europeanisation* 1: 1–22. Dostopno prek: <http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/EuropeanisationFiles/Filetoupload,38405,en.pdf> (18. februar 2015).
- Bulmer, Simon in Martin Burch. 2005. The Europeanization of UK Government: from Quiet Revolution to Explicit Step-Change? *Public Administration* 83 (4): 1–24. Dostopno prek: http://www.mzes.uni-mannheim.de/projekte/typo3/site/fileadmin/research%20groups/1/teamB-reader/Bulmer%20%26%20Burch_The%20Europeanization%20of%20UK%20government.pdf (27. marec 2015).

- Bureau of European and Eurasian Affairs. 2015. *U.S. Relations with Malta*. Dostopno prek: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5382.htm> (2. januar 2015).
- Busuttil, Simon, Joanna Drake, Nicolette Magri in Stefano Mallia. 1999. *Malta, the EU and you: a practical guide*. Malta: PEG.
- Buttigieg, Eugene. 2004. Challenges facing Malta as a micro-state in an enlarged EU. *Bank of Valetta Review* 29 (pomlad): 1–25.
- Cachia Caruana, Richard. 2007. The accession of Malta to the EU. V *The accession story: the EU from fifteen to twenty-five countries*, ur. George Vassiliou, 259–296. Oxford: Oxford University Press.
- Calleya, Stephen. 1993. *Malta's application for European Community membership: political implications*. Warwick: University of Warwick.
- --- 2002a. *Looking Ahead – Malta's Foreign Policy Agenda*. Luqa: Agenda.
- --- 2002b. Malta's Foreign Policy in an Enlarged European Union. V *The future of the European Union: Unity in Diversity*, ur. Peter Xuereb, 211–226. Msida: European Documentation and Research Centre, University of Malta.
- --- 2009. Malta's Foreign Policy and European Union membership. V *Malta in the European Union: Five years on and looking to the future*, ur. Peter Xuereb, 217–223. Malta: Progress Presss. Dostopno prek: http://www.um.edu.mt/europeanstudies/books/CD_CSP5/pdf/sccalleya.pdf (22. marec 2015).
- Camilleri, Ivan. 2011. Malta top of the class in EU legislation. *Times of Malta*, 24. marec. Dostopno prek: <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20110324/local/malta-top-of-the-class-in-eu-legislation.356275> (17. februar 2015).
- --- 2014. Government silent on EU Frontex Plus. *Times of Malta*, 29. avgust. Dostopno prek: <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20140829/local/Government-silent-on-EU-Frontex-Plus.533521> (11. januar 2016).
- Casa, David. 2014. Intervju z avtorjem. Bruselj, 4. marec.
- Cassar, Paul. 1976. *Early relations between Malta and the United States of America*. Valletta: Midsea Books.
- Cassar, Valentina. 2008. *The Roots of Maltese-US Relations*, 10. december.
- --- 2014. Intervju z avtorjem. Msida, 12. februar.

- Castillo, Dennis. 2006: *The Maltese Cross: Strategic History of Malta*. Westport, London: Praeger Security International.
- Cini, Michelle. 2001a. *Party Politics and the European question: The case of Malta*. Bristol: University of Bristol.
- --- 2001b. The Europeanisation of Malta: Adaptation, Identity and Party Politics. V *Europeanization and the Southern Periphery*, ur. Kevin Featherstone in George Kazamias, 261–276. London: Frank Cass.
- --- 2001c. European Union Membership and the Politics of National Identity. V *Malta and the EU: Together in Change?* ur. Peter Xuereb, 62–78. Msida: University of Malta.
- --- 2003a. *The Referendum, the Election and the Mobilisation of Voters: The Case of Malta's EU Membership*. Leicester: University of Leicester.
- --- 2003b. *Referendum briefing No 2: The Maltese EU accession referendum, 8 March 2003*. Opposing Europe research network, University of Sussex. Dostopno prek: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epern-ref-no-2.pdf&site=266> (17. marec 2015).
- --- 2004. Culture, Institutions and Campaign Effects: Explaining the Outcome of Malta's EU Accession Referendum. *West European Politics* 27(4): 584–602.
- --- 2007. *European Union Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Clinton, Hilary. 2011. *On the Occasion of the Republic of Malta's Independence Day*, 20. september. Dostopno prek <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2011/09/172848.htm> (18. marec 2015).
- Colino, Cesar. 1997. *The Manifold "Europeanization" of the Audiovisual Sector: Expanding European Initiatives and German Domestic Responses*. Dublin: University College Dublin.
- Consilium. 2014. *Council of the European Union*. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/council> (19. april 2015).
- Crowards, Tom. 2002. Defining the Category of 'Small States'. *Journal of International Development* 14 (2): 143–179.
- Dalli, Kim. 2015. Med mission beefed up but still falls short. *Times of Malta*, 11. maj. Dostopno prek: <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20150511/local/med-mission-beefed-up-but-still-falls-short.567643> (17. januar 2016).

- De Boisgelin de Kerdu, Pierre-Marie-Louis. 1805. *Ancient and Modern Malta: Containing a Description of the Ports and Cities of the Islands of Malta and Gozo*. London: G & J Robinson.
- De Gaetano, Elisabeth. 2015. Intervju z avtorjem. Bruselj, 3. februar.
- De Marco, Guido. 2007. *The politics of persuasion: an autobiography*. Valletta: Allied Publications.
- Debattista, Andre. 2012. Dom Mintoff and Eddie Fenech Adami: Portraits of Persuasion and Charisma. V *Public life in Malta: essays on governance, politics and public affairs in the EU's smallest country*, ur. Thomas Vassalo, 32–51. Msida: University of Malta.
- Debattista, Martin. 2003. *History of Malta-EU relations*. Dostopno prek: <http://www.maltamedia.com/news/malta-eu/timeline.shtml> (19. maj 2015).
- Direkcija za evropske integracije. 2010. *Avis*. Dostopno prek: <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4542&langTag=bs-BA> (6. januar 2015).
- Dolman, Anthony. 1982. *The Development Strategies of Small Island Countries: Issues and Options in small Island countries*. The Hague: Rio Foundation.
- Doumenge, Francois. 1983. *Viability of Small Island States: A Descriptive Study*. New York: United Nations.
- Election Resources on the Internet. 2015. *Parliamentary Elections in Malta - House of Representatives Results Lookup: October 26, 1996 General Election Results - Malta Totals*. Dostopno prek: <http://www.electionresources.org/mt/house.php?election=1996> (29. december 2014).
- European Commission. 1993. The challenge of enlargement Commission opinion on Malta's application for membership. Luxembourg, Brussels: Office for Official Publications of the European Communities.
- --- 1999. *Report updating the Commission Opinion on Malta's Application for Membership*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&mode=XML&reference=A4-1999-0165&language=EN> (23. januar 2013).
- --- 2000a. *2000 Regular Report from the Commission on Malta's Progress towards Accession*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2000/mt_en.pdf (17. januar 2013).

- --- 2000b. *European Union Enlargement, a Historic Opportunity. A general overview of the enlargement process and the pre-accession strategy of the European Union.* Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/press_corner/publications/corpus_en.pdf (3. februar 2013).
- --- 2003a. *Comprehensive monitoring report on Malta's preparations for membership.* Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2003/cmr_mt_final_en.pdf (17. september 2013).
- --- 2003b. *The Treaty of Accession of the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia.* Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enlargement/archives/enlargement_process/future_prospects/negotiations/eu10_bulgaria_romania/treaty_2003/zip/sl.zip (29. december 2015).
- --- 2015. *Komisija predstavlja akcijski načrt za pravičnejše in učinkovitejše obdavčenje podjetij v EU.* Dostopno prek: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5188_sl.pdf (19. februar 2016).
- Eurostat. 2014a. *Demographic balance.* Dostopno prek: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Demographic_balance,_2014_\(thousand\)_YB15_II.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Demographic_balance,_2014_(thousand)_YB15_II.png) (12. januar 2015).
- --- 2014b. *Surface area.* Dostopno prek: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do> (11. januar 2015).
- --- 2014c. *EU countries by GDP per capita for year 2013.* Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/1-21032013-AP/EN/1-21032013-AP-EN.PDF (11. januar 2015).
- Evropska unija na spletu. 2013. *Svet.* Dostopno prek: <http://www.evropa.gov.si/si/institucije-in-organi/svet/> (18. januar 2015).
- --- 2015. *Pogajanja med Slovenijo in Evropsko unijo.* Dostopno prek: <http://www.evropa.gov.si/si/vkljucevanje-v-eu/pogajanja-med-slovenijo-in-evropsko-unijo/> (11. februar 2015).
- Fairbrass, Jenny. 2003. *The Europeanization of Interest Representation: A Strategic Decision-Making analysis of UK Business and Environmental Interests.* Norwich: University of East Anglia. Dostopno prek: <http://aei.pitt.edu/1723/01/Fairbrass.pdf> (10. februar 2015).

- Featherstone, Kevin. 2003a. *National foreign policies and European political cooperation*. London: Royal Institute of International Affairs.
- --- 2003b. Introduction: In the name of Europe. V *The politics of Europeanisation*, ur. Kevin Featherstone in Claudio Radaelli, 5–12. Oxford: Oxford University Press.
- Featherstone, Kevin in Claudio Radaelli, ur. 2003. *The Politics of the Europeanization*. New York: Oxford University Press.
- Fenech, Dominic. 1997. Malta's external security. *GeoJournal* 41(2): 153–163.
- Fink-Hafner Danica. 2001. Dileme glede upravljanja razširjajoče se EU: Pogledi z zornih kotov EU in držav kandidatk. *Teorija in praksa* 37 (1): 19–37.
- Fink-Hafner, Danica in Damjan Lajh. 2005. *Proces evropeizacije in prilagajanja političnih ustanov na nacionalni ravni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink-Hafner, Danica in in Robert Ladrech. 2008. Europeanization and party politics in the territory of former Yugoslavia. *Journal of Southern Europe and the Balkans Online* 10 (2): 135–138.
- Formosa, Corey. 2008. *Malta's attempt to join the EU: an example of party politics and foreign policy making: the case of the MLP*. Doktorska disertacija. Msida: University of Malta.
- Freeman, Colin. 2013. Maltese passport and life as an EU citizen for anyone with £546,000. *Telegraph*, 13. november. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/malta/10445966/Maltese-passport-and-life-as-an-EU-citizen-for-anyone-with-546000.html> (11. januar 2016).
- Frendo, Henry. 2000. *The origins of Maltese Statehood. A Case study of Decolonisation in the Mediterranean*. Attard: Henry Frendo.
- Frendo, Michael. 1996. *Europe – the case for membership, or, why Labour got it wrong*. Malta: Offset Press.
- --- 2003. *The future is Europe*. Malta: Michael Frendo.
- --- 2006. Greater focus, stronger direction. *Times of Malta*, 11. februar. Dostopno prek: http://www.timesofmalta.com/articles/view/20060211/opinion/greater-focus-stronger-direction.63609#.Usr2N_t_veI (11. marec 2015).
- Gauci, Victor. 2005. *The genesis of Malta's foreign policy: a personal account*. Luqa: Agenda.

- Gažević, Nikola. 1970–1974. *Vojna enciklopedija*. 1–6, 2. izd. Beograd: Redakcija Vojne enciklopedije.
- Gittleson, Kim. 2014. Malta tightens passport sale terms under EU pressure. *BBC*, 30. januar. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-25959458> (13. februar 2016).
- Global Property Guide. 2014. *Croatia: GDP per capita*. Dostopno prek: <http://www.globalpropertyguide.com/Europe/Croatia/gdp-per-capita> (8. februar 2015).
- Goodwin, Stefan. 2002. *Malta, Mediterranean Bridge*. Westport, London: Bergin & Garvey.
- Götschel, Laurent. 1998. *Small states inside and outside the European Union: interests and policies*. Boston, Dordrecht, London: Kluwer academic publishers.
- Government of Malta – Department of Information of Malta. 2003. *Statement by the honourable Edward Fenech-Adami, prime minister, on the occasion of the exchange of new year greetings with the diplomatic corps - Auberge de Castille - Friday, 10 January 2003*. Dostopno prek: http://www.doi-archived.gov.mt/en/press_releases/2003/01/pr26e.asp (19. april 2015).
- Government of Malta – Department of Information of Malta. 2005. *Malta through the ages: Towards the future*. Dostopno prek: <http://www.doi-archived.gov.mt/EN/islands/periods/malta13.asp> (19. februar 2016).
- Graziano, Paolo in Maarten P. Vink. 2007. *Europeanization: new research agendas*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.
- Greaves, Rosa 2002. How Should the EU Constitution in an Enlarged Community Safeguard Micro Island States? V *The Future of the European Union: Unity in Diversity*, ur. Peter Xuereb, 64–76. EDRC: University of Malta.
- Grech, Omar. 2013. Intervju z avtorjem. Msida, 19. februar.
- Gross, Eva. 2011. *The Europeization of National Foreign Policy: Continuity and Change in European Crisis Management*. London: Palgrave.
- Grubiša, Damir. 2008. *Europeanization in East Central Europe*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

- Gwiazda, Anna. 2002. *Europeanization in Candidate Countries from Central and Eastern Europe*. Dostopno prek: http://aei.pitt.edu/737/1/C2W3_Gwiazda.pdf (16. marec 2015).
- Hall, Peter in Rosemary Taylor 1996. Political Science and the three new institutionalisms. *Political Studies* 44 (5): 936–957.
- Harris, Joanne. 2011. Ahead in the Med. *The Lawyer* 25 (22): 25–26.
- *Haška konvencija (V) O pravicah in dolžnostih nevtralnih sil in oseb v slučaju vojne na kopnem – Hague Convention (V) Respecting the Rights and Duties of Neutral Powers and Persons in Case of War on Land*. 1907. Dostopno prek: <http://www1.umn.edu/humanrts/peace/docs/con5.html> (2. januar 2015).
- *Haška konvencija (XIII) O pravicah in dolžnostih nevtralnih sil v slučaju pomorske vojne – Hague Convention (XIII) the Rights and Duties of Neutral Powers in Naval War*. 1907. Dostopno prek: <https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/INTRO/240> (2. januar 2015).
- Helsinki European Council 1999. *Helsinki European Council 10 and 11 December 1999: Presidency Conclusions*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/summits/hel1_en.htm (16. maj 2015).
- Hey, Jeanne. 2003. *Small States in World Politics: Explaining Foreign Policy Behaviour*. ZDA: Lynne Rienner Publishers.
- Hirschman, Charles. 1983. America's Melting Pot Reconsidered. *Annual Review of Sociology* 9: 397–423. Dostopno prek: <https://csde.washington.edu/~glynn/c/pubs/AmericasMeltingPotReconsidered.pdf> (15. december 2015).
- House of Lords. 1992. *Enlargement of the Community: ECC Report*. Dostopno prek http://hansard.millbanksystems.com/lords/1992/jul/14/enlargement-of-the-community-ecc-report#column_145 (23. maj 2013).
- Howel, Kerry E. 2004. Developing Conceptualisations of Europeanization: Synthesising Methodological Approaches. *Queens papers on Europeanisation* 3: 1–13. Dostopno prek: <https://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/EuropeanisationFiles/Filetoupload,38403,en.pdf> (17. februar 2015).
- Hughes, James, Gwendolyn Sasse in Claire Gordon. 2004. *Europeanization and regionalization in the EU's enlargement to Central and Eastern Europe: the myth of conditionality*. New York: Palgrave Macmillan.

- Infoplease. 2007. *Malta*. Dostopno prek: <http://www.infoplease.com/ipa/A0107763.html> (2. januar 2015).
- Informacijska pisarna Evropskega parlamenta v Sloveniji. 2015. *Slovar pojmov vezanih na Evropski parlament*. Dostopno prek: http://ljubljana.adagio4.eu/ressource/static/files/SLOVAR__268EK_IZRAZOV__EU-EP_final.pdf (3. januar 2015).
- Ingebritsen, Christine; Neumann, Iver; Gstöhl, Sieglinde in Jessica Beyer. 2006. *Small States in International Relations*. Seattle, Reykjavik: University of Washington Press, University of Iceland Press.
- Jean Monnet Center for International and Regional Economic Law & Justice. 2000. *Pogodba v Nici*. Dostopno prek: http://centers.law.nyu.edu/jeanmonnet/archive/papers/01/010101-04.html#P605_129541 (15. februar 2015).
- Jones, Deiniol. 1999. *Cosmopolitan mediation? Conflict Resolution and the Oslo Accords*. New York: Manchester University Press.
- Kajnč, Sabina. 2001. Evropeizacija slovenske zunanje politike: od pridružitvenega procesa do predsedovanja Svetu EU. *Teorija in praksa* 48 (3): 668–687.
- Kamus. 2015. *Aide-memoire*. Dostopno prek: <http://www.kamus.net/english/aide-memoire> (29. december 2014).
- Kentas, George. 2005. Time to consider accession to the Partnership for Peace. Nikozija: Research & Development Center – Intercollege. Dostopno prek: <http://www.rcenter.intercol.edu/Newsletter/issue8/art03.htm> (13. april 2013).
- Keohane, Robert. 1969. 'Lilliputians' Dilemma: Small states in International Politics'. *International Organisation* 23 (2): 291–310.
- Kovač, Igor. 2005. *Zelena luč za začetek pogajanj o vstopu v EU s Hrvaško in Turčijo*. Dostopno prek: http://www.panevropa.si/old/odbori/mlada_panevropa/referati/referat_1.htm (17. december 2015).
- König, Thomas in Simon Hug, ur. 2011. *Policy-making processes and the European Constitution: a comparative study of member states and accession countries*. London, New York: Routledge.
- Kutys, Paulius. 2009. *Small states Inside the EU: Strategies for pursuing their National Interests*. Sweden: Uppsala University.

- Ladrech, Robert. 1994. Europeanization of Domestic Politics and Institutions: The Case of France. *Journal of Common Market Studies* 32 (1): 69–88.
- Lajh, Damjan in Alenka Kraševc. 2007. Referendum o ulasku Slovenije u Europsku Uniju: međunarodni komparativni pogled. *Politička misao* XLIV (3): 45–65.
- Lane, David. 2007. Post-Communist States and the European Union. *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 23 (4): 461–477.
- Lee, MooSung. 2004a. EU Enlargement, A Small-State Dominated EU and Challenges and Opportunities to the CFSP. *Current Politics and Economics of Europe*. 13 (1), 55–68.
- --- 2004b. *The Small State Enlargement of the EU: Dangers and Benefits*. Leiden: Koninklijke Brill NV.
- --- 2006. *How do small States affect the Future Development of the EU*. New York: Nova Science Publishers.
- Liebert, Ulrike. 2003. *Causal Complexities: Explaining Europeanisation*. Dostopno prek <http://www.monnet-centre.uni-bremen.de/pdf/wp/2002-1-Liebert.pdf> (3. januar 2015).
- Liou, Fen-May in Cherg G. Ding. 2002. Sub-grouping small states based on socioeconomic characteristics. *World Development* 30 (7): 1289–1306.
- *Maastrichtska pogodba*. 1992. Dostopno prek: <http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf> (18. julij 2015).
- MacDonald, Vanessa. 2016. Legislation a ‘game changer’ for the gaming sector. *Times of Malta*, 11. februar. Dostopno prek: <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20160211/business-news/legislation-a-game-changer-for-the-gaming-sector.602008> (21. februar 2016).
- Mallia-Milanes, Victor. 1992. *Venice and Hospitaller Malta 1530–1798: Aspects of a Relationship*. Malta: Publishers Enterprises Group.
- *Malta Independent*. 2011. No Contact with Nato; Malta’s role in Libyan crisis purely humanitarian – PM, 8. marec. Dostopno prek: <http://www.independent.com.mt/articles/2011-03-08/news/no-contact-with-nato-maltas-role-in-libyan-crisis-purely-humanitarian-pm-288852/> (19. maj 2015).
- Malta Labour Party. 2003a. *Electoral manifesto 2003*. Dostopno prek <http://www.maltadata.com/mlp-03.htm> (15. februar 2015).

- --- 2003b. *Partnership: the best option for Malta*. Hamrun: National Labour Centre.
- *Malta-Libya Treaty of Friendship and Co-operation (Ratification) Act 1984*. 7. December 1984. Dostopno prek <http://justiceservices.gov.mt/DownloadDocument.aspx?app=lom&itemid=8787> (11. februar 2015).
- Micceli-Farrugia, Mark. 2013. Intervju z avtorjem. Msida, 20. februar.
- Martinez Gutierrez, Norman A. 2013. *Serving the Rule of International Law: Essays in Honour of Professor David Joseph Attard*. Dostopno prek: <http://www.imli.org/publications/serving-rule-international-law-essays-honour-professor-david-joseph-attard> (3. maj 2013).
- Meli, Claudia. 2009. *Relations between Malta and the U.S.A. 1964 – 1969. A first study of the original correspondence in diplomatic relations*. Magistrska naloga. Msida: University of Malta.
- Mesec, Blaž. 1998. *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Mifsud, Alfred. 1999. *Malta's Relations with the EU: a realistic way forward*. San Gwann: P.E.G.
- Ministry for Foreign Affairs Malta. 1990. *Malta at the United Nations*. Valletta: Ministry for Foreign Affairs.
- --- 2013a. *Forum Fl-Ewropa*. Dostopno prek <http://www.foreign.gov.mt/Default.aspx?MDIS=560> (4. marec 2015).
- --- 2013b. *Strategic Objectives*. Dostopno prek: <http://www.foreign.gov.mt/default.aspx?MDIS=558> (20. september 2013).
- Morphet, Sally. 2004. Multilateralism and the Non-Aligned Movement: What Is the Global South Doing and Where Is It Going? *Global Governance* 2004 (10): 517–537.
- Moss, Carlo. 2014. Politics and Neutrality (Switzerland). V *International Encyclopedia of the First World War*, ur. Ute Daniel, Peter Gatrell, Oliver Janz, Heather Jones, Jennifer Keene, Alan Kramer in Bill Nasson. Berlin: Freie Universität Berlin.
- Mouritzen, Hans and Anders Wivel. 2005. *The Geopolitics of Euro–Atlantic Integration*. London: Routledge.
- National Statistics Office Malta. 2003. *Trade Statistics 2001*. Valletta: National Statistics Office Malta. Dostopno prek: http://nso.gov.mt/en/News_Releases/View_by_Unit/Unit_A4/

International_Trade_and_Transport_Statistics/Documents/2016/News2016_021.pdf (6. februar 2016).

- --- 2016. *International Trade: December 2015*. Dostopno prek: http://nso.gov.mt/en/News_Releases/View_by_Unit/Unit_A4/International_Trade_and_Transport_Statistics/Documents/2016/News2016_021.pdf (6. februar 2016).
- Nelsen, Brent in Aleksander Stubb. 2003. *The European Union; Readings on the Theory and Practice of European Integration*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Neuhold, Hanspeter. 1997. *Österreichisches Buch des Völkerrechts*. Wien: Manz.
- Neuman, William Lawrence. 2006. *Social research methods: qualitative and quantitative approaches*. Boston: Pearson.
- Neumann, Iver B. in Sieglinde Gstöhl. 2004. *Lilliputians in Gulliver's World: Small States in International Relations*. Reykjavik: Centre for Small State Studies, University of Iceland.
- Norwich, John Julius. 2006. *The Middle Sea: a history of the Mediterranean*. New York: Doubleday.
- O'Donoghue, Sarah. 2003. *Industrial Relations and Political Change in Malta*. Msida: Mireva Publications.
- Olsen, Johan P. 2003. Europeanisation. V *European Union Politics*, ur. Michelle Cinni, 333–348. Oxford: Oxford University Press.
- Ovum in Indepen. 2005. *Applying the EU Regulatory Framework in microstates. A report to the CYTA, EPT and Maltacom*. London: Ovum in Indepen.
- Pace, Michelle. 2006. *The politics of regional identity: meddling with the Mediterranean*. London, New York: Routledge.
- Pace, Roderick. 1995. *Assessing Malta's bid to join the European Union: the case in favour*. Reading: University of Reading, Graduate School of European and International Studies.
- --- 1999. Malta's Foreign Policy in the 1990s. V *The Foreign Policies of the European Union's Mediterranean States and Applicant Countries in the 1990s*, ur. Stelios Stavridis, Theodore Couloumbis, Thanos Veremis in Neville Waites, 195–249. Houdmills: Macmillian Press. Dostopno prek: https://www.um.edu.mt/__data/assets/

pdf_file/0003/186519/1999_-_Malta's_Foreign_Policy_in_the_1990s_1.pdf (3. februar 2016).

- --- 2001. *Microstate security in the global system: EU-Malta relations*. Valletta: Midsea Books.
- --- 2003. Malta and EU Membership: Adaptation, Change and Modernisation. *Agora without Frontiers* 8 (4): 365–382.
- --- 2005a. The Maltese Electorate Turns a New Leaf? The First European Parliament Election in Malta. *South European Society & Politics* 10 (1): 121–136.
- --- 2005b. The Mediterranean Island States: Malta and Cyprus. V *The European Union and the Member States*, ur. Eleanor Zeff in Ellen Pirro, 493–533. Dayton: Lynne Rienner Publishers. Dostopno prek: https://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0009/187371/2006_-_ch19maltacyprus.pdf (12. januar 2016).
- --- 2006. Malta and EU Membership: Overcoming ‘Vulnerabilities’, Strengthening ‘Resilience’. *Journal of European Integration* 28 (1): 33–49. Dostopno prek: http://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0007/186514/2006-Vulnerability-Resilience-Small_States-Jour-European_Integ.pdf (19. december 2015).
- --- 2008. Malta’s 2008 Election: A Vote for Continuity and Change. *South European Society & Politics* 13 (3): 377–390.
- --- 2009. The effects of EU enlargement on Malta. V *Enlarging the European Union: Effects on the new member states and the EU*, ur. Avery Graham, Anne Faber in Anne Schmidt, 59–73. Brussels: Trans European Policy Studies Association.
- --- 2011. Malta: Euroscepticism in a Polarised Polity. *South European Society and Politics* 16 (1): 133–157.
- Panke, Diana. 2008. *The Influence of Small States in the EU: Structural Disadvantages and Counterstrategies*. Dublin: UCD Dublin European Institute Working Paper.
- --- 2010. *Small states in the European Union: Coping with structural disadvantages*. Dublin: Ashgate.
- --- 2011. Microstates in Negotiations beyond the Nation-State: Malta, Cyprus and Luxembourg as Active and Successful Policy Shapers? *International Negotiation* 16: 297–317.

- Papadimitriou, Stratos in Orestis Schinas. 2003. *Introduction to Transportation Systems*. Atene: ArtTech Press.
- Portal Europa. 2014. *Lizbonska pogodba*. Dostopno prek: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/institutions/index_sl.htm (30. december 2015).
- Pullicino, Lourdes. 2009. *The impact of public opinion on foreign policy: a case-study of Malta's accession to the European Union*. Doktorska disertacija. Msida: University of Malta.
- Radaelli, Claudio. 2000. Whither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Change. *European Integration online Papers* 4 (8). Dostopno prek: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=302761 (17. december 2015).
- --- 2003. The Europeanization of Public Policy. V *The politics of Europeanisation*, ur. Kevin Featherstone in Claudio Radaelli, 13–56. Oxford: Oxford University Press.
- Ragin, Charles C. 2007. *Družboslovno raziskovanje – enotnost in raznolikost metod*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Raković, Slaviša. 2013. European politics of survivance: Europeanization as a rite of passage. *Družboslovne razprave* 29 (72): 105–117.
- Read, Robert. 2002. Growth, economic development and structural transitions in small vulnerable states. V *Globalization, Marginalization and Development*, ur. Mansoob Murshed, 171-84. London, New York: Routledge.
- Redmond, John. 1996. Mediterranean Enlargement of the European Union. V *The European Union, The IGC and The Mediterranean – State of the European Union Conference*, ur. Peter Xuereb in Roderick Pace, 31–47. Msida: University of Malta Press.
- Rodier, Claire in Catherine Teule. 2005. Enfermement des étrangers: l'Europe sous la menace du syndrome maltais. *Cultures & Conflits* 57: 119–155.
- Rossi, Enzo. 1986. *Malta on the Brink: From Western Democracy to Libyan Satellite*. London: Institute for European Defense and Strategic Studies.
- Saliba, Evarist. 2007. *No, honourable minister: memories of a senior Maltese diplomat*. San Gwan: Book Distributors Ltd.
- Sammut, Joseph. 2006. *Malta: the benefits and challenges of EU membership*. New York: Social Watch report.

- --- 2009. The influence of EU membership on Malta's public administration. V *Report on Malta in the EU: Five Years On and Looking to the Future*, ur. Peter Xuereb, 77–84. EDRC. Msida: University of Malta.
- Sansone, Kurt. 2009. Shades of Black Monday. *Times of Malta*, 11. oktober. Dostopno prek: <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20091011/black-monday/shades-of-black-monday.276878> (13. januar 2016).
- Schimmelfennig, Frank in Ulrich Sedelmeier, ur. 2005. *The Europeanization of Central and Eastern Europe*. Ithaca: Cornell University Press.
- Schmidt, Vivien Anne. 1997. Discourse and (Dis)integration in Europe: The Cases of France, Germany and Great Britain. *Daedalus* 126 (3): 167-198.
- --- 2002. Europeanization and the Mechanics of Economic Policy Adjustment. *Journal of European Public Policy* 9 (6): 894–912.
- Search Europe. 2015. *Maltese History – History of Malta*. Dostopno prek: <http://www.searcheurope.com/countries/malta/history.shtml> (2. januar 2015).
- SIPRI. 2014. *Military expenditure by country (2012)*. Dostopno prek: <http://milexdata.sipri.org/files/?file=SIPRI+milex+data+1988-2012+v2.xlsx> (3. januar 2015).
- Slovenska Tiskovna Agencija. 2014. EU objavila pogajalska izhodišča za TTIP, 9. oktober. Dostopno prek: <https://www.sta.si/2059550/eu-objavila-pogajalska-izhodišca-za-ttip?q=ttip> (4. januar 2015).
- Slovenska Tiskovna Agencija. 2015. EU tudi s Triglavom krepi boj proti tihotapcem ljudi v Sredozemlju, 7. oktober. Dostopno prek: <https://www.sta.si/2183194/eu-tudi-s-triglavom-krepi-boj-proti-tihotapcem-ljudi-v-sredozemlju> (13. januar 2016).
- Smith, Julie. 2004. Enlarging the European Union. *Journal of Common Market Studies* 43: 127–130.
- Stafford, James. 2006. *Malta. European Union: Political, Social and Economic Cooperation*. Philadelphia: Mason Crest Publishers.
- Stagno Navarro, Karl. 2001. Clinton lauds Malta as 'regional authority'. *Malta Today*, 18. oktober. Dostopno prek: <http://www.maltatoday.com.mt/news/national/34548/clinton-lauds-malta-as-regional-authority#>.VruCcfkRLIU (11. februar 2015).
- --- 2004. *Welcome Malta to Europe 360*. Sliema: Miranda Publishers.

- Stone Sweet, Alec in Wayne Sandholtz, ur. 1998. *Supranational governance: the institutionalization of the European Union*. Oxford: Oxford University Press.
- Sultana, Ronald G. 2006. *Challenges for Career Guidance in Small states, Joint Actions*. Msida: Euro-Mediterranean Centre for Educational Research, University of Malta.
- Svet Evropske unije. 2008. *Uvod v svet Evropske unije*. Dostopno prek: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC8107177SLC_001.pdf (12. februar 2014).
- Szabó, Máté. 1996. *The challenge of Europeanization in the region: East Central Europe*. Budapest: Hungarian Political Science Association, Hungarian Academy of Sciences, Institute for Political Sciences.
- Taggart, Paul in Aleks Szczerbiak. 2004. Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe. *European Journal of Political Research* 43 (1): 1–27.
- Taylor, Andrew, Andrew Geddes in Charles Lees. 2013. *The European Union and South East Europe: the dynamics of Europeanization and multilevel governance*. London, New York: Routledge.
- Thake Vassallo, Claire in Ivan Callus, ur. 2005. *Malta at war in cultural memory: representations of "The Madonna's chosen people"*. Malta: Malta University.
- *The Montreal Gazette*. 1971. Nato leaving Malta. Dostopno prek: <http://news.google.com/newspapers?nid=Fr8DH2VBP9sC&dat=19710814&printsec=frontpage> (2. januar 2015).
- *Times of Malta*. 1998. EU maps out strategy for future relations with Malta, 15 (7. februar).
- --- 2003. Rally against EU plan to liberalise port services, 8 (18. januar 2015).
- --- 2008. Editorial: Malta's neutrality, 11. april. Dostopno prek: <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20080411/opinion/editorial.203678> (7. marec 2015).
- Thorhallsson, Baldur. 2000. *The role of Small States in the European Union*. London: Ashgate.

- Thorhallsson, Baldur in Anders Wivel. 2006. Small States in the European Union: What do we know and what would we like to know? *Cambridge Review of International Affairs* 19 (4): 651–668.
- Tonra, Ben. 1999. The Europeanization of Irish Foreign Affairs. *Irish Studies in International Affairs* 10: 149–165. Dostopno prek: http://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID1739573_code352240.pdf?abstractid=1739573&mirid=1 (17. marec 2015).
- --- 2001. *The Europeanization of National Foreign Policy: Dutch, Danish and Irish Policy in the European Union*. Aldershot: Ashgate.
- Udovič, Boštjan in Marjan Svetličič. 2007. Majhne države v novih teorijah mednarodne trgovine. *Teorija in praksa* 44 (1/2): 29–48.
- U.S. & Foreign Commercial Service in U.S. Department of State. 2014. *Doing Business in Malta: 2014 Country Commercial Guide for U.S. Companies*. Dostopno prek: <http://photos.state.gov/libraries/malta/246997/commercial/maltaccg2014.pdf> (23. oktober 2015).
- Vassalo, Thomas Mario, ur. 2012. *Public life in Malta: essays on governance, politics and public affairs in the EU's smallest country*. Msida: University of Malta.
- Veleposlaništvo Združenih držav Amerike na Malti. 2014. Intervju z neimenovanim predstavnikom. Attard: 16. april.
- Verney, Susannah. 2011. Euroscepticism in Southern Europe: A Diachronic Perspective. *South European Society and Politics* 16 (1): 1–29.
- Warrington, Edward. 2012. Reflections on Malta's Governance Experience. V *Public life in Malta: essays on governance, politics and public affairs in the EU's smallest country*, ur. Mario Thomas Vassalo, 21–55. Msida: University of Malta.
- Wikipedia. 2014. *United Nations Convention on the Law of the Sea*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Convention_on_the_Law_of_the_Sea (30. december 2014).
- --- 2016. *Partnership for Peace*. Dostopno prek: https://en.wikipedia.org/wiki/Partnership_for_Peace (29. januar 2016).

- Young, Neville. 2007. *Safeguarding Malta's neutrality: an objective approach streamlining Malta's constitutional neutrality dilemma*. Doktorska disertacija. Msida: University of Malta.
- Zammit, Rosanne. 2011. US embassy completed at Ta' Qali – no word on new ambassador. *Times of Malta*, 29. junij. Dostopno prek: <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20110629/local/heralding-a-new-era-in-malta-us-relations.372864> (13. januar 2016).
- Zammit, Tarcisio. 1994. The Evolution of EU – Malta Relations: Economic and Political Aspects. V *The State of the European Union*, ur. Peter Xuereb in Roderick Pace, 25–39. Msida: Progress Press.
- Zupančič, Mihela. 2003. *Državljanstvo EU – vir legitimnosti evropske integracije?* Ljubljana: Mirovni inštitut.

8 PRILOGE: INTERVJUJI

8.1 JOE BORG

Nekdanji malteški zunanji minister (1999–2004), nekdanji evropski komisar za pomorstvo in ribištvo (2004–2010), predsednik Sredozemske Akademije za diplomatske študije (Mediterranean Academy of Diplomatic Studies – MEDAC)

Zakaj ste bili nekoč prepričani, da je članstvo Malte v EU-ju dobra stvar?

Če pogledamo iz ekonomskega stališča – Malta je imela od vedno relativno stabilno in močno gospodarstvo. Tudi zaradi tega, ker je malteški politični sistem tak, da vse od neodvisnosti naprej ne dopušča šibkih vlad, kar je pripomoglo tudi k stabilnosti. Ekonomska dimenzija je igrala pomembno vlogo v smislu, da bi Malta kot majhna država pripadala enotnemu trgu, kar bi prineslo ekonomske koristi. Dejstvo, da je bil malteški BDP manjši kot pa prag, ki določa države netoplačnice in države prejemnice – Malta je bila pod pragom in je še vedno – to je bila prednost, ki je omogočala ekonomski razvoj, ampak ne verjamem, da je bil to glavni razlog. Sam to vidim drugače. Malta je majhna država, pozicionirana sredi Sredozemlja, kar ne pomeni, da smo imuni na težave. Majhne države so bolj ranljive politično, ekonomsko in če država živi sama zase v izolaciji, lahko izkoristi neke svoje potencialne, ampak obstaja veliko možnosti, da gre kaj narobe in država v izolaciji živetari. Rekel bi, da je glavni razlog, ki je na splošno prepričal Maltežane in vlado, da zaprosijo za članstvo, politična stabilnost, ki jo prinaša članstvo v EU-ju pa tudi relevantnost za tako majhno državo – morda večje države potrebujejo EU manj, da si lahko zborijo svoje mesto na mednarodnem prizorišču, na primer Nemčija, Francija, Italija lahko uspejo same in imajo glas v mednarodni skupnosti. Za majhno državo je to težje, da uspe s svojimi argumenti, da prepriča mednarodno skupnosti. Če si del Evropske unije, ti to da dodatno moč za nastop na mednarodnem prizorišču. Mislim, da so bili to glavni razlogi, ki so nas prepričali, da postanemo člani Evropske unije. Poleg tega so tudi druge prednosti, na primer za mladino, izobraževanje, študentske izmenjave. To je precej lažje doseči s članstvom, kot pa če nisi del EU. Prost pretok prebivalstva, na primer za mlade delavce, več možnosti za službe v EU kot doma, čeprav je bil prisoten strah pred tem, da bodo k nam prišli ljudje in pobrali naše službe. Dejansko je bilo za mlade ljudi to privlačno, da imajo več možnosti za službe v tujini, na

drugi strani pa je bil strah, da če ostaneš na Malti, lahko pride kdo drug in ti vzame službo. Tako, da so bile stvari na nek način deljene.

Kako vidite pridružitveni proces, katere so bile glavne prepreke za Malto?

Glavni problem je bil v tem, da ni bilo političnega konsenza glede članstva. Dve glavni stranki na Malti, ena je ljudska stranka, Nacionalistična stranka, ki je (bila) v vladi, druga pa je Laburistična stranka, ki pripada socialističnim strankam, sta imeli o tem deljeno mnenje. Nacionalisti so to močno podpirali in so tudi zaprosili za članstvo, laburisti so bili tedaj proti. Druga stranka, ki pa je manjša in nima predstavnikov v parlamentu, Zelena stranka, je tudi podpirala članstvo. To je bila glavna težava, kajti ko imaš dva glavna tabora, eden pravi, da bo za Malto dobro, če postane članica EU, v drugem trdijo, da to za Malto ne bo dobro, potem postane javnost zmedena, komu verjeti, ali je to dobro, ali ni dobro, je dobro nekaj vmes ... Na koncu se moraš odločiti, ali si ali nisi za članstvo na podlagi tega, kar mislijo v tvoji stranki. Če stranka pravi da, potem je da, če ne, potem je ne, brez prave ocene. Da smo lahko to presegli, smo se zavezali, da bomo po koncu pogajanj izvedli referendum. Ne bi bilo pošteno, ker smo imeli v parlamentu večino, da bi se preprosto odločili za članstvo in ignorirali javno mnenje. Torej zavezali smo se, da bomo izvedli referendum o pridružitvi Malte Evropski uniji po koncu pogajanj. Obenem smo tudi želeli ugotoviti, kako lahko prepričamo malteško javnost, da je to dobro za Malto. To smo morali narediti kar se da objektivno, kajti prepričati malteško javnost, da je članstvo nekaj dobrega za Malto preprosto s tem, da bi jim ponudili klišeje, kaj vse bi s tem pridobili, ne bi bilo učinkovito. Malteška javnost je bila zelo prefinjena, kajti imamo Westminsterški politični sistem, sprejet od Britancev, ki ustvarja visoko raven politične participacije in zavedanja, zato Maltežani dobro spremljajo politiko. Zaradi tega jih ne moreš prineesti okoli, o temah moraš biti jasen. Med pogajalskim procesom smo ustanovili tri instrumente, ki so nam pomagale med samimi pogajanjmi, obenem pa tlakovale pot do referenduma: prvi je bil Urad kabineta za evropske zadeve, ki sem ga vodil sam, uradno ga je vodil premier, ampak sam sem bil vanj najbolj vključen. Dal nam je končni "blagoslov" za stvari, ki smo jih želeli izpogajati. Odločitve med pogajanjmi so bile sprejete v samem političnem vrhu, v tem uradu. Ustanovili smo tudi nekaj, čemur se je reklo MEUSAC, Usmerjevalni odbor Malta – EU, v njem so bili predstavniki vseh številnih organizacij. Torej imeli smo politično telo, v katerem so bili vladni predstavniki, predstavniki različnih organizacij, na primer sindikatov,

predstavniki delodajalcev, okoljevarstvenih organizacij, mladinskih organizacij itd. Z različnimi skupinami smo se skoraj dobesedno srečevali vsak dan. Če smo se pogajali o izobraževanju, smo imeli sestanke z vladnimi predstavniki za šolstvo, s predstavniki sindikatov, z učitelji, da smo se pogovorili o tem, kaj si želimo doseči v pogajanjih. To je bilo zelo pomembno, saj nam je pomagalo pri tem, da smo imeli pri pogajanjih najboljše možnosti, da smo bili dobro pripravljeni. Pomagalo nam je tudi, ker se je znoraj teh organizacij, združenj ustvaril občutek pripadnosti. Niso se počutili prezrte, čutili so, da so del pogajalske ekipe. To je bilo za referendum izjemno pomembno. Ustanovili smo tudi Malta – EU informacijski urad, ki ga je vodil Simon Bussutil.¹⁵² Naloga tega centra je bila, da je javnosti posredoval informacije o vsem, o čemer smo se pogajali med pogajalskim procesom, da je bila javnost obveščena. Posredovali smo tudi informacije o tem, kaj EU sploh je, kako deluje, katere so njene prednosti in podobno. S tem naj bi pred referendumom dobili tudi potrebni zagon. Rekel bi, da če se ne bi zavezali referendumu, bi malteško članstvo v EU še vedno delilo ljudi. Kajti po referendumu je Laburistična stranka kmalu – čeprav na začetku izzida ni sprejemala – na čelu z novim voditeljem začela podpirati članstvo v EU. Iz njegove telesne govorice je bilo razvidno, da se s tem strinja. Dejal je, da bodo zavzeli ostro stališče, če bo treba ali vložili veto, ampak videli smo, da je s srcem pri članstvu, da prav tako verjame v EU, kot mi, kar je zelo bilo pomembno. To je torej spremenilo pristop laburistov. Druga stvar je – če ne bi objektivno naredili te informacijske strukture z vključenostjo interesnih skupin, saj so bili neposredno vključeni – o tem, kaj EU je, bi referendum izgubili. S tako razdeljenostjo, skoraj 50 odstotkov volilcem je njihova stranka govorila, da je članstvo nekaj dobrega, druga stranka pa da to ni dobro. Brez teh informacij bi bilo možno, da bi polovica volila eno, polovica pa drugo. Imeli bi tudi nekaj tistih, ki bi se morda o tem sami poučili, ki bi lahko volili tako ali drugače. Gre le za nekaj odstotkov. Šlo je tudi za skupine kot so manjši podjetniki, kmetje, ribiči, lovci (na Malti je močan lovski lobi). Če bi vsi lovci volili proti, smo vedeli, da bomo izgubili veliko glasov, zato smo morali pridobiti tudi lovce, ki so za Nacionalistično stranko. Če izgubiš nekaj teh lovcev, ker se bojijo, da bodo ostali brez svojega hobija, če izgubiš nekaj manjših podjetnikov, nekaj kmetovalcev, ki so za nacionaliste, potem 50 plus postane 50 minus in referendum izgubiš. Zaradi tega, ker smo vedeli da lahko izgubimo nekaj teh glasov, smo morali pridobiti nekaj glasov iz laburističnega tabora.

¹⁵² Bussutil je bivši poslanec Evropskega parlamenta, trenutno pa je predsednik Nacionalistične stranke.

Izzid referendumu je pokazal 54, 55 odstotkov, kar je za malteške razmere močan odstotek za nekaj tako razdeljenega.

Če primerjate pričakovanje z dejanskim stanjem, je bil vstop v EU za Malto dobra odločitev? Bilo je kar nekaj pomislekov.

Glavna težava je bila prepričati malteško javnost, da na referendumu voli za članstvo v EU. Glavni problem je bil, da se bomo morda morali soočiti z ljudmi, ki bodo prišli k nam delati, v to majhno državo, kjer je stabilnost služb kar visoka. Obstajal je strah, da bodo sem prišli Sicilijanci in bodo Maltežanom vzeli službe. Ljudem smo morali povedati, da strah ni upravičen. Obstajal je tudi strah glede nepremičnin. Te so na Malti zaradi prostora in velike gostote poselitve omejene. Govorimo o državi, kjer je poselitev zelo gosta, gotovo najbolj v vsej Evropski uniji. Zaradi tega je nepremičnina zelo dragocena lastnina. Pojavilo se je tudi vprašanje izgube suverenosti, kar se je povezovalo z našo politiko nevtralnosti. To smo morali upoštevati. Obstajala je še ena težava, ki je bila še posebej občutljiva za Maltežane zaradi vere – vprašanje splava. Kar smo storili je bilo, da smo glede nepremičnin na Malti izpogajali zelo dober paket, ki ni diskriminatoren do Maltežanov, je pa vezan na stalno prebivališče. Če določeno časovno obdobje živiš na Malti, potem lahko kupiš nepremičnine brez omejitev. Če tukaj nimaš stalnega bivališča – tudi, če si malteški državljan in živiš na primer v Avstraliji – potem lahko pridobiš naenkrat le eno nepremičnino. Tako smo onemogočili špekulacije. To je bilo med pogajanja sprejeto, o tem smo obvestili ljudi in strah se je polegel. Glede vprašanja migracij delovne sile smo rekli, da moramo prav tako povedati, da strah ni upravičen, nas je pa skrbelo, da jih v to ne bomo uspeli prepričati. Uspeli smo izpogajati nekaj izjemnega: članice Evropske unije so se bale priliva delavcev iz Poljske, zato je EU vztrajala pri omejitvah za delavce. To ni veljalo za Malto in Ciper, ker sta veljali za majhni državi z majhnimi in močnimi gospodarstvi. Tudi Slovenija je bila močna, ampak politično bi jo bilo verjetno težko izključiti iz skupine držav Srednje in Vzhodne Evrope. Pri nas se je to politično dalo, ker smo iz Sredozemlja. Med pogajanja nam je uspelo doseči nekaj nasprotnega, da Evropejci v velikem številu ne bodo mogli priti k nam delati. To je bilo med pogajanja sprejeto, bilo je kar težko to doseči, ampak dejstvo je, da tega izpogajane mehanizma nismo nikoli sprožili. S tem smo predvsem pomirili strahove Maltežanov. Glede nevtralnosti in splava smo sprejeli deklaraciji, da se Evropska unija ne bo vmešavala v zadeve, ki zadevajo nevtralnost in splav. Končni rezultat je bil, da čeprav so bili

med referendumsko kampanjo s strani laburistov predstavljeni argumenti, da bo članstvo ne glede na to, kaj bomo izpogajali, prineslo izgubo delavnih mest, da je ogrožena nevtralnost, da bomo izgubili suverenost itd. Ko je referendum uspel, je Laburistična stranka spremenila svoje stališče... Glede suverenosti pa mislim, da so malteški ljudje spoznali, da jo s članstvom ne bomo izgubili. To je bolj bojazen za večje, kot manjše države, kajti večje države so na mednarodnem parketu resnično suverene, to suverenost pa lahko izgubijo, če se povezujejo z drugimi državami. Manjše države nimajo resnične suverenosti, lahko si predstavljáš, da boš svet obrnil na glavo, a resničnost je taka, da ne boš uspel. Z delitvijo svoje suverenosti z drugimi se tvoj glas bolj sliši, pridobiš relevantnost, zato je danes naš položaj v mednarodni skupnosti močnejši, kot je bil v preteklosti. Zaradi članstva je naša participacija bolj učinkovita. Pozitivna posledica tega, da je bilo mnenje o (ne)članstvu tako razdeljeno in da smo morali javnost intenzivno obveščati med kampanjo ter vključenost interesnih skupin, je bila, da bodo negativne plati članstva na Malti verjetno manj izpostavljene kot v nekaterih drugih državah. Tam se je podpora članstvu začela pri 85, 80 odstotkih. Danes je ta podpora bolj realna, bolj nekje okoli 50, 55 odstotkov. Pri nas smo začeli pri 55 odstotkih, danes pa je verjetno pri okrog 65, 70 odstotkih. Vedno je bilo nasprotno, to pa je posledica tega, da je bila javnost o tem obveščena, da to danes podpira tudi Laburistična stranka – tisti ljudje, ki zaradi stranke niso upali naglas povedati, da so za članstvo, lahko danes to priznajo.

Malta je majhna država. Kakšne so prednosti in slabosti tega dejstva?

Prednost je, da se zaradi naše majhnosti zadeve, ki so za nas zelo pomembne, lažje obravnavajo, kot če pridejo iz strani večjih držav. Če na primer predstavimo argument, da lahko določena politična odločitev zaradi naše velikosti povzroči težave malteškemu gospodarstvu ali načinu našega življenja, potem je za EU lažje, da sprejme neko posebno uredbo, ki se nanaša na Malto. To lahko stori precej lažje kot v primeru, če bi se nanašala na kakšno večjo državo. To je lažje upravičiti, kajti če si majhen, si bolj omejen kot večje države. Argument goste poselitve smo večkrat uporabili, kajti je zelo logičen in smiseln, tudi v primerih okoljevarstvenih vprašanj.

Včasih sem dejal, če na Finskem, kjer na kvadratnem kilometru živi 40 ljudi, na Malti pa precej več, okrog 5.000, en človek od desetih vrže na tla zavojček cigaret, bodo na kvadratnem kilometru na tleh štirje zavojčki. Pri nas bi jih bilo precej več. Ne gre za to, da smo bolj umazana

država, ampak gosta poselitev pomeni precej večje omejitve in je tudi bolj vidna. Lov na primer: če si nekje bogu za hrbtom in ustreliš, kar pač pride mimo, to ne bo prizadelo nikogar, ker si sredi ničesar. Če si tukaj na Malti in ustreliš v najbolj oddaljeni dolini, te bodo slišali v Valletti pa še koga lahko zadaneš. Če si na nekem odročnem delu Finske, tam ni turistov, morda so 1000 kilometrov daleč in morda se lahko izmažeš celo z umorom. Ne pravim, da se to dogaja, ampak to je dejstvo, ki ga moramo predstaviti. To so prednosti zaradi naše velikosti in ki so pomembne. Pomankljivosti so, da moraš znati usmeriti svojo pozornost. Večje države imajo specialiste in enega ali več predstavnikov za določeno področje. Če o nečem razpravljaš v Evropskem parlamentu, imaš enega poslanca, ki je specializiran za to, drugega za ono, potem lahko vse skupaj porazdeliš na 30 poslancev. Če imaš nacionalne funkcionarje, potem imaš več možnosti v Odboru za socialne zadeve, Svetu ministrov... Minister ima na voljo številčno ekipo, ki mu svetuje o različnih stvareh – če prihaja iz večje države. Če prihaja iz manjše, ima seveda manjšo ekipo in nasveti so bolj omejeni. Zaradi tega je potrebno biti osredotočen na to, kar te resnično zadeva. Da smo to presegli, smo morali poiskati področja, kjer imamo interes, na katerih lahko Malta nekaj pridobi. Tukaj zavzameš aktivno držo, če je to v Svetu ministrov, Evropskem parlamentu in seveda v Komisiji, kar pa je spet nekaj drugega. Na področjih, ki nas resno ne zadevajo in od katerih nimamo resničnih koristi, preprosto volimo, kakršen je splošni trend, nikomur ne želimo povzročati težav, ali se postavljati v ospredje.

Osredotočiva se na odnose med Malto in ZDA. Polne diplomatske odnose ste vzpostavili po neodvisnosti 1964. V obdobju, ki je sledilo, so bili odnosi nekako toplo-hladni.

Mislím, da so naši odnosi z ZDA danes zelo močni. Imeli smo težave, kot ste rekli. Kot britanska kolonija smo bili v dobrih odnosih zaradi tradicionalne povezanosti med ZDA in Veliko Britanijo. To smo podedovali. Malta je Natu služila kot vojaška baza v Sredozemlju, tukaj je bil njen "mediteranski sedež", in ko smo po neodvisnosti zaprosili za članstvo, so nas zavrnili. Za tem so stale ZDA, kot smo mi razumeli. Zaradi tega je prišlo do negativnega odziva. To je bilo konec 60. let. Leta 1970 so bile volitve in Nacionalistična stranka, ki nas je pripeljala do neodvisnosti, je volitve izgubila, v vladi so bili od tega leta dalje laburisti. To je pripeljalo do konca sodelovanja z Britanci (to je bilo leta 1979) in deklaracije malteške nevtralnosti. Malta je takrat postala tudi članice gibanja Neuvrščenih. Ta naša nevtralnost in članstvo v gibanju Neuvrščenih ni bilo povsem skladno z ameriško strategijo za Sredozemlje. Poleg tega, da smo

imeli tradicionalno tesne vezi z Libijo. Libija je bila nekoč italijanska kolonija in zaradi naše bližine z Italijo smo imeli zelo dobre aktivne odnose. Veliko Maltežanov je včasih delalo tam, tudi Libijci so prihajali k nam ... Ko je na oblast prišel Gadafi in je Libija postala samostojna, so povezave na ekonomski strani ostale, prav tako pa tudi politične povezave. Konec konec proti jugu je Libija za Tunizijo druga nam najbližna država, zato je logično, da si želi še posebej majhna država imeti s sosedi dobre odnose. Če si majhen, si ne moreš privoščiti, da boš napadalen.

8.2 OMAR GRECH

Izredni profesor na Mediteranski akademiji za diplomatske študije (Mediterranean Academy of Diplomatic Studies – MEDAC)

Kako vidite geografski položaj Malte?

Malta je geografsko na sredini Sredozemlja. Tradicionalno imamo močne vezi s Sicilijo oziroma Italijo, tudi z Libijo in Tunizijo, Egiptom. V 19. stoletju je veliko Maltežanov imigriralo v Aleksandrijo, tudi v Tunis, v določeni meri tudi v Libijo. Geografsko imamo močne vezi tako s Severom, predvsem z Italijo in Jugom. To je rezultat naravne oziroma geografske pozicioniranosti. Tradicionalno imamo močne vezi z Združenim kraljestvom – ne vem ali se vezi rahljajo ali ne, ampak vsekakor osnova ostaja anglosaksonsko izobraževanje.

Zaradi povezav z Britanci je za nas nekako lažje, da sodelujemo z Američani, ker imamo vsaj nekaj anglosaksonskih povezav.

Kako ocenjujete malteško-ameriške odnose?

Mislim, da so naši odnosi kar dobri. Seveda ne moremo pričakovati, da bodo odnosi z nami prva prioriteta ZDA. Zaradi jasnih razlogov – smo zelo majhni. Na splošno so odnosi dobri. ZDA imajo seveda svoje interese, ki se včasih ne skladajo z našimi, a to je povsem običajno. Tudi Evropska unija ni vedno enotna, kar se tiče odnosov z ZDA. Mislim, da še posebej v zadnjih nekaj desetletjih ZDA pri Malti najbolj cenijo njeno lokacijo. Američani še posebej cenijo vlogo Malte, ki jo je naša država odigrala v času krize v Libiji. Nekdanja državna sekretarka Hillary

Clinton je pripotovala na Malto, kjer se je osebno zahvalila malteški vladi za pomoč. Mislim, da je to dokaz, da navkljub majhnosti Malta lahko igra pomembno vlogo v Sredozemlju.

Malta je kar nekaj let članica Partnerstva za mir. Mislim, da je to še izboljšalo odnose z ZDA, saj lahko sodelujemo tudi na področju varnosti, izmenjavi informacij in podobno, kar pred tem ni bilo možno. Mislim, da so bile ZDA vesele naše ponovne vključitve v Partnerstvo za mir.

Kako ste videli proces približevanja Malte v Evropsko Unijo? Menite, da je bila to dobra odločitev?

Jaz osebno sem bil vedno zagovornik tega, da bi se Malta vključila v EU. Ko je Malta enkrat postala članica, ni bilo večjih težav pri prilagoditvi na življenje v povezavi. Tudi, ko je evro postal naša valuta je bilo nekaj običajnih ovir glede prilagoditve, ampak prilagodili smo se kar hitro.

Malta velja za majhno državo, s čimer ima v EU posebno mesto. Kaj so prednosti in slabosti tega?

Mislim, da bo Malta imela vpliv oziroma ga ima takrat, ko bo pripravljena na to, da bo imela večji vpliv, kot pa nakazuje njena velikost. To se mi zdi najbolj pomembno glede malteške zunanje in evropske politike. Vplivna je lahko na različne načine, tudi v EU. Imeli smo nekaj pobud, ena se nanaša na pomorsko pravo, druga pa podnebne spremembe. Za prvo je zaslužen naš evropski veleposlanik, prvi stalni predstavnik v EU, Arvid Pardo, za drugo pa v 80. letih profesor David Attard. Če imaš pobudo, voljo in vpliv, lahko poskrbiš za učinek, ki presega tvojo velikost. Ko govorimo o Evropski uniji, je področje, na katerem želimo imeti vpliv, Sredozemlje (zaradi naših zgodovinskih vezi z južni obalami Sredozemlja) pa tudi zato, ker smo verjetno edina država članica, ki smo v celoti sredozemska država, da nas v celoti obsega Sredozemsko morje. Ciper je v podobni situaciji, a ima druge težave, ki so dobro znane. To je pomemben aspekt, ki ga mora Malta uporabiti. Malta je nevtralna, nikoli ni bila kolonialna sila, pravzaprav je bila kolonija. Vse te vidike je potrebno upoštevati pri izvajanju vpliva v EU. Ampak ne le v Sredozemlju, Malta bi lahko izvajala vpliv tudi drugje. To je odvisno od tega, kako smo osredotočeni, kako proaktivni smo znotraj EU. Ko govorimo o osredotočenosti, je pomembno, kam usmerimo našo energijo, saj številčno nimamo velikega osebja, imamo majhno

zunanje ministrstvo, zato je zaradi naše velikosti pomembno, da imamo prioritete. Če bomo pametno izbrali, na kaj se bomo fokusirali, smo lahko relevantni in imamo vpliv.

8.3 VALENTINA CASSAR

Izredna profesorica na Katedri za mednarodne odnose, Fakulteta za umetnost, Univerza na Malti

Kakšno je vaše mnenje glede odnosov med Malto in ZDA?

Marsikdo pravi, da so se diplomatski odnosi med ZDA in Malto začeli leta 1964, a sama trdim, da so se odnosi začeli precej prej, predvsem zaradi zgodovinskega ozadja, ki se nanaša na imigracijo. Bilo je veliko priseljencev iz Malte, pravzaprav so v ZDA v zadnjih 200 letih prihajali v valovih. Imigracija in malteške skupnosti v ZDA torej pomenijo začetek malteško-ameriških odnosov. Te odnosi so se od vedno izvajali tako na vladni ravni kot tudi na povsem človeški ravni. To je vidik, ki sta ga obe strani spodbujali, tako na ameriški kot na malteški strani.

Od vzpostavitve uradnih diplomatskih odnosov leta 1964 so bili odnosi toplo-hladni, bi pa rekla, da smo zadnjih 20 let spletli zelo močne in tesne vezi. Mislim, da sta si za to prizadevali obe državi, tako ZDA kot Malta, ki sta tudi dokazali, da lahko sodelujeta na različnih področjih. Kar smo videli glede odnosov, ki so se razvili na različnih ravneh, vidimo, da obstajajo močni ekonomski odnosi med državama, ZDA nam pomagajo s finančno pomočjo v različnih sektorjih.

Ali se strinjate, da Malta leži zaradi svojega strateškega položaja v interesnem področju ZDA?

Strateški položaj Malte v Sredozemlju se je v preteklosti predvsem z vojaškega in strateškega stališča izkazal kot velika prednost. V zadnjih 60. letih se je ta vloga razvila in spremenila, še posebej od 70. let prejšnjega stoletja naprej, ko se je Malta želela oddaljiti od tega, da bi bila predvsem vojaška baza. S sprejetjem politike nevtralnosti smo se odprli mednarodni politiki in gospodarstvu. Malta ni želela biti odvisna le od tega dela ekonomije. Ko torej danes govorimo o strateškem položaju Malte v Sredozemlju, velja drugačna dinamika. Verjetno poznate vlogo, ki jo je Malta odigrala leta 2011 na primer v času libijske krize. V tistem času je bilo veliko debat o tem, ali naj Malta služi kot vojaška baza ali ne. Zaradi resolucije Varnostnega sveta in

nevtralnosti, ki je zapisana v našo ustavo, lahko Malta, če hoče – z odločitvijo vlade in premierja – služi kot vojaška baza, ne le kot humanitarni center. Med letoma 2008 in 2009 je bila o tem razprava, ko sta strokovna in laična javnost o tem razpravljali v okviru politike nevtralnosti. Pri tem je bilo zanimivo, da je bila takratna ameriška veleposlanica na Malti ena od ljudi, ki se je udeleževala razprav in tiskovnih konferenc o tem, ali naj Malta ponovno razmisli o nevtralnosti, do koga je nevtralna, da hladne vojne ni več in kako naj se Malta v tem obziru razvija naprej.

Nikoli ni bilo, vsaj javno ne, pritiskov, da bi opustili nevtralnost, podpiralo pa se je razprave o tem. Govorilo se je o tem, kako ima lahko Malta bolj aktivno vlogo pri mirovnih operacijah in ameriških vojaških misijah, ki so bližje Sredozemlju. Če se dobro spomnim, smo se pogovarjali predvsem o našem prispevku v mirovnih misijah, kar počnemo tudi sedaj v EU in Partnerstvu za mir. S tem mislim na Somalijo ali Kosovo, kjer je veliko posameznih držav članic, ki sodelujejo v misijah. Pogovarjali smo se o naši pomoči Afganistanu, predvsem na področju kmetijstva. Torej ne govorimo o neposrednem sodelovanju v mirovnih operacijah (t.i. *hard type of peacekeeping missions*), ampak o "mehki", logistični in sociološki strani. Rekla bi, da so ZDA prepoznale strateški položaj Malte, ne le iz tega vojaškega vidika, ampak tudi logistično. Na primer v času libijske krize, kjer je Malta igrala pomembno vlogo na humanitarnem področju, je bilo to zelo pomembno. Drugi aspekt, ki je za Malto zelo pomemben iz vidika njenih odnosov z ZDA, je pomorstvo in ladijski prevoz, še posebej blaga in storitev. Sem spadajo tudi nelegalne pošiljke v druge države. Kolikor vem, obstaja veliko finančne pomoči, izobraževanj in podobno, ki jih zagotavlja ameriško veleposlaništvo na Malti. Občutek sem dobila, da se naša največja skrb nanaša na Iran, zaradi sankcij, ki so bile sprejeti proti tej državi.

Na katerih področjih lahko državi sodelujeta?

Obstaja direktiva o tem, kaj si v odnosih z ZDA želi Malta. Pri tem gre seveda za bilateralno razmerje, v katerem obe strani poskušata maksimizirati svoje interese. Na spletni strani ministrstva za zunanje zadeve so zapisani strateški cilji. Ko je Malta postala članica EU, še posebej v zadnjih petih, šestih letih, se je malteška zunanja politika usmerila v uresničevanje ekonomskih interesov. Veliko je bilo narejenega, da se okrepi ekonomska vloga veleposlaništev, da se privabi tuje investicije in podobno. To je najpomembnejše glede ameriško-malteških odnosov. Drugi vidik, ki je izpostavljen v strateških ciljih, je vloga malteških skupnosti v tujini.

Tukaj mislimo predvsem na skupnosti v ZDA, Kanadi, Avstraliji in Združenem kraljestvu. To so države, kamor so Maltežani najpogosteje imigrirali. Tam so skupnosti velike, dobro organizirane in aktivne. V zadnjih letih se je pojavljalo vprašanje, kako lahko te skupnosti pomagajo pri investicijah, trgovski izmenjavi oziroma kako lahko pomagajo pri uresničitvi ekonomskih interesov Malte in ekonomskih odnosih. To je nekaj, kar so podpirale vse vlade, to je bilo od nekdaj prioriteta.

Drugo pomembno področje predstavljajo migranti in begunci na Malti. Kot veste, so za Malto v zadnjih desetih letih eden največjih izzivov, s katerimi se mora spopasti, ilegalne migracije. Vzpostavljen je bil sistem, ki državi pomaga, da se s tem spopada.¹⁵³ ZDA so sprejele največ teh ilegalnih priseljencev in beguncev. Nazadnje, ko sem preverila podatke, so ZDA sprejele med 1000 in 1200 teh ljudi – točne podatke lahko dobite na spletni strani Veleposlaništva Združenih držav Amerike na Malti. Ko pogledamo na področje sodelovanja, bi rekla, da je za Malto najpomembnejši ekonomski vidik in finančna pomoč, vključno z vsemi študijami in usposabljanji, ki potekajo v okviru malteško-ameriških odnosov. To so najpomembnejša področja, iz katerih se je razvilo sodelovanje na drugih področjih, kot so izobraževanje ali pa meddržavni sporazumi, ki so pripomogli k še tesnejšim odnosom in občutku večje povezanosti med državama pa tudi k večjemu razumevanju drug drugega.

Menite, da so ZDA podpirale malteška prizadevanja za vstop v EU?

Kar se tiče ameriške podpore našim prizadevanjem za vstop v EU – o tem še nisem opravila kakšne raziskave. Na to vprašanje še nisem naletela. Kolikor vem, ZDA na splošno podpirajo proces izgradnje Evropske unije in proces vključevanja drugih držav. Ta način multilateralnega povezovanja držav podpirajo. V principu ZDA podpirajo takšen dialog, podpirajo skupno zakonodajo, zaradi česar na enem nivoju lažje sodelujejo z drugimi državami. V tem obziru je potrebno povedati, da ZDA z drugimi državami sodelujejo tudi na bilateralni ravni. V ZDA nikoli ni vladalo prepričanje, da se bilateralni odnosi – potem, ko država vstopi v Evropsko unijo – opustijo. To je vidik, ki ga ZDA močno poudarjajo, zanj skrbijo in zagotavljajo pogoje za izvajanje – še posebej z državami, s katerimi imajo še posebno dobre odnose. V interesu ZDA je,

¹⁵³ Gre za to, da ilegalne priseljence in begunce, ki pridejo na Malto oziroma na področje pod malteško suverenostjo, sprejmejo druge države.

da imajo dialog z državami, ki kreirajo pot širšega multilateralnega sodelovanja, gre za dialog na višji ravni. Američani se zavedajo, da čeprav so določene države članice EU, so same po sebi še vedno suverene nacionalne države, zato dvostranski dialog ostaja, izvaja pa se v širšem kontekstu.

Da, vstop Malte v EU sem podpirala in še vedno mislim, da je bila to dobra odločitev. Včasih si želim, da bi morala Malta igrati pomembnejšo vlogo. Kar smo videli v zadnjih desetih letih, če primerjamo laburistično in nacionalistično vlado – nacionalisti so bili pri določenih zadevah preveč zadržani, laburisti pa preveč samozavestni. Mislim, da mora najti Malta pravo ravnovesje, da ne bomo preveč ustrezljivi EU, da pa bomo tudi aktivni, kot je to na primeru imigrantov. Mislim, da s tem ne preferiramo nikogar, da s tem ne delamo uslug nikomur. To bolj služi ugledu in kredibilnosti Malte.

Pri vsem tem, kar je Malta izkusila, je šlo za učenje. Gre namreč za majhno državo z omejenimi viri in logističnimi izzivi, ki pa ima željo, da dohaja države iz širšega območja, s katerimi je v stiku in si deli interese. Po mojem mnenju obstajajo področja, ki morajo biti naša prioriteta. Seveda ne moremo primerjati "mašinerijo", ki jo poseduje Malta, z mašinerijo, ki jo ima Velika Britanija, verjetno tudi Slovenija. Ima pa Malta vseeno možnost, da naredi veliko, v smislu, da specifične zadeve združi. Maltežani smo vajeni, da delamo stvari na tak način, da nismo preveč specializirani. Glede naše velikosti obstajajo prednosti in slabosti. Velikost je lahko slabost, kajti jasno je, da Malta ne more biti Nemčija in uveljavljati svoje moči v takem obsegu, lahko pa igra pomembno vlogo na specifičnih področjih. Leta 2011 je prišlo do primera, ko je Malta dokazala, da je lahko konstruktivna in cenjena država članica. Tudi če pogledamo ekonomske kazalce v zadnjih petih ali šestih letih in stabilnost, ki smo jo dosegli ... S tem dvigujemo naš ugled in kredibilnost. Mislim, da moramo našo vlogo dojemati pazljivo in diplomatsko v smislu kdaj lahko za podporo zaprosimo in kdaj jo lahko ponudimo – tako na multilateralnem kot tudi bilateralnem nivoju. Vedeti moramo, katera so tista področja, na katerih moramo lobirati, da dobimo podporo, katera pa so tista področja, kjer si ne moremo privoščiti, da ponudimo podporo v zameno za nekaj drugega. Moramo znati naoljiti diplomatska kolesa, če se lahko tako izrazim.

8.4 MARK MICCELI-FARRUGIA

Nekdanji malteški veleposlanik v ZDA (2007 – 2011)¹⁵⁴

Kaj mi lahko poveste o odnosih Malte z ZDA? Verjetno se boste strinjali, da so odnosi dobri.

Lahko samo domnevam, da so odnosi tako dobri, kot pred petimi leti, ko sem končal svoj mandat veleposlanika. Do takrat smo dosegli ključne cilje, ki smo si jih zastavili ob začetku mandata.

- Malta je bila vključena v sporazum o odpravi vizumske obveznosti (Visa Waiver Program);
- vključitev v sporazum za boj proti ladijskemu prevozu orožja za množično uničevanje (Ship-Boarding Agreement and Proliferation Security Initiative);
- končala so se pogajanja glede bilateralnega sporazuma o dvojni obdavčitvi;
- Malta je dobila ameriško pomoč v okviru Preselitve političnih in ekonomskih beguncev (Resettlement of Political and Economic Refugees).

Kako vidite ameriško-malteške odnose kot bivši veleposlanik, kakšne so vaše izkušnje?

V času mojega mandata v ZDA (junij 2007 – julij 2011) je bila Malta priča – skupaj z drugimi EU članicami – tranziciji od obdobja eksepcionalizma Georga W. Busha do obdobja internacionalizma Baracka Obame, ko je prišla v ospredje mednarodna raven.

Kako malteške skupnosti v ZDA vplivajo na odnose med državama?

Malteške skupnosti v ZDA vplivajo na odnose med državama na dva načina:

- v ZDA preko volitev – še posebej to velja za večje malteške skupnosti v Detroitu, New Yorku in San Franciscu;
- še bolj pomembno, preko svojega vpliva – neposredno ali posredno preko družinskih povezav na volitve na Malti.

¹⁵⁴ Njegovi odgovori niso uradno stališče Ministrstva za zunanje zadeve, saj je ministrstvo julija 2011 zapustil.

Ali se strinjate, da je Malta v interesni sferi ZDA zaradi svojega strateškega položaja v Sredozemlju? Bi se morala Malta še bolj povezati z ZDA in (ponovno) služiti kot vojaška baza?

ZDA brez dvoma na Malto gledajo iz strateškega zornega kota. Nadproporcionalno velike ameriške ambasade na Malti ne bi bilo, če Malta ne bila del južnega dela Evrope.

Malta ni članica NATA, ampak z ZDA sodeluje preko Partnerstva za mir. Je bila dobra odločitev, da ste leta 2008 ponovno reaktivirali članstvo?

To je bolj vprašanje za ministrstvo za zunanje zadeve. Njihov odgovor bi zanimal tudi mene.

Katera so tista področja, na katerih lahko državi sodelujeta?

Sodelovanje je *quid-pro-quo*. ZDA najbolj zanima mednarodna varnost, Malto pa primarno mednarodna trgovina in domači ekonomski razvoj.

Se strinjate, da so ZDA podpirale malteška prizadevanja za vstop v EU?

Ne morem trditi, da so ZDA podpirala malteška prizadevanja za vstop v EU. ZDA so bile in verjetno še vedno so pazljive glede naraščajočega vpliva Evrope in ekonomske gonilne sile – Nemčije. To pojasnjuje tudi ameriško negovanje "posebnega odnosa" z Veliko Britanijo. Ta odnos omogoča ZDA, da bolje spremljajo, kaj se dogaja v Evropi, obenem pa spodkopava evropsko solidarnost.

Malta velja za majhno državo, s čimer ima v EU posebno mesto. Kaj so prednosti in slabosti tega?

Čeprav je majhna država, je Malta enakovredno sprejeta s strani evropskih partneric, saj jim ne predstavlja grožnje. Zaradi sorazmerno majhne volilne moči mora Malta maksimizirati uporabo pogajalskih orodij in odločitve v Evropski uniji obrniti sebi v prid.

Katere so strategije, ki jih država, kot je Malta, uporabi za uresničitev svojih ciljev, politik, da ima vpliv?

Malta uporablja semitski jezik in evropsko kulturno dediščino pri svoji vlogi mostu med dvema kulturama – primarno med severnim in južnim delom Sredozemlja.

Ali je za Malto potrebno, da se povezuje z drugimi majhnimi državami?

Da, za Malto je pomembno, da se povezuje z drugimi majhnimi državami – še posebej z otoškimi državami znotraj in izven Evropske unije – to ji pomaga pri premagovanju omejitev kot je ekonomska majhnost in prostorska omejenost.

8.5 DAVID CASA

Malteški poslanec v Evropskem parlamentu (2009 -)

Malta je majhna država. Kakšne so prednosti in slabosti tega dejstva?

Čeprav je Malta majhna država članica v EU, vseeno ima svojo težo in je tudi proporcionalno bolj zastopana kot večje države članice. Samo pogledajte populacijo in velikost Nemčije in število nemških evropskih poslancev ter to primerjajte z velikostjo, številčnostjo populacije in številom evroposlancev Malte. V določenih primerih je Malta enako pomembna kot precej večje države članice. To vsekakor velja za Svet, kjer ima pravico veta – enako kot to velja za njene večje sosedo.

Obstajajo tudi slabosti glede majhnosti. To postane jasno takrat, ko Malta poskuša vplivati na pomembne politične odločitve, ki zadevajo nacionalni interes. V takšnih primerih je precej težje dobiti podporo.

Naslednja pomembna slabost je ekonomska lestvica. Malta mora slediti dogajanju v EU prav tako kot Francija in Nemčija. Razlika pa je v tem, da Malta ne poseduje enakih resursov kot večje države. Jasen dokaz za to je Stalno predstavništvo Malte v Evropski Uniji. Naš stalni predstavnik in predstavnik Združenega kraljestva imata enako količino dela in morata spremljati enako število delovnih skupin, a malteški predstavnik ima okrog 60 atašejev, medtem ko ima Združeno kraljestvo okrog 300 ljudi.

Kako lahko Malta kot majhna država uresničuje svoje cilje in izvaja vpliv?

Malta mora delati več kot ostali, svoj vpliv pa lahko uveljavlja v začetnih fazah oblikovanja javnih politik. Negovanje dobrih delovnih odnosov s predstavniki drugih držav v Bruslju je prav tako ključno.

Ali je za Malto pomembno, da se povezuje z drugimi majhnimi državami?

Malta, tako kot vsaka druga država, mora sklepati zaveznitva, če želi, da bo spoštovana. To pa nujno ne pomeni, da gre v zaveznitva z drugimi majhnimi državami, ampak tudi s svojimi večjimi sosedami. V Evropskem parlamentu, na primer, smo ugotovili, da je italijanska delegacija zvesta zaveznica. Geografska bližina tako poleg velikosti igra pomembno vlogo.

Ali se strinjate, da Malta leži zaradi svojega strateškega položaja v interesnem področju ZDA?

Se strinjam.

Katera so tista področja, na katerih lahko državi sodelujeta?

Odnosi s Severno Afriko, trgovina, relokacija prosilcev za azil.

Kako vidite njuno sodelovanje na bilateralni ravni glede mednarodne varnosti in obrambe?

Je omejeno, ampak vzajemno koristno.

Malta je nevtralna država. Kaj to pomeni za njene odnose z ZDA?

Omejuje raven malteškega vključevanja.

Ali menite, da so ZDA podpirale malteška prizadevanja za vstop v EU?

Da.

8.6 VELEPOSLANIŠTVO ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE NA MALTI

Odgovori neimenovanega predstavnika

Ali se strinjate, da Malta leži zaradi svojega strateškega položaja v interesnem področju ZDA?

Močne vezi med Združenimi državami Amerike in Malto so zelo pomembne. Malta je strateški partner pri zagotavljanju regionalne varnosti zaradi svoje geografske pozicije in izkušenj pri sodelovanju z drugimi državami v Sredozemlju. Državi podpirata druga drugo že preko 200 let. Bilateralno partnerstvo med dvema narodoma je vzdržalo kljub izzivom v preteklosti in tudi v 21. stoletju, v času groženj in izzivov sedanjega časa, ostaja močno. Današnji globalni izzivi zahtevajo mednarodni konsenz, sodelovanje in diplomacijo.

Katera so tista področja, na katerih lahko državi sodelujeta?

ZDA in Malta lahko sodelujeta na številnih področjih. Sodelujeta pri izkoreninjenju terorizma, tihotapljenja ljudi in prepovedanih substanc. Podpiramo nove demokracije in širjenje svobode. Sodelujemo v boju proti klimatskim spremembam, pri promociji človekovih pravic in vse večjemu obsegu investicij ter trgovski izmenjavi med EU in ZDA. ZDA in Malta sta v izogib dvojne obdavčitve in okrepitve trgovinskih odnosov leta 2008 podpisali sporazum, ki je pričel veljati januarja 2011. ZDA so iz tretjih držav preko Malte sprejele preko 2.000 beguncev in sicer v okviru Ameriškega programa za begunce (U.S. Refugee Admissions Program), edinega te vrste v državi Evropske unije.

Decembra leta 2008 so malteško-ameriški odnosi dosegli pomemben mejnik, ko se je Malta pridružila sporazumu o odpravi vizumske obveznosti (Visa Waiver Program). Ta sporazum omogoča malteškim državljanom, da potujejo v ZDA v turistične in poslovne namene, kar olajšuje potovanja in vzpostavljanje trgovinskih odnosov.

Združene države in Malta sta marca 2007 podpisali sporazum, ki se nanaša na sodelovanje v boju proti širjenju orožja za množično uničevanje, podpornim sistemom in drugega z njim povezanega materiala po morju (t.i. Shipboarding Agreement). Leta 2012 sta ameriški Urad za energijo in Malteški carinski urad podpisala pobudo glede pristanišč (t.i. Megaports Initiative) za

izboljšanje sodelovanja pri odkrivanju, odvracanju, omejevanju tihotapljanja jedrskega in drugih radioaktivnih materialov. Leta 2010 sta ameriška Uprava za transportno varnost (Transportation Security Administration – TSA) in malteški Urad za letališko varnost podpisala memorandum, ki predstavlja ogrodje za večje sodelovanje pri izboljšanju varnosti letalskega prometa.

Kako vidite njuno sodelovanje na bilateralni ravni glede mednarodne varnosti in obrambe?

Malta je vitalni partner v boju proti terorizmu in transportu prepovedanih substanc v Sredozemlju. Iskalno-reševalni vadbeni center Oboroženih sile Malte je osnovan na podlagi Iskalno-reševalnega učnega centra Obalne straže Združenih držav, ki je priznan center glede usposabljanja za iskanje in reševanje. Iskalno-reševalni vadbeni center je bil vzpostavljen s pomočjo ameriškega veleposlaništva na Malti, inštruktorji so se usposabljali v Nacionalnem učnem centru ameriške Obalne straže v Yorktownu, v zvezni državi Virginia.

Ameriški program za pomoč Malti (U.S. foreign assistance to Malta) trenutno financira Mednarodno vojaško izobraževanje in usposabljanje. V preteklosti je vključeval finančna sredstva za oborožene sile, obrambno pomoč, kar je omogočilo pridobivanje ameriške opreme, storitev in usposabljanj na varnostnem področju.

Primer skupnih mednarodnih pobud predstavlja Mednarodni inštitut za pravičnost in vladavino prava (International Institute for Justice and the Rule of Law – IIJ), odprt v Valletti leta 2014, pri čemer so ZDA soustanoviteljice. IIJ zagotavlja izobraževanja za pravnike, policijo, tožilce, sodnike, paznike in druge, ki se ukvarjajo s protiterorističnimi aktivnostmi in, kjer je to možno, s tem povezanimi mednarodnimi aktivnostmi proti kriminalu. IIJ bo na začetku usmerjen na države Severne, Zahodne in Vzhodne Afrike ter Bližnjega vzhoda s poudarkom na podpori tranzicijskim državam. Malta tesno sodeluje z Združenimi narodi, Evropsko Unijo in Združenimi državami glede sankcij proti Iranu.

Malta je nevtralna država. Kaj to pomeni za njene odnose z ZDA?

Partnerstvo med ZDA in Evropo je skupni imenovalec pri našem prizadevanju za zagotavljanje skupne varnosti. Naučili smo se, da je regionalno in mednarodno varnost mogoče doseči le preko

multilateralnega sodelovanja. Ameriška vlada je pozdravila odločitev Malte aprila 2008, da reaktivira svoje članstvo v Partnerstvu za mir. Malta igra vitalno vlogo v mednarodnih posvetovanjih, ki zadevajo Evropsko unijo in Sredozemlje. Malta lahko pomeni dodatno vrednost zaradi svoje strateške lokacije in edinstvenih izkušenj v tem pomembnem delu Sredozemlja. Nedavno se je malteška vlada pridružila mednarodnim partnerjem, ki so glasno obsodili nasilje s strani Islamske države (Islamic State – IS). Malta je ponudila politično in moralno podporo v boju proti barbarstvu in terorizmu.

Ali menite, da so ZDA podpirale malteška prizadevanja za vstop v EU? Kakšno je vaše mnenje?

ZDA so pozdravile vstop Malte v Evropsko Unijo. Povezanost med ZDA in Evropsko unijo je temelj globalne varnosti in napredka. Malteško članstvo v EU je še bolj okrepilo bilateralne odnose. Naraščajoče trgovinsko sodelovanje in rast investicij med ZDA, Malto in EU pomeni novo možnost za napredek na obeh straneh Atlantika. Zaradi skupnega cilja globalnega ekonomskega napredka za vse državljane so ZDA in EU začeli s pogajanjem o čezatlantskem trgovskem in naložbenem partnerstvu (Transatlantic Trade and Investment Partnership – TTIP). TTIP je izjemna priložnost za okrepitev in razširitev naših močnih ekonomskih vezi. 13 milijonom Američanom in Evropejcem bomo dali nove službe. TTIP zagotavlja pomembne ugodnosti za trgovino in investicije. Še posebej gre na roko manjšim in srednje-velikim podjetjem, ki so ključnega pomena za malteško gospodarstvo.

8.7 ELISABETH DE GAETANO

Asistentka stalnega predstavništva Malte v EU

Je za Malto pomembno, da se povezuje z drugimi majhnimi državami?

Pravzaprav ne. Malta uživa polnopravni status članice Evropske unije kar nam daje enakopravni položaj v pogajanjih, ne glede na velikost drugih držav.